

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

R. KIPLING

SÖNEN İŞİK

RUDYARD KIPLING

SÖNEN IŞIK

Çeviren
VAHDET GÜLTEKİN

HALK EL SANATLARI VE NEŞRİYAT A.Ş.

ALTIN KALEM

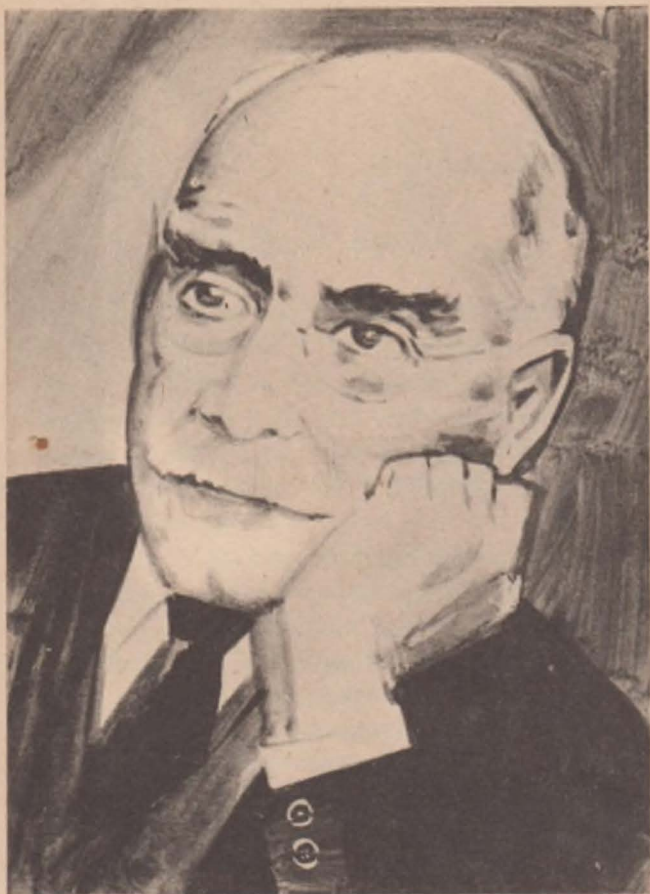
KLASİK ROMANLAR

İngiliz edebiyatı: 15

**Bu roman
İngilizce aslından
kısaltılmadan çevrilmiştir**

Baskı: Nadir Basımevi Tel: 27 97 70

İstanbul: 1981

RUDYARD KIPLING

(1865-1936)

RUDYARD KIPLING

FRANSIZ yazarı Paul Mousset anlatıyor: "Genç bir gazeteci-yken, Rudyard Kipling'le iki kere karşılaşmak, konuşmak şerefine eriştim. Gençtim; evet, hem de nekadar gençtim! Yoksa, ona neler, neler sormazdım! O da, sert, acı konuşma tarzıyla kimbilir nasıl karşılık verirdi! Yalnız, onun bu biraz alaylı, biraz babaca azarlayıcı bakışlarını kalın gözlüklerinin ardından masmavi gözlerinin gülümseyişi tatlılaştırırdı.

"O sıralarda ilk kitabımı tasarlıyordum, kendisinden öğüt istemek cesaretini gösterdim. Bana baktı: "Ne üzerine bu ilk kitap?" diye sordu. "A, evet! Filipinler'deki kafa avcıları üzerine, öyle mi? Roman mı? Hikâye mi? Neyse, roman olmuş, hikâye olmuş, önemi yok. Yalnız, şunu unutmayın: Anlattığınız insanlar, olaylar bizden nekadar uzaktaysa gerçeğe uygun olmaya okadar büyük bir titizlik göstermelisiniz. Okurlarınıza karşı saygı borcunuzdur bu. Kendinize karşı da saygı borcunuzdur."

"Burada, Kipling'in pos bıyıklarının üzerinde hafif bir gülümseme belirdi: "Yakınıımızdaki kişiler, olaylar söz konusu oldu mu, okurlarınız sizi hizaya getirme görevini üzerlerine alırlar."

Kipling genç yazara verdiği bu öğüde kendi de büyük bir özenle bağlı kalmıştır. Romanlarında, hikâyelerinde genellikle bildiği, gördüğü, tanıdığı kişilere, olaylara dayanan konuları işlemekle birlikte, yine de zaman zaman başkalarının bilgilerine başvurur, kitaplardan yeni bilgiler edinirdi. "Korkusuz Kaptanlar"ı yazarken yaşlı bir hekim onun başlıca danışmanı olmuştu. "Kim'i yazarken sık sık babasından bilgi edinirdi. "Sönen Işık" için, olayları, konu-

yu çok yakından bildiği, yaşamış olduğu halde, yine de, ressamlıkla ilgili konularda başkalarından bilgiler aldı. Çünkü, bütün büyük sanatçılar gibi, bir eserin ancak gerçeğe dayandığı ölçüde güçlü olabileceğine inanmıştı.

Rudyard Kipling 1865'te Bombay (Hindistan)da doğdu. Babası oradaki İngiliz yönetiminin görevlilerindendi. Rudyard, İngiltere'de okuduktan sonra, 17 yaşında yine Hindistan'a döndü. Lahor'da, Allahabad'da çıkan İngilizce gazetelerde yazarlığa başladı. Bir yandan da hikâyeler yazıyordu. Çocukken Hintli dadısından dinlediği masallar ona şiir dolu ufuklar açmıştı. Daha başka ülkeler görmek, yeni gözlemler, bilgiler edinmek hevesiyle uzun gezilere çıktı. Bu arada, 1889'da İngiltere'ye giderken Çin, Japonya, Amerika yolunu seçti; böylece, bir dünya gezisi yaptı. Daha sonra Avustralya, Yeni Zelanda, Kanada, Mısır gibi çeşitli ülkeleri gezdi. Gezi izlenimlerindeki, hikâyelerindeki heyecan dolu, güçlü bir üslup ona kısa zamanda büyük bir ün kazandırdı, Genç yazar meraklı, maceralı konuları ele alıyor, bunları hareketli, renkli bir üslupla işliyordu. Londra'ya yerleşeli daha üç ayı bulmadan, okurlarca çok sevilen, yayınevlerince aranılan bir yazar olmuştu. Roman türündeki şaheseri "The Light that Failed" (Sönen Işık)ı 1890'da yazdı. Bununla ünü bütün dünyaya yayıldı. İkinci romanı "Kim" 1914'de çıktı.

Kipling 1892'de bir Amerikalıyla evlendi, Amerika'ya gidip Vermont'ta, Brattleboro'ya yerleşti. "Jungle Book" (Orman Masalı), "Captains Courageous" (Korkusuz Kaptanlar) gibi bugün çocuk klâsikleri arasında başta gelen eserlerini orada yazdı. 1896'da İngiltere'ye döndü, Sussex'e yerleşti. 1936'da orada öldü.

İngiliz yazarları arasında Nobel Edebiyat Armağanı'nı ilk kazanan Kipling olmuştur(1907).

SÖNEN IŞIK

I

MAISIE, az-buçuk kaygılı bir sesle: "Yakalarsa ne yapar bize?" dedi. "Bu işe kalkışmakla pek iyi etmedik, biliyor musun?" Dick, hiç duraksamadan: "Beni döver, seni de odana kapatır." diye karşılık verdi. "Kurşunlar yanında mı?"

— "Evet, cebimde. Yalnız, yürürken çok sallanıyor. Kendiliğinden patlar mı kurşun?"

— "Bilmem... Sen tabancayı al, korkuyorsan. Ver kurşunları ben taşıyayım."

— "Korkmuyorum."

Maisie, elini cebindeki o tehlikeli paketin üzerine dayamış, buru havada, hızlı hızlı yürüyordu. Dick de, elinde ufak bir tabanca, arkadan geliyordu.

Bu çocuklar, günün birinde, anlamışlardı ki atış yapmadan yaşayamayacaklardı. Bunun üzerinde birhayli düşündükten, kendilerini herşeyden yoksun bıraktıktan sonra, Dick yedi-buçuk şilin biriktirebilmişti ki bununla Belçika yapısı külüstür bir tabanca alınabilirdi; Maisie ise, sandığa ancak iki-buçuk şilinlik bir katkıda bulunabilmişti: yüz kurşun alabilecek bir para.

— "Senin para biriktirmen daha kolay." diyordu. "Ben güzel şeylerden hoşlanırım; senin öyle bir merakın yok!" Sonra da, düşünüp bir sonuca varmış gibi: "Kaldı ki, erkek çocuklara düşer.

Dick bu işe biraz kızmış, homurdanmıştı ama, gene de gitmiş

ALTIN KALEM-KLASİK ROMANLAR

tabanca kurşunları almıştı. İşte, şimdi de sıra bunları denemeye gelmişti.

Her günkü yaşayışları içinde tabanca taliminin yeri yoktu. Bu iki öksüzün nasıl yaşayacaklarını onlara annelik etmekle yükümlü kadın çizmişti. Dick on yıldan beri onun eline bırakılmıştı. Kadın da, oğlanın bakımı için kendisine verilen parayı bir yana koymaktan hiç geri kalmamıştı. Orta yaşlı bir duldu. Ne yazık ki yeniden evlenmeyi de çok istiyordu. İster farkında olmadan işi hafife aldığından olsun, ister birine acı çektirmekten hoşlanan yaradılışından, bu körpecik omuzlara hayatı dayanılmaz bir yük haline getirmişti. Çocuğun beklediği sevgi yerine, ona karşı önceleri soğukluktan, sonraları hınçtan başka bir şey göstermemişti. Dick, yaşı ilerleyip de gelişmek istedikçe kadın onu hep geri itmişti. Ufak çaptaki evinin işlerinden artakalan vaktini Dick Helder'in manevi eğitimi dediği şeye veriyordu: Dar kafasının kavrayabildiği ölçüde din konuları, Kutsal Kitaplar'ın harfi harfine okutulması; daha ileri gidemiyordu. Öğrencisine kendisinin kondurabileceği bir suç bulamayınca, "Yaradan'a karşı verilecek ağır hesapların var!" der gibi sözler ediyordu. Bundan dolayı da Dick, gitgide, Bn. Jennett'i nasıl düşman gibi görüyorsa, Tanrı'ya karşı da okadar şiddetli bir soğukluk duymaya başlamıştı. Bir çocukta bundan daha korkunç bir ruh hali olur mu?

Bir gün, Dick, dayak yemek korkusundan, ilk kez gerçeği saklamak zorunda kalınca, kadın onu uslanmaz bir yalancı gibi görmeye başladı. Ondan sonra da çocuk, elbette ki artık boyuna yalanlar uydurma yoluna saptı. Yalnız, pek de ustaca, kurnazca yalanlar uyduruyordu. Yalanlarını tutumlu harcıyordu da diyebiliriz: Zorda kalmayınca yalan söylemiyordu; buna karşılık, yaşamı kendisi için biraz kolaylaştırabilecek bir durum oldu mu, en kuyruklu yalanı atmaktan geri kalmıyordu, elverir ki akla yakın bir yalan olsun.

Çocuğun bu biçim eğitilişi ona manevi bakımdan bir kazanç sağlamadıysa da, hiç değilse, tek başına yaşamasını öğretmişti. Bu-

nun da, ortaokula başlayınca, ona büyük yardımı oldu; çünkü arkadaşları onun eski, yamalı giysileriyle alay ediyorlardı.

Tatillerde gene Bn. Jennett'in cenderesi altına giriyordu. Kadın da, çocuğun, dış dünyayla ilişki kurduktan sonra, dizginleri gevşemesin diye, şunu-bunu bahane ederek, boyuna dövüyordu onu. Oğlan onun çatısı altına geleli daha yirmidört saat olmadan dayak başlıyordu.

Derken, bir yıl, öyle oldu ki güz günleri Dick'e bir köle arkadaş getirdi: Uzun kara saçlı, kurşuni gözlü pek minik bir kızcağız. O da Dick gibi hiç konuşmuyor, evin içinde usul usul dolaşıyordu.

Kızcağız ilk haftalar ancak keçiyle konuştu. Tek arkadaşı buydu. Keçi bahçede kalıyordu. Bn. Jennett bu hayvanı hiç sevmiyor, ona "kâfir" diyordu ki bu doğrudu elbette. Yeni gelen kıza bunu sert bir sesle söyledi.

"Minik" kesin bir tavırla: "Ya öyle mi?" dedi. "Avukatıma yazacağım, kötü bir kadın diyeceğim sizin için. *Ammoma* benim keçim, anladınız mı? Yalnız benim!"

Bn. Jennett taşlığa doğru bir adım attı. Şemsiyeler... bastonlar orada dururdu. Dick gibi Minik de anladı bunun ne demek olduğunu.

Hiç kılını kıpırdatmadan: "Ben şimdiye kadar çok dayak yedim." dedi. "Öyle ki siz ne kadar dövseniz az gelir. Hele bir dokunun bana, avukatıma yazarım, "Beni aç bırakıyor." derim. Korkmuyorum ben sizden!"

Bn. Jennett taşlığa gitmekten vazgeçti.

Küçük kız da, biraz durup, tehlikenin geçtiğini anlayınca, bahçeye gitti, *Ammoma*'sını buldu, boynuna sarılarak hüngür-hüngür ağladı.

Dick öğrenmişti: Maisie'ydi kızın adı. Önceleri, ona kötü gözle baktı: Birazıcık olsun özgürlüğü vardı, bunu da bu kız elinden alırsa diye korkuyordu. Öyle olmadı: Kızcağız onunla arkadaşlık

kurmak için ilk adımı atmaktan çekindi, bunu Dick'e bıraktı.

Yaz tatili bitmeden hayli önce, ortaklaşa katlandıkları cezaların ağırlığı iki çocuğu birbirine yaklaştırmıştı; çünkü bekçilerinin demir yumruğundan kaçınabilmek için birbirlerine yardım etmek zorunda kalmışlardı.

Dick'in okula döneceği gün gelince, Maisie üzgün üzgün mırıldandı:

— "Artık işin içinden tek başıma sıyrılmam gerekecek."
Sonra yiğitçe başını salladı:

— "E, sıyrılırım da bal gibi!... Söz verdin: *Ammoma* için sazdan tasma yollayacaksın bana, unutma e mi? Tez gönder!"

Bir hafta sonra, mektup yazdı, tasmayı çabuk göndermesini istedi. Dick'in bunca zamandır bir tasma bulamayışına şaşıyordu. sonunda, tasma gelince de, ona mektup yazıp bir "Sağol!" demeyi bile akıl etmedi.

Tatiller geçti, daha birçokları geldi. Dick gittikçe büyüyor, acemi çaylak gibi sarsak, ürkek, koca bir oğlan oluyordu. O eski kötü alışkanlıklarından dolayı şimdi daha da utanıyordu. Jennett eski usullerinden hiç de vazgeçmiş değildi ama, Dick okuldaki cezalardan sonra —ayda ortalama üç kez dayak yiyordu— bu cadalozun dayağını küçümseyecek bir güçlülük kazanmıştı.

Maisie onu başkaldırmaya kışkırttıkça, Dick: "Hiç acıtmıyor." diyordu. "Hem sonra, beni patakladı mı sana karşı biraz daha yumuşak davranıyor."

Oğlancağız, kendini bırakmış, somurtuk, günlerini sürükleyip duruyordu. Okulda da, kendinden küçükler bunu görüyorlardı; çünkü heyheyleri tuttu mu onları, dayak yiye yiye edindiği ustalıklı, bir-güzel dövüyordu. Birkaç kez, gene bu hınzır yanı tutmuş, Maisie'yi ağlatmak istemişti ama, küçük kız savunmasını biliyordu.

— "Zaten yeterince mutsuzuz, anlamıyor musun bunu?" dedi. "Birbirimize daha da açı çektirmenin ne gereği var? Onun yerine, birlikte eğleneceğimiz birşeyler arayalım daha iyi, ayol! Gerisine

boş verelim!"

Tabanca bu aramanın sonucuydu işte.

*
**

Tabancayı ancak deniz kıyısının en çamurlu kesiminde, kaplıcaların, iskelelerin oradaki arabalardan uzak, şurada, Keeling Kalesi'nin ot bürümüş sırtlarının altında kullanabilirlerdi. Orada, deniz çekilince, üç kilometreye yakın bir düzlük ortaya çıkıyordu. Çekilen suların ardında çeşitli renkte balçık yığınları kalıyor, bunlardan da, güneşte, kötü bir çürük yosun kokusu yayılıyordu. Dick'le Maisie varacakları yere geldiklerinde vakit ikindiye yaklaşmıştı. *Ammoma* da arkalarına takılmış, sabırla yol tepe tepe onlarla gelmişti.

Maisie, havayı koklayarak: "Öf! deniz ne pis kokuyor bur'da!" dedi. "Hiç sevmem bu kokuyu ben!"

Dick, sert bir tavırla: "Kendin için özel olarak yapılmışların dışında hiçbir şey sevmezsin sen!" dedi. "Ver bana kurşunları. İlk ben ateş edeceğim... Nekadar uzağa ateş edebilir sence bu küçük tabancalar?"

— "A, en aşağı yarım kilometreye gider. Öyle de bir gürültü çıkarır ki!... Kurşunlara dikkat et; üzerlerindeki o diş diş zimbirtılar hiç hoşuma gitmiyor. Dikkat et, Dick!..."

— "Korkma! Ateş etmesini bilirim ben. Dalgakırana ateş edeceğim."

Ateş etti. *Ammoma* meleyerekten kaçtı... Kurşun, uçları yosunla süslü kazıkların sağında, bir parça çamuru havaya uçurmuştu.

Dick: "Yukarı ateş ediyor, biraz da bu yana saptırıyor." dedi. "Unutma, Maisie, dibine kadar dolu."

Maisie tabancayı aldı, usul usul yürüyerekten çamur gölünün ucuna kadar geldi. Eli tetikteydi; nişan almak üzere dudaklarını

germiş, sol gözünü kısmıştı.

Dick, gülmeye hazırlanarak, bir tümseğin üzerine oturdu, *Ammoma*, daha gene biraz ürkek, yaklaştı. Öğleden sonra yapılan bu gezintilerde, başından türlü tuhaf serüvenler geçmişti; onun için, artık ne olursa olsun şaşmıyordu. Fişek kovanını, yerde, açık bulunca, burnuyla karıştırmaya koyuldu.

Maisie ateş etti ama, kurşunun nereye gittiğini göremedi. Elini gözlerinin üzerine tutarak, engin denize bakındı.

— "Kazığı vurdum sanırım."

Dick, kıkır-kıkır gülerek, alay etti:

— "Bana sorarsan şamandırayı vurdun! Aşağıdan nişan al; biraz da, sola doğru. Bu sefer belki daha iyi becerirsin... A, A! *Ammoma*'ya bak! Kurşunları yiyor!"

Maisie, elinde tabanca, döndü baktı: Keçi kaçıyor, Dick de arkasından taş yağıdırıyordu. Doğrusu aranırsa, keçi için kutsal diye bir şey yoktur. Düşünün: Bu keçiyi hanımı böyle tapınırcasına se-verken, karnını tika-basa doyururken, o gene kalkıyor, cephaneleri yiyor!

Maisie koştu baktı Dick'in söylediği doğru mu diye.

— "Evet, iki tanesini yemiş. Pis hayvan! Kurşunlar şimdi karnında oynaya oynaya patlayacak, onu havaya uçuracak! Oh olsun!... Eyvah, Dick! Öldürdüm mü seni?"

Tabanca genç ellerde tehlikeli oyuncaktır. Maisie anlayamamıştı nasıl olmuştu: Dick'le arasında kekrek kekre kokan bir duman bulutu vardı. Kızcağız yalnız şunu iyice biliyordu: Arkadaşının tam suratının ortasına gelmişti kurşun.

Dick'in tükürdüğünü duydu, atılıp yanına diz çöktü.

— "Yaralanmadın değil mi, söyle? " diye haykırdı. "Bile bile yapmadım!"

Dick, yanağını silerken: "Bile bile yapmadın elbette." dedi. Bu sırada duman dağılıyordu. "Yalnız, az kalsın kör ediyordun beni! Sonra, şu pis duman... ne korkunç!"

Biraz ötede, bir taşın üzerindeki incecik, esmer kısa bir çizgi kurşunun yörüngesini gösteriyordu.

Maisie sızlana sızlana ağlamaya başladı.

Dick, bir sıçrayışta kalkıp silkindi.

— "Sus, ağlama!" dedi. "Bir şey olmadı bana."

Maisie: "Nasıl olmadı!" diye dikleştii. "Bal gibi öldürebilirdim seni! N'apardım o zaman?"

Hüngür-hüngür ağlamak üzereymiş gibi dudakları sarktı.

"E, n'apacaktın! Eve döner, olup bitenleri Bayan Jennett'e anlatırdın."

Dick, bunu söylerken, alaylı alaylı yüzünü buruşturdu. Sonra sesini tatlılaştırdı:

— "Üzme kendini, n'olur! Boşuna vakit kaybediyoruz. Eve dönelim de çaya yetişelim. Yalnız, ben biraz daha deneyeceğim..."

Maisie, gözyaşlarıyla boşanmak için, Dick'ten biraz tepki bekliyordu ama, baktı ki oğlan oralı değil, boyun eğip susmak zorunda kaldı.

Dick kurşunları toplarken eli biraz titriyordu. Maisie yere oturdu. Üzgün bir hali vardı.

Dick, durmadan, dalgakırana kurşun yağıdırıyordu.

— "Tamam!" diye haykırdı.

En sonunda, dalgakırının üzerindeki yosunlardan bir parçanın kopup havaya uçtuğunu, sonra düştüğünü görmüştü.

Maisie, buyurur gibi: "Ver ben de bir deneyeyim." dedi. "Şimdi iyi ateş ederim."

Sırayla ateş etmeye başladılar. Öyle çok ateş ettiler ki o ufak tabanca en sonunda bozuldu.

Ammoma'yı yanlarından uzakta tutmaya bakıyorlardı, çünkü karnındaki kurşunlar patladı, patlayacak diye korkuyorlardı. Hayvancağız, ötede, otlayıp duruyordu ama, "Bana niye taş atıyorlar?" diye de merak etse gerekti.

Biraz sonra iki çocuğun gözlerine bir su birikintisinin üzerinde

yüzen bir sırık çarptı. Onu nişan tahtası yaptılar, yan yana durup ona ateş etmeye başladılar.

Bu arada, tabanca gittikçe bozulmuş, kafa tutmaya başlamıştı.

Dick: "Gelecek tatile başkasını alırsız, ortadan ateş edenini." dedi. "O daha uzağa atar."

Maisie: "Gelecek tatile ben yoğunum." dedi. "Gidiyorum."

— "Nereye gidiyorsun?"

— "Bilmiyorum. Benim avukat Bayan Jennett'e yazmış, başka yerde okuyacakmışım, belki de Fransa'da. Gideceğime seviniyorum."

— "Ben hiç sevinmiyorum... Ben hep bur'da kalacağım sanırım... Sahi mi, Maisie, gidiyor musun? Demek bu seninle geçireceğim son tatil? Önümüzdeki hafta da, okula dönüyorum!... İsterdim ki..."

Körpe kanı yanaklarını kızıla bürüdü. Maisie boyuna avuç avuç ot yoluyor, sırttan aşağı rüzgâr okşadıkça geniş kil yığınlarına, süt köpüklü denize baş sallayan sarı taçlı bir haşhaş çiçeğinin üzerine üzerine atıyordu.

Bir ara sessiz geçtikten sonra, Maisie: "Ara-sıra seni görmek isterdim." dedi. "Sen?"

— "Ben de. Yalnız, demin ateş ederken, daha iyi nişan alsaydın iyi ederdin."

Maisie, gözlerini iri iri açarak, bir süre Dick'i süzdü. On gün önce, *Ammoma*'nın boynuzlarını kâğıtkebabının kâğıtlarıyla süsleyip hayvancağızı bu maskara haliyle yola salıveren oğlan mıydı bu? Sonra gözlerini önüne eğdi. Hayır, aynı Dick olamazdı.

Tatlı bir azarlayışla: "Amma saçmasın!" dedi. Sonra, içinden gelen bir dürtüyle, dolaylı bir saldırıya geçti: "Bencilsin de! O korkunç kurşun seni öldürseydi ben n'olurdum, bir düşün! Üzüntüm yetmiyormuş gibi bir de bu!"

— "Niye üzülüyorsun? Bayan Jennett'ten ayrınıyorsun diye mi?"

— "Yok, canım!"

— "Öyleyse, benden ayrılıyorsun diye?"

Karşılık yok. Dick kıza bakmaya korkuyordu. Dört yıldır birlikte olmalarının kendisi için ne demek olduğunu belli-belirsiz seziyordu. Bunu sezdikçe de anlatacak sözcük bulamıyordu.

Maisie, en sonunda: "Bilmiyorum." dedi. "Belki bundan... Sana nırım ki..."

— "Kesin olarak bilmeli! Ben sanıyor falan değilim."

Maisie, zayıf bir sesle: "Hadi dönelim." dedi.

Dick bozguna boyun eğmek niyetinde değildi. Yalvarır gibi bir halle: "Konuşmasını pek iyi bilmem ben." dedi. "Yalnız, geçen gün şu *Ammoma* işinde sana oyun oynadığım için kendime kızıyorum. Herşey öyle değişti ki artık! Anlamıyor musun bunu, Maisie? Gideceğini bana niye söylemedin de bunu ancak ben kendim, dolaşısıyla öğrendim?"

— "Yanılıyorsun, Dick! Demin ben söyledim ya? Seni üzmem istemezdim..."

— "Nasıl üzülmem! Yıllarca bir aradaydık, meğer seni ne kadar severmişim, bilmiyordum."

— "A! sen mi beni... Dick!"

— "Belki eskiden öyle değildi ama, şimdi, gerçek bu! Peki, sen, Maisie, Maisie'ciğim, sen de bana bağlandın, değil mi, söyle, n'olur!"

— "Elbette, bağlandım sana! Yalnız, neye yarar ki!"

— "Nasıl?"

— "Gidiyorum çünkü!"

— "Evet ama, söz verirsen, gitmeden önce... Söz ver bana yalnız, olmaz mı, Maisie'ciğim?"

Bu ikincisinde "Maisie'ciğim" sözü dudaklarından daha kolaylıkla dökülmüştü, bunu söylemeye artık alışmış gibiydi. Gerçek şuydu ki, Bn.Jennett'in yanındaki yaşantısı da, okuldaki yaşantısı da onu böyle sevgi belirten sözlerle alıştırmamıştı; söyleyebilmek

için içten gelmeliydi. Barut dumanından kararmış o minik eli yakaladı.

Maisie, bir törende andiçer gibi: "Söz veriyorum." dedi. "Yalnız, seni seviyorsam söz vermeye gerek yoktur ki."

— "Beni seviyorsun demek?"

Gözleri birkaç dakikadan beri birbirinden öteye çevriliydi; birdenbire göz göze geldiler, dudaklarının belirtmediğini açığa vurdular.

— "Ah, Dick! olmaz! Yapma, n'olur! Daha bu sabah ne güzeldi! Bak şimdi herşey nasıl değişti!"

Ammoma onları uzaktan süzüyordu. Hanımıyla efendisinin kavga ettiklerini sık sık görmüştü; birbirlerine sarıldıklarını hiç görmemişti. Sarı haşhaş, daha bilgili olduğu için, başını "Aferin!" der gibi sallıyordu.

İlk öpüşmeleri bu; ödev olarak öpmelerinin dışında, ikisi de birini ilk kez öpüyordu; evet, ilk öpüşme. Bu onlara yeni ufuklar açtı, bilinmedik, parlak ülkelere doğru! Bunun için de, ruhları yeryüzünden çok ötelere, hele kendilerini çayın beklediği evden çok, çok daha ötelere sürüklenirken, karşı karşıya oturmuş, elleri ellerine kenetlenmiş, öyle kaldılar, uzun süre hiç konuşmadan.

En sonunda Dick: "Beni bir daha hiç unutamazsın artık!" dedi.

Şimdi yanağında barutun yakışından çok daha yakıcı bir iz duyuyordu.

Maisie: "Böyle olmasaydı da gene hiç unutamazdım." dedi.

Bakıştılar: Gördüler ki ikisi de biraz önceki arkadaşlara benzemiyorlardı artık. Bir mucize olmuş, onları değiştirmişti. İçine giremedikleri bir gizemdi bu.

Güneş alçalıyordu. Akşam esintisi kumsalın eğik düzeyi boyunca fısıldıyordu.

Maisie: "Çaya çok geç kalacağız, hadi gidelim." dedi.

Dick: "Önce kurşunlarımızın geri kalanını da kullanalım." dedi.

Sonra Maisie'yi kalenin hafif yamacından aşağı denize kadar indirdi. Yamaç dik değildi, Maisie kendi kendine de inebilirdi, koş a koş a bile. Öyleyken, arkadaşının uzattığı kapkara kışılmış eli o da onun gibi pek ağırbaşlı bir tavırla tuttu.

Dick beceriksiz bir halle eğildi. Kız geri çekildi. Oğlan kızardı.
- "Çok güzel... elin." dedi.

Maisie'nin kadın yanı okşanmıştı; civelek bir kahkahacıkla: "Pöh!" yaptı.

Dick tabancayı doldururken Maisie onun yanında, ayakta duruyordu. Oğlan denize son bir kez daha ateş etmek istiyordu; çünkü kafasının içinde, ta derinliklerde belli-belirsiz bir düşünce vardı: Bütün çevre tehlikelerle doluymuş da Maisie'yi o koruyormuş sanki.

Balçık yığınının ötesinde bir su birikintisi vardı ki ufkun üzerinde kızgın bir tepsiye dönen güneşin son ışıkları artık yalnız oraya vuruyordu. Dick bir ara gözlerini oraya dikti; sonra tabancasını kavradı, boşluğa doğru çevirdi... O sırada kendisini yeniden bir mucize havası sarar gibi geldi ona; çünkü Maisie yanındaydı; onu seveceğine, sonsuz seveceğine söz vermişti...

Gittikçe artan esintinin bir üfürüşüyle, kızın o uzun, kara saçları Dick'in yüzüne geldi. Maisie, onun yanında, ayakta dururken, elini omzuna atmış, keçiyi çağırmak için arkaya dönmüştü. Dick bir ara alacakaranlığa gömülür gibi oldu; acı veren bir alacakaranlık. Kurşun, ısıklı çalaraktan, gitti ıssız denize saplandı.

Dick, başını sallayarak: "Nişan aldığım yeri vuramadım!" dedi. "Artık kurşun kalmadı. Çabuk, eve dönelim."

Gene de çabuk davranmadılar. Kol kola, ağır ağır yürüdüler. *Ammoma* ister karnındaki kurşunlar patlayınca havaya uçsun, ister ayaklarını sürüye sürüye arkalarından gelsin, umurlarında bile değildi; çünkü, şimdi onların yaldızlı bir şeyleri vardı; gençliğin o akıllı umursamazlığıyla, bunun ağır ağır tadını çıkarıyorlardı.

Dick'in aklına ilerisi için birtakım düşünceler geldi:

— "Ben ne olacağım, biliyor musun?..." Biraz duraladı. "Ne olacağımı ben de pek iyi bilmiyorum ya. Sınavlarımı birtürlü veremiyorum. Yalnız, öğretmenlerin öyle güzel karikatürlerini yapıyorum ki! Ah, bir görsen!"

Maisie: "E, öyleyse ressam ol!" dedi. "Benim yaptığım resimlerle sen hep alay edersin. Belki de iyi bir ressam olursun."

Dick: "Sen ne yaparsan yap, artık alay etmeyeceğim." dedi. "Evet, karar verildi: Ressam olacağım, şaheserler yaratacağım."

— "Ressamlar hep para sıkıntısı çekerler, öyle değil mi?"

— "Yılda üçbin liralık gelirim var. Benim adıma mirasa bakanlar diyorlar ki erginlik yaşına gelince bu parayı istediğim gibi kullanabilirmişim. Başlangıçta bu para yeter."

Maisie: "A, ben zenginim!" dedi. "Yirmibir yaşına basınca yedibin beşyüz lira geçecek elime. Onun için ya Bn. Jennett senden çok bana karşı iyi davranıyor. Ama, bence hepsi bir. Gene de bir sevenim olsun istiyorum... bir anne, bir baba."

Dick: "Sen benimsin... bundan sonra hep benimsin!" dedi.

— "Evet, hep birbirimizin olacağız. Ne güzel!"

Maisie bunu söylerken oğlanın kolunu sıkıyordu. Alacakaranlık sağ olsun; onları iyicene gizliyordu. Dick kızın yüzünün yandan görünüşünün dış çizgilerini görebiliyordu ancak; bir de, kurşuni gözlerini peçe gibi örten kirpikleriyle gölgelenmiş yanağını. Evin kapısına gelince, karanlıktan yüreklenerek, durdu; iki saatten beri içinden dudaklarına kadar gelip de açıkça dile getirmekten çekindiği sözleri ortaya döküverdi.

— "Sana tapıyorum, Maisie!" diye fısıldadı.

Sesinin fısıltısı bütün boşluğu kaplamış da bu kız uğruna ertesi günden sonra ele geçirmeye kendi kendine andığı dünyada çınılıyormuş gibi geldi.

İçeri girdiler.

Ondan sonra neler oldu, çocukların yüz bulmamaları için, anlatmasak daha iyi olur.

Birincisi, yemek saati çoktan gelip geçmişti. İkincisi, Dick yasak bir silâhla az kalsın kendini öldürüyordu. Bunu ne yapsa saklayamazdı; barut tanelerinden yüzü delik-deşik olmuştu. Bn. Jennett küplere bindi, korkunç cezalarla dolu korkutmalar yağdırdı.

Suçlu açıkladı:

— "Tabancayla oynuyordum, birden patladı. Ama, beni gene pataklayacağınızı sanıyorsanız aldanıyorsunuz! Bundan sonra bana el süremeyeceksiniz, anladınız mı? Oturun da çayımı verin bana. Yoksa, yiyeceklerimizi kısarak bizim paramızı tırtıklamak niyetinde misiniz?"

Bn.Jennett ağzını açtı ama, bir tek söz çıkmadı. Öfkeden benzi atmıştı. Maisie birşey söylemiyordu ama, bakışlarıyla oğlanı yüreklendiriyordu.

Dick o akşam, yatıncaya kadar, pek korkunç davrandı. Bn. Jennett işi Tanrı'ya bıraktı, suçluyu cehenneme yolladı. Gelgelelim Dick cennetteydi, kulağı birşey duymuyordu.

Ancak Dick yukarı yatmaya çıkarken kadın iyicene kendini toparladı, kafası yerine geldi. Dick odadan çıkarken Maisie'ye, gözleri önünde, ona hiç bakmadan "İyigeceler !" demişti.

Bn. Jennett öfkeyle çıkıştı:

— "Kibar bir bey değilsen bile, kendini zorla da hiç olmazsa öyle görün! Maisie'yle gene kavga ettin, değil mi?"

Öyle ya; her akşam, yatmaya giderlerken, öpüşürlerdi; bu akşam bundan kaçındıklarına göre, dargındılar demek.

Maisie dudaklarına kadar sapsarı kesilmişti. Ağırbaşlı bir ilgisizlikle, yanağını uzattı; Dick de, onun yanağına saygıyla bir öpücük kondurdu; kor gibi kıpkırmızı, odadan çıktı.

O gece sıkıntılı bir düş gördü: Bütün dünyayı ele geçirmiş, bir fişek kutusuna koymuş, Maisie'ye getiriyor. Gelgelelim, kız bunu ayağıyla itiyor, "Sağol!" deyeceği yerde, öfkeyle haykırıyor: "Hani söz vermiştin, *Ammoma*'ya sazdan tasma getirecektin, ner'de? Bencil, sen de!"

II

İNGİLİZ milletininkötülüğünü dilemem ama, okurlarımızdan birkaç binini şu kayalar arasına dağılmış görmek isterdim! Bizim o mübarek tuzu-kuru yurttaşları: Adalet Aşığı'nı, Okuma Meraklısı'nı, Aile Babası'nı, daha birçok benzerlerini şu ateşe kesmiş kumlar üzerinde kızarıırken gözünüzün önüne getirebiliyor musunuz?"

— "... Yüzlerinde mavi bir tül, üstü-başı paçavralar içinde!... Kimde iğne var?... Bende biraz çuval bezi var."

— "Sana bir yorgan iğnesi veririm, buna karşılık senin bezden bir karış genişliğinde bir parça isterim. İki dizim de pantolonumun pencerelerinden dışarı bakıyor."

— "Bir karış ha? Elin değmişken, bir arşın iste bari!... Neyse, ver bakayım bana senin şu iğneyi; kumaşın kenarından senin için biraz bir şey koparmaya çalışırım. Ben kendi değerli gövde mi soğuğa karşı zor koruyorum... Sen şu bitmez-tükenmez defterine neler çiziktiriyorsun gene, Dick?"

— "Özel muhabirimizin giysilerini onarışının resmidir."

Durum şuydu: Dick'in arkadaşı, iplikleri dökülecek kadar eskimiş biniş pantolonunu ayağından çıkarmış, en geniş deliği hiç olmazsa kaba kumaştan bir parçayla yamayabilmek için pek gülünç bir biçimde uğraşıp duruyor, deliğin büyüklüğünü gördükçe de, umutsuzluk çırpınılarıyla inliyordu.

— "Biraz çuval bezi, n'olur! Biraz daha!... Nekadar versen yet-

meyecek! Hey, kılavuz! senin geminin bütün yelkenlerini verir misin bana?"

Geminin arka bölümündeki ambar kapağından, fes giymiş, bir baş göründü; yüzü bir sırtışla iki eşit parçaya bölündü; gene gözden silindi. Pantolonu yırtılmış adam, arkasında kurşuni bir fanila gömlek, üstünde yalnız ceket, o sözde yamama işine yeniden koyuldu. Dick ise, yaptığı resme bakıp bakıp kahkahalar atıyordu.

Yirmi kadar ufak savaş gemisi bir kumsalın açıklarına dizilmişti. Kumsalda çeşitli birliklerden İngiliz askerleri karınca gibi kaynaşıyordu. Kimi yıkanıyor, kimi giysilerini onarıyordu. Bir yerde bir yığın bocurgat, yiyecek sandıkları, şeker, un, cephane sandıkları vardı ki biraz önce gemilerden birinin yükünü aceleyle oraya boşalttığını gösteriyordu. Bir donanma marangozu, üstübeçsiz kalmış, geminin teknesinde bir karış açılmış bir çatlağın güneşten kavrulmuş iki ucunu birbirine yaklaştırmaya uğraşırken bol bol küfür savuruyordu. Bu arada, bütün dünyaya da sövüp sayıyordu.

— "Önce, şu mübarek dümenin kınılacağı tuttu! Sonra, seren kırıldı. En sonunda da —şu körolasica gemi daha ne haltlar edecek bakalım— bu delik, kabak çiçeği gibi, açıldıkça açıldı!"

Birden terzi kesilen gemici, elindeki işten başını kaldırmadan: "Tıpkı benim pantolon gibi, kardeş!" dedi. "Ah, Dick, şöyle tam bir gemi malzeme ambarını bir daha ne zaman göreceğim acaba!"

İçten gelen bir haykırışa Nil'in o hiç durmayan öfkeli hömurtusundan başka bir karşılık duyulmadı.

Nil'in dalgaları eğik bir kayadan duvara boylu boyunca vuruyor, kumsalın yarım kilometre kadar berisinde taşlardan bir engele çarpıp dağılıyordu. Irmağın sarı suları beyaz insanları uzak-taki ülkelerine doğru geri püskürtmeye çalışıyordu sanki. Suların alçalmasıyla ortaya çıkmış yerlerden anlatılamaz bir çamur kokusu yükseliyordu. Bu durum, ayrıca, sığ yerler arasından geçerek güneye doğru gidecek olan o ufak savaş gemilerinin hayli çekecekleri olduğunu da haber veriyordu.

Çöl nerdeyse kıyıya kadar uzanıyordu. Kıyıda, boz, kızıl, kara ufak ufak tepelikler arasında, bir atlı müfrezesi, binek hayvanı olarak kullandıkları develeriyle birlikte, karargâh kurmuştu. "Kimse gemilerden uzaklaşmasın!" diye buyruk almışlardı. Gerçekte, birkaç haftadan beri ne "Hazır Ol!" komutası verilmişti, ne de bir çarpışma olmuştu. Yalnız, Nil'in kendisi bile savaşılabilecek bir düşmandı: Akıntılar birbirini kovalıyordu, kayalar kayaları, ada kümeleri ada kümelerini; öyle ki adamlar en sonunda uzaklık kavramını da yitiriyorlardı, yön kavramını da, handiyse zaman kavramını da. Bir yere gidiyorlardı ama, nereye, bilmiyorlardı. Bir şey yapmaya gidiyorlardı ama, ne yapmaya bilmiyorlardı. Önlerinde ırmağın kıvıldağan yolu uzanıp gidiyordu; bu yolun sonunda da Gordon (*) diye biri vardı ki Hartum adında bir kentte canını savunuyordu. O çöllerde de İngiliz birlikleri vardı, daha başka çöllerde de. Irmakta da vardı; onların önünde de, ardında da. Ötede, Kuzeyde, gemilere binme saatini bekleyenler de vardı. Asyut'ta, Asvan'da yola çıkmaya hazırlananlar da vardı. Suvakim'den Yedinci Çağlayan'a kadar uzanan bu ıssız toprakların her yanında acayip söyleniler, belirsiz gürültüler, yalan, doğru haberler dolaşıyor, uçuyor, yayılıyordu.. Askerler de, genel olarak, öyle sanıyorlardı ki bir yerde bütün harekâtı yöneten bir baş vardı.

Bu deniz birliğinin görevi savaş gemilerinin güvenliğini sağlamak, kıyı topraklarındaki ekinleri gemileri yedek çekenlerin çiğnemesinden korumak, olanak bulunca uyku uyumak, yemek yemek, gerektiğinde de Nil'in yırtıcı çeneleri arasına kendini duraksamadan atmaktı.

Gazete muhabirleri de askerlerle birlikte terliyorlar, gene askerlerle birlikte onlar da, neler olup bittiğinden aşağı-yukarı hiç habersiz, yol tepiyorlardı. Gelgelelim, İngiltere'yi, her sabah, kahvaltısında eğlendirmek, ilgilendirmek, coşturmak gerekiyordu; Gordon ister ölsün, ister sağ kalsın, yardıma giden ordu isterse çöllerdeki, sulardaki çarpışmalarda parçalansın, gazetelerin haber ver-

(*) İngiltere'nin Sudan genel valisi Charles Gordon, 1885'te ülkenin bağımsızlığı için çarpışan Sudanlılar'ın eline düşmüş, öldürülmüştür. (Çeviren)

meleri gerekiyordu.

Sudan Seferi pek şairane bir seferdi; canlı, renkli anlatımlara elverişliydi. Arada-sırada, bir "özel muhabir" bir pundunu buluyor, kendini öldürtüyordu ki bu da görevli bulunduğu gazeteye büyük üstünlükler sağlamaktan geri kalmıyordu. Çoğu zaman da, Afrika savaşları göğüs göğüse çarpışmalarıyla, yiğitlik örneği olaylarıyla, bambaşka bir özellik gösteriyor, mucize sayılacak, kelimesi onsekiz kuruştan telle bildirilmeye değer kurtarışları da gerçekleştiriyordu. Onun için, birliklerin yanı-sıra, hayli yüksek sayıda muhabirler de gidiyordu. Bunlardan kimisi, kocamış erlerin yanında kalmıştı. O yaşlı askerler 1882'de, Arabi Paşa'nın geçici egemenliği sırasında, Kahire alınırken atlıların ilerleyişini kösteklemiştir. O gazeteciler Suvakim dolaylarındaki ilk başarısız çarpışmaları görmüşler, ansızın korkunç olaylarla karşılaşmışlardır: Her gece nöbetçiler öldürülüyor, çalılıkların arasından birden kirpi gibi mızraklar dikiliveriyordu. Öbür gazeteciler, ölmüş, ya da yaralanmış ağabeylerinin yerini tutmak üzere tel çekerek çağrılıp toplanmış yeni askerlerin yanına katılmışlardı.

En eskiler arasında, postanın aksaklıklarıyla çoktan beri karşılaşmış, Kahire'den, İskenderiye'den parayla aldıkları güçsüz, gevşek Mısır atlarının değerini çoktan ölçmüş olanlar arasında, dediği-dedik bir telgrafçıyı yumuşatmasını, günü geçmiş kurallarda direnen yeni bir atlı kurmay subayının ukalalığını yatıştırmasını bilenler arasında en eskisi biraz önce gördüğümüz o fanila gömleliydi; o esmer Torpenhow'ın ta kendisi.

Ondan önceki savaşlarda olduğu gibi bu savaşta da Merkez Basın Ajansı'nı temsil ediyordu. Bu ajans askeri harekâtın kılı kırk yararcasına anlatılmasına düşkün değildi; geniş halk tabasına hitap ettiği için, onun bütün istediği, olayların geçtiği yerlerin rengini, havasını vermektir; bir de, bol bol ufak, meraklı olaylar. Çünkü, bir arkadaşı kurtarmak için, kurallara boş vererek taburdan ayrılan bir er, İngiltere'de, araçları, gereçleri denetlemekten yorgun düşüp saç-

ları dökülen yirmi komutandan daha çok sevinç yaratır.

Torpenhow bir gün, Suvakim'de, geri çekilirken bırakılmış, şapka kutusu büyüklüğünde, ufak bir tabyanın ucuna oturmuş bir delikanlı görmüştü. Delikanlı; sakın sakın, kum ovasının üzerine serili bir yığın ölünün resmini çiziyordu.

— "Kimin hesabına?" diye, kısaca sordu.

Yolculukta, gezginci satıcılar gibi, gazeteciler de birbirlerine ulu-orta yavaşlar.

Delikanlı, gözlerini önünden kaldırmadan: "Kendi hesabıma." diye karşılık verdi.

Torpenhow resmin bitmesini bekledi. Sonra, uzun uzun baktı, inceledi.

— "Ne yapıyorsunuz siz buralarda?"

— "Hiç. Baktım durmaya gelmez, kalktım geldim. Sözde, yapı-larda çalışacağım, boya işinde. Belki hidrolik bir makinenin bakımını da benden bekliyorlar! Pek iyi bilmiyorum şimdi."

Torpenhow, yeni tanıştığı şöyle-bir süzerek: "Sizin elinizden çok daha büyük işler gelir." dedi. "Hep böyle güzel mi çizersiniz?"

Dick resimlerini birer birer gösterdi, çizdiği sahnelerin adlarını da söyledi:

— "Hintdomuzu yüklü bir gemide ayaklanma" —..Yabancı-lara iş gören bir yerlinin hançerlediği ustabaşı" —"Kırbaçlanan Somalili deveci" —"Berbera kargâhında patlayan mermi" —"Suva-kim yakınlarında ölü askerler, ay aydınlığında"...

Torpenhow: "Hııığ..." yaptı. "Bu Vereşçagin'vari (*) resim-lerin hepsini pek beyendim deyemem. Yalnız, renklerle zevkler tartışılmaz... Şimdilik yapacak bir işiniz var mı?"

— "Yo, eğleniyorum bur'da."

Torpenhow resimlere beyenir gibi gene bir göz attı.

— "Evet," dedi, "fırsat çıkar çıkmaz kaçırmazsanız iyi edersiniz."

Atına atlayıp döndü, İki Savaş Gemisi kapısından girdi, kenti

(*) Vasiliy Vereşçagin (1842-1904) ünlü bir Rus ressamıdır. Savaş-lara katılmış, savaşların korkunç sahnelerini çizerek, insanlara barış sevgisi aşılamaya çalışmıştır. (Çeviren)

dört-nala geçti, şu teli çekti:

— "*Yerinde çalışır ressam buldum. Pek usta, ucuz da. Anlaşayım mı? Olay resimleri yapacak.*"

Delikanlı, gene o tabyaya oturmuş, bacaklarını sallayarak, kendi kendine mırıldanıyordu:

— "Fırsatın er-geç karşıma çıkacağını biliyordum. Evet, ama boşuna harcadığım zamanın parasını da vermeliler bana... bur'dan sağ çıkarsam!"

Akşama, Torpenhow yeni arkadaşına haberi iletti: Merkez Basın Ajansı onu, bütün masraflarını üzerine alarak, üç ay için, deneme niteliğinde göreve almayı kabul ediyormuş,

— "Ha, sormayı unuttum: Adınız ne?"

— "Dick Helder. Çalışmalarımda beni özgür bırakıyorlar mı?"

— "Deneme olarak görev veriyorlar. Seçeceğiniz konularla kendinizi göstermek size düşüyor. Beni dinlerseniz benden ayrılmayın. Bir birlikle, ülkenin içerilerine gitmek üzereyim, elimden gelen yardımı yaparım size. Baka baka yaptığınız resimlerden birkaçını verin bana, onlara göndereyim."

Torpenhow içinden de şöyle diyordu:

— "Bizim ajans şimdiye dek hiç böylesine yerinde bir iş yapmamıştır. Tanrı biliyor ya, beni pek ucuza elde etmiş değildirl!"

E, işte böylece Dick de gazetecilerin o parlak, şerefli mesleğine girmiş oldu. Bu meslektekilerin ellerinden geldiği kadar çok çalışmak, buna karşılık Kader'in, ya da müdürlerinin lütfedeceği kadar para kazanmak gibi değişmez bir hakları vardır. Bu imrenilecek ayrıcalığa zaman da, işe yeni başlayanın birazcık yaradılışında varsa, yiyecek yemek, yatacak yatak konusunda, at tellâllının keskin görüşünü, aşçının becerikliliğini, öküzün güçlü yapısını, devekuşunun mide gücünü, herşeyi sindirmek gibi pek seyrek rastlanır özelliğini de katar. Ne yazık ki Tanrı'nın bu sevgili kullarından birçoğu olgunluğun doruğuna erişmeden ölürler.

Torpenhow aklına esip nereye giderse Dick de onun peşine

takılıyordu. Böylece, ikisi birlikte, kendilerini pek sevindiren işler başarmının yolunu buldular. Sürdükleri zorlu yaşantı onları birbirine yaklaştırmaya çok yaradı; çünkü aynı karavanadan yiyorlar, aynı çotradan içiyorlardı; hele görülmemiş bir iş arkadaşlığı haberlerini birlikte gönderiyorlardı.

Dick bir şeytanlık düşündü: Telgrafçılardan birini ikinci Çağlayan'ın orada bir kulübede sarhoş etti, adamcağız yerde sızmış yatarken de, rakip bir ajansın çok güvenilir muhabirinin büyük güçlüklerle elde ettiği gizli haberleri ele geçirdi. Yazının örneğini çıkardı, Torpenhow'a verdi; o da, aşta olduğu gibi savaşta da her yola başvurmakta sakınca yoktur bahanesiyle, bundan pek meraklı, güzel bir yazı çıkardı. Sonra buna karşılık o da bir şeytanlık düşündü...

Neyse, iki arkadaşın birlikte, ya da ayrı ayrı becerdikleri büyük işleri anlatmaya kalkacak olursak ciltlerce kitap yazılır; Kaçmayıp, kendi istekleriyle düşman askerleri arasında çevrili kaldılar, az daha bozguna uğramış askerler onları kılıçtan geçireceklerdi; yük develelerinin üzerine tüneyerek, sabah serinliğinde, savaş ettiler; kör edici bir güneş altında, o yorulmaz ufacak Mısır atlarının üzerinde hiç seslerini çıkarmadan sarsılıp durdular; bir gece, bindikleri savaş gemisi gizli bir kayaya çarpıp da karnı yarılınca Nil'in sığ yerlerinde sularla boğuştu.

Şimdi onları yeniden bulduğumuzda, taşıma gemilerinin birlikten geri kalanı manga manga boşalttığı kumsalda oturmuşlardı.

Torpenhow giysilerinin en değerlisinin yama işini bitirince: "Evet!" dedi. "Pek yaman oldu bu iş!"

Dick: "Hangi iş?" diye sordu. "Senin yama işin mi, yoksa çarpışma mı? Bana sorarsan, ikisi de bir kapıya çıkar."

— "Ne çok şey isteyen bir adamsın, sen de! Senin hatırın için *Euryale* gemisini Üçüncü Çağlayan'ın üzerine çıkarmak gerek sanırım! Seksenbirlik topları da Gadkul'a! Bana gelince, pantolonum

yeter de' artar bile."

Torpenhow, bunları söylerken, kendini her açıdan gösterebilmek için, soytarıların yaptığı gibi, eksenî çevresinde ağır ağır bir döndü.

Dick: "Çok güzel!" diye haykırdı. "Hele bezin üzerindeki harfler! G. B. T. Anlaşılan, Hindistan'dan gelme bir çuvalmış: Gümrük Birliği Treni..."

— "Hiç de değil! Bunlar benim başharflerim: Gilbert Belling Torpenhow. Bunun için kestim ya ben parçayı... Yahu, ne halt ediyor develer, şur'da?"

Torpenhow, elini uzatıp gözlerine gölge düşürerek, öbek öbek çalılıklar serpili ovaya doğru baktı. Tam o sırada, öfkeli öfkeli bir borazan öttü, kumsala dağılmış adamlar silâhlarının, eşyalarının başına koşuştular.

Dick, hiç istifini bozmadan: "Yıkanma saatinde baskına uğrayan Pisa askerleri." dedi. "Tabloyu hatırladın mı? Michelangelo'nun. Resme her yeni başlayan onun örneğini çıkarır... Anlaşılan, çevremizdeki bütün 'çalılıkların arası düşman kaynıyor."

İrmağın sağ yakasında, develerinin yanında dinlenmekte olan askerler yayaları yardıma çağırıyordu; ırmağın üst başından gelen boğuk çığlıklar da, birliğin geri kalanının, tehlikeyi sezip, koşuştuklarını gösteriyordu.

İngilizler de ateş etmiyorlardı; savaş düzenine girebilmek için zaman kazandıklarına seviniyorlardı. Kumsaldakiler de arkadaşlarının yanına geldiler. Gemiler, ses işitimi uzaklıktan ayrılmamaya bakarak akıntıdan yukarı çıkarlarken, askerlerini en yakın kıyıya çıkardılar; gemilerde hastalarla birkaç da nöbetçi kaldı.

Bu arada, Arap söylevci öğütlerini bitirdi, dinleyicileri haykı rışarakten alkışladılar.

Torpenhow, asker kalabalığının en sıkışık yerinden dirsekleriyle yol açarken: "Mehdi'nin gözü-dönmüş adamları sanırım bunlar." diye mırıldandı. "Yalnız, bu bölgedeki oymaklar bize

karşı değildirler, onu bilirim."

Dick: "Öyleyse, demek ki Mehdi bir kenti daha aldı , artık işi kalmayan bu uluyan ifritleri de bizim işimizi bitirmeye yolladı." dedi. "Versen-e bana şu dürbününü."

Bir assubay: "Bizim öncüler uyarsalardı ya bizi!" diye homurdandı. "Kuşatıldık. Daha ne bekliyoruz. niye ateş açmıyoruz? Hadi, çocuklarım, çabuk olun!"

Askerleri itelemeye gerek yoktu. Hepsi kendiliklerinden. soluk soluğa koşup, savaş düzenindeki taburun kanatlarına katıldılar; biliyorlardı ki, savaş başladı mı, uzakta kalanlar için ölüm aşağı-yukarı yüzde-yüzdür.

Taburun köşelerinden birine yerleştirilmiş yüzellilik küçük toplar birden oyunu açtılar; sonra tabur, bir tepeyi ele geçirmek üzere, sağa doğru ağır ağır açılmaya başladı.

İngilizler bu biçim savaşmayı çoktan öğrenmişlerdi: bu zevki yeni tatmıyorlardı. Hep o biçimde tabur oluyorlardı, boğucu sıcakta; hep o toz, meşin kokusu: düşmanın hep o çılgınca saldırışı, insandan kalenin hep o en zayıf yanına yüklenme. Birkaç dakika göğüs göğüse umutsuzca bir vuruşma; sonra çölün sessizliği; bu sessizlik içinde yalnız, atlıların önünden kaçanların haykırışmaları. En sonunda tabur artık aldırılmaz olurdu.

Toplar aralıklı gürliyordu. Tabur ağır ağır yer değiştiriyor, develer buna kızıp homurdanıyorlardı...

Derken, üçbin savaşçı saldırıya geçti. Bunlar "açık ateşe karşı toplu saldırılmaz" diye hiçbir kitapta okumamışlardı. Tek-tük birkaç tüfek sesi yaklaşmakta olduklarını haber verdi. Önde yol gösterir gibi, az sayıda atlı bulunuyordu ama kalabalığın büyük çoğunluğu yarı-çıplak insancıklardı; ellerinde silâh olarak da mızrak, kılıç.

Boyuna çöllerde savaşmışları için, çölden gelme içgüdü taburun en zayıf yerinin sağ kanat olduğunu onlara haber vermişti besbelli oraya saldırdılar.

Mermiler, geçerken, onları orak gibi biçiyor, aralarında birden boş yollar açıyordu. Kent ili topraklarındaki şerbetçiotu tarlaları, önünden tren son hızla geçerken, nasıl yol yol açılıp sonra çabucak kapanırsa, bu gedikler de öyle kapanıveriyordu.

Topçular yaygın ateşlerini en uygun zamana saklamışlardı; şimdi düşmanı yığın yığın yere seriyorlardı. Hiçbir uygar askeri birlik onların üstükleri ceheneme dayanamazdı. Sağ kalanlar ayaklarına takılan ölülerden sıyrılmak için üzerlerinden sıçıyorlardı. Yaralıları sövüp sayıyor, sürükleniyor, sonra yere seriliveriyordu. Öyleyken, gene de o insan kalabalığı, değirmenin setti üzerinden aşan kara bir sel gibi, gelip gelip taburun sağ kanadının ortalık yerine yükleniyordu.

Derken, toz içindeki dizi dizi askerlerle çölün uçuk mavi gökleri duman çevrintileri içinde yitti gitti. Kuruyup kavrulan çalı yığınları, kızgın yer üzerine sergi ili kayalar birden pek büyük bir önem kazandılar: savaşçılara canturtaran simidi işini görüyorlardı: Bozguna uğratış kaçarlarken, kayadan kayaya, çalıdan çalıya atılıyorlar, arkadaşlarına ulaşabilmek için böylece sürüne sürüne gidiyorlardı.

Bu savaşın düzenli bir savaşa benzeyen tek yanı yoktu. Yerliler karşılarındakilerin dört kanadına birden saldırabilecek sayıda görüyorlardı. İngilizler'in tek yaptıkları, karşılarında ne görürlerse üzerine ateş etmek, hatlarını kim yararsa sırtına süngülerini saplamaktır: iclerinden biri öldü mü de, öldürenin dipçikle işini bitirmektir.

Dick önce sabırla bekledi. Yanında Torpenhow'la bir de genç bir hekim vardı. Sonra bu hareketsizliğe dayanamaz oldular. Saldırı geri püskürtülmedikçe, yaralılara bakılamazdı ki. Üç delikanlı taburun en zayıf yanına doğru ilerlediler.

Bu sırada, dışarıdan karşıkonusulmaz bir saldırı oldu. Mızraklar, ışıltı çalarak, geldi geldi saplandı. Bir atlı, arkasında kırk-elli savaşçıyla, fırladı: haykırarak kılıç sallayan dizilerin içine daldı. Ta-

burun sağ sanadı çöktü, bütün öbür kanatlardan yardıma koştular.

Yaralılar, ancak birkaç dakikalık ömürleri kaldığını anlamışlardı; düşmanlarını ayaklarından yakalıyorlar, ya da, atılmış bir tüfeğe doğru sürüne sürüne gidip, kargaşalığın ortasına gelişi-güzel ateş ediyorlardı.

Dick, miğferinin üzerinden, kafasına hızla vurulduğunu duydu; tabancasını köpük içinde bir kara surata çekti, kara suratın surata benzer yeri kalmadı. Torpenhow, bir Arap'ın vuruşuyla devrilmişti ama, düşerken o da onu sürüklemişti; şimdi yerde, düşmanının kol-ları arasında debeleniyor, onun gözlerini oymaya çalışıyordu. He-kim o ufacık kılıcını ulu-orta sallıyordu. Miğfersiz bir asker de, Dick'in omzu üzerinden ateş ediyordu. Dick'in yüzü alevli barut ta-necikleriyle delik-deşik olmuştu.

Dick, içten gelen bir duyguyla, Torpenhow'a doğru döndü. Torpenhow, düşmanının elinden kurtulmuş, başparmağını pantolo-nuna silerekten, doğruluyordu. Arap, iki eli alnında, korkunç bir çığlık attı; sonra, mızrağını yeniden kavrayarak, Torpenhow'ın üze-rine saldırdı. Torpenhow Dick'in tabancasının korumasına sığınmış, yeniden soluk alıyordu.

Dick iki kez ateş etti. Adam devrildi, kımıldamadan kalakaldı. Yüzü göğe doğru çevrilmişti... Bir gözü yoktu.

Tüfek ateşi bir kat daha arttı. Yalnız, bu yaylım ateşe şimdi se-vinç çılıkları da karışıyordu: Düşmanın saldırısı başarısız olmuştu; kaçıyorlardı.

Taburun içi mezbahaya dönmüştü; yer, çevre kasap dükkânını andırıyordu. Dick, çığına dönmüş adamların arasından, sendeleye sendeleye kendine yol açtı.

Düşmanın artakalanları geri çekiliyordu. Arifan'a da bir avuç İngiliz atlısı düşmüştü. Biraz sonra gözden yittiler.

Dizi dizi ölümlerden uzakta, kaçarken atılmış, kana bulanmış bir Arap mızrağı bir çalı yığınının üzerinde yatıyordu; onun ötesinde de, çölün karanlık, sonsuz düzlüğü uzanıp gidiyordu. Güneş, batarken, ışınlarından biriyle mızrağa dokundu, onu kızgın bir kızıla buladı. Dick tabancasını kaldırdı, ufka doğrulttu. Issızlığa bir renk katan bu kızıl çamur lekesine gözü takıldı kaldı. Dört-bir yanındaki gürültü de, gittikçe hafifler, durgun bir denizin kıyıya vurup geri çekilen sularının şıptısını andırır gibi oluyordu...

Görüyordu: Elinde tabanca vardı... karşısında o kanlı leke... yanında da, göremediği birinin sesi... tıpkı eskiden olduğu gibi... belki de yeryüzüne daha önceki gelişinden kalma bir ses... "Ne olacak acaba?" diye bekledi.

Derken, başının içinde bir şey çatlar gibi oldu. Bir ara, kendini karanlıkta buldu... acı veren bir karanlık. Gelişi-güzel ateş etti. Kurşun çöle doğru giderken de, kendi kendine: "Vuramadım!" diye mırıldandı. "Artık kurşun kalmadı. Çabuk, eve dönelim..."

Elini alnına götürdü; çekti baktı: kan içinde.

Torpenhow: "Fena yaralandın, azizim." dedi. "Biraz da benim yüzümden... Sağol! Dik dur; burada bayılma sakın!"

Dick, "Daha aşağıdan nişan al, biraz da sola doğru..." gibi pek iyi anlaşılmayan bir şey mırıldanarak, Torpenhow'ın omzuna devrildi, kaskatı kaldı. Sonra yere kaydı, bayıldı.

Torpenhow ona sarıldı, sürükleye sürükleye bir hekimin yanına kadar götürdü. Ondan sonra, oturdu olup bitenlerin haberini yazmaya koyuldu. "Kanlı bir savaş oldu bu; ordumuz da, bir kere daha gösterdi ki..." falan, filan diye yazarken pek hoşuna gidiyordu.

Bütün gece, askerler topların yakınında uzanmış dinlenirlerken, kumların üzerinde kapkara, kocaman bir şey oynadı durdu. "Uğursuz Hartum öldü, öldü, öldü..." diye haykırırdı. "İki İngiliz gemisi kentin ağzında kayalara çarpıp battı, tayfalar bir teki kalmamacasına öldürüldü... Hartum öldü, öldü, öldü..."

Ay batıncaya kadar, o kapkara kocaman şeyin kumların üzerinde oynayıp durduğunu gördüler.

Yalnız, Torpenhow bakmıyordu bile. Dick'in başında bekliyordu. Dick, ilgisiz duran Nil'e boyuna: "Maisie... Maisie..." diye yalvarıp duruyordu.

Torpenhow, örtüyü kenarlarından elinden geldiğince sıkıştır-maya çalışırken, kendi kendine: "Şuna bak hele!" diyordu. "Görünüşü tam bir erkek; öyleyken, hep bir kadını anıyor! Doğru ya: Sayıklamanın bu türüsünü ilk kez görüyor değilim... Al, Dick, iç!"

Dick içiyor, "Sağol, Maisie!" diyordu.

III

BİRKAÇ hafta oluyordu, Sudan Seferi sona ermiş, Dick'in kırılan kafası onarılmıştı. Merkez Basın Ajansı kendiliğinden gelme ressamına az-buçuk bir para göndermiş, bunun az oluşunu haklı göstermek için, çalışmalarından pek de memnun kalmadıklarını belirtmeyi de unutmamıştı.

Dick çeki Kahire'den aldı, mektubu Nil'e attı, Torpenhow'ın hararetle elini sıkarak ayırdı. Torpenhow İngiltere'ye dönüyordu.

— "Kendime biraz izin vereceğim." dedi. "Londra'da nerede kalacağımı daha bilmiyorum ama, kismet olursa birbirimizi gene buluruz. Peki, sen burada mı kalacaksın? Biliyorsun ki bizimkiler Aşağı Sudan'ı alıncaya kadar çarpışma falan olacağı yok. Hadi, hoşçakal! Paran kalmayınca, beni ara, nerede bulunduğunu bana bildirmeye bak."

Dick Kahire'de, İskenderiye'de, Portsaid'de, özellikle Portsaid'de dolandı-durdu. Yeryüzünün birçok ülkelerinde insan ahlâksızlıklarla karşılaşır, hepsinde de türlü kötü işlerle, bu kent ise dünyadaki bütün kötülüklerin, ahlâksızlıkların kumkumasıdır. Tuzlu göllerinin havasında durmadan ılgımların titreştiği bu, kıyıları kumluk, cehennemde, sabredip biraz beklediniz mi, önünüzden, şu ya da bu bakımdan adları pazara çıkmış erkeklerle kadınlardan çoğunun geçtiğini görürsünüz.

Dick hiç de iyi tanınmamış olan, pek de gürültülü bir evde oda tuttu. Günlerinin öğleden sonrasını ya rıhtımda, ya da Shepherd's Hotel'inin taraçasında geçiriyor, tanıdıklarla hoş-beş ediyordu.

Bunlar arasında ulu-orta konuştuğu zarif İngiliz kadınları da vardı. Ötekiler, işi başından aşkın gazeteciler, donanma taşıt gemilerinin kaptanları, sayısız subaylardı... pek öyle iyi sayılmayacak mesleklerden de birçok kişi.

İncelemeleri için de, Doğu'nun, Batı'nın bütün ırklarından istediği örneği bulabiliyordu; hem de özelliklerini daha belirli bir biçimde ortaya çıkaran canlı bir coşkunluğun etkisi altında: kumar masalarında, esrar kahvelerinde, daha başka kötü yerlerde.

Oyalanmak isterse, kanalın çeşitli görünüşleri, kıvılcımlı kumlar, geçen gemiler, İngiliz ordusunun beyaz hastaneleri vardı. Kader'in sunduğu bütün konuları karakalemle, yağlıboyayla istediği gibi çiziyordu. Böyle bir kaynak bulamazsa, yeni belgeler aramaya koyuluyordu.

Güzel bir işti bu ama, kesesinin dibine de darı ekiyordu. Yılda yüzyirmi liralık gelirinin dörtte-birini önceden almıştı. Kendi kendine: "Artık iyicene çalışmalıyım, yoksa açlıktan ölürüm." diyordu.

Tam o sırada İngiltere'den tel geldi, Torpenhow'dan:

"Çabuk gel. Buraya alındın. Bekliyorum."

Dick'in yüzünde içten bir gülümseme ışıdı.

— "Yaşasın ! İyi haber!" dedi. "Bu akşam bir hovardalık edeyim! Valla, tam sırasında geldi!"

Kalan parasının yarısını hemen tanıdığı bir karı-kocanın avuçlarına saydı. Bu B. - Bn. Binat'ın ne iş yaptıklarını anlatmak için, Dick'in onlara ne ısmarladığını söylememiz yeter:

— "Tek başına kendim için, Zengibarlı oyuncu kızlarla en iyisinden bir cümbüş istiyorum."

B.Binat gene kör-kütük sarhoştı.

Bn. Binat ise, aşırı ölçüde saygılı bir tavırla gülümsedi:

— "Beyefendi kendileri için bir iskemle isterler, elbet? Beyefendi resim yapacaklar, değil mi? Beyefendinin çok tuhaf bir eğlenme tarzı var!"

Binat, dükkânın gerisinde, açılır-kapanır bir karyolaya uzanmıştı. Bir ara, başını kaldırdı, korkunç sarılıktaki yüzü göründü.

— "Anlıyorum..." diye kekeledi. "Anlıyorum beyefendiyi... Ressam... Ben de ressamdım eskiden... Beyefendi de cennete sağ gidecek."

Yılık yılık gülüyordu.

Genç ressam: "Sen de geleceksin oyuncu kızları görmeye, Binat Baba." dedi. "Sana ihtiyacım var."

— "Yüzümü çizmek için, öyle değil mi?... Yüzümün resmini yapmaya, başımı da belâya sokmaya! Yo, yo! istemem! Şeytan bu! Ya da, Celeste'çiğim, hiç olmazsa biraz daha para iste ondan, öyleyse."

Mübarek adam başladı ezilip büzülerek inlemeye.

Karısı: "Portsaid'de parayla alınmayacak birşey yoktur." dedi. "Kocam da cümbüşe katılacaksa, bu eder... ne eder bakayım... bir altın daha. Oldu mu?"

Dick bu "Bahşiş"i de verdi. Çılgınca oyun, hemen o akşam, karı-kocanın evlerinin arkasındaki avluda başladı. Anaç hatun sarı omuzlarından aşağı kayıverecekmiş gibi duran, mor bir ipekli entari giymişti. Piyanoya geçti. Avrupa meyhane havaları çalıyor, tavana asılı gaz lâmbalarının ışığında, Zengibarlı oyuncu kızlar da, çırılçıplak, çılgıncasına tepinip, titreyip duruyorlardı.

Binat bir iskemleye yığılmıştı. Önce gözlerini dikip, hiçbir şey görmeden, öyle, baktı, baktı. Sonra, o tuhaf oyun havaları, oyuncu kızların başdöndürücü kıvrımları adamın damarlarında kan yerine akan ispirtoyu tutuşturdu. Yüzü çirkin bir açlıkla parlar gibi oldu.

Dick onu çenesinin altından tutarak başını ışığa doğru çevirdi; duvara dayanarak, ayakta, resmini çizmeye başladı.

Bn. Binat onun çalışmasına bakıyor, otuziki dişini gösterkten sırtıyordu.

Bir saat sonra, lâmbalar is çıkarmaya başladı. Oyuncu kızlar

birer birer, kendilerini basılmış toprak yere attılar. Dick resim defterini kapadı, uzaklaştı.

Dick defterini kapamadan önce adamın oraya bir göz atmasına fırsat vermişti. Binat anlayan bir gözle bakmıştı. Dick giderken, arkasından, inler gibi, söyleniyordu:

— "Bu ben, ha? Herkese gösterip öyle söyleyeceksin ha?"

Karısı: "Beyefendi parasını verdi." dedi. "Beyefendi ne isterse onu yapar... Beyefendiyi gene bekleriz!"

Avlunun kapısı kapandı.

Dick, en yakın kumarhaneye gitmek üzere, kümlük yoldan karşıya geçti. Kendi kendine: "Talihim yaver giderse, işim kekâ! Talihim bozuk giderse, bur'da kalmak zorunda kalacağım." diyor-du.

Talihi iyi gitti. Markalarını masanın üzerine acayip bir biçimde dizdikten sonra, sayılara bakmaya korkarak üç dönüşü bıraktı geçsin. Dördüncüsünde bir de baktı yirmi lira kazanmış. Kazan—dıklarını topladı, çıktı. Limana indi, külüstür bir yük gemi-sinin kaptanıyla hemen anlaştı.

Birkaç gün sonra Londra'daydı... paradan yana, gerçekte, gönlünün istediğinden biraz daha hafif olarak!

IV

KENTİ kalın, kara bir sis kaplamıştı. Sokaklarda da hava pek soğuktu; çünkü yazdı İngiltere'de. Dick, batı kesimine doğru gitmek üzere rıhtımdan uzaklaşırken, kendi kendine: "Ne rahatsız edici üzüntülü bir hava!" diyordu. "Hiçbir şey değişmemiş... Ben ne yapacağım şimdi?"

Birbirine girmiş evler onun bu sorusuna karşılık vermediler. Bir ara durdu baktı, gözlerini gürültülü bir gidişgelişle dolu o uzun, karanlık sokaklarda gezdirdi.

— "Ey yurdumun tavşan yuvaları!" dedi. "Yakında sizi ne bekliyor biliyor musunuz? Peki, söyle'yim: Bana köleler, güzel hizmetçi kızlar bulmak zorunda kalacaksınız; kıralların hazinelerinden bir parça vereceksiniz bana. Şimdilik, giysi ister bana; ayakkabı da ister, herşeyi şöyle iyicene-bir çığneyebilmek için."

Hızla ileri doğru bir adım attı, baktı ayakkaplarının bir teki yandan pek kötü telenmiş. Teknedeki sakatlığı incelemek üzere eğilirken, yanından geçen biri çarptı, yayakaldırımından aşağı itti.

Dick: "Güzel!" dedi. "Bakıyorum başkalarıyla görülecek hesaplarımız var daha! Yakında ben sizi itip kakacağım!"

Şöyle adam-akıllı birkaç giysiyle oldukça ince iş bir çift ayakkabıya hayli para gider. Dick mağaza mağaza dolaşmasını bitirdiğinde kendine bir süre gidecek kadar düzgünce bir kıyafet düzmüş olduğu kanısındaydı ama, cebinde kala kala iki-buçuk lira kaldığını da biliyordu.

Gene rıhtım kesimine döndü, orada bir oda tuttu. Yatağın çarşaflarına pek görünür biçimde, çıkmaz boyayla markalar vurulmuştu: hırsızlara karşı iyi bir buluş. Yalnız, bu çarşaf lar hiç kullanılmamışa benziyordu.

Aldıkları gelince, Basın Ajansı'na gitti Torpenhow'ın nerede oturduğunu öğrenmeye. Hiç güçlük çıkarmadan söylediler. Ayrıca, alacağı olduğunu da öğrendi. Milyonlarla oynamaya alışık bir adam tavrıyla: "Nekadar?" diye sordu.

Görevli: "Otuz-kırk lira kadar." dedi. "Hesaplar ay sonunda görülür bur'da ama, isterseniz şimdiden de verebiliriz."

Dick: "Paraya ihtiyacım olduğunu belli edersem işim bitiktir! Sonra bunun acısını kat kat çıkarırlar benden!" diye düşündü.

— "Değmez!" dedi. "Kaldı ki gidip bir ay bir köyde kalacağım. Dönüşte sonuca bağ larız bu işi."

— "Yalnız, bizimle işbirliğini kesmek niyetinde değilsiniz umarım, Bay Helder?"

İnsanların yüzlerini okumak Dick Helder'in meslek bilgileri arasındaydı. Karşısındaki yüzü çabucak şöyle-bir süzdü. Kendi kendine: "Bu adamın bir düşündüğü var." dedi. "Torpenhow'la görüşmeden önce hiçbir bağlantıya girmek istemem. İyi bir iş yapmak olanağı bulunsa gerek."

Hiçbir söz vermeden, oradan çıktı. Rıhtım yakınındaki o küçük odasına geldi.

Ayın yedisidi; o ay da, —korkunç bir şaşmazlıkla hesabını yaptı— otuzbir çekiyordu!

Bir adam yamyam değilse, iştahı da yerindeyse, yirmidört günü iki-buçuk lirayla çıkarmak güç iştir doğrusu! Nele Londra ıssızlıklarında kaybolmuş dayanaksız bir yolcu için bu işin hiçbir çözüm yolu yoktur. Dick kira için haftada otuzbeş kuruş ayırmak zorundaydı ki bu hesapça ona yemek-içmek için günde beş kuruş bile kalmıyordu. Çalışması için gerekli araç-gereç almadan da edemezdi elbet. Bunlardan öyle uzun zaman yoksun kalmıştı ki! Tabağı dört

paraya gelen sosisle haşlanmış patates onun için bulunmaz bir yiyecekti.

Gelgelelim, haftada bir-iki gün sabah kahvaltısında sosis yediniz mi bir daha yiyemezsiniz; öğle yemeğinde, haşlanmış patatesle bile zor gider; akşam yemeğinde ise adamı çileden çıkarır. Üçüncü günden sonra, Dick sosisten tiksinti getirdi. Kırksekiz saat sonra da, kendine koyun başı ziyafeti çekebilmek için saatini rehine koyuyordu. Baş ucuz yemek sanılırsa da, kemiği, salçası çıktı mı, hiç de pek ucuza gelmez. Dick gene sosisle patatese döndü. Sonra yalnız patatesle yetinmeyi denedi, midesi kazındı. Bunun üzerine, yeleğini, boyunbağını rehine koydu, vaktiyle har vurup harman savurduğu paraları acı acı düşündü.

Vücudunu pek çalıştırmıyordu; çünkü, çalıştırsa gerçekleştiremeyecek istekler uyanıyordu içinde. Onun için, gezintiye pek seyrek çıkıyordu. Bu gezintilerde de şu sonuca vardı: İnsanlar ikiye ayrılıyordu: Görünüşlerinden anladığına göre, kendisine yiyecek bir şey verebilecek olanlar; veremeyecek olanlar. "İnsan yüzünden edinebileceğim daha başka gözlemler kaldığını hiç sanmıyordum!" diye acı acı düşünüyordu.

Alçakgönüllülüğüne bir ödül olmak üzere, Kader bir gün ona kocaman bir kabuk ekmek gönderdi: Sütçü dükkânında akşam sosisini yiyordu, bir arabacı masanın üzerinde ekmeğini unuttu. Dick kabuk ekmeği öyle bir kapış kaptı ki bu ganimetini gerekirse bütün dünyaya karşı savunurdu. Bir rastlantının sunduğu bu sadaka onu yeniden güçlendirdi.

Neyse, ay sona erdi. Dick, sabırsızlıktan hoplayarak, zıplayarak, gitti parasını aldı. Sonra, Torpenhow'a koştu. Arkadaşının kaldığı o güzelce dayalı-döşeli otelin son katına çıkarken, kokusunu içine çekti durdu.

En sonunda, bir odadan içeri daldı. Orada ona güçlü iki kol öyle bir yapıştı ki az daha kaburgalarını kırıyordu. Torpenhow ona sevgiyle sarılmış, pencereye doğru götürüyor, bir yandan da

yirmi konudan birden söz açıyordu... Birden: "Yalnız, pek solgun bir halin var, Dick'çiğim!" diye haykırdı.

Dick, odanın köşesini-bucağını gözleriyle araştırırken: "Yiyecek bir şeyin var mı?" diye sordu.

— "Var ya. Ben de şimdi kahvaltı edecektim. Sosis sever misin?"

— "Aman, sakın ha! Sosis olmasın da ne olursa olsun!"

— "Bu yeni huysuzluk da ner'den çıktı?"

Dick son üç haftalık hikâyesini uzun uzun anlattı. Sonra ceke-tinin önünü açtı: İçinde yeleği yoktu.

— "İyi dayandım... sonuna kadar dayandım. Sağ-salim kurtuldum.."

— "Eh, geçmiş olsun! Sende pek kafa yok belki ama, sinirlerin güçlü hiç olmazsa. Hadi, ye bakalım! Sonra konuşuruz."

Dick pastırmalı yumurtanın üzerine kapandı, artık bir lokma bile yiyemeyecek hale gelinceye kadar atıştırdı. Sonra Torpenhow ona tıka-basa doldurulmuş bir pipo sundu. Dick de, üç haftadır iyi tütünden yoksun kalmış bir kimsenin pek mutlu haliyle, sessiz, sessiz pipoyu tüttürdü.

— "Oh!" dedi en sonunda. "Nefis! E, sonra? Ne diyorduk?"

— "Ne demeye beni aramadın, yahu?"

— "Arayamazdım. Sana çok şey borçluyum zaten. Öte yandan, içimde şöyle bir duygu vardı: Bu geçici yoksulluk sonradan bana mutluluk getirecekmiş gibi geliyordu. Yalnız, şunu bil ki açlık çok kötü şey! Neyse, geçti artık. E, şimdi sen anlat bakalım. Gerçekte, nedir benim durumum?"

— "Tel çekmiştim, aldın, değil mi? E, buraya alındın işte. Yaptıklarını pek beyendiler. Neden bilmem ama, işte öyle. Senin resimlere bayılanlar, bizim şu mübarek kentsoylu İngilizler diyorlar ki bir tazelik, özgün bir biçim varmış sende... "Konunun derinliklerine işleme yeteneği var onda" diyenler bile var. Uzatmayalım, beş-altı gazete senin peşinde; yayınevleri de çıkaracakları kitaplara

senin resim yapmanı istiyorlar."

Dick dudak büküyormuş gibi bir homurdandı.

— "Sonra, oradan yolladığın taslakları tamamlamanı da istiyorlar, satışa çıkarmak için. Sana verilecek paranın boşa gitmeyeceğini düşünüyorlar sanırım... İnsanların aptallığına son var mıdır ki, hey Ulu Tanrı'm!"

— "Bana sorarsan gerçekten pek kafalı kimseler bu senin dediklerin."

— "Evet, öyle! Sanat diye birine, ya da bir şeye tutulmaya hazzıdır. Talihin varmış ki bu son tutkunun konusu sen oldun. Şimdilik, gözdesin, buna diyecek yok! Bana öyle geliyor ki Londra' da seni biraz tanıyan bir ben varım. Bana gönderdiğin o çalışmalardan birkaçını yetkili kişilere gösterdim; ajansa yolladığın resimler de bunlara katılınca, ilgi daha da arttı. Ah! talih bu seninki işte!"

— "Hıng! talihmiş! Başarı peşinde bütün dünyayı köpek gibi sürüne sürüne arşınlayan bir adamın talihi! Göstereceğim ben onlara talih neymiş! Önce bir atelye ister bana."

Torpenhow: "Onu ben de düşündüm." dedi, arkadaşını aldı, merdivenbaşının öbür yanına götürdü, bir kapıyı itti. "Bu gördüğün oda gerçekte geniş bir tavanarasından başka bir şey değil ama, işini görür sanırım. İşte şu da senin "ışık kaynağın", çatı deliğın, ya da kuzeye bakan penceren, nasıl istersen öyle çersin. Gezinecek yer de var, yanında da yatacak bir oda. Oldu mu?"

Dick otelin üst katının üçte-birini kaplayan bu geniş yeri çabucak-bir gözden geçirdi. Aşağıda, ayağının altında, Thames akıyordu. Sarı bir soluk güneş tepe penceresinden giriyor, içerinin kirini-pasını aydınlatıyordu.

— "Evet, iyi."

Merdivenbaşından oraya üç basamakla iniliyordu; üç basamakla da, karşıda, Torpenhow'ın odasına çıkılıyordu. Merdiven boşluğu loş bir kuyu gibi iniyordu; orasında-burasında birer ufak hava-

gazı lambası yanıyordu. Aşağıdaki yedi kattan, ıslak bir alacakaranlık içinde, erkek sesleri çınlıyor, kapanan kapı gürültüleri duyuluyordu.

Dick tam bir çöl çocuğuydu, bağımsızlığın değerini bilirdi. İş sağlama bağlamak için sordu:

— "Burada karışan-görüşen yok ya?"

— "Hiç! Elini, kolunu sallaya sallaya girer, çıkarsın. Dindar Delikanlılar Derneği'nden birine burayı salık vermem belki ama, senin için uygundur. Sana o teli çekerken tuttum ben bu iki odayı."

— "Ne iyi çocuksun, yahu!"

— "Birbirimizi yüz-üstü bırakacak mıydık yoksa!"

Torpenhow kolunu Dick'in omzuna attı, artık atelye adını takıtları tavararasında, tatlı, sessiz bir düşünce birliği içinde dolaşmaya başladılar.

Birden, Torpenhow'ın kapısının vurulduğu duyuldu.

Yaman delikanlı: "Tıraşçının biridir, sağlam!" diye haykırdı. "Beleşten içki içmeye gelmiştir."

"Tıraşçı" oraya, onların bulunduğu yere girdi, Ortayaşlı, iri-yarı bir adamdı bu; arkasında saten çevrili redingot vardı. Soluk dudakları acı çekiyormuş gibi aralanmıştı; gözlerinin altında da ke-se gibi şiş buruşuklar sarkıyordu.

Dick, bu şaşmaz işaretleri görünce, içinden: "O-ho! kalbi zayıf!" dedi. Adam: "Basın Ajansı müdürü" diye kendini tanıtarak sevgiyle elini sıkarken de, Dick: "Hem de çok zayıf... Nabzının atışından parmakları titriyor." diye düşündü.

Adam: "En hararetli hayranlarınızdanım, Bay Helder." diyor-du. "Ajans adına şunu da belirtmek isterim ki size karşı çok borç-luyuz. Öte yandan, umarım ki siz de şunu unutmazsınız: "Sizi hal-ka ilk tanıtma şerefi bizim oldu..."

Bunu söyledikten sonra, durdu, yedi kat merdivenden dolayı solumaya başladı.

Dick arkadaşından yana çabucak-bir göz attı, "Ne dersin?"

gibilerden. Torpenhow sol gözünün kapağını ağır ağır indirdi, biraz öyle tuttu. Bu işareti alınca Dick hemen savunmaya geçti:

— "Unutmam elbette. Ayrıca, çalışmalarımı öyle cömertçe ödediniz ki dünyada unutamam. Yalnız, şunu söyle'yim: Buraya* iyicene yerleştikten sonra, taslaklarımı geri almak isterim. Yüzel-liye yakın olsa gerek sizde."

— "E, ben de sizinle bunu görüşmek istiyordum işte. Bay Helder. Yalnız, korkarım ki anlaşılamayacağız. Aramızda ayrıca bir sözleşme olmadığına göre, Ajans o resimleri kendi malı sayıyor."

— "Ya? Demek vermeyeceksiniz?"

— "A! bakın hele! Biz de, size güveniyorduk —ufak bir bedel karşılığında, elbette— bunlardan bir sergi açmamıza yardım edersiniz diye. Bizim ünümüz, basındaki gaygınlığımız dolayısıyla, böyle bir serginin muhakkak ki size büyük yararı olur. Sizinkiler gibi resimler..."

— "Benimkiler gibi resimler benim malımdır, beyefendi! Tel çekerek ısmarladınız bana onları, en düşük bir fiyatla. Üstelik, resimlerin asılları üzerinde hakkınız olduğunu ileri süremezsiniz! Olur şey değil! Yeryüzünde tek malım onlar, yahu!"

Torpenhow olup bitenleri hiç sesini çıkarmadan seyrediyordu, hafif hafif ıslık çalmaya başladı.

Dick, düşünür gibi, atelyeyi arşınlayıp duruyordu. Dağarcığındaki bütün mallara, sanat savaşının daha başlangıcında, ortayaşlı bir adamın el attığını görüyordu. Adını bile pek iyi anlayamadığı bu adam bir "ajans"ın müdürü olduğunu söylüyordu. Dick'in bu ajansa falan da saygı duyduğu yoktu. Onu çileden çıkaracak kadar şaşırtan bu işteki haksızlık değildi. Başka yerlerde de gücünün manevi değerler üzerinde hakkını zorla kabul ettirmeye kalktığını çok görmüştü. Yalnız, şu redingotlu adamı tutup boğsa pek büyük bir zevk duyacakmış gibi gelmişti ona birdenbire.

Sesini yeniden yükselttiğinde yapmacık bir tatlılıkla konuştu ki Torpenhow bunun savaşın ilk işareti olduğunu anladı.

Dick, son derece kibar bir tavırla: "Kusura bakmayın ama, beyefendi," diyordu. "Sizden daha genç birini gösterseniz de bana bu işi onunla daha uygun bir biçimde görüşsem?"

— "Peki ama, ben bütün Ajans adına konuşuyorum... Anlayamıyorum neden bir üçüncü kişi..."

— "Peki öyleyse, nedenini şimdi göreceksiniz! Resimlerimi geri verir misiniz lütfen?"

Müdür Dick'e şöyle-bir baktı, sonra Torpenhow'a. Torpenhow, duvara yaslanmış, kımıldamadan, öyle, duruyordu. Adamın ilk kez başına geliyordu bu: Eskiden yanında çalışan kimseler ona "lütfen şöyle yapar mısınız, böyle yapar mısınız?.. diye buyursunlar!

Torpenhow, hiç istifini bozmadan: "Evet," dedi, "düşünülp taşınılmış hırsızlık gibi bir şey bu. Yalnız, bu sefer hesabınız yanlış çıktı belki."

Dick yerinde duramıyor gibiydi. Torpenhow sonra da ona döndü:

— "Dikkat et! Sudan'da değiliz!"

Müdür yeniden konuşmaya başladı:

— "Şunu gözönünde bulundurmalısınız ki bizim ajans tanıttı sizi..."

Yanlış adım atmıştı. Bu sözler delikanlıya oradan oraya dolaşmakla, yalnızlık, didinme, suya düşen umutlar arasında geçen yıllarını hatırlatmıştı; bu anılar da, onun çalışmalarının yemişini aşır-maya kalkan adamın yüksekte bakan, varlıklı görünüşüyle pek zıt düşüyordu.

Adama gözlerini dikerek: "Ne yapayım şimdi ben seni?" dedi. "Hırsız olduğuna göre, bir-güzel dayak atmalıyım ama, ölürsün; ölmeni de, istemem... hele bu atelyede, yerleşmek üzere olduğum gün, uğursuzluk getirir bana... Yo! uslu dur, bir yerine bir şey olur..."

Bir eliyle karşısındakinin kolunu yakaladı, öbür eliyle de ada-

mın bütün vücudundaki yağlara vurmaya başladı.

— "Ömür doğrusu!" diyordu Torpenhow'a. "Şuna bak hele, şu kır saçlı şişkoya! Haline bakmadan hırsızlığa kalkmış. Bir gün Esne'de bir deveci gördümdü, bir okka taze hurma çaldı diye o kara derisini yüzüyorlardı kırbaçla. Kırbacın kayışı gibi kupkuru, kaskatı biriydi o. Bunun ise her yanı löpür-löpür! Kadının vücudu dense yeri!"

Sizi dövmeyi küçüklük sayan bir adamın elinde böyle ellenip mıncıklanmak kadar insanı aşağılatıcı bir şey yoktur. Ajans müdürü bayağı boğuluyordu. Dick, adamın çevresinde dönüyor, kedinin halıyı didiklemesi gibi, parmaklarının ucuyla etlerini mıncıklayıp duruyordu. Bir ara, işaretparmağını adamın kansız yüzünde gezdirerek gözkapaklarının altındaki mor şişlikleri bile elledi.

— "Sen benim malımı çalmaya kalkıyorsun ha? Sen? Şu gözlerle! Bilmiyor musun ki ha şimdi öldün, ha şimdi öleceksin? Hadi bakayım, beni sevindirmek istersen hemen şimdi yazıhaneye haber ilet; değil mi ki baş sensin, emir ver, benim resimleri Torpenhow'a versinler! Bir tek eksik olmayacak ha! Yo, yo! dur biraz: Elin titriyor... Şimdi tamam... Hadi!"

Bir defter uzattı. Adam emri yazdı. Torpenhow kâğıdı alıp, tek sözcük söylemeden gitti.

Müdür, bir mıktanıs gücüyle zincire vurulmuş, inme inmiş gibi, konuşmadan, kımıldamadan duruyor, Dick de onun çevresinde döne döne, sakın bir tavırla, onun ruhunu doğru yola iletmek üzere öğütler veriyordu.

Biraz sonra Torpenhow kocaman bir dosyayla geldi. İçeri girerken, Dick'in yatıştırıcı bir sesle adama söylediklerini işitti:

— "Umarım ki bu size ders olur. Şunu da unutmayın ki bana karşı dava açacak, beni kaba davranmakla suçlayacak olursanız, ben gelir sizi bulurum, bu sefer öyle yaparım ki belki de dayanamaz ölürsünüz. Bu da, işi biraz çabuklaştırmaktan başka bir şey olmaz, çünkü ne olursa olsun pek az ömrünüz kalmış. Hadi bakayım şimdi, tüyün bur'dan!"

Adam söz dinledi, sendeleye sendeleye çıktı gitti.

O gittikten sonra, Dick: "Hırsız çetesi bunlar,!" diye haykırdı. "Bir zavallının tek varlığını kılı kıpırdamadan elinden almaya kalkan şu heriften daha alçak birini düşünebilir misin?... Resimleri saydın mı, Torp?"

— "Saydım: Yüzkırkyedi tane. Ah! açıkça söylüyorum bak: Bu sefer iyi başladın!"

— "Niye yolumun üzerine dikiliyorlar? Elimden almak istedikleri onlar için birkaç liralık bir şey; benim için ise, bütün varlığım... Dava açar mı dersin? Yo, yo! sağlık durumu üzerine bedava bir rapor verdim ki bu onu düşündürecektir! Şimdi eserlerimi bir gözden geçirmek istiyorum..."

İki dakika sonra, Dick, yüzü-koyun yere uzanmış, dosyanın içindekilere balıklama dalmıştı. Resimleri birer birer inceliyor, bunlara karşı kendisine vermeye kalktıkları gülünç paraşı düşündükçe kahkahalar atıyordu.

Torpenhow onu eğlencesiyle baş başa bırakmış, gitmişti. İkindiye doğru geldiğinde kapıdan gördü: Dick tepe penceresinin önünde sevinçten zıplayıp duruyordu.

Gene öyle hoplayıp zıplayarak: "Sandığımdan da iyi bir iş yaptım, Torp!" diye haykırdı. "Resimlerim gerçekten güzel, çok güzel! Peynir-ekmek gibi satılacak. Kendi hesabıma sergi açacağım. Bunları benim elimden kapmak isteyenler kuduracaklar!"

Torpenhow, gene öyle sakin bir halle: "Hadi bakalım," dedi, "git biraz hava al, Tanrı'ya da dua et ki seni şu kendini-beyenmişlik hastalığından kurtarsın, kurtarabilirse! Sonra, kaldığın o pis yatak odasında nen var, nen yok al buraya getir de şu'izbeyi bir düzene koyalım.

BİRKAÇ hafta sonra, Torpenhow bir süredir kaldığı köyden Londra'ya döndüğünde, Dick'i resim sehpasının önünde pek sevinçli buldu.

— "E, işler yolunda mı gene?" diye sordu.

— "Yolunda, Torp'çuğum. Daha da iyi, daha da iyi olsun istiyorum. Sıska inekler öldü, yaşasın semiz inekler!"

— "Dikkat et, azizim! İnsan yalnız kazanç düşündü mü, tehlikeli olabilir, kötü iş yapar."

Torpenhow gitti divana uzandı. Kurt-zağar karışımı küçük köpek de arkasından geliyordu, o da hemen sıçradı, göğsünün üzerine çöreklenip uyumaya.

Dick resim bezini hazırlıyordu. Karşısında, modellerin ayakta durdukları masada asker kunduralarının çamurlu izleri vardı. Askerin biraz önce gittiği anlaşılıyordu. Yanı-başında, kılıç kınları, kılıç kayışları, çotralar, nişanlar, setreler, daha türlü türlü şeyler ortasında, hiç kımıldamadan, bir manken duruyordu. Duvara yabancı ülkelere özgü silâhlardan bir demet dayanmıştı. Güz güneşi evrene doğru alçalıyor, bütün bunları yaldızlı bir buğuya bürüyordu. Atelyenin köşelerini daha şimdiden gölgeler kaplıyordu.

Dick, sert bir sesle: "Evet!" diye haykırdı. "Evet, beyenilmeyi seviyorum; pohpohlayıcı sözler işitmeyi seviyorum; eğlenceyi seviyorum... hele parayı çok seviyorum... Dolayısıyla, bana bütün bunları sağlayanlara değer veriyorum. Gene de biliyorum ki onların hepsi saçma-sapan kimseler!"

— "Saçmalıklarından yararlandığına göre, onlar için kötü söylemesen-e! Sanırım senin şu gürültü uyandıran sergin epey para getirdi sana, ha? Biliyor musun gazeteler *yamyamlar geçidi* dediler bu sergi için?"

— "Vız gelir! Bütün satmak istediklerimi sattım, en ufacık tabloya kadar. Valla, sanıyorum ki resimden anlayanlar kendi kendini yetiştirmiş bir ressam olarak görüyorlar beni, kaldırım ressamı gibi bir şey! Geçen gün, bu acayip heriflerden biri, tutturmuş, "Beyaz kum üzerinde gölge mavi olmaz!" deyip duruyordu. Deniz mavisi yapmıştım ben bu gölgeleri, gerçekte de öyleydi. Anladım ki bu adam Brighton'dan başka deniz kıyısı görmemiş. Öyleyken, gene de kalkmış sanat üzerine ukalalık ediyordu. Ders verdi bana, müsadene! İşin tekniğini öğrenmeliymişim! Ah! bizim Kami Baba duysaydı onun söylediklerini!"

— "A, Kami'nin yanında çalıştın mı sen? Ne zaman?"

— "Paris'te, iki yıl. Lafla bir şey anlatmadan, kendiliğimizden kavramamızı sağlayarak ders verirdi o. Söylediği tek şey şuydu. "Devam edin, çocuklarım!" Ondan sonra sen başlardın çalışıp çabalamaya, elinden geldiği kadar. Öyle yaman bir fırça vuruşu vardı ki! Renkten anlıyor diye işte ona derim ben. Kafasının içinde görürdü rengi, gözlerinin önünde görürdü..."

Torpenhow, arkadaşının sözünü keserek. "Renk dedin de akılma geldi," dedi, "Sudan'da gördüğümüz o şaşırtıcı renk yansımalarını hatırlıyor musun?"

Dick: "Sus!" diye haykırdı. Bu anı onu alt-üst etmişti. "Sus, yoksa dayanmam kalkar hemen oraya giderim gene. Ne renkti oradakiler! Panzehirtaşı denilen taşın yanar-döner renkleriyle vapurdumanı; kehribar sarısıyla yakut kıvılcı, tuğla rengi, kükürt sarısı... papağan ibiği gibi tatlı bir sarı! Sonra, bunların yanında, koyu renk derinlikler, ner'deyse kapkara kayalar hepsinin üstünde yükseliverir... Sonra, açık tirşe tertemiz bir gökyüzü üzerine oya gibi beliren süslü bir saçak: develer!"

Kalktı, odada dolaşmaya başladı.

— "... E işte şimdi ben bütün bunları, Tanrı'nın yarattığı gibi göstermeye, gözler önüne sermeye çalışsam bütün ustalığımla..."

— "Ne hoş bir alçakgönüllülük! Devam!"

— "... Kadınından, erkeğinden beş-altı sersem kalkacak, "Böyle şey yoktur, hele bu hiç de sanat değildir!" diye tutturacak!"

— "Ben yokken bütün bu saçmalıklarla uğraşacağına gidip de kafayı tütsüleyseydin daha iyi ederdin, Dick."

— "Doğru söyledin. Daha akıllıca bir şey yapmış olurdum. Yalnız, bu zıpçıktı sanat meraklılarının söylevlerinden bir şey öğrendim hiç olmazsa."

— "Bak hele! E, ne öğrendin... Sanatın ne olduğunu mu?"

— "Ya! Ahaliye neyi anlayabilecek yetenekteyse onu vereceksin. Bir kere de verdin mi, gene onu vereceksin. Örneğin, bak..." Duvara dayalı duran bir tabloyu çevirdi. "İşte gerçek bir sanat esesine örnek. Haftalık bir derginin ilk sayfasına basacaklar. *Son Kurşun* adını verdim ben buna. El-Magrip kapılarında ufak bir sulu-boya yapmıştım, hatırlıyor musun? Aynı konu; daha işlenmişti. Bak nasıl yaptım: Modelimi —karabinalı atlılardan yaman bir askeri— buraya çağırdım içki içmeye; kafasını tütsüledim; öyle adam-akıllı tütsüledim ki cin çarpmış gibi oldu, korkunç yabanılın biri olup çıktı. Kafasına bir sömürge asker miğferi geçirdim; suratına ölümün o içler acısı korkusunu verdirdim; yarasından kan fışkırttım... "Güzel değildi belki; özenli çalışılmış değildi ama, inan ki savaşılan bir askerin, ölmek üzere olan bir adamın ta kendisiydi."

Torpenhow: "Gene pek akçakgönüllü davranıyorsun!" dedi.

Dick gülmeye başladı.

— "Aramızda konuşuyoruz, canım! Yo, gerçekten, elimden geldiğince iyi yapmıştım, yağlıboyanın parlaklığını da göz önünde tutarak. Ha, şimdi bak... o külüstür derginin yazı işleri müdürü kalkıp da: "Bu resim okurlarımızın hoşuna gitmez." demez mi! Pek sertmiş, pek kabaymış, pek sarsıcıymış! E, öyle ya, insan canını

savunurken kuzu gibi durur! Müdür beyimiz daha açık renklerle, daha sakın bir şey istermiş... Ah! kendimi tutmasam neler söyleyecektim ona! Gelgelelim, ha taşa konuşmuşsun, ha bir sanat dergisinin müdürüne; ne söylesen inandıramazsın ki. *Son Kurşun*'umu yeniden ele aldım. İşte yeni çalışmalarımın sonucu. Savaşçıma lekesiz, güzel bir al giysi giydirdim: Sanat, bu! Ayakkaplarını büyük bir titizlikle boyadım, cilâladım —tam başparmağın üzerine kondurulmuş şu ufak parıltıyı görüyor musun?— Sanat, bu! Karabinasını güzelce temizledim, çünkü herkes bilir karabinalar kullanıldıktan sonra tertemiz kalır! Sanat, bu! Miğferini oğup parlattım; öyle ya, savaşta hep parlatma tozu kullanılır. Sanat böyle olur! Askerciğimi güzelce bir tıraş ettim, ellerini yıkadım! Yüzüne derin bir huzur, tam bir rahatlık belirtisi verdim. Fiyatı: Tanrı bin bereket versin, ilk taslaktan, hiç de kötü olmayan o ilk resimden alacağımın iki katı!..."

— "E, peki, buna kendi eserin mi diyeceksin?"

— "Niçin deme'yim? Ben yaptım bunu, tek başıma, ulusal, kutsal sanatın yüce şanı, *Dickenson's Weekly* dergisinin şerefi uğruna!"

Torpenhow önce, bir şey söylemeden, piposundan birkaç nefes çekti; sonra, mavi bir duman bulutu içinde, yargısını bildirdi:

— "Budalaca kendini-beyenmişlikle dolu bir tulum olsaydın, omuz silker, "Canı cehenneme!" der geçerdim ama, sayın bayım, arkadaşımın; onun için, şu senin kör-olasıca .ehciyyiğihe oniki yaşında bir kızın gülünç alınganlığını kattığını görünce, senin iyiliğin için biraz zahmete girmeyi gerekli buluyorum. Al sana!"

Fotininin burnuyla tabloya bir tekme attı, bezi parçaladı.

Köpek de, fare sesi duyar gibi olmuş, uyanmıştı, yere atladı.

Torpenhow: "... Şimdi kız, istersen!" diyordu. "Ne 'o, kızmadın mı? Susuyor musun? Öyleyse devam edeyim: Şu yeryüzünde hiç kimsenin, anlıyor musun, hiç kimsenin halkı küçük görmeye, onunla alay etmeye hakkı yoktur... bu halk... şey olsa bile... senin bütün o dediklerin..."

— "Evet ama, halk birşey bilmiyor ki! Birşey anlamıyor ki! Hem sonra, ne beklenir şu ışık altında doğmuş, büyümüş olanlardan?" Dick bunu söylerken pencereyi aydınlatmaya çalışan sarı sisi gösteriyordu. "Macun istiyorlarsa macun vereceksin, parasını verdiklerine göre! Alt yanı, kadın-erkek, insan bunlar, tanrı değiller ya."

— "Bütün bunlar iyi, hoş da, onlarla alay etmeye gene de hakkın yok. Ayağını tetik almazsan, çok geçmez, çek defterinin kubbesi altına düşersin, ki bu da, ölüm demektir. Kolay kazanılan paradan sarhoş olursun, işte daha şimdiden çakır-keyif olmuşsun bile. Açıkça söylüyorsun: Para uğruna, bile bile kötü eser yaratmaya hazırmışsın; sanki istemesen de, bilmeyerek de sonunda bu sonuca sürüklenmeyecekmişsin gibi! Valla', seni severim, Dick; bilirim sen de beni seversin. Onun için, istemem kendini mahvetmeni. Dünyanın altınını verseler yapmayacaksın bunu. Anladın mı? Söz ver!"

Dick: "Veremem!" dedi. "Sana kızmam bile gerekir, çünkü resmi parçaladın. Dickenson'da şimdi kıyamet kopacak, valla! Gelgelelim, nasıl kızarım sana! Öyle haklısın ki!"

— "E, peki, niçin dergilere çalışıyorsun şimdi? Yeteneğinin ırzına geçmek derler buna..

Dick, elleri ceplerinde: "Bu iş bana o sevimli paracıkları getiriyor da onun için." diye karşılık verdi.

Torpenhow onu derin bir küçümseyişle bir süre süzdü.

— "Ben de, yetişkin bir adam sanırdım seni. Çocukmuşsun."

Dick, birden coşarak: "Hiç de değil!" diye haykırdı. "Hep para sıkıntısı çekmiş bir zavallı için birazıcık para kazanmak ne demektir bilemezsin. Ah! bilsen ne yoksulluk çektim, ne zevklerden yoksun kaldım! Bunları unutmak istiyorum artık! Değil mi ki bugün sözde bir ressamım, bu nekadara sürerse okadar yararlanmak istiyorum. Halk para veriyor, çünkü bu işten zerre kadar anlamıyor!"

— "Peki, Efendimiz'in büyük emelleri neler, lütfen söylerler mi? Daha çok sigara içmezsin; içkin yok; obur değilsin; görünüşüne bakılırsa, karanlıkta giyiniyorsun besbelli. Geçen gün, bir at gösterdim sana alasin diye; yanaşmadın, düşer de topal kalır diye. Arabaya da ihtiyacın yok sanırım, caddenin bir yakasından öbür yakasına geçmek için. Nekadar aptal olursan ol, genede gezginci tiyatroların da, oralarda parayla alınan canlı eşyanın da yaşamak için gerekli olduğunu sanacak kadar aptal değilsindir... Öyleyse, paraya ne diye ihtiyacın var, yahu?"

— "Elimde, yanımda bulunsun diye; ısıltısıyla ısınayım diye! Kader bana dişlerim daha dökülmeden kırayım diye ceviz yollamak istiyor. Kırıp içini yemek isteyeceğim cevizi daha bulamadım ama, dişlerim hazır! Sonra, kimbilir, başıma konan bu devlet kuşu sayesinde seninle şu geniş yeryüzünü dolaymaya çıkarız belki de..."

— "Hiçbir iş yapmadan mı? Canımızı sıkacak kimse olmadan mı? Savaşacak hiçbir düşman, yarışacak hiçbir rakip olmadan mı? İstemem, senin olsun! Bir hafta geçti miydi, seninle konuşulamaz artık. Kaldı ki, gitmem ben; çünkü senin ruhunu satarak elde ettiğin paradan yararlanmayı dünyada istemem! Hadi bakayım, Dick, tartışma yeter artık. Pek bönsün sen!"

— "Hiç de değilim! O çindomuzu yüklü gemide bulunurken..."

— "O kapkara geçmişinin anılarının canı cehenneme! İngiltere halkı o domuzlar değil; deniz ortasındaki düşünceler bur'da sökmez; insanın kendine saygısı ise, her yerde değerlidir. Git biraz dolaş, çünkü yerinde duramıyorsun artık. Aklını şöyle-bir başına toplamaya bak, toplayabilirsen. Ben arkadaşımız Ceylan'ı bekleyeceğim. Senin şu izbeyi göstereyim mi ona?"

— "Sorulur mu! Handiyse "Kapıya vurarak mı gireyim odana?" diye soracaksın!"

Dick, kendine akıl danışmak üzere, sokağa çıktı, Londra'nın kalın sisi içine daldı.

*
**

Biraz sonra Torpenhow baktı adını ettiği arkadaş, yedinci kata çıkmak üzere, ıkına-sıkına geliyor. İngiliz basınının en eski, en güçlü, en de iri-yarı savaş muhabirlerinden biriydi bu. Kendisine taktıkları o hoş Ceylan adı da buradan geliyordu. İşindeki ilk adımlarını ta iğneli tüfeğin çıktığı günlerde atmıştı; o günden beri de yeryüzündeki bütün önemli savaşlarda bulunmuştu. Ne zaman ağzını açsa söze hep: "Önümüzdeki ilkyaza Balkanlar karışacak!" diye başlar, her konuda da yüksekte atardı. Bunun dışında, dünyanın en iyi adamıydı.

Torpenhow ona Dick'in kazandığı ünü, bundan dolayı başının nasıl döndüğünü anlattı. Yırtık tabloyu gösterdi.

Ceylan: "Renk çorbası bu be!" diye haykırdı. "Karışık yağla yapılmış iğrenç bir renk çorbası! Ama, ne gam! Dick pek güzel yakalamış şu halk denen hayvanın en sevdiği türü. Onlar fotinleriyle düşünürler, dirsekleriyle okurlar. Bu resimdeki soğuk densizliği bu bakımdan hoşgörülebilir belki. Gene de bırakmayalım çocuk bu yola sürüklensin. Pek şımartmışlar. Yakında ikinci bir Detaille gibi görecekler, Meissonier'den ancak bir derece aşağı sayacaklar (*). Günün adamı oluşu mahveder onu, önleyemeyecek olursak. Birkaç gazetede onu bir-güzel hırpalatayım; *Tufan*'da da kendim adama-kıllı bir yükleneyim de burnu kırılsın, çalışmak zorunda kalsın..."

İki arkadaş böylece çıraqları üzerinde konuştular-durdular.

(*) *Ernest Meissonier (1815-1891) savaş tablolarıyla ünlü bir Fransız ressamıdır; Edouard Detaille de (1846-1912) onun yanında yetişmiş, aynı tür resimleriyle tanınmıştır. (Çeviren)*

*
**

Bu arada, Dick, içinden gelen bir duyguyla, esin aramaya ırmağın yolunu tutmuştu. Kırıya gelince, parmaklığa abandı, Thames'in Westminster Köprüsü'nün kemerleri altından akışını seyre koyuldu. Önce, Torpenhow'ın öğütlerini düşündü, sonra, ruhunun doğal eğilimine uyarak, kalabalık arasındaki yüzleri incelemeye daldı. Kimilerinin yüzlerinden ölüm açıkça okunurken gene de gülümseyebilmelerine şaşıyordu. Kimi yüzler —bu arada, bayağı, kaba olanlar da— sevgiyle ışıldıyordu. Kimisinin de yüzü salt çalışmadan, didinmeden buruşmuş, solmuştu. Bunların herbiri, başka başka bakımlardan, ona yararlı olabilirdi. Yoksulların çektikleri ona çok şey öğretir, varlıkların mutluluğu da onun öğrenim giderlerini karşılardı. Böylece, toplum içindeki saygınlığı da, bankadaki saygınlığı da artardı. Az mı çekmişti? Artık yoksulluktan da, başkalarının aptallığından da haraç alabilirdi!

Sis biraz dağıldı; güneş, suların üzerinde, kan kıızılı bir mühür mumu gibi parlamaya başladı. Dick, parmaklığa dayanmış, kımıldamadan duruyor, ırmağın, köprü ayaklarına vurdukça, sular çekildiği vakit denizin uzaktan uzağa gelen hıştırtısını andıran sesini dinliyordu...

Sisin yırtıklarından süzülen bir esinti delikanlının yüzüne rıhtımın aşağısında bacasını indiren bir istimbotun dumanını savurdu. Dick bir ara görmez oldu. Sonra, elinde olmayarak, fırıldak gibi döndü... yüz yüze geldi... Maisie'yle!

Nasıl yanılabilirdi ki! Aradan geçen yıllar küçük kızı genç kadın yapmıştı ama, ne o koyu kurşuni gözleri değiştirebilmişti, ne de o al dudakları, ne o anlamlı ağzı, ne de o yapısı güçlü çeneyi. Bütünüyle eskisi gibi olabilmek için, Maisie'nin üzerinde, beline sıkı sıkı oturan, kurşuni bir giysi vardı.

İnsan ruhu kendi davranışlarına söz geçiremez, kollayamaz ya,

Dick de, arkadaşlarından biriyle karşılaşan okullu çocuklar gibi, ileri doğru atılarak: "A! Maisie!" diye haykırdı.

Maisie de: "O! Dick... Sen misin?" diyordu.

Sonra, Dick, elinde olmadan, beyni de biraz önce daldığı ge-
lecekle ilgili düşüncelerden kurtulup da sinirlerini kollamaya vakit
bulamadan, bütün damarlarının çılgınca attığını duydu, ağzı kuru-
du. Sis yeniden yoğunlaştı, Maisie'nin yüzü bu hava perdesinin ar-
dından Dick'e bir inci beyazlığında göründü. Başka birtek laf etme-
diler. Yalnız, Dick kızın yanında yürümeğe başladı. Rıhtım boyun-
ca, yan yana, eskiden o çamurlu kıyılarda dolaşırlarken yaptıkları
gibi, birbirlerinden ileri gitmemeye, geri kalmamaya bakarak, uy-
gun adım yürüyorlardı. Birden Dick, kısık bir sesle, sordu:

— "*Ammoma* ne oldu?"

— "Öldü... Yo, karnındaki kurşunların patlamasından değil;
başka bir hazımsızlıktan. Öteden beri öyle oburdu ki!... Ne tuhaf,
değil mi?"

— "Ne? *Ammoma*'nın ölmesi mi?"

— "Yok, canım! Karşılaşmamız. Ne yandan geliyordun?"

Dick: "Şuradan." dedi, sisler arasından doğudan yana göster-
di. "Sen?"

— "A, ben kuzeyde oturuyorum, şu kapkara görünen yerde,
Park'ın ta öbür ucunda. Çok çalışıyorum."

— "Ne yapıyorsun?"

— "Resim. Başka şey yapmasını bilmiyorum ki."

— "Çalışmak zorundasın demek? Ne oldu? Yılda üçyüz lira ge-
lirin vardı..."

Maisie: "Gene var." dedi. "Resim yapıyorum işte."

— "Yalnız yaşıyorsun?"

— "Bir kız arkadaşım. Bukadar hızlı gitme, Dick! Bak gene
adımını şaşırdın!"

— "Bak hele! Farkına vardın demek?"

— "Elbette! Sen hiç uygun adım gidemezsin."

— "Doğru. Kusura bakma... Demek resmi bırakmadın?"

— "Bırakmadım. Hoşuma gidiyordu. Önce Stad'da çalıştım; sonra Saint John's Wood'da Merton atelyesinde. Daha sonra National Gallery'de ünlü tabloların örneğini çıkardım. Şimdi de Kami'nin yanında çalışıyorum."

— "Peki ama, Kami Paris'te!"

— "Yo, öğrenci atelyesi Vitry-sur-Marne'de. Bütün yaz or'da çalışıyorum, kışın Londra'ya geliyorum. Evim bur'da."

— "Çok resim satıyor musun?"

— "Şöyle-böyle. Pek sık değil. A! benim otobüs geldi! Bunu kaçırsam, yarım saatim gider. Gülegüle, Dick!"

— "Gülegüle, Maisie... Adresini vermeyeceğin mi? Gene görmek isterim seni. Sana bir yararım dokunur belki. Ben... ben de resim yapıyorum."

— "Yarın Park'a gelirim belki, çalışacak kadar aydınlık olmazsa. Marble Arch'tan biniyorum, büyük turdan dönüşte. En sevdiğim gezinti yolum orası... Görüşürüz elbette!"

Otobüse bindi, sislerin arasında kayboluverdi.

Dick, eve dönerken, kendi kendine: "Ne halt etmeye bıraktım!" diye söyleniyordu.

Torpenhow'la Ceylan onu, atelyenin basamaklarına oturmuş, alçak sesle: "Ne halt etmeye!" diye söylenir buldular.

Ceylan: "Yaptıklarını söylediğim vakit ne halt edeceksin bakalım!" diye homurdandı. Torpenhow'ın omzu üzerinden o kara cüsesiyle dikilmişti, elinde de mürekkebi daha yeni kurumuş bir "müsvedde"yi sallıyordu. "Söylendiğine göre, beyin hummasına uğramışsın."

— "O! merhaba, Ceylan! Döndün geldin mi? Büyük Balkanlar ne âlemde? Küçük Balkanlar? Bak haberin olsun: Suratının bir yanı gene çarpılmış. Bozuk çalışıyorsun sanırım."

— "Sen bırak şimdi benim suratımı! Gazeteler yoluyla seni bir düzene sokmak niyetindeyim ben. Torpenhow buna yanaşmı-

yor, yersiz bir incelik yüzünden. Gelgelelim, ben demin atelyedeki bütün süprüntüleri inceledim... Hepsi pek berbat şeyler!"

— "Ya, öyle mi buluyorsun? E, anlat bakalım nesi berbatmış. Anlatma yeteneğin vardır senin. Yazmaya başladın mı kıoca bir yük gemisine denizlerde ne kadar yer gerekirse sana da kâğıt üzerinde okadar yer ister. Neyse, görelim bakalım! Oku bana şunu. Çabuk oku, uyukum var!"

— "Hıng... İşte senin tablolara ayrılan bölümün son satırları. *İnanmadan yapılan bir eser için, pestenkerani şeylere harcanmış bir cevher için, esintiye kapılmış bir halkın övgüsünü kazanmaktan başka amaç gözetmeden yapılan bir çalışma için...*"

— "A, bakıyorum gene o *Son Kurşun* üzerine bütün bunlar. Devam et."

— "...bir tek ceza vardır. unutmak. Hoşgörünün kardeşi, hor görüşün ağabey'si unutmak. B, Dick Heldar bu cezayı hak etmediğinin kanıtını bize verirse..."

Yola gelmez Dick: "Hah-hah-ha!" diye havladı. "Vardığın sonuç beş para etmez; bu yaptığın da, pis bir gazetecilik. Bütün bunlara karşın, yalan da değil. Yalnız, söyle bakayım bana, ey yüzü yaralı, ayyaş kocamış pehlivan, unutuyor musun ki sen her savaş başlangıcında hoyrat, kör İngiliz halkının kana susamışlığını dindirmekle yükümlüsün? Günümüzde oyun alanında savaşçı kavgası kalmadı artık ama, buna karşılık, özel muhabirlerin yazıları var. Şişko bir gladyatörden başka bir şey değilsin sen! Bir av tuzağından dışarı fırlıyorsun, gördüğün korkunç olayları anlatıyorsun. Sonra da kalkmışsın bana ders vermeye! Bana bak, Ceylan, kendimi tutmasam, biraz da değsen, dört gazeteye karikatürünü yaparım senin!"

Ceylan korktu. Bunu hiç düşünmemişti.

Dick: "Onun için," diye sözünü sürdürdü, "şu senin deli saçmasına el koyuyorum... Bak işte ne yapıyorum..."

Kâğıdı yırtıp parça parça etti, savurdu merdiven boşluğundan aşağı attı.

— "E, şimdi evine git artık, Ceylan. O tek kişilik ufacık yatağına gir, beni de rahat bırak! Sabaha kadar yatacağım."

Torpenhow şaşırmıştı.

— "Saat daha yedi bile değil."

Dick, odasına doğru giderken: "Akşamın yedisinde de yatarım, sabahın ikisinde de, keyif benim değil mi!" dedi. "Ağır bir bunalım geçirmek üzereyim, akşam yemeği falan yiyecek halim yok."

Odasına girdi, kapısını kitledi.

Ceylan, üzgün, şaşkın: "Yola gelmez bu adam!" diye söylendi.

— "Bırakalım kendi haline. Zır deli!"

Gecenin onbirinde atelyenin kapısından tekme sesleri geldi. İçeriden bir ses duyuldu:

— "Ceylan daha senin yanında mı? Söyle ona, bütün o yazdığını şu bir tek sözle özetleyebilir: *Bağımsız kişiler köledir; bağımsızlığı da, ancak köleler bilir...* Kendisine şunu da söyle, Torp: Aptalın biri o, biri de ben."

— "Peki. Gelir misin gece çorbası içelim? Aç karnına sigara içmenin tadı çıkmaz."

Karşılık gelmedi.

VI

ERTESİ sabah Torpenhow Dick'i bir duman bulutu içinde bomboş oturur buldu.

— "E, deli, nasılsın bugün?"

— "Bilmem: Kendimi inceliyorum."

— "Kendini işe koşsan daha iyi edersin."

— "Olabilir. Ama, acelesi yok. Bir şey keşfettim, Torp: Ben kendimi çok düşünüyorum.

— "Hele şükür! Bu keşfini benim öğütlerime mi borçlusun, yoksa Ceylan'ın mı?"

— "Yo! Kendi kendime buldum. Evet, evet, kendimi çok inceliyorum. Hadi, çalışacağım!"

Daha bitmemiş beş-altı resmin yüzünü çevirdi; yeni gerilmiş bir bezin üzerine parmaklarıyla darbuka çaldı; üç fırça temizledi; köpeği Binkie'ye mankenin ayaklarını ısırttı; o silâh, kıyafet koleksiyonunu karıştırdı; sonunda da: "Bugünlük bukadar!" diyerek birden fırladı, dışarı çıktı.

Torpenhow "Olur şey değil!" diyordu. "Dick ilk kez olarak böyle aydınlık bir sabahı geçiriyor. Aklına neler esti acaba? Bu bana ders olsun da birkaç hafta onu yalnız bırakayım. Belki de akşamları dışarı çıkmayı huy edinmiştir. Şunu bir öğreneyim."

Zili çaldı, oteleiyi çağırdı. Dazlak kafalı, yaşlı bir adamdı bu; artık hiçbir şeye şaşmamayı, kızmamayı öğrenmişti.

— "Ben yokken Bay Helder dışar'da hiç yemek yedi mi,

Beeton?"

— "Bir ay boyunca bir kez olsun akşam kılığında görmedim onu, efendim. Çoğunlukla yemeğini bur'da yiyordu. Kimi akşam oyuna gidiyordu, dönüşte de arkadaşlarıyla geliyordu. Çok gürültü ediyorlardı; çünkü, sırayla içlerinden biri, türkü söyleyerekten, aşağı iniyordu viski almaya."

Torpenhow: "İşte şimdi içim rahat etti." dedi. "İçki âlemleri sağlığa yararlıdır. Sonra, Dick'in kafası da sağlamdır. Ortada kadın falan olsaydı, daha çok kaygılanırdım, valla! Binkie, yavrum sen sakın insan olma, e mi? İnsanlar ters yaratıklardır, hep saçma-sapan işler yaparlar..."

*
**

Bu arada, Dick Hyde Park'ın kuzey kesimine doğru tutturmuş gidiyordu. Yalnız, Maisie'yle birlikte, o balçık kumsallarda dolaşıyormuş gibi geliyordu ona. Birden, *Ammoma*'nın boynuzlarını kâğıtlarla süslediği gümü hatırladı, güldü. Dört yıl geçmişti aradan... Ne uzun gelen yıllar! Bütün bu anılarla da, Maisie'nin hayali nasıl da birleşiyordu: Maisie, kurşuni giysisiyle, kumsalda; denizin serpintilerinden ıslanmış saçlarını gözlerinin üzerinden arkaya atıyor; balıkçı kayıklarının rüzgârda kaçışıp dağılışlarına bakarak gülümsüyor... Çamurlar üzerinde ateşten bir güneş; Maisie de, çenesini havaya dikmiş, tuzlu buğuları içine çekiyor... Maisie kumsalı süpüren esintinin önünde kaçıyor, rüzgâr kurşun gibi ağır kumları kulaklarına üfürürken... Maisie, sakın bir kendine-güvenle Bn. Jennett'e kuyruklu bir yalan atıyor; Dick de bunu hemen daha da sunturlu bir yalanla destekliyor... Maisie, elinde tabanca, dişlerini sıkmış, taştan taş atlayarak kendine yol buluyor... Maisie, gene arkasında kurşuni giysi, Keeling Kalesi'nin toplarından birinin ağzıyla sarı kafasını ağır ağır sallayan bir denizhaşhaşı arasında, otların

üzerine yatmış dinleniyor...

Bu hayaller Dick'in gözleri önünden birer birer geçti. Sonuncusu ötekilerden daha uzun kaldı. Dick kendini hiç böylesine mutlu, tümüyle huzur içinde bulmamıştı. O sabah vaktini Park'ta dolaşmaktan daha iyi bir işe harcayabileceği düşüncesi hiç aklına gelmedi. Yalnız, kendi kendine, sakın sakın: "Tam çalışılacak günlük-güneşlik bir hava." diyordu. "Birçok ressamcıklar buna seviniyorlardır... Hah, işte Maisie!"

Karşıdan, ona doğru geliyordu. Birden, Dick farkına vardı: Kızın yürüyüşü değişmemişti. Onu gene "Maisie" olarak bulduğuna seviniyordu; gene o eski günlerdeki arkadaşı Maisie...

Karşı karşıya gelince el sıkmadılar, eskiden beri öyle bir alışkanlıkları yoktu çünkü.

Dick, sanki hakkı varmış gibi: "Bu saatte atelyenin dışında ne arıyorsun?" diye sordu.

— "Hava alıyorum işte. Bir çeneyi birtürlü beceremedim, sinirlendim, kazıdım. Sonra, kazıntıları bıçağın üzerinde bir küme talaş gibi bıraktım, çıktım..."

— "Bilirim bunu! Neydi seni sinirlendiren?"

— "Günlük yaşamdan bir görünüş. Birtürlü olmuyor. Ben böyle cesaret kırıcı şey bilmiyorum..."

— "Kazınmış bezi bir daha kullanmam ben, insan yüzü falan çizmeye. Pürtükler iplik-iplik olur, boya kuruyunca ortaya çıkar."

— "Yo, iyi kazırsan hiç de öyle olmaz."

Maisie nasıl kazınacağını eliyle gösterdi. Beyaz kollarının üzerinde al bir leke vardı. Dick gülmeye başladı.

— "Gene eskisi gibi pek savraksun!"

— "Lafa bak! Sen de kendi kollarına baksan-a!"

— "Doğru! Seninkinden daha kirli. Korkarım ki pek değişmişiz, ikimiz de. Dur şöyle-bir bakayım..."

Kıza dikkatle bakmaya başladı.

O güz sabahının açık mavi sisi, parkın ağaçları arasına parça

parça dağılmış sis, boyanın üzerine çekilen ince cilâdan bir arka-perde oluyor, bunun üzerinde kızın kurşuni giysisi, kara saçlarının üzerine kondurduğu koyu renk kadifeden şapkası, kararlı bir anlam taşıyan ince çizgili yüzünün o yandan görünüşü daha keskin bir biçimde ortaya çıkıyordu.

— "Yo, hiçbir şeyin değişmemiş... Ne mutlu! Hani bir gün saçlarını ufak bir çantanın zincir-kapamacı arasına sıkıştırmıştım, hatırlıyor musun?"

Maisie "evet" der gibi başını salladı, gözlerinde gülümser bir alaylı bakış çıktı, sonra Dick'e baktı.

Dick: "Dur biraz!" dedi. "Ağzının uçları aşağı sarkmış. Canını sıkkan bir şey var... Kim seni üzen, Maisie?"

— "Kendimden başka hiç kimse. Birtürlü ilerleyemiyorum; oysa, çok çalışıp çabalıyorum gibi geliyor bana. Kami hep: "Devam edin, kızlar! Devam edin, çocuklarım!" derdi. Sana da öyle derdi, değil mi? Onun cesaret kırıcı cesaret verme usulüdür bu."

— "Evet, öyle."

— "Yalnız, geçen yaz, bana dediydi ki epey ilerliyormuşum, bu yıl sergi açmama ses çıkarmayacakmış."

— "Nerede? Burada mı?"

— "A, yo! Salan'da, Paris'te."

— "Vay canına! Daha şimdiden yükseliyorsun!"

— "Hanidir kanat çırpıyorum. Sen, Dick, sergilerini ner'de açıyorsun?"

— "Ben sergi açmıyorum. Satıyorum."

— "Ya? Ne tarzda çalışıyorsun?"

— "Nasıl! Bilmiyorsun demek?"

Dick gözlerini iri iri açmıştı. Kazandığı ünü Maisie nasıl bilmezdi! Nasıl anlatmalıydı şimdi bunu ona?

— "Gelir misin benimle Oxford Caddesi'ne kadar? Bir şey göstereceğim sana."

Bir resim dükkânının camekânı önünde biralay meraklı top-

lanmıştı. Dick iyi tanırdı burasını. Böbürlenmesini ölçülü tutmaya çalışarak: "Camekânda benim resimlerden yapılmış birkaç baskı da var." dedi. Beyenilmek ona hiç o sıradaki kadar tatlı gelmemişti. "İşte benim resim tarzım bu. Beyendin mi?"

Maisie bir bataryanın, ateş altında, atları şaha kalkmış, atış için yer almak üzere çabalayışına dalmış bakıyordu. Arkasındaki kalabalıktan iki topçu birbirlerine tabloda yana izlenimlerini anlatıyorlardı:

— "Soldaki atın işi bitik. Öyle berbat bir yara almış ki! Gene de başkalarından iyi yararlanıyorlar. Komutan senden daha usta bu işte, Tom. Bak ne ustalıkla yönetiyor hayvanı!"

Tom da, buna karşılık: "Bir sarsılıştı üç numara arabadan aşağı yuvarlanacak..." dedi.

— "A, yo! Sıkı tutunuyor. Düşmez."

Dick Maisie'nin yüzüne bakıyor, yüreği sevinçle, kıvançla kabarıyordu. Kız, tabloda çok, onun üzerinde söylenenlerin etkisi altında kalmıştı. Kendi kendine, alçak sesle: "İşte buydu benim okadar istediğim..." deyip duruyordu.

— "Şu adamlara bak, Maisie. Ne şaşırdılar, değil mi? Benim tabloda başka şey görmüyor. Ama, gözleri neden faltaşı gibi açıldı, ağızları açık kaldı, bilmiyorlar. Ben biliyorum: Tam on numara-dan vurmuşum!"

— "Evet, evet... görüyorum. Ah! ben de isterdim bir gün bunu başarmayı!"

— "Ah! ne uğraştım ama! Göktem zembille inmedi. E, ne diyorsun?"

— "Büyük bir başarı bu. Nasıl ulaştın buna, anlatsan-a?"

Parka döndüler. Dick bütün başından geçenleri anlattı, karşı-sındaki kadının gözüne girmek isteyen bir delikanlının bütün böbürlenişiyile. Hani yolcunun gözü önünden telgraf direkleri hızla birer birer nasıl geçer, bu öykünün başından sonuna kadar da *ben*'ler, *benim*'ler öyle birbirini kovaladı.

Maisie dinliyor, şaşırdığını, beyendiğini belirtmek başını kısaca sallıyordu. Dick'in çektiği bütün o acılar, sıkıntılar, uğraşmalar, didinmeler üzerinde durmuyor, anlattıklarını dikkatle dinliyordu.

Dick bir destan okur gibiydi. Her bölümün sonunu da: "Bundan renk kavramını edindim...", "Bundan ışık oyunlarını öğrendim...", "Edinmek istediğim *fanca* özelliği *fanca* yerde elde ettim..." diye bağlıyordu.

Maisie'yi kendisiyle birlikte, bir çırpıda dünyanın yarısında gezdirdi. Anlatıyor, anlatıyordu; bütün ömründe bu kadar konuşmamıştı belki. Gittikçe coşuyordu. Bu coşkunluk içinde de, birden, çılginca bir isteğe kapıldı: "Anlıyorum... Anlıyorum... Sonra?" diye, kendisini hayranlıkla dinleyen şu kızı alıp götürmek istiyordu. Çünkü Maisie'ydi bu; onun Maisie'si; güzel bir kadındı bu, kadınların en güzeli.

Kendini zor tuttu... İçer alt-üst olmuştu.

— "İşte böyle öğrendim bütün bildiklerimi." diye sözünü bağladı. "E, şimdi sen anlat bakalım."

Maisie'nin öyküsü de aşağı-yukarı üzerindeki kumaş kadar renksizdi. Çetin bir benlik duygusundan güç alan zorlu bir çalışmayla geçen yılları dile getiriyor, yaşama yeni atılmış, ne yapacağını pek bilmeyen, gene de inatçı bir kızı anlatıyordu: Onu ne resim satıcılarının kaba alayları yıldırılmıştı, ne işin zorlukları, sıkıntıları, ne ustası Kami'nin umut kırıcı sertliği, ne de atelye arkadaşlarının densizce eğlenmeleri. Bu karanlık tablonun gene de orasında-burasında biriki pırıltı da yok değildi; Örneğin, taşra sergilerine biriki tablosunun alınması. Yalnız, boyuna sızlanıp duruyordu:

— "Görüyorsun ya, Dick, başarıya ulaşamadım daha. Oysa, öyle çok çalıştım ki!"

Dick içinden acıyarak dinliyor, kızın sesinde eski günlerdeki sözlerinin yankısı kulağında çınlar gibi oluyordu, çünkü gibi. Maisie, tabancayla dalgakıranı vuramayınca nasıl sızlanmıştı! Ondan az sonra da ilk kez öpüşmüşlerdi... ilk, son!

— "Üzülme." dedi. "Başaracaksın. Bak, dinle beni; söyleyeceklerime de, inan. Benim gözümde o sarı çiçek kadar hiçbir şeyin değeri yok... hani bir gün Keeling Kalesi'nin aşağılarında, karşımızda iri bir sarı çiçek görmüştük..."

Bu sözler kafasında kendiliğinden dizilmiş, dudaklarına gelivermişti.

Maisie biraz şaşalamıştı.

— "Sence önemi yok elbette! Başarıya ulaşmışsın sen! Bense..."

— "Unut şimdi bunu, Maisie, Maisie'ciğim. Bırak anlatayım. Ne demek istediğimi anlıyorsundur elbette. Bana öyle geliyor ki aradan on yıl falan geçmemiş... İşte döndüm geldim. Bende hiçbir değişiklik yok. Bunu sen de görmüyor musun, söyle? İkimiz de şu yeryüzünde yapayalnızız; ikimiz de kendi-başına-buyruğuz. Onun için, üzülme... hiçbir şeye üzülme. Yaşamlarımızı birleştiririz, birtek yaparız..."

Bir sıraya yan yana oturmuşlardı. Maisie, şemsiyesinin ucuyla, yerdeki kumlar arasına delik açıyordu.

— "Anlıyorum... anlıyorum..." dedi, ağır ağır. "Ama, çalışmalarım var. Bırakamam."

— "Benim yanımda çalışırsın, cancağızım. Sıkmam seni, bak görürsün."

— "A, yo! olmaz! Benim kendi çalışmam bu; tek başına benim. Ben hep böyle yaşamışımdır, bağımsız. Gene de ancak kendi kendimin sahibi olmak isterim. Çok iyi hatırlıyorum... demin söylediğini. Gelgelelim, bitti artık onların hepsi. Çocukluktu o. Yaşam nedir, bilmiyorduk; bizi neler bekliyordu, göremiyorduk. Bencil olma, Dick! Gelecek yıl ben de az-çok başarı kazanacağımı umuyorum. Yoksun etme beni bundan!"

— "Özür dilerim, Maisie! Haksızlık ettim. Delirmişim! Gerçekten, ben geldim diye nasıl olur da kendi yaşamından vazgeçmeni isteyebilirim! Bağışla beni. Bundan sonra kendi köşeme çekilece-

Sönen Işık - F:5

ğim, seni hiç rahatsız etmeyeceğim."

— "Öylesi değil, Dick! Yaşamımdan uzaklaşmanı hiç de istemem... değil mi ki yeniden buluştuk!"

— "O! kusura bakma! Ben sandımdı ki..."

Dick bunları söylerken karşısındaki o şaşkın, üzgün güzel yüzü gözleriyle yiyordu ner'deyse. Ne olursa olsun, gene de umuda kapılmaktan, daha şimdiden bile kendini başarıya ulaştırmış gibi görmekten geri kalmıyordu: Değil mi ki Maisie'yi seviyordu, en sonunda bir gün onun da kendisini seveceğinden nasıl kuşku duyabilirdi?

Maisie, daha ağır ağır konuşarak: "Kötü bir şey bu, biliyorum," dedi, "Benim bu yaptığım... Bencillik. Ama, öyle yalnız yaşadım ki! Şimdi seni yeniden gördüm ya, yaşamımda kalasın istiyorum."

Dick, tam içinden gelerek: "Elbette!" dedi. "Değil mi ki biz birbirimiziniz."

— "Yo, yo! Öylesi değil! Yalnız şu var ki, Dick, sen beni öteden beri hep çok iyi anlamışsındır. Çalışmalarında yol gösterebilirsin bana. Çok şey biliyorsun sen! Öğütlerine ihtiyacım var."

— "Hayhay!... Demek, çalışmalarında yardım edebilmem için görüşmemizi istiyorsun?"

— "Tamam! Yalnız, anlıyorsun beni, değil mi, Dick? Özgür kalmak istiyorum! Nasıl söyle'yim, bilmem ki... Çıkarını düşünen, bencil biri gibi görünüyorum belki ama, bunun böyle olması gerek. Gene de bana yol göstereceksin, değil mi?"

— "Evet, Yalnız, yaptığın tabloları görmeliyim, çizdiğin taslakları incelemeliyim, değil mi ya, Maisie?"

Dick, bunları söylerken, gözlerini gene kıza dikmişti; bakışlarında onu kandırma umudunun alevi yanıyordu.

— "Ne iyi yüreklisin, Dick! Hem de, ne yazık ki, çok! Çünkü gerçekleşemeyecek düşler kurmandan korkuyorum. Bunu biliyorum, bundan korkuyorum; öyleyken, gene de senden ayrılmamak isteğine karşı koyamıyorum. Bundan dolayı sonradan kızmayacak-

sın bana, değil mi?"

— "Korkma. Önceden kulağımı büktün. Sonra, bir atasözü vardır, bilirsin: "Sultanım n'eylerse eyi eyler." Benim şaştığım, çekinmen, kaçınman değil; tam tersi, beni çok iyi tanırken, gene de yanında alıkoyman."

— "Neden? Benim için sen gene Dick'sin; sonra, satabileceğin resimler yapıyorsun."

— "Orası öyle. Yalnız, biliyorsun, Maisie, ben seni seviyorum. Bunun kardeşçe bir sevgi olmadığını da biliyorsun sanırım?"

Bir şeyi anladığımızı, bunun böyle olduğu için de üzüldüğümüzü belirten bir göz kırptırtmamız vardır ki sözle anlatılamaz; Maisie de gözlerini öyle kırptırttı.

— "Yazık! Canını sıkmadan önce uzaklaşmalıydım senden keşke!" dedi. Sonra, biraz önce Dick'in ağzından işittiklerini, kendisinin düşündüklerini bile unutmaya çalışıyormuş gibi göründü. Ner'deyse neşeli bir halle sözlerine hemen ekledi: "Bir arkadaşım la birlikte oturuyorum. Kızıl saçlı bir kız. İzlenimci resimler yapıyor o. Görüşümüz hiç de aynı değil."

Dick: "Tıpkı bizim gibi!" diye karşılık verdi buna. "Neyse, boş ver! Göreceksin bak üç aya kalmadan ikimiz de bugünkü anlaşmazlığımıza güleceğiz."

Maisie üzgün üzgün başını salladı.

— "Biliyordum beni anlayamayacağını." dedi. "Yazık! Çünkü beni daha iyi anlayınca ikimiz için de daha kötü olacak. Bak, Dick: Yüzüme iyice bak, ne görüyorsun söyle."

Ayağa kalktılar, karşı karşıya durdular; hiçbir şey konuşmadan, birbirlerini süzdüler. Sis yoğunlaşmış, parmaklıkların öbür yanından gelen gürültüleri boğuklaştırmıştı. Dick göz kesilmiş bakıyor, çıraklık yıllarında pek büyük bir emekle edinmiş olduğu yüzden anlama denemelerini yardımına çağırıyordu. Şu kurşuni gözleri, şu ufacak ağzı, şu dediği-dedik çeneyi, kara bir kadifeyle taç kondurulmuş şu bütünüyle canlı başı inceliyordu.

— "Gene o Maisie," dedi en sonunda, "tıpkı benim gene o eski Dick oluşum gibi. E, ikimizde az-buçuk bir istem gücü var; kesin bu. Sonunda da birimizden biri kırılacak... Bakalım hangimiz! Şimdilik, ben bir gün geleyim senin resimleri göreyim, öyle değil mi? Geldiğimde o kızıl saçlı arkadaşın da bulunacak elbette?"

Maisie: "En iyisi pazar günü." dedi. "Bir pazar gel, olmaz mı? Biralay anlatacaklarım var sana... Şimdi, gidip çalışayım."

— "Tamam, pazara görüşüyoruz! O güne kadar, benim neler düşündüğümü kendiliğinden bulmaya çalış. Hele, demin söylediklerimin bir sözüne sakın inanma. Gülegüle, Maisie. Hoşçakal!"

Maisie, ufak bir kurşuni fare gibi sessizce hızla kaçtı. Dick onun arkasından gözden kayboluncaya kadar baktı. Kızın, o sırada, oldukça rahatlamış gibi bir halle, alçak sesle, kendi kendine: "Benim bu yaptığım korkunç bencillik, tehlikeli bir şey ama n'apayım, ihtiyacım var ona! Dick bunu olağan bulacaktır." dediğini duymadı elbet.

Dayanılmaz bir güç birden aşılmaz bir engele çarpınca ne olur? Bunu çok kişi incelemiştir ya, kimse kesinlikle anlatamamıştır.

Dick, yalnız kalır kalmaz, bunun üzerinde uzun uzun düşündü. Önce, "Yanında bulunmam, söyleyeceklerim onun ruhunda benden yana bir değişiklik yaratabilir." diye düşünerek böbürlendi. Sonra, yenilmez bir kararlılık okunan o genç yüzün çizgilerini tuhaf bir keskinlikle yeniden karşısında gördü.

— "Eskisi gibi bugün de yüzden anlıyorsam," dedi kendi kendine, "bu yüzde herşey hemencecik okunur da sevgi kolay kolay okunamaz. Sevgisini hiç belli eder mi dersin? Çenesindeki, dudaklarındaki çizgiler nasıl da tuttuğunu-koparır bir yaradılışı gösteriyor! Yo! ne istediğini çok iyi biliyor o! İşin kötüsü, elde edeceğini de

biliyor! Bula bula beni bulması ne acı... sevmek için değil, yararlanmak için! Gene de, Maisie bu... Maisie! Niye karşı koyayım? Onu yeniden bulmam sevinilecek bir şey benim için. Deyebilirim ki, yıllardan beri kafamdan, yüreğimden hiç çıkmadı. Portsaid'de, daha başka yerlerde Binat'dan, bütün öbür modellerimden ben nasıl yararlandım, o da benden yararlanacak.

"Evet, doğru söylüyor: Acı çekeceğim. Olsun, ne çıkar! Her pazar onu görmeye gideceğim... tıpkı bir hizmetçi kızı kandırmaya çalışan toy bir delikanlı gibi. E, kimbilir... belki de boyun eğiverir en sonunda!... Yo! o dudaklar hiç de gevşeyiverecek gibi görünmüyor. Öpmek istedim mi, tablolarını bir daha görmemeyi göze almalıyım! Ne biçim resim yapıyor dersin?"

Birden, gözüünün önüne geldi: Kendisinin pek iyi tanıdığı, Dick Helder adında biri, dikkat kesilmiş kızın karşısında soğuk, sıkılgan bir halle durmuş, sanatın ne olduğunu anlatıyor ona. "Kadın elinden çıkma sanat eseri!" Baştan aşağı bir ürperdi.

— "Gel eve gidelim." dedi. "Sanatla uğraşalım, azizim!"

Sonra, yarı-yolda, durdu. Yüreği sızlar gibi oldu. Çünkü birden aklına korkunç bir düşünce gelmişti:

— "Londra'da yapayalnız o. Bir, izlenimci resim yapan şu kızıl saçlı arkadaşı var. Bu kızın da, devekuşu gibi bir midesi vardır, sağlam; oralarda oturanlar hep öyledirler. İkisi de günün herhangi bir saatinde yemek yerler, her yemekte de çay içerler besbelli. Paris'te Ruslardan falan biralay kız öğrenci gördüm; onlar hep bu biçim yer içerlerdi. Maisie'yi hasta eder bu! Ne yapsam da önüne geçsem? Ah! evlenseydik!"

*
**

Akşam karanlık basarken Torpenhow atelyeden içeri girdi, Dick'e kaygıyla baktı.

Ortak bir yaşama sürüklenmiş, aynı fırtınayla karşı karşıya bulunan, birbirine alışkanlığın boyunduruğuyla, işin, çalışmanın yarattığı senli-benlilikle bağlı iki kişi arasında Kader'in eliyle ne de kutsal, buyurucu bir sevgi yeşerir! Hem tatlı, hem de sert bir sevgidir bu. Hiçbir şey bozamaz onu; ne birinin dediğine öbürünün hayır demesi, ne çıkışmalar, ne de içten gelme sert sözler. Herşeye dayanır: görünüşteki unutmalara, üşengeçliklere. Birbirinin ağır yanlışlıklarına bile direnç gösterir. Ne de çok şey belirtir, konuşmadığı zaman bile!

Dick, birşey söylemeden, arkadaşına öğütle doldurulmuş pipoyu uzattı. Düşünceleri uzaklardaydı: Maisie'nin yanındaydı, kızın belki de sıkıntılı bir yaşam sürdüğü düşüncesiyle kaygılıydı. Onun gibi gözü-pek gezginci için ne yeni, tatlı, yürek ezici bir duyguydu bu şu yeryüzünde, Torpenhow'dan başka, ilgi duyacağı birinin bulunması! Ne de olsa, Torpenhow'ın başkasına ihtiyacı yoktu. Maisie ise... Ah! Maisie! Dick kısa zamanda eline geçen şu cabadan gelme parayı ona harcamakla ne güzel bir iş yapacaktı! Onu istediği gibi süsleyecek, bir tanrıçaya çevirecekti.

Onu daha şimdiden gözünün önünde görüyordu o güzelim, incecik boynunda ağır, altın gerdanlıklarla. Tombul kollarına bilezikler, parmaklarına değerli yüzükler de alacaktı. O körpecik, çekingen eller, avuçlarının içinde tutmuş olduğu eller böyle süslenince ne de güzel olacaktı!

Ah! yazık! Ne çılgınca düşünceydi bu! Nasıl umabilirdi Maisie'nin parmağına bir tek yüzük bile takmasına bırakacağını! Bu altın tuzığa gülmez miydi? Kötü bir çare! En iyisi, onun yanında bulunmakla yetinmeliydi. Akşamın alacakaranlığında yan yana otururlardı: o, kolunu Maisie'nin yumuşacık beline dolamış; Maisie de, başını onun omzuna yaslamış... karı-kocaya yakışırçasına.

Torpenhow'ın fotinleri bu akşam daha da gıcırıyor, sesi kulağı daha da bir tırmalıyordu. Daha doğrusu, Dick'e öyle geliyordu; çünkü içinde derin bir öfke vardı ki bundan birtürlü kurtulamıyor-

du. Yıllarca beklenmiş bir başarının sevinci, geleceğe yönelik parlak umutlar bir kadının ilgisizliği karşısında birden donakalmış, kararmış, yok oluvermişti. Dick şimdi bundan dolayı dünyaya küskündü.

Torpenhow, onu konuşturmak için iki-üç deneme yaptıktan , hiçbir sonuç alamadıktan sonra: "Ne o, azizim, son günlerde bir şey söyledim de canını mı sıktım yoksa?" diye sordu.

— "Sen mi? Yo! Öyle bir şey söyler misin hiç!"

— "Güzel! Karaciğerin mi ağrıyor yoksa?"

— "Sağlam adam karaciğeri olduğunun bile farkında değildir! Hayır... biraz genel düşüncelere dalmış bulunuyorum da... yaşam üzerine. Deyelim ruhum ağrıyor..."

— "Senin dediğin gibi, sağlam adam ruhu olduğunun bile farkında değildir. Şu gereksiz şeyle ne yapıyorsun sen?"

— "Hiç! Düş kuruyorum, okadar. Kimdi o... hani bir yazar insanları, anlaşılamazlık enginlerinde, karşılıklı birbirlerine ılgımlar, düşler yaratan adalara benzetir?"

— "O yazarın adını bilmiyorum ama, doğru söylemiş. Yalnız, anlaşılamazlık için söylediği yanlış; çünkü biz çok iyi anlaşıyoruz, seninle."

Tütünün mavi dumanı, hafif sarmaçlarla döne döne atelyenin tavanına vardıktan sonra, dağınık bulut halinde, daha ağır ağır yeniden alçalıyordu. Torpenhow, biraz çekinir gibi, sevgi dolu bir sesle sordu:

— "Bir kadın mı var ortada, Dick?"

— "Gözüm kör olsun zerre kadar bir kadını düşünüyorsam! Sonra, bak sana söyleyim: Bir daha bana böyle şeyler sorarsan, gider kendime başka bir atelye tutarım, haberin olsun! Öyle bir atelye ki kırmızı tuğladan; beyaz boyayla yapılmış süsler; sepetler dolusu begonyalar, petunyalar, daha biralay güzelim çiçekler! Sonra, mavi dolamalar giymiş Macar çalgıcıları... palmiyeler altında, parçası onyedibuçuk kuruşa çardaş havaları çalıyorlar bana!

Tablolarım da, gök mavisi kadifeden çerçeveler içinde! Sonra, beni görmeye kadınlar da gelecekler, bir şaheserin karşısında bulunduklarını ellerindeki katalogdan resmen öğrenince düşüp bayılacaklar! Onları sen karşılayacaksın, Torp. Evet, sen! Arkanda kahverengi kadife ceket, sarı pantolon, al bir boyunbağı..."

— "Ak iplikle dikilmiş! Çok ilerilere gidiyorsun, Dick! Evet, üzerine gerek olmayan bir işe burnumu sokuyorum; keyfinin kaçması da bunu gösteriyor. Yalnız, ayağını tetik al, deli gönlün sert bir yumruk yemesin! Nereden gelecek bu ceza, bilmiyorum ama, hak edeceksin. Güzel bir derse ihtiyacın var, azizim!"

Dick bir ürperme geçirdi. Gülümsemeye çalışarak: "Peki, öyle olsun!" dedi. "Benim ada batmak üzereyken, yardıma çağırırım seni."

Torpenhow: "Aman! ne saçmalar konuşuyoruz!" dedi. "Kalk tiyatroya gidelim, daha iyi."

VII

BİRKAÇ hafta sonra, sisli, sıkıntılı bir pazar günü, Dick, atelyeye dönmek üzere, Park'tan geçerken, kendi kendine şöyle diyordu:

— "İşte Torp'un bana dilediği ceza! Korktuğumdan daha yumuşak ama, olsun! "Sultanım nâeylerse güzel eyler." Hepsi bir yana, çizgileri oldukça iyi..."

Her pazar gibi, gene Maisie'den geliyordu. Bu görüşmeler hep o kızıl saçlı izlenimcinin yeşil gözleri altında yapılıyordu. Ah! ne dış bileyordu bu kıza!

Kaç haftadır, en iyi giysilerine bürünerek, Hyde Park'ın kuzeyindeki o, bakımsız küçük eve gitmişti. İlkinde, Maisie'nin tablolarını görmeye. Sonra sonra, inceden inceye eleştirmeler yapmış, öğütler vermişti. Ne yazık ki sonraya bırakılamayacak, gerekli öğütlerdi bunlar!

Haftalar geçtikçe de içinde sevgisinin arttığını duymuştu. Öte yandan yasağa boyun eğmek gerektiğini de gittikçe daha iyi anlamıştı: Gönlünü dudaklarından uzaklaştırmak zorundaydı; Maisie'yi sıkı sıkıya öpmek, sık sık öpmek için duyduğu çılgınca isteğe karşı direnmek zorundaydı. Haftalar geçtikçe artık iyice anlamıştı ki kızla ancak sanatın gizleri üzerinde konuşması gerekiyordu; çünkü o bir buna ilgi duyuyordu; geri kalanı onu hiç ilgilendirmiyordu.

Bunun üzerine, Dick boyun eğmişti: Her pazar, sağlığa aykırı o gösterişsiz köşkün arkasında, ıslak bir bahçenin tâ öbür ucundaki atelyede haftalık cezasını, hiç sesini çıkarmadan çekiyordu. Tek sevinci Maisie çay sofrasının çevresinde dolanırken onu seyretmekti. Bu kaynar suyu hiç sevmiyordu ama, önüne konulan fincanı kuzu gibi içiyordu, görüşmeyi elinden geldiğince uzatabilmek için. Çayını içerken de, farkındaydı: O mendebur gözetçi, rüküş izlenimci, sandalyesine çöreklenmiş, gözlerini ona dikmiş, hiç konuşmadan, öyle, süzüyordu.

Yalnız bir kez, birtek kez, Dick içerideyken, kız dışarı çıkmıştı. Maisie, o yokken, Dick'e bir defter göstermek istedi. Çeşitli sergilere gönderdiği tabloları üzerine taşra gazetelerinde çıkan, basma-kalıp, önemsiz yazıları kesip bu deftere yapıştırmıştı.

Maisie konuşurken, Dick ağır ağır eğildi, sayfayı tutan o ufak elin üzerine bir öpücük kondurdu.

— "Sevgilim... sevgilim..." diye fısıldadı, "uğraşma bütün bunlarla."

Sonra baktı ki Maisie kendisi için ne de olsa bir başarı belgesi sayılabilecek bu yazılarla onun ilgilenmeyişiine şaşmış görünüyor, içinde onun uğruna bir şeyler yapmak, ona bir şeyler vermek isteği kabardı, buna dayanamadı:

— "Ben bir tablo yapayım, sen imzanı at, bak nasıl beyenecekler!" dedi.

Maisie kızmıştı.

— "Ne ayıp!" dedi. "Böyle bir öneri beklemezdim senden. Ben ancak kendi eserimin beyenilmesini isterim, anladın mı? Tek başıma kendi yaptığım bir eserin!

Bunun üzerine, Dick de, kendini tutamadı:

— "Öyleyse, zengin bir biracının evine duvar süsleri yap. Tam sana göre bir iş!" deyiverdi. Çektiği acı hınzırlaştırıyordu onu.

Maisie, kuru bir sesle: "Duvar süsünden çok daha güzel şeyler yaparım ben!" dedi.

Bu sözler, hiç olmazsa ses bakımından, bir vakitler Bn. Jennett'e hiç korkmadan kafa tutan o, kurşuni gözlü, çöp kadar kız çocuğunu birden Dick'in gözleri önünde keskin çizgilerle canlandırırverdi. Delikanlı bu anının etkisi altında kalıvermişti. Kendini gerçekten suçlu görüyordu, özür dileyecekti... tam bu sırada kızıl saçlar içeri girdi, onu bu aşağılanmadan kurtardı.

Ertesi pazar, Dick Maisie'nin ayakları dibine öyle güzel boya kalemleri serdi ki! Dükkândaki adam: "Ner'deyse kendi kendilerine resim yapar bunlar!" demişti. Dick bunlara yüzde-yüz bozulmaz yağlıboyalar da ekledi. Sonra, sehpadaki tabloyu büyük bir titizlikle incelemeye koyuldu. Böyle bir çabanın en olağan sonucu olarak, düşüncesinin derinliklerini açıklaması beklenirdi. Gelgelelim, kendisinin değil de, Torpenhow'ın sanat kurallarını anlattı. Bunu da, öyle bir inandırıcı dil gücüyle yaptı ki arkadaşı bile, orada bulunup da dinleseydi, saçları diken-diken olurdu.

Bir ay önce olsaydı, Dick kendisi de böyle konuşabildiğine şaşardı ama, değil mi ki Maisie'nin iyiliği için böyle konuşmak zorundaydı... Kendisinin öteden beri ya bilmediği, ya da küçümsemediği kuralları açık-seçik anlatabilmek için sözcükleri arayıp buluyordu; gene de, düşüncesini tam anlatamayarak, sık sık duraladığı oluyordu.

Resimdeki çeneye bakıyordu. Maisie'nin bıçakla kazıdığı çeneydi bu; kızın bütün yanıp yakınmalarına karşın, canlı bir et havası almamakta direniyordu.

Dick: "Fırçayı elime alsam, bunu nasıl düzeltereğimi bilirim ama, sana nasıl anlatayım bilmem ki... Felemenk-vari bir renk tutumun var senin; çok sert. Hoşuma da gidiyor elbet. Yalnız, çizgiler biraz daha düzeltilmek ister belki... hele kestirme çizgiler. Canlı modelden pek çalışmamışsın denebilir... Sonra, gölgeli yerleri işlemede kötü bir yöntem edinmişsin Kami'den. Bu resmin üzerinde pek çalışılmamış daha. Bir süre yalnız çizgi üzerinde çalışsan daha iyi edersin belki. Çizgilerde göz boyamaya kalkmanın ola-

nağı yoktur, anlıyor musun? Renklerde ise!... Tatsız ama, ustalıklı çırpıştırılmış ufak bir renk lekesi kötü bir tabloyu kurtarmaya yeter kimi vakit; orası öyle ama, aşağılık düzenbazlıklardır bunlar. Beni dinlersen, çizgilerini güçlendir. Ondan sonra görürüz..."

Maisie buna şiddetle karşıçıktı. Çizgi üzerinde uğraşmayı sevmiyormuş.

Dick, "Onu biliyorum!" dedi. "Baş resimlerinde, yapının kusurlarını örtmek için, boyuna bir demet çiçek kondurmayı daha kolay buluyorsun."

Kızıl saçlı kız kıs-kıs gülmeye başladı.

Dick gene Maisie'ye anlatıyordu:

— "Kır görünüşlerini yaparken de, ineklerini dizlerine kadar ota gömmeye bakıyorsun, bacaklarının çizilişindeki kusurları örtmek için. Sana şunu söyle'yim ki gücünün ötesinde bir çalışmaya girişiyorsun. Renk anlayışın var, evet; gelgelelim, biçim görüşün eksik. Öyleyse, elinde bulunanı bir yana koy, bir süre unut onu; eksiklerini elde etmeye çalış! Bu baş resimlerinle —ki birkaçı çok güzel, buna deyeceğim yok— hep aynı yerde kalırsın. Çizgini güçlendirdin mi, ilerlersin; ya da, hiç olmazsa, güçsüzlüğünün nereden geldiğini anlarsın."

Maisie: "Peki ama, başkaları..." diyecek oldu, Dick onun sözünü kesti:

— "Bırak başkaları ne yaparsa yapsın! Senin yaradılışında değil onlar. Başarı da, başarısızlık da insanın kendi yeteneklerinin sonucudur. Başkasıyla uğraştın mı, bu savaşta yaya kalırsın!"

Dick sustu. İnatla karşı koyduğu sevgi gözlerinde yeniden alevlendi. Şimdi Maisie'ye bakıyor, sözle söylemeye gerek kalmayacak kadar açık olarak, bakışlarıyla: "Artık şu resmi bıraksak kuruşa, biz de bütün bu boş konuları unutsak da Sevgi'de, Yaşam'da el ele tutuşsak daha iyi olmaz mı?" diye soruyordu.

Maisie'nin de, umurundaydı sanki! Kendisine gösterilen yeni çalışma yolunu en sonunda lütfen benimsedi. Ondan başka bir şey

de düşünmedi. Gene de Dick dünyanın bütün gücünü gösterdi de onu kucaklayıp koşa koşa en yakın nikâh dairesine götürmek isteğine karşı koyabildi.

Bununla birlikte, kendisinin dile getiremediği istekleri karşısında kızın gösterdiği o kesin ilgisizlikten dolayı içinde bir üzüntü vardı. "Maisie benim söylediklerimi inanarak dinliyor da duygularıma ilgi göstermiyor" düşüncesi de onu ayrıca şaşırtıyordu. Yalnız, şurası açıkça görülüyordu ki Dick bu evde gittikçe sözünü-dinletir biri durumunu alıyordu. İşin doğrusu aranırsa, onun bu durumu ancak haftada bir gün, pazarları, saat bir-buçuktan yediye kadar sürüyordu. Yalnız, bu süre içinde kızın üzerinde, gerçekten, büyük bir etkisi olduğu görülüyordu. Maisie, gittikçe, herşeyde onun düşüncesini sormak huyunu ediniyordu. Bir tablonun nasıl sarılıp sarmalanacağını, tüten bacanın nasıl onarılacağını hep ona soruyordu ama, eve gelip gitmesine de karşı çıkmıyor, onu seyredip durmakla yetiniyordu.

Dick görüyordu ki iki kız ancak gelişi-güzel saatlerde, yavan-yaşık bir şeyler yiyorlardı. Bunu daha başlangıçtan anlamıştı ya. Başlıca yedikleri çayla bisküvit, hıyar turşusuydu. İkisi de kuş kadar yiyordu. Anlaşmalarına göre, ev işlerini, sırayla, her hafta biri görecekti ama, gerçekte, gündeliğe bir kadın geliyor, yarım-yamalak iş görüyordu.

Maisie kazancının en çoğunu modellere harcıyordu; arkadaşı ise kendi süsüne. Bu kızın tabloları nekadarkabaysa, süsleri okadar inceydi. Dick daha son günlere kadar kendinden biliyordu ya, Maisie'nin kulağını büktü:

— "İyi beslenmezsen iyi çalışamazsın; üstelik, sağlığından da olursun."

Maisie onun sözünü dinledi, sofrasına daha bir özen gösterdi.

Dick'in, hafta içinde, o uzun kış akşamlarında, üzerine eski karamsarlığı basınca Maisie'nin evinde yapmayı başardığı ufak çaptaki yenilik aklına geliyordu. Bu arada, hatırlıyordu: Bir gün, sü-

pürgeyi kaptığı gibi, oturma odasındaki ocağın bacasını güzelce bir temizlemişti. Bu anılar kamçı yemiş gibi içini sızlatıyordu.

Daha da kötüsü oldu.

Bir pazar, o izlenimci ressam kız, birden tutturdu: Konuklarının baş resmini yapacaktı.

— "Rica ederim, kımıldamadan durun." dedi. Sonra, hiç önem vermiyormuş gibi bir tavırla: "Maisie'ye bakın." diye de ekledi.

Dick, "Olmaz" deyemedi, oturdu. Tam yarın saat boyunca, eskiden kendisinin de, sanat adına, bu sıkıntıya zorladığı kimseleri rahat rahat düşündü. Bu arada, hele şu zavallı Binat'ı şaşılacak bir kesinlikle hatırlıyordu: Binat, kendisi de eski bir ressam olduğu için ne kadar alçaldığını söyler dururdu!

Bu "çalışma" bitince, bir insan başının, tek renk, en ilkel taslağı ortaya çıktı. Yalnız, bu taslak, istenmeyerek, karikatür olmuş, model duran adamın sessiz bekleyişini, çılgınca isteğini, özellikle de acı acı boyun eğişini dile getiriyordu.

Dick: "Sizden bunu parayla alırım!" diye haykırdı. "Ne istiyorsunuz?"

Kızıl saçlı kız: "A! çok pahalıya satarım!" dedi. "Buna siz de sevinirsiniz sanırım..."

Derken, ıslak kâğıt elinde dalgalandı, ocağın küllerine savruldu. Kız hemen atıldı, çekip aldı ama, resim onarılamayacak kadar kirlenmişti.

Maisie: "Ah! yazık!" diye haykırdı. "Ben görmedimdi. Benzeymiş miydi?"

Dick kızıl saçlarla çevrili ufacık kulağa doğru eğildi.

— "Sağolun!" dedi.

Sonra odadan fırladı çıktı.

O gidince, kız: "Bu adam bana ne diş bileyor, Maisie!" dedi. "Seni öyle seviyor ki!"

— "Saçmalama! Biliyorum ki Dick beni dostça çok sever. Yalnız, onun da işi var, benim de."

— "Bunun sana baktığı gibi bir adam bana baksa! O ise bana düşman gibi bakıyor!"

Dick'e gelince, onu artık düşünmüyordu bile. Kızın yaptığı resmi yok edişinden dolayı ona içinde bir borçluluk duyduktan sonra, unutup gitmişti. Sisler arasında, parktan geçerken içinde kendisini durmadan kemiren bir aşağılanma duygusundan başka duygu yoktu; bunda da, o kızın hiç yeri bulunmuyordu.

— "Bir gün patlayacağım!" diyordu. "Yalnız, ne de olsa, Maisie'nin kabahati yok 'bunda. Hakkı var. Niye kabahat bulayım ona? Üç ay oldu onunla yeniden görüşmeye başlayalı... üç ay! Üç ay nedir ki! Bugünkü bildiklerimi tam on yılda öğrendim ben! Ayrıca, neler de çektim! Şu da var ki kimse bana her pazar iğneler batırmadı, bıçaklar saplamadı! Ah! Maisie'ciğim, bir gün olup şu inadını kırarsam, bana çektirdiklerini kat kat çektireceğim sana! Yo, yo! birşey yapmam... Gene bugünkü gibi güçsüz kalırım karşında, merak etme! Yalnız, evlendiğimiz gün şu kızıl saçları zehirleyeceğim. Bu kız uğursuzluk getiriyor bize!... Neyse, şimdilik öfkemizi Torp'tan alalım."

Torpenhow onu bitmez-tükenmez aylıklıklarından dolayı az mı azarlamıştı! Ne var ki Dick, Maisie'nin atelyesine gidip gelmeye başlayalı beri, yeniden işe koyulmuş, çılgıncasına çalışıyordu. Maisie'ye bütün yeteneklerini göstermek istiyordu. Ne yazık ki "Başkalarının yaptıklarına hiç kulak asma!" diye ona öylesine öğüt vermişti ki kız da onun bu öğüdünü körü-körüne tutuyordu: Resim konusunda söylediklerini dinliyor, resimlerine ise hiç ilgi göstermiyordu.

Bir gün: "Senin resmin bütünle kan kokuyor." dememiş miydi ona? "Askerden başka şey yapmasını bilmez misin sen?"

Dick alçak sesle: "Ne yazık ki hayır!" demişti.

İçinden de: "İstese, onun öyle bir portresini yaparın ki şaheser olur!" diyordu.

O akşam, sanata öyle sayıp sövdü ki Torpenhow'ın ruhunu

karanlıklar sardı. Sonra kendi çalışmalarından da yavaş yavaş soğudu. Değil mi ki Maisie başını çevirip bakmıyordu bile, güzel resimler yapmaya çalışmak neye yarardı? Her hafta bütün günlerini pazarı bekleyerek tembel tembel geçiriyordu.

Torpenhow şaşıyor, öfkeden deli oluyordu. Bir akşam, Dick her günküden daha bitik bir haldeydi. Torpenhow onunla hayli atıştıktan sonra, odasına çekildi, Ceylan'a akıl danışmaya. Ceylan, Avrupa piyasasındaki bir karışıklığı duyar duymaz ona haber vermeye gelmişti.

Koca adam: "Demek hiç çalışmıyor?" dedi. "Hiçbir şeyi gözettiği yok, vara-yoğa kızıyor, öyle mi? Kaygılanacak bir şey yok bence bunda. Bir kadın uğruna çılgınlıklar yapmak üzere, sağlam!"

— "Peki, korkunç bir şey değil mi bu?"

— "Valla', hiç de değil! Deyelim bu kadın bir süre için onu çalışmasından alıkoyuyor, acı çektiriyor, günün birinde buraya gelip merdivende kavga bile çıkarıyor —bu da olur olur!— bize ne? Sonra, Dick kendisi sana açmazsa, anlamamazlıktan gelirsın daha iyi. Her gün sinirli değil ya."

— "Ne diyorsun! Dünyanın en saldırganı, en kendini-beyenmiş, en densiz adamı oldu çıktı!"

— "Geçer, görürsün bak! En sonunda o da anlar ki eline boya tüpleriyle fırçaları alıp dünyaya boyuna yıldırım saçılmaz. Seversin onu, değil mi?"

— "Başına gelecek bütün dertleri, belâları paylaşmak isteyecek kadar! Gelgelelim, ne yazık ki bu gibi cezaları insan kardeşi yerine bile kendisi çekemez."

— "Doğru! Yaşam öyle bir savaş ki kimse kimsenin yerini alamaz. Herkes gibi Dick de boyunun ölçüsünü almalı... Savaş dedim de aklıma geldi: Önümüzdeki ilkyaza Balkanlar'da ayaklanmalar olacaktı, biliyor musun?"

— "Ya? E, ayaklanmaların patlak vermesi için daha epey vakit

ister . Diyorum ki, savaş çıkarsa, Dick'i de bizimle birlikte oraya götürebilir miyiz acaba?"

Bu sırada, iki arkadaşın uğraştıkları kimse, canı sıkkın bir halde, içeri girdi. Torp'un düşündüğünü ona da açtılar.

Dick: "Yo, hiç niyetim yok." dedi. "Rahatım ben bur'da."

Ceylan'ın iyilikseverliği bu yalana dayanamadı. Dick'i gazete-lerdeki övgülere inandığı için ayıpladı; halkın zevkinin birdenbire değişebileceğini, çünkü hep aynı olan eserlerinden bıkağını söyledi. Torp, Kenen, Cassavetti, daha başkaları gibi arkadaşlarıyla Doğu'ya bir yolculuğun ne parlak bir şey olacağını gözlerinin önüne serdi. Katılacakları savaşları, bunlardan nasıl biralay tablo konusu çıkabileceğini anlattı.

Dick, hiç karşılık vermeden, piposunu çekerekten, dinliyordu.

Ceylan: "Demek bur'da kalmak istiyorsun, öyle mi?" dedi. "Eserlerine bütün dünya hep böyle bayılacak mı sanıyorsun? Başka işi yokmuş sanki, dünyanın! Alkış, ünü, parayı hak edebilmek için insan boyuna çalışmalı, kendini yenilemelidir."

Dick: "Rahat bırakın beni be!" dedi. "Sizin kadar ben de biliyorum bütün bunları. Beyinsiz bir yaratık mıyım sanıyorsunuz siz beni, yoksa?"

— "Evet, öyle geliyor bana! Asılmaya seve seve giderim sen dünyanın en boş kafalı adamı değilsen!"

— "E, öyleyse git hemen kendini as! Er-geç bir gün başına gelecek ya bu. Çünkü, bak söylüyorum, Balkanlar'a gidersen Türk'ler seni casus diye yakalayıp asacaklar! Bıktım, usandım artık bu laflardan! Yorgunum ben. İyigeceler!"

Kendini bir koltuğa attı, hemencecik de uyudu.

Ceylan, alçak sesle: "Hayra alâmet değil!" dedi.

Dick'in piposu ağzından kaymış, düşmüştü; az daha yeleğini tutuşturacaktı. Torpenhow pipoyu aldı, Dick'in başının altına da usulca yastık sürdü.

— "Yapılacak birşey yok." diye fısıldadı. "Hiçbir şey! Zavallı

çatlak koca kafa! Gene de sevmeden edemiyorum. Bak, Sudan'da aldığı yaranın yeri!"

— "Bundandır belki böyle biraz deli oluşu."

— "Yo, hiç de değil! İş konusunda dünyanın en uyanık delisidir deyebilirim sana ben onun için."

Dick korkunç horlamaya başladı.

— "E, arkadaşlık sevgisine falan sığmaz artık bu kadarı da! Kalk, Dick! Git başka yerde uyu, zurnayı kesmeyeceksen!"

Ceylan da, dişlerinin arasından fısıldıyordu:

— "Erkek kedi bütün gece damlarda koşup durursa bütün gün uyur. Doğa kuralıdır bu."

Dick kalkmış, esneyerekten, gözlerini oğuşturarakten, sendele-ye sendele-ye gidiyordu.

*
**

Söylemeye gerek yok, o gece uyuyamadı. Uyumadan yatarken de aklına öyle basit, öyle parlak bir düşünce geldi ki: "Nasıl oldu da daha önce düşünemedim!" diye şaştı. Pek dâhiyane, pek şeytanca bir buluş gibi geliyordu bu ona: Hafta içinde bir gün Maisie'yi görmeye gidecek, "Şöyle-bir dolaşmaya çıksak." diyecek, onu alıp Keeling Kalesi'ne, on yıl önce dolaştıkları yerlere götürecekti.

Ertesi sabah, aynada, sabun içindeki yüzüne bakarken, bu şaşkın surata anlatıyordu: "Geçmiş günleri yeniden yaşamaya kalkmak aptallığın daniskasıdır, çünkü sönmüş şeylerin üzerinden soğuk bir yel eser. Evet, bu doğrudur; doğrudur ya, böyle olmaya-nı da vardır.

— "İşte bu da onlardan biri!" sonucuna vardı. "Gidip konuşacağım Maisie'yle."

Gitti. İyi ki kızıl saçlar alışverişe çıkmıştı. Maisie'yi yalnız buldu. Arkasında o, boya lekeleri içindeki, bol gömleği vardı;

fırçalarıyla becelleşip duruyordu.

Dick'i görünce önce biraz canı sıkılır gibi oldu: Hafta içinde gelmesi anlaşmalarını bozmak demektir. Bu yüzden, Dick önerisini ileri sürebilmek için bütün cesaretini toplamak zorunda kaldı. Sonra: "Çok çalışıyorsun!" dedi. "Kendini böyle yorarsan, hasta olursun. Niye gelmiyorsun gezmeye?"

Maisie, yorgun bir halle: "İyi ama, nereye gideceğiz?" dedi.

Saatlerden beri sehpasının önünde ayakta durmuştu; gerçekten yorgundu.

— "Nereye istersen. Yarın sabah, atlarımız trene, nerede durursa ineriz. Bir yerde yemek yeriz. Akşama gene getiririm ben seni buraya kadar."

— "Evet ama, yarın hava günlük-güneşlik olursa koskoca bir günüm gider!"

Duraksıyordu. Elindeki o büyük beyaz paleti kararsız bir tavırla sallayıp duruyordu.

Dick öfkeden haykırmamak için kendini zor tuttu. Çalışmayı herşeyden önde tutan bu kızı kandırabilmek için sabır isterdi.

— "Bir günün mü gider? Bütün güneşli günlerden yararlanmaya kalkarsan daha çok şeylerin gider, cancağızım! Aşırı çalışmanın da sonucu tembellik kadar öldürücüdür. Hadi, oldu! Yarın sabah erkenden, kahvaltından sonra, geliyorum seni almaya."

— "Peki ama, hiç olmazsa, şeyi de çağırırsak..."

— "Sakın ha! Sen, ben... ikimiz!... Öyle istiyorum. Kaldı ki, gelmez, yüzde-yüz. Hadi, yarın görüşüyoruz! Dua et de hava güzel olsun!"

Sevinçten uça uça gitti... Bundan dolayı da bütün gün hiç çalışmadı. Ner'deyse özel bir tren tutacaktı. Bu isteğini güç önledi ama, boz bir kanguru postundan yapılmış, kara, parlak zerdeva kürkyle süslenmiş büyük bir örtüyü sardı sarmaladı. Ondan sonra, kendini buldu; yakın geleceği düşünmeye koyuldu!

*
**

Arkadaşı Edgware Yolu'ndaki çarşıdan dönüp gelince, Maisie "Yarın bütün günü Dick'le birlikte geçireceğim." diye haber verdi.

Kızıl saçlar buna karşılık: "Çocukçağız bunu gerçekten hak etti!" dediler. "Sen yokken, ben de, atelyeyi baştan başa bir temizlerim. Tahtalar pek kirlendi."

Maisie aylardan beri kendine hiç eğlence vakti ayırmamıştı. Onun için, içinde pek iyi anlayamadığı, önüne de geçemediği belli-belirsiz bir korku varsa da, bu beklenmedik gezmeden gerçek bir sevinç duyacağını düşünüyordu. Kendi kendine: "Akıllı başında olduğu zamanlar, Dick'ten daha tatlı çocuk yok." diyordu. "Gene de iyi biliyorum ki kendisini sevindirecek karşılık veremeyeceğim birtakım sorularla canımı sıkacak. Ah! bunları artık aklından çıkar-sa, onu nasıl da daha çok severim!"

Ertesi sabah o küçük evin taşlığında Maisie'yi görünce Dick'in gözleri sevinle parıldadı. Kızın arkasında kurşuni bir kaput, başında da siyah kadife şapka vardı. Yalnız, Dick bu tanrıçayı çerçevelemek için arkasında, şu külüstür tahta kaplama taklidi şeyler yerine mermer bir duvar bulunsun isterdi.

Çıkmadan önce, izlenimci ressam kız Maisie'yi bir ara atelyeye çekti, bol bol bir öptü. Belliydi ki Maisie bu gibi sevgi gösterilerine alışık değildi, hoşlanmıyordu da; bu sarılma sırasında kaşları alınının ortasına kadar çıktı.

— "Şapkama dikkat et!" deyerek, kızın kollarından zorla sıyrıldı, koşa koşa gitti. Dick arabada bekliyordu. Onu yerine oturturken: "Üşümüyorsun ya? İyi kahvaltı ettin mi?" diye sordu. "Al şu örtüyü dizlerine."

— "Sağol! Öyle iyiyim ki bu kadar olur! Nereye gidiyoruz, Dick! Alı! yalvarırım sana, kes şu ıslığı! Deli sanacaklar bizi!"

— "Ne sanırlarsa sansınlar! Yoldan geçenler bizi tanımıyorlar;

ben de, onların kim olduklarını zerre kadar merak etmiyorum... Valla', Maisie, öyle güzel oldun ki böyle!"

Maisie, hiçbir şey söylemeden, gözlerini tam karşıya dikti. Bu aydınlık kış sabahının canlı havasından yanaklarına renk gelmişti. Evlerin üstünde, kaymak sarısı dalga dalga bulutlar gökyüzünün açık mavisi üzerinde yavaş yavaş dağılıyor, akılsız serçeler, yaz geldi sanarak, karşılamaya, birer birer oluklardan çıkıyorlardı.

Dick: "Kırlarda hava pek güzel olacak bugün." dedi.

— "Peki ama, nereye gidiyoruz?"

— "Görürsün!"

Victoria İstasyonu'nda durdular, Dick gitti biletleri aldı. bekleme salonundaki ocağın başına rahatça kurulmuş otururken, kendi kendine, kalabalığın itiş-kakışı arasında tek başına uğraşacağına, bu gibi ufak-tefek işleri görececek bir arkadaşı bulunmasının pek hoş bir şey olduğunu açıkça söylüyordu.

Dick onu, daha sıcak olur bahanesiyle, koltukları arkaya yatan vagonlardan birine bindirdi. Maisie, gözlerini iri iri açarak, bu hovardalığa boyun eğdi. Tren, sarsılarak kalkarken: "Hepsi iyi, hoş ya," diyordu, "sen beni nereye götürüyorsun, onu bilmek isterim."

Yolculuğun sonuna doğru, birden, gözlerinin önünden bildik bir istasyonun adı hızla geçip gitti. Kızın kafasında bir şimşek çakar gibi oldu.

— "Ah, Dick! ne yezitsin sen!"

— "Valla', buraları yeniden görmek istersin diye düşünmüştüm. O günlerden beri hiç gelmedin, değil mi?"

— "Gelmedim, Bayan Jennett'i görmeye hiç niyetim yoktu. Buralarda ondan başka da tanıdığım yok."

— "Yanılıyorsun! İyi bak. Patates tarlasının yukarısındaki yel-değirmeni de var. Tanır gibi oldun, değil mi? İyi ki buralara köşkler kondurmamışlar daha... Hatırlıyor musun seni nasıl kapamıştım oraya?"

— "Evet! Bayan Jennett de seni nasıl dövmüştü! Ama, beni

oraya senin kapadığını söylememiştim ki ben ona."

— "Anlamıştı. Hatırlıyor musun, kapıya sopa sokmuştum, açılmasın diye. Bir yandan da: "*Ammoma*'yı diri diri patates tarlasına gömeceğim!" diye bağırıyordum. İnanmıştın... O günlerde inanır-dın bana."

İkisi de kahkahalarla gülmeye başladılar; anılarının bağlı bulunduğu yerlerin dolaylarını seyretmek üzere pencereden dışarı sarktılar. Yalnız, Dick, daha çok Maisie'nin yanağının tazecik yuvarlağını seyrediyordu, kendi yanağının yanı-başında. Körpecik derisinin altından kanının pembe pembe akışını bile görüyordu. Bu güzel buluşundan —bu gezmeyi düşünmüş olmasından— dolayı kendine aferin diyor, günün sonunda ödülüne ulaşacağını umuyordu.

Varacakları yere gelince, indiler, eski kenti yeni gözleriyle görmeye gittiler. Önce durdular —saygılı bir uzaklıktan— Bn. Jennett'in evine baktılar.

Dick, sözde korkuyormuş gibi yaparak: "Ya şimdi dışarı çıkar-sa!" dedi. "Ne yaparsın?"

— "Nanik yaparım."

— "Göster bakayım, nasıl?"

Maisie, o derme-çatma küçük köşke doğru, burnunu kıvrırarak-tan, pek maskara bir yüz buruşturdu. Dick katıldı gülmekten.

Maisie, ekşi bir surat takınarak, eski zindancılarının taklidini yaptı:

— "Ayıp, ayıp, küçükhanım! Gir bakayım içeri! Gelecek derse kadar *Bağış, Dua, Yakarış* surelerini ezberleyeceksin! Okadar söyledim sen gene hiç aldırımıyorsun! Pazara, üçüncü kap yemek yok sana! Gene bu yaramaz oğlan kışkırttı seni, değil mi? Sana gelince Bay Dick, hiç de bir beyefendi değilsin ama, hiç olmazsa..."

Maisie birden durdu. Bu cıllığı çıkmış sözlerin en son ne zaman kullanıldığını hatırlamıştı.

Dick tamamladı:

— "... Öyleymişsin gibi görünmeye çalış! Evet, böyle derdi. E,

şimdi gidelim yemek yiyelim. Sonra Keeling Kalesi'ne gideriz. Yürüye yürüye mi gitmek istersin, yoksa araba mı tutalım?"

— "Yo! yürüye yürüye, eskisi gibi. Herşey nekadar az değişmiş!"

Denize doğru giderken, hiç değişmemiş sokaklardan geçtiler. Eski günlerdeki şeylerin etkisi yavaş yavaş ruhlarını sardı. Gide gide, bir şekerçi dükkânının önüne çıktılar. İkisinin cep harçlıkları bir araya gelince haftada beş kuruşu bulduğu günlerde bu dükkân onların en sevdikleri yerdı.

Maisie'nin içinden gelen çocukça sözler dudaklarından döküldü:

— "Kaç kuruşun var, Dick?"

— "Topu topu üç kuruşum var ama, nane şekeri almak için sana vereceğim sanıyorsun, avucunu yala! Yo, dünyada vermem! Birincisi, o diyor ki nanesi iyi değişmiş."

O dediği, Bn. Jennett'ti. Gene kahkahalarla güldüler, gene Maisie'nin yanaklarını al bürüdü; Dick'in yüreği de yeniden sevinçle çarptı.

Güzel bir yemekten sonra, kumsala indiler, Keeling Kalesi yolunu tuttular. Rüzgâr alan, ıssız yerlerden geçiyorlardı. Burası hiçbir yapı üstencisini köşk yapmak için çekmemişti daha. Enginlerden gelen kış rüzgârı kulaklarında uğulduyordu.

— "Burnunun ucu Prusya mavisı kesildi, Maisie. Var mısın yarış edelim? İstediğin kadar uzağa, istediğin ödüle."

Maise korka korka çevresine şöyle-bir bakındı. Sonra, kısa bir kahkaha atarak, giysisinin elverdiği kadar hızlı bir koşu kopardı. Ciğerlerinin bütün gücüyle soluyarak koşuyordu.

Biraz sonra, soluk soluğa durdu.

— "Kilometrelerce, kilometrelerce koşardık eskiden! Niye koşamıyoruz şimdi sanki!"

— "Yaşlandık, şekerim! Kentlerde oturup yağ bağlamanın, hantallaşmanın sonu budur işte! Saçını çekmek isterdim de birtürlü

yakalayamazdım; göğsün-bağrın açık, haykırarakta ta uzaklara kadar kaçırdın. Nasıl hatırlamam! Çünkü senin haykırışına Bayan Jennett çıkagelirdi... arkasından da, sopası!"

— "Ah, Dick, seni hiçbir zaman isteye isteye dövdürmedim, bunu söyleyemezsin!"

— "Evet, doğru... Hah! işte deniz!"

— "A! tıpkı eskisi gibi!"

*
**

Bu arada, Torpenhow B.Beeton'dan öğrenmişti: Dick, sinek-kaydı tıraş olmuş, kolunda yol örtüsü sabahın sekiz-buçuğunda evden çıkmış. Bu hiç beklenmedik olay üzerine, yargısını verdi. Öğleye doğru, Ceylan satranç oynayıp iki çift de lakırdı etmeye gelince, Torpenhow: "Düşündüğümde de kötüymüş!" dedi.

Ötekisi: "Nedir kötü olan?" diye sordu. "Gene mi Dick? Sen de, onu pek parmağına doladın! Bırak ne yaparsa yapsın çocukça-ğız, değil mi ki öylesinden hoşlanıyor! Dövecek değilsin ya!"

Torpenhow: "Yalnız şunu söyle'yim ki," diye yeniden aldı, "ortada kadınlar değil, bir kadın var."

— "Ner'den biliyorsun?"

— "Erkenden kalkmış, sekizde evden çıkmış. O, kör karanlıkta yatağından kalksın! Ben hiç görmedim böyle şey... köyde, kırdan olur, o başka. Oralarda bile! Hatırlamıyor musun, El-Magrip savaşından önce omuzlarından sarstıktı da ancak öyle uyandırabildikti. Ayıp onun bu yaptığı!"

— "Ayıp değil; olsa olsa, garip. Belki de at almaya gitmiştir. Bilirsin, ata merak sarmış."

— "Yo! Öyle olsa haberimiz olurdu... Diyorum sana, işin içinde bir kız var!"

— "Kız, ha? Kız! Niye evli bir kadın olmasın?"

— "Dick başkasının karısını görmeye gün doğmadan kalkıp gitmez. Kız bu, kız!"

— "E, peki, kız olsun! Ne olursa olsun, bize ne? Onun bilmediklerini bu kız öğretir ona: Anlar ki bütün dünya salt kendisi, o değerli, bulunmaz kişiliği değilmiş."

— "Bu kız yüzünden eli durur. Vaktini boşuna harcar. Onunla evlenir, bütün sanatı yok olup gider. Efendiden bir koca, bir ev keği, sıradan bir adam olur çıkar. Uzun gezilere falan 'paydos!'"

— "Olabilir! Kıyamet kopmaz ya! Hah-ha! görmeli Dick'i kızı yaltaklanırken! Ne hoştur, kimbilir! Hadi, hadi, kendini yeyip bitirme! İş olacağına varır. Satranç takımı ner'de?"

*
**

Gene o sabah, kızıl saçlı kız, yatağında, tavanı seyrediyordu. Düş görür gibi dalgın dalgın neler düşünüyordu? Nereden geliyordu şu belli-belirsiz gürültü? Sokaktan geçenlerin ayak sesleri —uzaktan doğru yaklaşıp penceresinin altında iyice duyulan, sonra gene uzaklaşan ayak sesleri— miydi bunlar? Yoksa, öpüşme sesleri mi... üst üste kısa öpüşmeler... sonra, bir tek uzun öpüşme? Elleri sarkmış, sinirli sinirli açılıp kapanıyordu...

Atelyeyi temizlemeye gelen kadın birden kapıya vurdu:

— "Kusura bakmayın, küçükhanım, tahtaları silmeye sarı sabun mu kullanayım, Arap sabunu mu? Kovayı doldurdum, gelirken, küçükhanıma sorayım dedim... Sarı sabun mu kullanayım, küçükhanım?"

Ne vardı bu zararsız sözlerde kızıl saçlı bir kızı çileden çıkara-cak? Kadın ona saygı gösteriyor, ne buyuracağını soruyordu. Niye, babaları tutmuş gibi, yatağından ta odanın ortasına kadar fırlamış, avazı çıktığı kadar bağınıyordu?

— "Bana ne! Hangi sabundan kullanırsan kullan, defol git!"

Kadın kaçtı.

Kız, birdenbire kendini aynada görünce, ellerini yüzüne kapadı... Utanılacak bir gizi açığa vurmuştu sanki.

VIII

EVET, deniz değişmemişti. O sırada, sular çekilmiş, balçıklar kalmıştı. Marazion samandırısı dalgalarla gene sallanıyordu. Ak kumlu kumsalda kuru haşhaş sapları birbirlerine değerek hışırdıyordu; hiç bitmeyen eski bir konuşmaya dalmış gibiydiler.

Maisie: "Eski dalgakıranı göremiyorum." dedi.

— "Doęru. Neýse ki o güzelim anılarımızdan birkaçı kalmış daha. Biz gittikten sonra yukarıya yeni top falan koymamışlardır sanırım. Gel gidip bakalım."

Keeling Kalesi'nin yamacına doğru çıktılar. Ağzı katranlı bezle örtülü kırk tonluk koca bir topun dibine, rüzgâra karşı korunuk bir yere oturdular.

Maisie: "Zavallı *Ammoma*!" dedi.

Uzun süre hiç konuşmadılar. Sonra Dick kızın elini tuttu, tatlı bir sesle: "Maisie!" dedi.

Kız başını iki yana salladı, denize baktı.

Dick: "Maisie'ciğim," dedi, "bütün bunlar sana hatırlatmıyor mu..."

Maisie, dişlerini sıkarak: "Hayır." dedi. "Hayır. Öyle olsaydı, söylerdim sana... Elbette söylerdim. Hayır, yok öyle bir şey... Ah! Dick, yalvarırım aklı-başında davran!"

— "E, peki, belki bir gün..."

— "Yo, sanmıyorum."

— "Neden?"

Maisie, çenesini eline dayamış, gözlerini denizde uzaklara dikmişti. Çekiçle vurur gibi, çabuk çabuk konuştu:

— "Ne istediğini anlar gibi oluyorum ama, olmaz, Dick. Kabahat benim değil, inan bana... Birini sevebileceğimi düşünsem... Yo, hayır, kimseyi sevemem ben. Anlayamadığım bir duygu bu, işte okadar."

— "Gerçek mi söylüyorsun, Maisie'ciğim?"

— "Bana karşı çok iyi davrandın, Dick. Buna karşılık benim yapabileceğim tek şey, sana hiç yalan söylememek, açıkça konuşmaktır. Niye yalan söyle'yim sana? Kendimi zaten ayıplıyorum..."

— "Sen!... Neden?"

— "Çünkü... çünkü senden herşeyi alıyorum, karşılığında hiçbir şey vermiyorum. Bencilce, aşağılık bir davranış bu bence. Ne zaman düşünsem, üzülüyorum, utanıyorum..."

— "Bak, sana şunu söyle'yim ki bu benim bileceğim iş. Seninle ilgilenmek hoşuma gidiyorsa sana hiçbir kabahat bulmadan yapabilirim bunu. Benim gözümde hiçbir kusurun yok, cancağızım!"

— "Olmaz olur mu! Biralay kusurum var. İşte şimdi de, konuştukça, bunu daha iyi anlıyorum."

— "Konuşma öyleyse."

— "Nasıl konuşmam! Bir dak'ka baş başa kalır kalmaz, sen başlıyorsun! Birşey söylemediğin zamanlar bile, hep bunu düşünüyormuşsun gibi bir halin var. Hayır, bilemezsin kimi vakit nasıl kıızıyorum kendime!"

Dick, artık kendini tutamadı: "Hayda!" diye haykırarak ayağa fırladı. "Doğruyu söyle bana, Maisie, açıkça söyle de olsun bitsin: Benim... benim sana sevgi göstermem canını sıkıyor mu?"

— "Yo! ne demek!"

— "Sıksaydı, söylerdin bana, değil mi?"

— "Sağol! Başka türlü, bilmiş ol, çirkin, korkunç bir şey olurdu. Yalnız... değil mi ki benim sevgim sana pek yük gelmiyor,

sonunda bunu, senin yanı-başında sessiz, koruyucu bir sevgi olarak görmeye alışamaz mısın?.. Çok şey istiyorum, değil mi? Tasarladıklarımı anlatırken işkence mi ediyorum sana?.. Bu işkenceyi daha önce de çektin mi hiç? Başkaları..."

Maisie, bu soruyu karşılık vermeye değmez buluyormuş gibi, susuyordu. Dick yeniden aldı:

— "Başka delikanlılar da benim gibi konuştular mı seninle, Maisie?"

— "Elbette! Tam da çalıştığım sırada gelirler, başımın etini yerler, söylediklerini dinleyeyim diye yalvarırlardı."

— "Sen de, dinlerdin?"

— "Evet, Sakin sakın dinlerdim, kılımı kıpırdatmıyışma da şaşarlardı. Yaptığım resimleri göklere çıkarırlardı; ben de, içten söylüyorlar sanırdım. Övgülerinden dolayı öyle koltuklarım kabarırdı ki Kami'ye anlatırdım. Derken, bir gün —hiç unutamayacağım— Kami alay etti benlen."

— "Alay edilmeye de hiç gelemezsin, öyle değil mi, Maisie?"

— "İfrit olurum! Neyse, sen açıkça söyle bakalım, Dick: Sen ne diyorsun benim resimlerim için, bu kadar çok resmimi gördükten sonra?"

Dick, eski bir reklamın sözlerini aktararak, söylev verir gibi bir halle: "Hilesiz, hurdasız, açıkça!" dedi. Sonra sordu: "Peki, Kami ne diyor?"

— "O diyor ki... diyor ki duygu varmış."

— "Niye kandırmaya çalışıyorsun beni, cancağızım? Unutma ki iki yıl çalıştım Kami'nin yanında; onun nasıl konuştuğunu bilirim ben."

— "Sahi söylüyorum..."

— "Bana açıkça söylemek istemediğini ben sana söyleyeceğim. Kami başını yana eğerek resme bakar... şöyle, bak! Sonra, r'leri yuvarlayarak: "Duygu var-r-r ama, kendini ver-r-riş yok!"

— "Evet, öyle diyor. Ben de, yavaş yavaş, inanmaya başlıyo-

rum..."

— "Kesinlikle inan."

Dick, yeryüzünde, yanılmayacaklarını, ya da kötülük edemeyeceklerini iyi bildiği iki kişi tanırdı ki bunlardan biri Kami'ydi.

Dick'in sözleri Maisie'ye pek dokunmuştu.

— "Demek, sen de onun düşüncesindesin?" dedi. "Valla, pek cesaret kırıcı bir şey bu!"

— "Üzülüyorum bunu söylerken ama, ne düşündüğümü sordun sen bana; ben de, seni severim, çalışmaların üzerinde yanılmanı istemem. Yaptıklarında istek gücü var, sabır var... Kimi vakit... her zaman değil! Uzaktan uzağa bir güçlülük de var... Yalnız, doğrusunu istersen senin resim yapman için hiçbir özel neden yok. Hiç değilse bana öyle geliyor..."

— "Evet ama, senin dediğin gibi söyle'yim, yeryüzünde kimse'nin bir işi yapması için özel neden yoktur... benim kadar sen de bilirsin bunu. Öyleyken, gene de başarı kazanılır, ün kazanılır..."

— "Sen buna ulaşacak yolu tutmuyorsun. Kami bunu söylemedi mi sana?"

— "Boyuna, Kami, Kami! Bırak onu şimdi! Sen ne düşünüyorsun, onu öğrenmek istiyorum ben. Demek, resimlerim beş para etmez, öyle mi?"

— "Öyle bir şey söylemedim; öyle düşünmüyorum da."

— "Ressamlığa özenen birinin yaptığı şeyler bunlar, öyle mi?"

— "Bunu sorarsan, hayır. İyi çalışıyorsun, cancağızım; çılgıncasına çalışıyorsun... çalışman da, değer vermeye, saygıyla karşılanmaya değer."

— "Sahi mi? Arkamdan, benlen alay etmiyorsun ya?"

— "Hayır, canım! Şunu bil ki sen benim için dünyada herşeyin üstündesin... Al şu örtüyü omuzlarına.. soğuk almanı istemem."

Maisie, kanguru postu astarı dışa getirerek, o ipek gibi zerdeva kürküne büründü. Sonra, düşünceli bir halle, çenesinden aşağı kürkü boylamasına okşayarak: "Bu güzel!" dedi. "Peki, öyleyse, birazıcık

başarı kazanmaya çalışmam niçin yanlış sayılsın?"

— "İşte buna çalıştığın için yanlış davranıyorsun ya. Bak beni iyi dinle, cancağızım: Başarımızı biz kendimiz yaratmayız, biz resamlar. Böz öyle yaratılmışızdır ki esin, gözlem, ya da Tanrı vergisi özelliklerimizle bulup ortaya çıkardıklarımızı dile getiririz. Bunun için de, herşeyden önce, sanatımızı öğrenmemiz gerekir ki elimizdeki gereçlere boyun eğecek yerde, onları istediğimiz gibi kullanabilelim, buyurabilelim. Ondan sonra, hiç korkmadan, meydan okurcasına yürüeyebiliriz."

— "Anlıyorum bunu."

— "Geri kalanın hepsi dışarıdan gelir bize. Konumuzu bıkmadan usanmadan işlersek, ortaya iyi, ya da kötü bir iş çıkarmış oluruz, mesleğimizin tuğlalarını, harcını kullanmaktaki ustalığımızın derecesine göre. Gelgelelim, kazanacağımız alkışları düşünmeye, sahnede oynarken göz ucuyla seyircilere bakmaya koyulduk mu, bütün değerimizi, gücümüzü, ustalığımızı yitiririz. Kendini sakın işine vereceğin yerde, boyuna başkaları üzerindeki izlenimlerle uğraşıyorsun sen. Bu izlenimleri ne yaratmak senin elindedir, ne de değiştirmek. İyi anlıyor musun bu dediklerimi?"

— Böyle konuşmak kolay senin için! Eserlerin beyeniliyor. Hem sonra, seyircileri düşünmez misin sen hiç?"

— "Düşünmez olur muyum! Hem de sık sık. Yalnız, bunu yaptım mıydı, hemencecik de cezasını çekerim! Bizim sanat, onu kendi amaçlarımıza kullanarak birazıcık yüz çevirdik mi, o da bize yüz çevirir; biz ise, onsuz edemeyiz. Kaldı ki, dünyayı kendimize hayran edeceğiz de n'olacak! Dünya öyle geniş ki! Kimi vakit bizi tanısa-tanıza yeryüzünün milyonda-biri tanır; o da, çarçabuk unuttur gider! Gel benlen, Maisie, dünyanın ne kadar geniş olduğunu biraz göstereyim sana. Küçük küçük yeryüzü cennetleri biliyorum, istersen sana da gösteririm. Ekvatordan aşağılarda gizli adalardır bunlar. Derinliğinden dolayı mezar mermerleri gibi kapkara görünen sularda haftalarca yol aldıktan sonra görülebilir. Günlerce, günlerce

onlara doğru giderken, geminin başından, bakarsın güneş doğuyor, engin denizi böylesine ıssız görünce şaşırmış gibi."

— "Kim şaşırmış gibi... sen mi, güneş mi?"

— "Güneş, elbette. Sonra, denizin derinliklerinden birtakım gürültüler, hafif bir gökyüzü altındaki havadan da anlaşılmaz sesler gelir. Senin o adaya vardın mı, yumuşacık, sıcacık brkidelerle, taç-yapraklarını kadın dudakları gibi yarı aralamış güzel, acayip çiçeklerle dolu bulursun. Evet, kadın dudakları gibi ama, ağızlarından ses çıkmaz! Yüz metre yükseklikten boşanan bir çağlayan vardır... gümüş işlemeli kocaman bir yeşimtaşı parçası gibi. Kayalar arasında binlerce yaban arısı yaşar. Arada-bir de ağaçlardan şişko karınlı hindistancevizlerinin düştüğü duyulur. Aklar giyinmiş bir uşağa buyurursun, üzerinden mısır koçanı kadar dolgun, ağır püsküller sarkan bir hamak gerer sana. Başın, ayakların yukarıda, yatarsın; o hafifçecik havada arıların vızıltısını, gümüş köpüklü çağlayanın şırıltısını dinlersin... uyku basıncaya kadar."

— "Çalışılabilir mi orada?"

— "Elbette! Boş durulur mu hiç! Resim bezini hurma ağacına asarsın, papağanlar eleştirmelerini yaparlar. Canını sıktılar mı, olgun bir hintkirazı atarsın onlara, yere düşünce bir topak kaymak gibi ezilir. Böyle binlerce yer var, Maisie. Gidelim gör bak!"

— "Bu anlattığın pek hoşuma gitmedi. İnsan or'da tembelleşir. Başkasını anlat."

— "Ölü bir büyük kente ne dersin? Evleri kıvılcık kumtaşından yapılmış; kaldırım taşlarının kırıkları arasında sarımsı çiçekleri bitmiş... Bu ıssız büyük kent balrengi kumlar üzerine yayılmıştır. Mağara mezarlarında kırk hükümdar yatıyor. Bunlardan herbiri de, Maisie, kendisinden bir öncekinden daha görkemli bir mezarda uyuyor. Bu sarayları, sokakları, evleri, sarnıçları görünce, gözlerin insanları arıyor. "Bunca güzellikler arasında yaşayanlar kimler?" diye kendi kendine soruyorsun. En sonunda, canlı bir varlık görüyorsun, bir tek: Ufacık boz bir sincap, pazar yerinin ortasında, ayacığıyla

burnunu kaşıyor.

"Benekli bir tavusla karşılaştığın da olur. Bir kapının oymalı taşı üzerinde dimdik durmuş, oya gibi işlemeli mermerden bir arka-perdenin önünde, o geniş kuyruğunu açıp sermiş. Ya da bir maymun: Minnacık kara bir maymun. Yirmi kulaç derinlikteki sarnıçtan su içmeye gitmek üzere, kentin başlıca alanından geçiyor. Kuyunun duvarlarını halı gibi kaplamış sarmaşıklara tutana tutuna suyun yüzüne kadar iner; o su içerken de, bir arkadaşı kuyruğundan tutar, düşmesin diye."

— "Doğru mu bütün bu anlattıkların?"

— "Gözümlen gördüm. O ölü kentte akşam nasıl olduğunu, renklerin nasıl değiştiğini de gördüm. Gitgide kendini bir panzehirtaşının göbeğinde bulursun. Güneşin batmasına biraz kala, saat hiç şaşmadan, bakarsın koca bir yaban domuzu, arkasında da bütün bütün ailesi, ayaklarını sürüye sürüye, kentin kapısından içeri giriyor. Kolları dikilmiş; dişleri de köpük içinde. Bunun üzerine, taş bir heykelin —kör bir tanrının— omzuna tırmanırsın, o pis hayvanı seyrederdin. Gece için kendine bir saray seçer; kuyruğunu sallayarak, inine girer gibi, oraya girer. Sonra, çöl rüzgârı çıkar. Kumlar kayarak dalgalanır; duvarların dibinde de, sesleri duyulur. "Şimdi kıvrılıp uyuyoruz" derler. Herşey karanlığın içine büzülür... ay çıkana kadar.

"Gel benlen, Maisie; gör dünya neymiş. Bir bakarsın, pek güzel; bir bakarsın, pek çirkin. Yalnız, çirkin şeyleri göstermem ben sana. Ne yazık ki, bu güzel, ya da çirkin dünya ne senin yaptığın resimlerle ilgilenir, ne benimkilerle. Onun tek kaygısı, tek işi yaşamak, sevmektir. Doğu içkileri yapmasını öğretirim sana; hamak germesini öğretirim... Daha binbir şey öğretirim. Kendi gözlerinle renk ne demekmiş... Sonra, sevmek ne demekmiş, onu da ikimiz birlikte öğreniriz. Belki o zaman güzel bir eser yaratırız. Gel gidelim!"

Maisie: "Niçin?" diye sordu.

— "Niçin mi?... Çünkü, şu yeryüzünde neler var, insan gözlerini açıp da bunları görmeden, seyretmeden bir şey, ne olursa olsun herhangi bir şey yapamaz da onun için. Sonra, seni seviyorum ben, yavrum! Gel benlen. Seni bur'da tutan hiçbir şey yok. Bu toprakların insanı değilsin sen. Bilmiş ol ki Çingeneler soyundansın sen; yüzün aldatıyor seni. Beni de, ancak deniz kokusu çoşturur, sürükleyip götürür! Enginleri aşalım, Maisie, mutlu olalım."

Ayağa kalkmış, topun gölgesinde durmuş, kıza bakıyordu. Farkına varmadan, hava kararmaya başlamış, kısacık kış günü sona ermişti. Dümdüz denizin üzerinde ay ışıldıyordu. Yükselen suların ufacık dalgaları gelip gelip balçıkların üzerine serildikçe gümüş ışıklara bürünüyordu. Esinti kesilmişti. Ortalığın durgunluğu birkaç adım ötelinde, bir eşiğin sertleşmiş otları yerken çıkardığı sesi duyuyorlardı. Derken, eşit aralıklarla, çabuk çabuk, bir şey vurur gibi, boğuk sesler duyuldu; ayın üzeri örtülü davulu andıran ay-lasından geliyordu sanki.

Maisie, hemen: "Bu ne bu?" diye sordu. "Bir yüreğin atışı gibi. Nereden geliyor?"

Dick yalvarışlarına kızıdan böyle hiç beklenmedik bir karşılık alınca öyle büyük bir umut kırıklığına uğramıştı ki hemen konuşmadı. Sessizlik içinde, şimdi kendisi de o acayip gürültüyü duyuyordu. Maisie, gene o oturduğu yerden, biraz kaygıyla ona bakıyordu. Belliydi ki içinden: "Dick saçmalıkları bıraksa da şu deniz aşırı düşleriyle canımı sıkmasa!" diyordu. Hem pek çekici, hem de onun anlayamayacağı şeylerdi bunlar.

Dick birdenbire öyle bir değişmişti ki Maisie şaşırdı.

— "Vapur." diyordu. "Gürültüsüne bakılırsa, çift uskurlu bir vapur. Göremiyorum ama, iyi biliyorum ki kıyıya çok yakın. A!" Sisin içinden bir fişek kızıl izini çizerekten geçmişti.

— "Tamam! Manş sularından çıkmadan seyir işareti veriyor."

Maisie için bu terimler çince gibiydi.

— "Kaza mı olmuş?" diye sordu.

— "Kaza mı? Yok, canım! İşaret veriyor yalnız. İleriye doğru kırmızı bir fişek... İşte bak, şimdi de geriye doğru yeşil bir fişek... iki tane kırmızı da kaptan köprüsünde..."

— "Ne demek bu?"

— "Cross Keys hattının işareti. Bu gemiler Avustralya seferi yapar. Hangi gemi acaba!"

Sesi değişmişti. Kendisi için konuşuyor gibiydi. Öyle ki Maisie biraz alınmış gibiydi. Derken, ayın ışınları denize gerili kara tülleri bir aralık iki yana ayırdı, Manş'tan aşağı inen geminin kara böğrünü gösterdi.

— "Dört direkli, dört bacalı... Sukesimine kadar da dolu. *Barralong* olsa gerek bu; ya da, *Bhutia*. Yo! *Bhutia*'nın burnu yelkenli burnuna benzer, kemane başlıdır. Hayır: *Barralong* bu; Avustralya'ya gidiyor... Bir hafta içinde, Güney Yıldızı'nın sulardan yükselişini görecektir. Ne mutlu köhne tekneye!"

Gözleri karanlığı delicesine araştırıyordu. Daha uzakları görebilmek için, kalenin yamaçlarına çıktı. Yalnız, gözlerinin önünde denizin sisi gittikçe daha yoğunlaşıyordu; geminin makine gürültüsü de gitgide zayıflıyordu.

Maisie seslendi. Sesi, sabırsızlıktan, biraz kekre çıkmıştı. Dick, gözleri gene enginde, yan döndü.

— "Başının üzerinde Güney Yıldızı'nın gökyüzünü aydınlattığını hiç gördün mü sen?" diye sordu. "Görülecek şeydir!"

Maisie, kuru bir sesle: "Görmedim!" diye karşılık verdi. "Görmeye de hiç niyetim yok... E, pek güzelse git kendin gör, seni tutan mı var!"

Maisie, bunu söylerken, başını yukarı dikmişti. Yüzü koyu renk kürkün arasından dışarı çıkıyor, gözleri karanlıkta elmas gibi ışıldıyordu. Örtünün kurşuni astarı ay aydınlığında gümüş kesilmişti.

— "Valla', Maisie, ufacık bir tanrıça heykelini andırıyorsun!" Kızın gözleri bu aşırı övgüden hoşlandığını hiç de göstermedi.

Dick: "Ne yazık ki," diyordu, "Güney Yıldızı bile bakılmaya değmez yanında onun güzelliğini görmene yardım edecek biri olmadıkça! Vapurun sesini duymuyorum artık."

Maisie, sakın bir sesle: "Dick," dedi, "diyelim şemdi sana geliyorum... senin istediğin gibi... Yo! heyecanlanma, n'olur!... Diyelim böylece geliyorum... seni sevmeden... şimdikinden başka türlü sevmeden."

— "Olur ama, kardeş gibi sevmek yok! Parkta ne dedimdi, hatırlıyorsun ya?"

— "Bilmem... Benim hiç erkek kardeşim olmadı... Neyse, sana geliyorum diyorum ki: "Götür beni oralara. Belki de, zamanla, seni gerçekten sevebilirim..." desem, ne yaparsın?"

— "Seni güzel bir arabaya yerleştirdiğim gibi evine yollarım! Arabayla bile değil: Yayan gönderirim! Yok, yok, şaka! Ne yapacağım, hiçbir şey yapmam. Yeterince cezamı görmüş olurum! Kendini gönlünce bırakıncaya kadar beklenmeye değersin sen."

— "Sahi? Buna değer miyim sence?"

— "Evet, sanırım. Buna iyice inanıyorum gibi bile geliyor bana. Hiç farkına varmadın mı?"

— "Ne yazık ki bu konuda çok pişmanlık çekmişimdir!"

— "Bugün her zamankinden daha mı pişmanlık duydun?"

— "Sana karşı çok nankörüm! Ah! bilsem ki özgürlüğümün senin uğruna vazgeçmekle, elde etmek istediğim şeye ulaşacağım!"

— "Yavrucuğum, sana yardım edebilmek için ömrümün on yılını veririm ama, bütün sevgim hile bir işe yaramaz ki. Bak, bir gün, Sudan'da çalılık bir oavadan geçiyordum. Orada altmış saat savaş olmuştu. Yerde bin ikiyüz ölü vardı... Bunları gömecek vakit bulamamıştık."

— "Ne korkunç!"

— "Büyük bir karakalem resim yapmıştım. 'İngiltere'de ne etki yaratacak? Halkın hoşuna gidecek mi acaba?' diye düşünüyordum. Kanlı savaş alanını görmem benim için pek öğretici oldu. Renk

renk zehirli, korkunç mantarlarla döşenmiş bir yeri andırıyordu orası. Böylesine çok sayıda insanın hep birden yok olduğunu o güne kadar hiç görmemiştim. O zaman anladım ki biz, kadın, erkek hepimiz ancak birer araç, gereciz... başka hiçbir şey değil...

"Şimdi, biliyor musun, Maisie, yeryüzünde resimden anlayan kaç kişi vardır? Çok-çok bin ikiyüz kişi! Geri kalanı resimden anladıklarını ileri sürerler ama, hiçbir şey anlamazlar. Bin ikiyüz! toprağın üzerinde, mantar gibi serilmiş gördüğüm ölülerin sayısı kadar! İnsanlar bu Afrikalı ölülerin eksikliğini duydu mu? Başarımızın verecekleri oya bağlı bulunduğu aynı sayıdaki canlılar oylarını vermezlerse gerçek değer bunun eksikliğini duyar mı? Hayır! Şu yeryüzünden gelip geçen her insan için kesin olarak bir tek şeyin önemi vardır: Maisie'siyle birleşmek."

— "Vah zavallı Maisie!"

— "Vah zavallı Dick, daha doğrusu!... Neyse, bırak sana yardım edeyim, cancağızım! Bir arada yaşayabiliriz, yan yana yürümeye çalışırız. Yanlış adım attığımız olur belki ama, tek başına 'düşe-kalka yürümekten daha iyidir böylesi. Doğru değil mi?"

— "Anlaşılabileceğimizi sanmıyorum. Bilirsin: "Derler ki aynı meslekten olunca..."

— "Bu saçma sözü uyduranın canı cehenneme! Mağarada yaşıyordu, çiğ ayı eti yiyordu besbelli!"

— "Yanlıyorsun. Ben ancak yarım kadın olurum. Şimdi olduğ gibi gene resim yapmak için didinir dururum. Yedi günün dört günü çekilmez biri olurum."

— "Sanıyor musun ki senden önce kimse eline fırça almadı? Sanıyor musun ki usanç, sinir, sabırsızlık içinde geçen saatleri ben kendimden bilmiyorum? Ne mutlu sana ki sen bütün bunları yedide-dört oranında duyuyormuşsun!"

— "E, peki, sen de aynı durumda olursan..."

— "Valla', senin durumuna daha çok saygı gösteririm; çünkü bunun nedenini, anlamını bilirim. Başkası bilemez... Neyse, bu

tartışmanın hiçbir yararı yok ya. Böyle düşünüyorsan, bu demektir ki beni sevmiyorsun daha."

Deniz yükselmiş, ner'deyse bütün balçık tabakalarını kaplamıştı. O ufak ufak dalgalardan yirmisi gelip kumlara serildi de Maisie ancak ondan sonra karşılık verdi. Ağır ağır konuşarak: "Sanırım ki sen benden daha iyisin, Dick." dedi.

— "Yok, canım! Niye söyledin bunu?"

— "Anlatamam ki... Pek sabırlı davranıyorsun; ben ise, bilirim genellikle öfkeliyimdir. Bana sanatı, yaşamı anlatabilmek için bunca zahmete giriyorsun... Ah! görüyorum ki sana lâayık değilim ben!"

Dick, bir ara, şaşırakalmış gibi, kımıldamadan, öyle, durdu. Serüven içinde geçen yaşantısının bütün evrelerini gözlerinin önünde görür gibiydi. Geçmiş i deşercesine gözden geçiriyor, gücünden yana duyduğu güveni eserlerinden yana duyduğu böbürlenmeyi yeniden bulmaya çalışıyordu. Önce, birşey söylemeden, eğildi, kızın sarındığı kürk örtünün ucunu usulca tuttu, dudaklarına götürdü. Sonra: "Seninle, ancak seninle görüşüm bulanıklıktan kurtuluyor, kafam mantıklı çalışıyor." dedi. "Sen yanımda oldun muydu, herşey aydınlanıyor. Ne yazık ki, sen yanımda olmayınca, sana verdiğim dersleri kendim uygulayamıyorum. Bir arada olursak, bana yardım edersin. Yeryüzünde yalnız biz ikimiz varız, işte okadar! Sonra, yanında bulunmamdan hoşlandığını söylemiştin ya bana."

— "O doğru! Bilsen ne yalnızım ben! İki yıl önce, o küçük evi ilk tuttuğumda, bahçenin bir ucundan öbür ucuna gider gelirdim ağlamaya çalışarak... Ben hiç ağlayamam, Dick! Sen?"

— "A, ben hanidir ağlamaya falan çalışmadım... Peki, Neden üzülüyorsun? Neydi canını sıkın? Kendini çok yoruyordun, besbel li, ha?"

— "Bilmem. Gece rüyamda kendimi haytaymışım, mahvolmuşum, Londra'da açlıktan ölecekmişim gibi görüyordum. Ertesi gün de, akşama kadar hep bunu düşünüyordum... Bu da, korkutuyor-

du beni. Ah! ne korkuyordum!"

— "Bilirim ben bu sıkıntıları. Hepsinin en kötüsüdür. Şimdi bile geceleri beni uyandırdığı oluyor. Gelgelelim, senin bu duruma gelmemiş olman gerek."

— "Ne yazık ki geldim!"

— "Senin o yedibin beşyüz lira gelirini sağlam bir yere yatırdın mı?"

— "Devlet tahviline yatırdım."

— "Güzel! Daha iyi bir işe yatırabilirsin deyen olursa, dinleme, Maisie, ben bile söylesem! Paranı or'dan çekme, kimseye de borç verme... Kızıl saçlara bile!"

— "Merak etme! Okadar aptal değilim!"

— "Yılda üçyüz liraya kendilerini şeytana satacak insanlarla doludur şu dünya. Öyle kadınlar vardır ki dil dökerler, ağlarlar-sızlarlar, senden beş lira, ondan on lira borç alırlar... Kadınlar da, borçlarını hiç düşünmezler. Paranı sakla, yavrum, çünkü Londra'da parasızlık kadar korkunç bir şey yoktur. Böyle bir şeyin başıma gelebileceği düşüncesi beni çok korkutmuştur... Evet, bu düşünceyle ne korkular geçirdim, ben ki dünyada hiçbir şeye inanmamakla övünürdüm!"

Hepimizin bir korkusu vardır... önüne geçilmez, aşılmaz bir korku... öyle bir korku ki insanı benliğinden bile vazgeçmeye kadar sürükler. Dick'in de, başından geçen parasızlık, yoksulluk onu öyle etkilemişti ki düşündükçe iliklerine kadar donar gibi olurdu. Bu yararlı anı hep aklındaydı; ne zaman çıkarları üzerinde bir tartışmaya girecek olsa, kurtuluş yolu olarak hep buna sarılırdı. Vaktiyle güle-oymaya tattığı yoksulluktan şimdi çok korkuyordu.

Maisie ay aydınlığında onun yüzünü inceliyordu. Avutur gibi bir sesle: "Senin çok paran var şimdi." dedi.

Dick, pek ağırbaşlı bir tavırla: "Nekadar kazansam gene de eksikim kalır." dedi. Sonra güldü. "Hesabımı kapatabilmek için hep üç para eksik kalacak."

— "Niye üç para?"

— "Bir gün bir yolcunun bavulunu Liverpool Caddesi'nden Blackfriars Köprüsü'ne kadar taşıdım. Altı paralık bir yerdi bu. Yo, gülme! Altı paraydı bu işin karşılığı. Bu altı paraya da müthiş ihtiyacım vardı... Adam bana üç para verdi... hem de, utanmadan, altın değil de, gümüş! Onun için, nekadark çok kazanırsam kazanayım, bu üç para alacağım olarak kalacak."

Dick'in böyle konuşması tuhaftı; çünkü kazanç gözetmeden çalışmanın kutsallığı üzerine daha biraz önce ders vermişti. Maisie gerçekten tuhaf buluyordu bunu; çünkü onun bütün amacı, bol bol para kazanmak değil, alkış kazanmaktı. O küçücük kesesini çıkardı, ciddi bir tavırla, içinden bir tane üç-para aldı.

— "İşte ben veriyorum sana alacağımı, Dick." dedi. "Bu derdi kafandan silip at artık. Hesabın kapandı mı şimdi?"

Dick, çabucak: "Evet." dedi. Pek duygulanmıştı. "Evet, alacağımı bin katıyla aldım. Bu paracığı saatimin kösteğine takacağım. Sen bir meleksin, Maisie!"

Maisie, ayağa kalkarken: "Vücudum baştan başa uyuşmuş." dedi. "Parmaklarımın ucu da donuyor. A! bak! Örtü bembeyaz. Senin bıyığın da! Hiç farkında değildim havanın bu kadar soğuk olduğunun!"

Dick'in pardesüsünün omzunda hafif bir çiy parıltıyordu. O da dalmış, herşeyi unutmuştu. Gülmeye başladılar; ağırbaşlı konuşmaları da böylece sona erdi.

Isınmak için, çiylerin arasından koşmaya başladılar. Sonra arkalarına döndüler, ayaza çeken havanın ay aydınlığında, suları yükselmiş denizin güzelliğini, katırtırnağı çalılarının o kara kara kümelerini seyrettiler. Dick buna da ayrıca sevindi: Maisie de renkleri onun gördüğü gibi görebiliyordu; sisin karasında maviyi, parmaklıkların kurşunisinde moru seçebiliyordu; kısacası, herşeyi gelişmemiş gözlerin gördüğünden başka türlü görüyordu.

Dick sevinçliydi ya, Maisie de, genellikle kapanık, durgunken,

şimdi bir ay ışını ondaki çocukluk coşkunluğunu birden uyandırmıştı. Çıtır-pıtır konuşmaya başladı. Kami'yi anlattı: Ustaların en akıllısıymış. Atelye arkadaşlarını anlattı: Polonyalı kızların bu kadar çok çalışmalarını önlemeliymiş, yoksa, öleceklermiş; Fransız kızları birçok şeylerden ballandıra ballandıra söz ederlermiş ama, bunları hiç de yapmazlarmış; İngiliz kızları pek rüküş şeylermiş, hiçbir ilerleme umutları yokken gene de direnirlermiş, istegin yetenek demek olmadığını birtürlü anlamazlarmış; Amerikan kızları midelerini bozacak biçimde yemek yerlermiş, öyle de sert, cırlak bir sesleri varmış ki sıcak günlerin sessiz çalışmaları arasında sinirler gerginken insanı çileden çıkarırlarmış; Rus kızları pek gürültücülermiş, laf dinlemezlermiş, hiçbir şey onları yola getiremezmiş, boyuna da hortlak hikâyeleri anlatıp arkadaşlarını avaz avaz bağırırlarmış; o hantal Alman kızları bir şeyler öğrenmeye gelirlermiş, öğrenirlermiş de ama, durmadan da gene eski tabloların örneklerini çıkarırlarmış.

Dick, artık kendinden geçmiş, öyle dinliyordu; konuşan Maisie'ydi çünkü. Paris'teki, daha başka yerlerdeki çeşitli ülkelerden gelme gençlerin çalıştıkları atelyeleri o da tanırıdı.

— "Pek değişmemiş." dedi. "Öğle yemeği sırasında gene boya çalışıyorlar mı?"

Maisie: "Çalmıyorlar, yürütüyorlar." dedi. "A! öyle gelmiş öyle gider, ayol! Gözüm toktur benim: Ancak lacivert boya yürütmüşümdür. Düşün, beyaz boya yürütenler bile var!"

— "Ben de yürüttüm! Ama, insan nasıl dayanır paletler duvara asılı dururken! Akan boya herkesin malı demektir: Toplayıp almakla kurtarmış olursun. Kolayca aksın diye içine bir damla zeytinyağ bile konmuştur. Ayrıca, herkes boyasını ziyan etmemeyi de öğrenmiş olur böylece."

— "Senin boyalardan birkaçını yürütebilsem, Dick! Böylelikle senin başarımdan da bir parça almış olurum belki."

— "Ne verirsin hiç kaygı-tasa çekmeden, hiç uğraşıp didinme-

den, kimseden de çalmadan başarıya ulaşmanın sırrını öğretirsem sana? Söz ver, beni dinleyeceksin?"

— "Hadi, dinliyorum."

— "İlk önce, işine ara vermemek bahanesiyle yemek yemeyi unutma yok." Dick, burada, karşısındakinin kim olduğunu bildiği için, sanki gelişi-güzel söylüyormuş gibi ekledi: "Nitekim, geçen hafta iki gün öğle yemeğini es geçtin."

— "Yo, yo! yalnız bir gün."

— "Neyse, o bile çok. Üstelik, rahatın bozulmasın diye, akşam yemeği yerine bir fincan çaya bir tek bisküvit batırıp yemekle yetinmek de yok."

— "Alay ediyorsun, Dick!"

— "Ömrümde bu kadar ciddi konuşmamışımdır! Ah, sevgilim, sevgilim, anlayamadın mı daha benim için sen ne demeksin? Nasıl olur! Bütün dünya seni soğuktan nezle etmek, sıcaktan bunaltmak, yağmurda iliklerine kadar ıslatmak, parayı çalmak, yorgunluktan, iyi beslenememekten öldürmek için tuzak kuracak da benim sana göz-kulak olmak gibi ufacık bir hakkım bile olmayacak, öyle mi? Soğukta sıkı giyinecek kadar akıllılık gösterdiğini bilsem!"

— "Ben senin kadar sinir adam görmedim, Dick! Sen yokken ne yapıyordum, söyler misin lütfen?"

— "Ben bur'da yoktum, bilmiyordum. Şimdi bur'Dayım, yağmur başlayınca eve dönmeni söyleyebilmek hakkını kazanabilmek için varımı, yoğumu veririm."

— "Başarını bile verir misin?"

— "Bak hele! Yağmurda, şemsiyesiz, Edgware Yolu'nda mağaza mağaza dolaştığını bilirim, binlerce, milyonlarca insan beni göklere çıkarmış umurumda mı, yahu! Hadi, yavrucuğum, dönelim: Vakit geldi."

Güle-söyleye Londra'ya döndüler. Gara girince, idman hareketlerinin güzelliği, sporun yararları üzerine Dick'in döktürmekte olduğu söylev yarım kaldı. Tutturmuş, ille de Maisie'ye bir at vermek is-

tiyordu. Kendi atıyla birlikte bunu da Londra'dan yirmibeş kilometre kadar uzaktaki bir yerde besletip baktıracakmış; Maisie de, haftada iki, üç kez, onunla birlikte, ata binecekmiş; sağlığı bakımından çok yararlı olurmuş.

Maisie: "Saçmalama!" dedi. "Yakışık almaz."

— "Kime ne! Kim karışmış! İstersen bu akşam bir dene bakalım Londra'da bir tek kişi var mı ki bizim ikimizin ne yapıp edeceğimiz umurunda olsun! Böyle biri çıkacak olsa bile, cesaret edebilir mi göster bakayım bana!"

Maisie sokak lambalarına, sise, caddedeki korkunç gürültüpatırdıya baktı. Dick doğru söylüyordu. Gelgelelim, at gene de sanatın yerini tutamazdı...

— "Kimi vakit pek şekersin." dedi. "Kimi vakit de deliliğin tutuyor. Ne at istiyorum, ne de, bu akşam, beni eve kadar götürmek üzere yolunu uzatmanı. Tek başıma giderim ben... Ha! söz ver bakayım bana: Hesaplarındaki o üç paralık açığı bir daha hiç düşünmeyeceksin. Onun için, artık kendini yeyip bitirme yok; kaygısız, tasasız çalış. Büyüklük tasla da bu kadar küçük şeyler üzerinde durma." Dick'in kendi sözlerini kibarca ona yöneltmiş oluyordu.

Dick onu arabaya bindirdi.

Maisie, kısaca: "Gülegüle." dedi. "Pazara geliyorsun. Çok güzel bir gün geçirdim, Dick. Niçin hep böyle kalmayalım?"

— "Çünkü aşk da resim gibidir: İlerlemezsen gerilersin. Hep bir noktada kalmazsın. Gülegüle, Maisie. Beni seviyorsan... ya da kimin hatırı için olursa olsun, kendine iyi bak."

Eve yayan döndü, düşüne düşüne: O gün kendisine umduklarından hiçbirini getirmemişti ama, gene de bütün ömür günlerin birçoğuna değmişti. Şimdi kendini Maisie'ye biraz daha yaklaşmış görüyordu. Sonuç ancak zamana bağlıydı. Kazanacağı ödül de, beklemeye değmişti.

Gene, içinden gelen bir duyguyla, Thames'e doğru yöneldi. Sulara bakarken: "Çabucak anladı." diyordu. "En büyük kusurumu

gördü, beni de inandırdı buna. Gene de: "Sen benden daha iyisin." dedi." Dick burada güldü, bu düşünceyi öylesine gülünç buluyordu. "Ondan daha iyiymişim! Kızlar bir adamın yaşamında neler, neler bulunduğu yarısını bile anlayabiliyorlar mı acaba! Anlayamazlar; anlasalardı evlenmezlerdi bizlen!"

Maisie'nin verdiği ufacak parayı cebinden çıkardı, kutsal bir duyguyla baktı, avucundaki dünyanın en değerli, en bulunmaz şey gelecekteki mutluluğun tılsımlı güvencesiymiş gibi.

— "Şimdilik kızcağız Londra'da yapayalnız; koca kenti titreten bütün tehlikelere karşı onu koruyacak kimsesi yok!" diyordu.

Dua okur gibi, kadere yalvardı: O ufacak parayı elinde, suların üstünde, havaya doğru tuttu: "İkimizin yaşamına bir uğursuzluk gelirse bütün ağırlığı yalnız benim üzerine olsun, Maisie bundan uzak kalsın!" dedi.

Bir çuval altına bile değişmeyeceği bu, değeri pek az, ak akçeyi tanrıları acındırmak için kurban ediyordu. Thames suları bunu tanrılara sunulmuş en güzel kurban olarak saklayacaktır.

Para düştü, sesi duyulmadan. Dick, şimdilik bütün korkularından sıyrılmıştı ya, ılık çalaraktan eve doğru gene yola koyuldu. Sabahtan akşama kadar bir kızla geçirdiği bu günden sonra, sigara içip erkek erkeğe konuşmak için can atıyordu.

Enginlere açılmış, Güney Yıldızı'na doğru yol alan *Barralong* gözünün önüne gelince, içinde bir istek daha uyandı, yüreğini sardı.

IX

TORPENHOW bir yazının son sayfalarını numaralamayı bitirmek üzereydi. Ceylan da, o bitmez-tükenmez satranç oyunlarından birini daha oynamaya gelmişti, arkadaşının yazısına göz gezdirerek birhayli kınayıcı yorumlarda bulunuyordu.

— "Renkli yazılmış; tablo gibi bir şey ama, Doğu Avrupa'daki durumu anlatma bakımından oldukça güçsüz."

— "Neyse, başımdan attım ya!... Otuzyedi otuzsekiz... otuzdokuz yaprak. Bu yapar on, onbir sayfa, birinci elden... ikinci görüşten bilgi. Uf!"

Mırıldanarak, sayfaları toparlıyordu, Dick içeri girdi. Biraz yapma ama, ne de olsa gene keyifli bir hali vardı.

Torpenhow: "Gelebildin en sonunda!" dedi.

— "Evet, *en sonunda* denebilir. Siz neler yaptınız?"

— "Biz çalıştık! İngiltere Bankası'nda kasan varmış gibi davranıyorsun, Dickie. Üç gündür —pazar, pazartesi, salı— fırçaya elini sürmedin. Ayıp, ayıp!"

Dick: "Esin gelir, gider, çocuklarım!" dedi. Piposunu doldurarak da: "Ya tepeleme doludur, ya da çökmüştür!" diye ekledi.

Kibrit çöpünü ocağa atmak üzere eğilince bir demirci körüğünün hızlı üfürüşüyle karşılaştı. Bu körüğü Torpenhow ocağını yakarken kullanırdı; Ceylan o sırada körüğü çalıştırmaya başlamıştı.

Dick, geri geri çekilirken: "Hay körolasıcı! Bu ne kaba şaka!"

diye haykırdı. "Böylesine iri-yarı olmasaydın..."

Gözleriyle, çevresinde, şakacıyı cezalandıracak bir şey arıyordu.

Torpenhow: "Yo! evimde kavga istemem, hadi bakayım!" diye bağırdı. "Geçen gün, birbirinizin kafasına atarken eşyaman yarısını kırıp döktünüz. Bana bak, Dickie, Bay Binkie'ye bir merhaba desen iyi olur bence. Yüzüne bile bakmadın."

Köpek kanepeden atlamış, Dick'in bacağına sürtünüyor, fotinlerinin dibinde döşeme tahtasını tırmıklıyordu. Dick köpeği aldı, sağ gözünün altındaki lekeden öptü.

— "Şu kocaman çirkin adam seni kanepeden kovdu ha, öyle mi? Isır onu!"

O sırada, Ceylan kanepeye rahatça yayılıyordu. Dick köpeği onun kucağını doğru attı. Binkie, oyun yaparaktan, dişlerine sunulan geniş yüzeyi orasından, burasından dişlemeye koyuldu.

Ceylan gülerек onu itti, üzerine yastık attı. Ufacık hayvan yastığın altında, soluyarak kımıldayamadan kaldı, karşısındakilere dilini çıkardı.

Dick: "Binkie'cik sen daha kalkmadan sabah gezintisini yaptı, Torp." diyordu. "Köşedeki kasap kepenklerini açarken hayvancağz adama baygın baygın bakıyordu. Köpeğini iyi beslemiyorsun demek?"

Torpenhow, sert bir tavırla: "Sahi mi, Binko?" diye sordu.

Binkie yastığın altından sıyrıldı çıktı, o beyaz, yuvarlacık gerisini efendilerine çevirerek öbür yana döndü. Tartışmadan hoşlanmıyordu, anlaşılan.

Ceylan, homurdanarak: "Bu sabah erkenden kalkan daha başka serseri köpekler de var." dedi. "Torp seni at almaya gittin sandı."

— "Hayır. Keyfim yerinde değildi; denizi, geçen güzel gemileri seyretmeye gittim."

— "Ya? Nereye gittin?"

— "Boğazın oralara... Progly'ye, Snigly'ye, daha başka bir kaplıca köyüne. Kıyılardan gemiler geçiyordu."

— "Gemilerden tanıdığın oldu mu?"

— "Oldu. *Barralong*'u gördüm, Avustralya'ya gidiyordu. Bir de, buğday yüklü bir Odessa gemisi. Sis vardı ama, deniz güzel kokuyordu."

Torpenhow: "*Barralong*'u görmeye giderken en yeni pantolonunu giydin demek?" diye sordu.

— "Onu giydim, çünkü başka pantolonum yok, atelyede giydiğimin dışında. Kaldı ki, denize saygı göstermek gerek."

Ceylan: "Gelgelelim, deniz seni biraz sinirlendirdi sanırım." diye iğneli konuştu.

— "Sorma! Çileden çıkardı beni. Gittiğime pişman oldum." İki gazeteci birbirlerine göz ettiler.

O sırada Dick arkadaşının terliklerinden bir çiftini seçmek üzere eğilmişti. En sonunda: "Şunlar işimi görür." dedi. "Terlik bakımından zevkini hiç beyenmiyorum ama, ayağıma tıpa-tıp uyuyor.

Şıpidık terlikleri ayağına geçirdi, rahat bir koltuk buldu, kuruldu.

Torpenhow: "Ben de o terlikleri giyecektim." dedi. "En sevdiğim terliğim budur."

— "Gene senin o korkunç bencilliğin! Beni bir dak'ka mutlu görmeye gelemiyorsun, hemen rahatsız etmek istiyorsun!"

Ceylan: "Talih var ki giysilerin Dick'e uymuyor, Torp!" dedi. "Bunun dışında, ortaklaşa yaşıyorsunuz."

Torpenhow da: "Evet, öyle." dedi. "Yalnız, onun birşey'si bana uymuyor. O anca' alsın!"

Dick: "Ya sen!" diye haykırdı. "Ne zamandan beri benim gizli çekmecelerimi karıştırmıyorsun? Dün tütün çanağına bir altın koymuştum. Yerinde yeller esiyor. Bu durumda hesabımı nasıl denk getirebilirim ki?"

Torpenhow gülmeye başladı:

— "Bir altın saklamış! Dün! Hesabını ne de güzel biliyor! Bir ay oldu, bana beş lira borç vermiştin. Hatırlıyor musun?"

— "Evet, n'olmuş?"

— "On gün sonra borcumu verdim. İşte sen o parayı bütün çanağına koydundu!"

— "Deme! Ben onu eski boya kutuma koydun sanıyordum!"

— "Ya! Sanıyordun! Geçen hafta senin atelyeye gittimdi pipomu doldurmaya. Parayı orada buldum."

— "Ne yaptın o parayla?"

— "Ceylan'ı oyuna götürdüm, karnını doyurdum."

— "Yalan! Ceylan'ı o parayla doyuramazsın! İki katıyla bile doyuramazsın; askere tayın olarak verilen etle olursa, o başka."

Ceylan, şöleni hatırlayarak, güldü.

— "Yamansın, valla!" dedi. "İkimiz de çok çalışmıştık; hakkımız olmayarak elimize geçen parayı da, harcadık. Haylazlık diye işte buna derler!"

Dick: "İyi ama, sizi beslemek zorunda değilim ya!" dedi. "Şuna bakın hele: Benim kesemden göbek şişiriyor! Bana gelince, şu günlerden bir gün gene akşam yemeğine kavuşacağım, değil mi... Neyse, oyuna gidelim mi?"

Ceylan, tembel tembel: "Of! şimdi elimizi, yüzümüzü yıkayacağız... Giyineceğiz..." diye söylendi.

— "Peki, peki! Önerimi geri alıyorum!"

Torpenhow, Dick'e bakarak, tatlı bir sesle gizlice alay etti.

— "Yapacağımız daha iyi bir şey var! Bir değişiklik olsun diye, söyle yepyeni, görülmemiş, heyecan verici bir şey yapsak. Gidip kara-kalemimizi, bezimizi alsak da çalışmaya koyulsak?"

Dick oralı olmadı, terliklerinin içinde ayaklarını oynatmakla yetindi.

— "Saçmalama, Torp! Bir yüze başlamış olsam, modelimi bulamam... Modelimi bulsam, karakalemim yok... Sonra, kalemim de, arka-perde için yirmi fotoğraf da olsa, bugün artık birşey

yapamam. Resim yapacak durumda bulmuyorum kendimi, yahu!"

Ceylan: "Tembelliğiyle övünen bir adam işte!" dedi. "Değil mi... değil mi, Binkie'ciğim?"

Dick, ayağa kalkarak: "Ya, öyle mi?" diye bağırdı. "Peki, gidip çalışacağım, değil mi ki siz ille öyle istiyorsunuz! Koşup *Nungapunga* kitabını alacağım, Ceylan masalının yeni bir tablosunu yapacağız."

O odadan çıkınca, iri-yarı adam, birdenbire tatlılaşan bir tavırla, Torp'a sordu:

— "Ona takılmakta biraz aşırı gitmiyor musun?"

— "Belki. Yalnız, isterse onun neler yapabileceğini biliyorum ben. Hep eski eserleriyle övündüğünü duydukça deli oluyorum. Onlardan çok daha iyilerini yapabilir. Sen de, ben de çapımızı ölçmüş bulunuyoruz; yaşamımızın gidişi çizili. Dick'in yaşamı ne de güzel olabilir! Çalışmayla, yükselebilir. İşte beni deli eden!"

— "Evet! Sen onun için böylesine çırpınıyorsun ya, belki de yakında bir kız uğruna o seni yana itiverecektir!"

— "Görürüz bakalım! Peki, sence nereye gitti o bugün?"

— "Deniz kıyısına; orası öyle! Konuşurken gözlerine dikkat ettin mi? Güz günlerinde kırlangıç gibi pek tedirgin, pek telâşlı görünüyordu."

— "Evet, Peki, yalnız mı gitti deniz kıyısına?"

— "Hah, işte! Herneyse, yolculuk hummasına tutulanların başlangıçta gösterdikleri belirtiler var onda. Yüzde-yüz bu! Yerinde duramaz, uzaklar onu çeker..."

Torpenhow: "Belki de kurtuluşu bundadır." dedi.

— "Belki. Yalnız, sen biraz yardım etmelisin ona. Bana gelince, karışmak istemiyorum ben."

Dick ağzı zincir kapamaçlı büyük bir defterle geldi. Ceylan bunu çok iyi tanır, hiç de sevmezdi. Dick bu deftere dünyanın dört köşesinde kendisiyle arkadaşlarının başından geçen her çeşit olayı gelişi-güzel, canı istediği gibi çizmişti. Yalnız, kaleminin

gücünü en çok bu dev gazetecinin serüvenlerinde, yapısının geniş ölçüsünde göstermişti. Güncel konular bulamayınca, en karma-karışık uydurmalara başvuruyor, sevgili kahramanının mesleğine bunları yamıyordu. Bir bakıyordunuz Ceylan Afrikalı prenseslerle evleniyor; bir bakıyordunuz bir Arap kadını uğruna bütün bir korduyu bırakıp kaçıyor; Birmanya'da usta ressamalara vücuduna dövmelet yaptırıyor; Kanton'da, idam edilenlerin kanlarıyla kızılala bulanmış bir kumsalda sarı derili cellâtle korkunç bir konuşma yapıyor; en sonunda da, ruhu sırayla balinalara, fillere, tukan dedikleri dev papağanlara geçiyor.

Torpenhow da, ara-sıra, bunlara uyaklı resimaltları yazardı. Bu defter merakla seyredilecek bir sanat eseri gibi bir şey olmuştu. Dick kitaba hinducada *çıplak* anlamına gelen bir ad takmayı kafasına koyduğu için, resimlerde, hangi durumda olursa olsun, Ceylan'ın arkasında hiçbir giysi bulunmuyordu. Böylece, son çizdiği resim bal gibi ayıp sayılabilirdi: Bu resimde Dick'in zavallı kurbanı, hak kazandığı Mısır Madalyası'nı istemek üzere Savaş Bakanlığı'na gidiyordu.

Dick, Torpenhow'ın masasına kurularak, yaprakları çevirmeye başladı.

— "Blake (*) seni görseydi ne sevinirdi!" dedi. "Bu resimlerden birkaçında yüksek kişiliğinizin çeşitli yerlerine yayılmış öyle tatlı bir pembe var ki, bukadar olur! Bunlardan biri, bak, şu: *Ceylan yıkanırken çevresini Mehdi'nin adamları sarmış*. Ne canlı, ha?"

— "Utanmaz ressam özentisi sen de! Az kalsın benim son görevim oluyordu bu! Söylesen-e: Binkie de galeride yerini aldı mı?"

— "Hayır. Binkie çocuk tarihe geçecek bir şey yapmadı daha. Bütün ömrü fareleri öldürmekle geçti... Bak: Bir kilisede renk renk camlarla işlenmiş bir ermişsin sen bu resimde. Yapında ne de süsleyici çizgiler var! Seni böylece gelecek kuşaklara bıraktığım için kendini bana borçlu görmelisin. Elli yıl sonra, tanesi on altına satılan, az bulunur, merak uyandırır basılı resimlerde yaşayacaksın. E,

(*) İngiliz ressamı William Blake (1757 - 1827) romantik çığırın öncülerindendir. (Çeviren)

bugün seni nasıl çizeyim? *Ceylan'ın özel yaşamı*, nasıl?"

— "Özel yaşamı yok ki."

— "Öyleyse, *Ceylan'ın genel yaşamı*? Tamam! *Karılarının Trafalgar Alanı'ndaki toplantısı*. Yapacağımı biliyorum artık. Bir İngiliz'le evlenirken törende bulunmak üzere bütün karıları dünyanın ta öbür ucundan koşup gelmişler. Bu resmi mürekkepbalığı boyasıyla çizeceğim. Güzel bir buluş!"

Torpenhow: "Vaktine yazık!" dedi.

— "Sen karışma bana! El alışkanlığını sağlar, hele karakalem-siz başlayınca."

Dick hemen işe koyuldu.

— "İşte Nelson Anıtı. Birazdan, Ceylan oraya tırmanacak."

— "Hiç olmazsa, bu kez giydir."

— "Elbette giydireceğim! Yüzüne duvak, başına portakal çiçeklerinden taç takacağım; evli adam, değil mi ya!"

Torpenhow Dick'in omzu üzerinden bakıyordu.

— "Vay canına!" diye haykırdı. "Çıktı bile!"

Dick, üç fırça vuruşta, şişman bir sırtla, anıtın taş direğine yapışmış bir omuz çizivermişti. Bir yandan çalışırken, bir yandan da konuşuyordu:

— "Ne olacak, biliyor musun? Bunların birkaçını satabilecek olursak, resimlerin her yayınlığında Ceylan eli kalem tutabilen bir arkadaşını bana saldırtacaktır!"

Ceylan: "Yo!" dedi. "Ben sana önceden haber veririm hep. İşte bak söyle'yim: Senin iyiliğin için, geçen gün Maclagan'a..."

— "Peki, peki! Bir saniye, n'olur, dostum! Elini duvara dayada, sonra istediğin kadar homurdan dur... Sol omzun bozuk... Örtmeliyim bu kusuru... Çakım ner'de?... Ha, Maclagan'a diyordun ki..."

— "Onun yaptıklarının hiçbirini yarına kalacak şeyler değil, onun için, yüklenmene bak, dedim yalnız."

Dick, başını arkaya atıp bir gözünü kısarak, sayfayı da elinin

altında döndürerek: "Bunun üzerine de," dedi, "o deli oğlan, hokasıyla baş başa kalınca, senin bu söylediklerini kendi düşüncesi sayarak, gazetelerde bana yükledi!... Bu iş için böyle bir çocuk yerine yaşını-başını almış birini tutsaydın bari, Ceylan!... Bak, Torp, gelin duvağı şimdi daha iyi oldu, değil mi?"

Torpenhow şaşırakalmıştı. Dick'in buluşları, çekinmeden aşırı gitme, kesinlikle belirtme bakımlarından ona hep yeni gelirdi.

— "Üç çizgiyle, iki renk bulamacıyla nasıl da kumaşı gövdeden uzak tutabiliyorsun, yahu!" dedi.

— "Neyi nereye koyacağını bilmeli insan. Maclagan da mesleğini benim bildiğim kadar bilseydi daha iyi yazı yazardı."

Ceylan: "Öyleyse, kalacak bir eser için de böyle yapsan-a!" diye homurdandı.

Zavallı adam —kendisine sorarsanız— Dick'in iyiliği için hayli zahmete girmiş, onu "bir tek, bölünmez sanat" üzerine yazdıklarıyla tanınan genç eleştirmenin yetkili azarlamalarına uğratmıştı.

Dick: "Biraz durur musun senin şu bir sürü karılarını bir düzene koyayım?" dedi. "Kusura bakma ama, evlenme işine pek bol başvurmuşsun! Benim tek yapabileceğim, karılarını ancak dış çizgileriyle gösterebilmek... öyle çok ki! Med'ler, Pars'lar, Edomit'ler... Gelelim senin şu "kalıcı eser" dediğin işe; benim umurumda bile değil. Dar bir kafanın düşüdü o. Şu güne dek elimden gelenin en iyisini yaptım, bana yeter bu. Sonsuzluğa kadar değil, yıllarca değil, haftalarca kalıcı değerde bir eser verecek falan değilim ben!"

Torpenhow: "Daha neler!" diye haykırdı. "Şu yarım-yamalak resim taslağı mı senin şaheserin?"

Ceylan da: "Ya sattığın tablolar?" diye sordu.

— "A! yo! En güzel eserim ne burada, ne de satıldı. Nerede olduğunu kimse bilmiyor... ben de bilmiyorum... Hadi bakalım, şu hovardanın yanını-yönünü biraz daha kadınlarla, hep kadınlarla dolduralım! Görüyor musun, Torp, anıtı kuşatan aslanlar nasıl da

ayıplar gibi bakıyorlar!"

Torpenhow: "Sen onu bırak da demin anlattıklarını açıkla bakalım bize." dedi.

Dick, başını ağır ağır kaldırarak: "Bugün beni deniz çağırdı." diye anlatmaya başladı. "Çok tuhaf, sıkıcı bir anıdır bu... Kurtulmam gerek. Lima'dan Auckland'a gidiyordum... ikinci sınıf bir İtalyan kumpanyasının çok büyük, çok sakatlanmış bir yolcu gemisiyle. Ne acayip bir kutuydu bu gemi! Günde onbeş ton kömür yakıyorduk; saatte on mil gittik miydi bayram ediyorduk! Ondan sonra, bir bahaneyle durmak zorundaydık."

— "Ne isteydin o günlerde? Kamarot mu, tüccar mı?"

Dick, pek ağırbaşlı bir tavırla, o kıskanç kadınlar sürüsünü çizmeye yeniden koyularak: "Paralıydım." dedi. "Yolcu olarak bulunuyordum gemide. Öyle olmasaydı, kamarot olurdum, besbelli. Lima'dan binen iki yolcudan biri bendim. Gemi yarı yarıya Gelgelelim, öyle bir fare, hamamböceği, akrep kalabalığı vardı ki!"

— "Ne ilintisi var şimdi bütün bunların şu resimle?"

— "Bekle! Bu gemiyle eskiden Çinli işçileri taşımışlar; onun için, ambar bölmelerle ayrılmıştı, toplam ikibin 'nefer' alıyordu. Bütün yataklar kaldırıldığı için, tekne burnuna kadar boş kalıyordu; içeriye de, ışık ancak lombarlardan giriyordu. Öyle bir ışık ki alışmayanın çalışırken gözünü bozar. Haftalardan beri hiçbir şey yapmamıştım.

"Deniz hartalarımız yırtık-pırtıktı; bizim kaptan da, fırtınalardan korktuğu için, güneye doğru ilerlemeyi göze alamıyordu. Böylece, Dernek Adaları'nı teker teker sıralayarak kıyı kıyı gitmeye koyuldu. Bunun üzerine, ben de, aşağı indim, duvara tablo yaptım. Sancaktan yana, elimden geldiğince de bölmenin ta dibinde çalışıyordum. Elimde bir, kahverengi boya vardı, bir de yeşil; gemi resmi yaparken kullanılanlardan. Ayrıca, parmaklıklara sürmek için biraz da kara vernik. Hepsi bu kadar."

— "Yolcular deli sanmışlardır seni."

— "Bir tek yolcu vardı: bir kadın. Bana da, o modellik etti."
Torpenhow: "Nasıl bir kadın?" diye sordu.

— "Kubalı bir Yahudi Zenci. Ahlâk görüşü de buna uygun. Okuma-yazma bilmiyordu ama, aldırımıyordu da. Benim resim yapışımı seyretmeye aşağı iniyordu. Efendisi buna kızılıyordu, çünkü kadının da yol masrafını o veriyormuş. Kendisinin yeri güvertedeydi; daha doğrusu, arada-bir."

— "Anlıyorum! Pek matrak bir durum olsa gerek!"

— "Hiç böyle eğlenmedimdi! Deniz kabardı mı, ha battık, ha batacağız! Gelgelelim, deniz durgunken, cennet! Kadın çatra-patra biraz İngilizce biliyor, boyaları karıştırmakta bana yardım ediyordu. Kaptan da, beş dak'kada-bir, aşağı iniyordu... yangın çıkarmayalım diye bakmaya geliyormuş, söylediğine göre. Her dak'ka bas-kına uğramamız tehlikesi vardı. Ben de, güzel bir konuyu üç renkle işlemek zorundaydım."

— "Konu ne?"

— "Edgar Poe'nun iki dizesi:

"Ne gökteki melekler, ne denizdeki şeytan

Ruhumu ayıramaz Annabel'in ruhundan.

"Sanırım, duruma uygun bir konuydu bu! Sularda, can çekişen bir ruhu ele geçirmek için meleklerle şeytanlar arasındaki çarpışmayı çizdim. Kadın önce melekler için model durdu, sonra şeytanlar için. Ruh, yarı boğulmuş bir halde, onların arasında yüzüp duruyordu... Böyle anlatılınca pek bir şeye benzemiyor ama, içeri-nin bu işe uygun ışığında, inanın, pek canlı görünüyordu. Tablo ikiye-dört boyutundaydı. Baştan ayağı karanlıklar içinde bir sah—ne; çünkü ışığın rengini verecek boya yoktu elimde."

Torpenhow: "Demek, bu kadın sana epey esin verdi?" diye sordu.

— "Bir o, bir de deniz... çok! Benim bu duvar resmim pek iyi olmamıştı ama, bundan daha iyisini de yapmış değildim. Ne yazık ki gemi artık ya sökülmüştür, ya da batmıştır. Ah! ne günlerdi onlar

— "Sonra ne oldu?"

— "Hiç. Ben çıkarken gemiye yün balyaları yükleniyordu. Öyleyken, kamarotlar son dak'kaya kadar resmi kapatmaktan kaçınmışlardı. Şeytanların bakışlarından korkuyorlardı sanırım."

— "Peki, kadın?"

— "Kadın mı? Onun da içi rahat değildi. Aşağı her inişinde, dua mırıldanırdı. Ah! ne zevkti, yarabbim! Topu topu üç renk boya; deniz çepere vuruyor; dolu-dizgin bir aşk; her saniye başımın üzerinde ölüm dolanıyor..."

Dick yapmakta olduğu resme bakmıyordu artık. Gözlerini odanın boşluğuna dikmişti; uzaklardaki bir görüntüyü izler gibiydi.

Ceylan: "Niye gene öyle bir şey yapmayı denemiyorsun?" diye sordu.

— "Böyle şeyler tek başına olmaz ki. Gene bir yük gemisi, Kubalı bir Yahudi karısı, boş bir gemi ambarı bulursam, aynı esin, aynı hava gelirse... o zaman, belki."

— "Burada bulamazsın bunları."

— "Bulamam."

Dick sert bir vuruşla defteri kapadı.

— "İçerisi fırın gibi. Pencereyi açsak mı?"

Pencereden dışarı eğildi; aşağıya, Londra sokaklarının karanlığına baktı. Bulundukları yapı, komşu evlerden çok daha yüksek olduğu için, damların üzerinden bakıyordu; yüz kadar baca, oturmuş kendi çevrelerinde dönen kedileri andırır eğri-büğrü soba boruları, demir desteklerle tutturulmuş, ya da S biçimi çengellerle bağlanmış daha başka tuğladan, çinkodan acayip şeyler görünüyordu. Kuzeyden yana, Piccadilly Alanı'nın, Leicester Meydanı'nın çiğ ışınları kara damlara vuruyor, güneyden yana da Thames rıhtımının lambaları dizi dizi uzanıyordu. Bir demiryolu köprüsünden tren geçti, dumanlı gürültüsü caddenin belli-belirsiz uğultusunu bastırdı.

Ceylan saatine baktı.

— "Paris gece ekspresi." dedi. "İstersen doğrudan doğruya

Petersburg'a kadar bilet alabilirsin."

Dick başını, omuzlarını pencereden dışarı çıkardı, ırmağın karşı yakasına doğru baktı. Torpenhow da onun yanına geldi. Ceylan piyanoya geçti oturdu. Binkie de, elinden geldiğince uzanarak, kanepenin üzerine yayıldı; artık rahatsız edilmemeyi iyice kafasına koymuş gibi bir hali vardı.

Ceylan, yan yana duran o bir çif sırta doğru: "'Yahu! Londra'yı ilk kez mi görüyorsunuz be!'" diye haykırdı.

Irmakta, rıhtım boyunca mavna çeken bir çatana düdük çaldı. O susunca caddenin uğultusu yeniden odadan içeri boşandı.

Torpenhow dirseğiyle Dick'i dürttü.

— "Para kazanılacak yer ama, yaşanacak yer değil, ha, Dick?"

Dick, eli çenesinde, gözleri karanlığa dikili, buna karşılık olarak ünlü bir generalin sözünü söyledi:

— "Yağma edilecek ne güzel kent!"

Gecenin serinliği Binkie'nin bıyıklarını gıdıklıyordu. Hayvancağız sızlanır gibi aksırmaya başladı.

Torpenhow: "Çocuğu nezle edeceğiz. İçeri girelim." dedi.

Pencereyi kapadı. Dick geldi kanepeye oturdu, bacakları rahatça uzatabilmek için de köpekten izin istedi. Sonra öyle bir esneyiş esnedi ki çenesi kopacaktı ner'deyse. Bir yandan da Binkie'nin kediye kulaklarını okşuyordu.

Torpenhow: "Hadi bize bir türkü söyle, Ceylan." dedi. "Bu köhne çalgı sesini yitirmiştir ama, aldırma. Kimsenin el sürdüğü yok piyanoya. Bağır... bağır ki Dick işitsin."

Dick *Nungopunga* kitabındaki resimaltlarından birini ezberinden okudu:

Ceylan'ın yaşantısı yalan-dolan, öldürmek;

Yazıları Dickens'e bire onbir su katar.

Yalnız, şu var ki sesi, çıkınca yüksek yüksek,

Düşmanları ölüme seve seve can atar!

Ceylan lütfen gülümsedi. Toplantılarda falan türkü söylemekle

kendini gösterirdi; basındaki meslektaşları, arkadaşları, yabancı ülkelerdeki gazeteciler hep bilirdi bunu.

İskemlesinde dönerek: "Ne söyleyim?" diye sordu.

— "Ganga Kaptanı'nı söyle. Hani El-Magrib çarpışmasında söylemiştin ya? Aklıma gelmişken sorayım, Torp: Nakaratı hep bir ağızdan söyleyenlerden bugün kaç kişi sağ acaba?"

Torpenhow biraz düşündü.

— "Ne yazık ki siz ikiniz, bir de ben, sanırım. Raynow, Vickery, Deenes... hep savaşta öldüler. Vincent Kahire'de çiçeğe yakalandı, buraya getirdi, kendi de ondan öldü... Evet, senden, Ceylan'dan, bir de benden başka kimse kalmadı!"

Dick: "Hadi, başla!" dedi.

Ceylan başladı.

Türkü şöyleydi:

*Palamarı çözdüm, arkadaşlar, gidiyorum akıntıyla; selâm size!
Yola çıkma emrini aldım ben, sizin gemiler daha demirliyen.
Hiç güzel bir haziran sabahı açılmadım denize
Böylesine içim rahat, mutlu, yüreğim şen!*

Şimdi türküyü hep birlikte söylüyorlardı. Savaş, öldürme, tutsak anılarını canlandıran sözcükler dudaklarından dökülürken, Dick kabarmış denizden gelen yelleri, dalgaların şaklamasını, çarpışmaların korkunç gürültüsünü işitir gibi oluyordu. Bu anımsamayla tepeden tırnağa titrerken, Binkie'yi yakaladı, kaldırıp yüzüne doğru tutarak sordu:

— "Bu saçmalıklarda ne var ki adamın yüreğini böylesine coşturuyor?"

Torpenhow: "Adamına göre değişir." dedi.

Ceylan da, ekledi:

— "Bugün denizi görmeye giden adama göre hele!"

— "Denizin beni böylesine alt-üst edeceğini bilmiyordum."

— "Bir kadından ayrılmak zorunda kalanlar da böyle söylerler."

Dick, şaşkın şaşkın: "Evet ama, kadın..." diye başladı.

Torpenhow arkasını getirdi:

— "Kadın erkeğin yaşamının bir parçası olabilir, öyle mi? Hayır, olamaz!" Torpenhow burada üzgün bir tavır takındı. "Onunla tam bir bütün olmak, ona işinde yardım etmek, yükünü hafifletmek istiyormuş gibi görünür... Sonra da tutar günde beş-altı mektup yazar "Gelip de benim yanımda vaktini ziyan etme!" diye sızlanır..."

Dick, konuşmayı kısa kesmek için: "Denizi görmeye gitmemeliydin!" dedi. "Yaşlı bir sevgili o. Böylesine sevdiğime pişmanım."

Ceylan: "Bakın hele! Bakın hele!" diye haykırdı. "İlk aşkını inkâr ediyor!"

Sonra, camları titreten davudi bir sesle *Denizciler*'i okumaya başladı. Herkesin bildiği gibi, bu eski türkü şöyle başlar:

Deniz hırçın bir kadındır...

İnsanın yüreğini saran düşlerle dolu sekiz dizeden sonra, ağır bir nakaratla biter; gemi, kazıklar boyunca, düz çakıtaşları üzerinde, istemeye istemeye, sulardan yukarı çıkarken, gemicilerin de, ter içinde, karadan yürüyerek tekneyi ıkına-sıkına çekerlerken bocurgatın gıcirtısı gibi ağır bir nakarat:

"Sen ki doğurdun bizi,

Bırak yaşayalım, n'olur!

Deniz herşeyden iyi:

Gönlümüze seslenir, coşturur."

Diyordu gemiciler türkü söylerken.

Ceylan, Dick'in niyetine, bu nakaratı bir daha söyledi. Dick ise, gemicilerin kadınlara söyledikleri ayrılış türküsünü bekliyordu:

"Analar, kızlar, eşler,

Siz ki bizi seversiniz,

Neden bu döktüğünüz yaşlar?

Sizden daha değerli bizim'çin deniz."

Diyordu gemiciler türkü söylerken.

Bu sert, erkekçe sözler, vaktiyle Lima'dan kalkan geminin yı-

kık-dökük teknesine dalgaların vuruşu gibi çınılıyordu. Dick, o loş yerde, tehlikeli aşk sahneleri arasında, boyalarla uğraştığı günlere dönmüş gibi oldu. Karanlıkta boyadığı melekleri, şeytanları, İtalyan kaptanın, elinde kama, sırtına saplamak üzere hazır, çıkageleceğini düşünmenin verdiği korkuyu hatırlıyordu. Sonra, deniz yolculuğunun yüreğe sığmaz ateşi —hekimlerin türlü ad verdikleri bütün hastalıkların ateşinden daha gerçek, daha çaresiz ateş— yeniden uyanıyor, kanını yakıyor, onu deli ediyordu. Maisie'yi herşeyden çok severken, gene de bu ateşli, ne olacağı bilinmez yaşama yeniden dalmak, çarpışmak, küfür etmek, kumar oynamak, hele denizi yeniden görmek, onun yoluyla eserler yaratmak için can atıyordu. Portsaid kumlarında, sarı derili bir hizmetçi kız ona içecek hazırlarken, zavallı Binat ile gene konuşacaktı; İngilizlerin karabinalarının, yerlilerin fitilli tüfeklerinin sesini yeniden işitecekti; herkesin can derdine düştüğü, yayından fırlamış gibi saldırdığı o savaş cehennemlerinde, kara suratlardan bir perde üzerinde dumanların bir kalın, bir ince savruluşunu görecekti...

Ne yazık ki olacağı yoktu bunun. Bu sırada türkü şöyle sürüp gidiyordu:

"Deniz sizden de yaşlı,

Mezardaki babalar;

Deniz dibi yeşil taşlı,

Daha yeşil olacak bizim mezar."

Diyordu denizciler türkü söylerken.

Bir sessizlik çökmüştü. Torpenhow birden sordu:

— "Bizi bur'da tutan ne var?"

— "Epey oluyor, "Senlen dünyayı dolaşmaya çıkmam!" demeye getirmiştin bana."

— "Aylarca önceydi o. Sonra, yol masrafını çıkarabilmek için para kazanmaya bakmanı beyenmiyordum. Öylesi değil bu: Çalışmak, görmek... kısacası, yaşamak için gideceğiz!"

Ceylan, Dick'i belinden kavrayarak: "Tembel tembel oturmak-

la göbek bağıyorsun sen bur'da!" dedi.

— "Sen benden şişkosun, yahu! Bu kez köye çekilince inmeden öleceksin!"

— "Ölürsem öleyim! Sen, gitmene bak! Lima'ya git, Brezilya'ya git, nereye istersen git. Güney Amerika'da hep karışıklık vardır. Git onları gör."

— "Hayır, bur'da kalıyorum!"

Torpenhow da söze karıştı:

— "Delisin sen! Sana resim ısmarlayanlar mı var, yoksa? Öyle bile olsa, tazminat ver, çık git. Paşalar gibi gezecek paran var, istesen."

— "Yaşamanın ne olduğunu sen hiç bilmiyorsun, Torp! Altı bin tonluk bir yüzer otelde birinci mevki yolcusu olarak mı gözü'nün önüne getiriyorsun beni? Üçüncü çarkçıya: "Makineler nasıl çalışıyor? Kazan dairesi çok sıcak değil mi?" diye sorarken mi gözü'nün önüne getiriyorsun beni? Amanın! serseriler gibi yolculuk etmek isterim ben, bir yerlere gidecek olursam... gideceğim yok ya! A! bakın! ikisinin arasını buldum: Başlangıç olarak, ufak bir gezi deneyeceğim..."

Torpenhow: "E, bu da bir şey!" dedi. "Nereye gideceksin? Çok yayanı dokunur bunun sana, azizim."

— "İlk önce, Rathray'ye gideceğim, at kiralayacağım. Richmond Hill'e kadar atı usul usul süreceğim. Sonra yularından tutup yanımda getireceğim, yorulmasın, Rathray de kızmasın diye. Yarından tezi yok, yapacağım bunu, bir hareket, hava alma, idman olur."

— "A! bu muydu senin gezi dediğin?"

Dick çabuk davrandı da kafasına doğru Torpenhow'ın fırlattığı yastığı havada yakaladı.

Ceylan da: "Ya! hava almak, idman yapmak istiyormuş, öyle mi?" diye haykırdı. "Peki öyleyse, biz sağlarız bunları kendisine. Körik, Torp!"

Bunun üzerine, o tatlı tatlı konuşma gürültü-patırdıya çevrildi. Dick'i halının üzerine yatırdılar, Ceylan bütün ağırlığıyla onu orada tuttu. Körüğü zorla dişlerinin arasına soktular, burnunu sıkarak körükle hava bastılar, yanaklarını şişirdiler... En sonunda, aralık kalan dudakların arasından hava gürültüyle fışkırınca, saldırganlar kahkahadan öyle katılacak hale geldiler ki gevşeyiverdiler; Dick de, bundan yararlanarak, kurtuldu. Bu kez o başladı yumuşak bir yastıkla onları pataklamaya. Kumaş yırtıldı, her yanından kuş tüyleri dökülmeye, uçuşmaya başladı.

Binkie, Torpenhow'ın yararına, işe karışmak istedi; havancağızı daha yarısı tüy dolu yastık kılıfının içine taktılar. Binkie, yeşil bir top halinde, yerde, birkaç dakika telâşlı bir yolculuk yaptıktan sonra, kılıfın içinden çıktı. Tazminat istemeyi kafasına koymuş bir halle kılıftan dışarı çıktığında baktı kaderinin yargıçları, dünyanın temel direkleri saçlarından tüyleri silkelemeye uğraşıyorlar.

Dick: "Deli olacağım!" diye haykırdı. "Şu tüyler üzerimden gitmek bilmiyor!"

— "Bu sana ders olsun, delikanlı! Hava gibi, idman gibi güzel şey yoktur, demiyor muydun? İşte, al sana!"

Torpenhow sonra üzgün bir tavır takındı.

— "İşin doğrusu bu, azizim; düşündüğümü söylüyorum sana. Sen niye her işi hep alaya alıyorsun?"

Dick, ağırbaşlı bir tavırla: "Valla', yanılıyorsun." dedi. "Beni öyle sanıyorsan, tanı mıyorsun demek. Yaşamın, ölümün anlamını bilen bizim gibi kimseler nasıl olur da herşeyle alay eder? Salt terslik olsun diye, arada-bir, öyle görünürüz... Benim için nasıl tasalanırsın, bilmiyor muyum, dostum? Bilmez olur muyum! Biliyorum ki elinden geldiğince öğüt veriyorsun bana, çalışmaya itmek için. İnan ki bunu ben de düşünüyorum, sık sık. Gelgelelim, bu işte senin hiçbir yardımın dokunamaz, anlıyor musun? Evet, sen bile bana hiçbir yardımda bulunamazsın. Tek başıma, canımın istediği gibi, hertürlü tehlikeyi göze alarak gitmeliyim ben... tek başıma!"

Ceylan, araya girerek: "Doğru söylüyor." dedi. "Bırak kendi havasına!"

— "... Belki de yanılıyorum, baştan sona yanılıyorum! Olsun, bunu da kendim görür anlarım, değil mi ki kafamı başkalarına göre ayarlamayıp kendim düşünmem gerek. Elbette ki çıkıp gidememek inanamayacağınız kadar acı geliyor bana. Öyleyken, gene de gide miyorum işte. elimde değil. İşte bu kadar! Sanatımı da, yaşantımı da kendi istediğim biçimde sürdürmek isterim ben; çünkü, en sonunda, bundan ancak kendim sorumluyum, bunu sen de biliyorsun! Uçarılıkla suçlama beni, n'olur, azizim Torp. Kibritim de var, çıram da var; ne yazık ki cehennemimin ateşini kemdim yaka-
cağım!"

Uzun bir sessizlik oldu. Ceylan bu sessizliği bir şakayla bozma-
ya çalıştı ama, Dick onun lafını hemen kesti.

Ağırbaşlı bir tavırla: "Ruhumu özgürlüğe kavuşturdum." dedi. Sonra birden gene neşeli bir hal aldı. gülümsedi; küsmüş gibi duran köpeği tutup usulca silkeledi. "Ah! Binkie'cik, ağzın tüy dolu. Seni çuvala tıktılar, önünü görmeden koşturdular, değil mi, Binkie'ci-
ğim? Bu da, senin benliğine dokundu. Önemi yok, biliyor musun? *Hoc volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas.* (*) Sana latince söylüyorum diye de suratıma aksırma, bilgisiz! İyigeceler, hepini-
ze!"

Odadan çıktı.

Dick gider gitmez, Ceylan: "Bu söylediği sana!" dedi. "Görü-
yorsun ya! Ne dedim: Karışma sen ona!"

— "Vız gelir! Kötü bir şey söylemedi ki bana. Demek ki kızma-
dı. Bir yerlere gitmek isteğiyle korkusu arasında bocalıyor. Bir gün, istemeye istemeye çıkıp gitmek zorunda kalmasa bari!"

*
**

(*) "Böyle istiyorum, böyle buyuruyorum; isteğim mantık yerini
tutsun." Latin ozanı İuvanalıs'ın Taşlamalar'ında zorba bir kadın
böyle söyler. (Çeviren)

Dick'e gelince, odasından içeri girer girmez, kafası bir tek soruya takıldı kaldı: Bütün dünya, şan, şeref, para şimdi Thames'in dibinde yatan şu ufacık metelik kadar bile eder miydi acaba? Sonra, düşüncesi başka yöne çevriliyordu. "Ne vardı sanki denizi görmeye gidecek!" diyordu kendi kendine. "Gerçekten, kafam alt-üst oldu!"

Sonra, gözlerinin önüne hoş bir düş geliyordu. Bunun üzerine, Dick, alçak sesle: "Ne de olsa, Maisie'yle birlikte, denize gitmeyecek miyiz?" diyordu. "Bir gemiye bineceğiz, balayımızı deniz yolculuğunda geçireceğiz..."

Derken, kuşkusunu yeniden doğuyordu:

— "Evet, güzel olur! Gelgelelim, denizlerin enginliği ne tuhaf etki bıraktı üzerimde! Maisie'nin yanındayken bu etkinin gücünü pek okadar duymuyorum gibi geliyordu bana. Şu mendebur türküler sinirlendirdi beni böyle!... İşte, gene başladılar!"

Yo, değilmiş. Herrick'li Julia'nın *Gece Türküsü*'ydü bu; Ceylan mırıldanıyordu. Türkü daha sona ermeden, Dick gene Torpenhow'ın eşğinde göründü. Gece kılığıyla, yarım-yamalak giyinikti ama, ruhu yatışmış, keyfi yerine gelmişti.

İşte böyle: Keeling Kalesi'nin yamaçları dibindeki deniz gibi, onun istekleri de bir kabarıp bir sönüyordu.

HAFTA sonuna kadar hiçbir şey yapamadı. Sonra bir pazar daha geldi. "Pazar geliyor!" diye hem sevinir, hem korkardı; yalnız, kızıl saçlar onun portresini çizdiğinden beri korku üstün gelmeye başlamıştı.

Maisie onun öğütlerini gene dinlememişti; çizgiye eskisinden daha az çalışıyordu. Gene eski tutkusuna dönmüş, günlük yaşamdan bir "baş" üzerinde çalışmayı kafasına koymuştu.

Dick artık dayanamadı:

— "Zahmet edip de benim düşüncemi sormasaydın bari!"

— "Yo, bu kez, bak, göreceksiñ! Tablo olacak! Gerçek bir tablo. İyi biliyorum, Kami bunu Salon'a (*) göndermeme ses çıkarmayacak. O zaman sevinir misin?"

— "Elbette! Yalnız, Salon'a kadar bitiremeyeceksin ki."

— "Fransa'ya bir ay önce gideriz." dedi. "Taslağı bur'da yaparım. Kami'nin yanında tamamlarım."

Dick'e birden yüreği durur gibi geldi. Soğukkanlılığını elden bırakmamak için, içinden gene "Sultanım n'eylerse güzel eyler." dedi. Gelgelelim, öfkesi birtürlü geçmiyordu. Kendi kendine: "Tam, gönlünde birkaç adım ilerlediğimi sandığım sırada, işte gene sapıt-maya başladı! Deli olmak birşey değil!" diyordu.

Ne var ki, kızıl saçların yanında tartışmaya girişemezdi. Maisie'ye açıktan açığa azarlar gibi şöyle-bir bakmakla yetindi.

— "Yanılıyorsun sanırım." dedi. "Konun ne, sorabilir miyim?"

(*) Paris'te her yıl açılan büyük resim sergisi. (Çeviren)

— "Bir kitaptan aldım."

— "Daha şimdiden belli beş para etmeyeceği! Kitaplardan alınmaz bu gibi konular."

Birden, arkasından, izlenimcinin sesi duyuldu:

— "Ben söyle'yim size. Geçen gün, Maisie'ye *Korkunç Gece Kenti*'nden bir parça okuyordum... Bilir misiniz bu şiiri?"

— "Evet, aşağı-yukarı. Sözümleri geri alıyorum. Birtakım tablolar vardır içinde. Maisie'nin aklını bunlardan hangisi çeldi?"

— "Karasevda'nın anlatılışı:

*"Zorlu bir kartal gibi kanatları var;
Yalnız, çok cılız şimdilik bu kanatlar,
Topraktan doğma benliğinin, gücünün
Ağırlığını daha kaldıramaz..."*

"Biraz daha ileride... Maisie, şekerim, çayı yapar mısın?"

"Alın düşlerle, kötü düşüncelerle yüklü için için;

Elinde bir kangal anahtar.

Giyisini süslüyor sık, düz kıvrımlar

Bükülmez bir zırh gibi, kararmış maden gibi.

Ayağında kaba kunduralar, güçsüzlükleri çiğnemek için."

Ressam kız bunları yayvan yayvan okuyor, Maisie'nin başından büyük bir işe kalkışmasına karşı duyduğu alayı sesinden belli etmekten çekinmiyordu: Maisie kim oluyordu da ozanın düşlelerini resme aktarmaya kalkıyordu!

Dick'e bu pek dokundu. Kendini tutamayarak kızın okumasını kesti:

— "İyi ama, yanılmıyorsam, bir ressam bunu daha önce işlemiş... Yo, pek silik bir ressam... Sanırım, Albert Dürer adında biri. Gene de, Shakespeare'den sonra *Hamlet*'i yeniden yazmaya kalkmak gibi bir şey olur bu senin yaptığın! Vaktini boşuna harcayacaksın."

Maisie, sanki kendine bir güç vermek ister gibi fincanları masanın üzerine hızla koyarak: "Hayır!" dedi. "Hayır! Bu tabloyu yapmak istiyorum ben! Yapacağım da! Nekadar güzel olur, düşünemiyor musun?"

— "Peki ama, zavallı çocuk, bir şeyi görmeden, incelemenden güzel bir şey nasıl yapılabilir? Önüne gelen herkesin, bir sersemin bile kafasında bir düşünce doğabilir. Gelgelelim, bunu işleyebilmek için ustalık ister... ustalık, bilinç. Hevese kapılmak yetmez..."

Dick belli etmemeyi pek zor başardığı bir öfkeyle, dışlerinin arasından konuşuyordu.

Maisie, sakın bir tavırla: "Sen bu işten hiç anlamıyorsun." diye karşılık verdi. "Çok iyi biliyorum ki bir *Karasevda* resmi yapacağım."

İzlenimci ressamın o hiçbir şeye aldırmayan, alaycı sesi okumasını sürdürüyordu:

"Umudu kırık, küskün, gene de didinir;

Perişan, ruhu yaralı, gene de direnir.

Şaşmaz istem gücüdür onun desteği.

Ruhu eserler yaratacak, elleri biçim verecektir,

Onun üzgünlüğünün kendisi emektir."

Dick, en sonunda: "Bence Maisie kendini bu biçim görmek istiyor!" dedi.

Maisie buna acı bir sesle karşılık verdi:

— "Geri çevrilmiş bir yığın tablo üzerine oturmuş bir halde getiriyorsun sen beni gözlerinin önüne. Hayır! yanılıyorsun! Konunun kendisi sardı beni; o düşünce sardı. A, elbette, buna şaşarsın sen! Bir kişiyi işleyen resimden yana değildir sen. E, bunun da, nedeni var. Sen yapamazsın da ondan. Kan, adam öldürme, kırık kemikler... bunlar ister sana!"

— "Ya, meydan okuyorsun demek, öyle mi, Maisie? Peki! sen kendini zorlayarak pis pis ağlayan bir kadına benzemeyen bir *Karasevda* yapabilirsen, bilmiş ol ki ben ondan çok daha iyisini

yapabilirim... yapacağım da! Birincisi, lütfen söyler misin: *Karasevda* konusunda ne biliyorsun?"

Dick, bunları söylerken, öfkeli görünmemek için kendini öyle tutuyordu ki insanların çektikleri bütün acıların dörtte-üçünü çekiyor gibiydi.

Maisie kesin bir tavırla karşılık verdi:

— "Bak nasıl düşünüyorum onu: Çok ağlamış bir kadın. Akla gelebilecek bütün acıları çekmiş... Sonra herşeye gülüp geçmeye başlamış... İşte bunu işleyeceğim, Salon'a göndereceğim."

İzlenimci ressam kız yapmacık bir gülümsemeyle kalktı, yan-daki odaya geçti.

Dick, yenik düşmüş, umudu kırılmış bir halle, Maisie'ye bakı-yordu. Gerçekten, pek üzgün bir hali vardı.

— "Neyse, bana ne senin yapacağın resimden!" dedi. "Yalnız, sahi bir ay önce mi gideceksin?"

— "Gitmem gerek, resmi tamamlamak için..."

— "Demek seni bir bu ilgilendiriyor?"

— "Elbette! Bu da sorulur mu!"

— "Evet ama, böyle bir eser çıkaramazsın sen! Senin kafana ancak birtakım düşünceler, geçici hevesler, pek kısa süren esinler gelir... Bu yolda on yıldır nasıl ayak diredin, bunu bile anlayamıyorum ben!.. Demek öyle, ha? Gideceksin... bir ay önce gideceksin?"

— "Öf! Çalışmalarımı düşünmek zorundayım elbette!"

— "Pöh! Çalışmaların! Yo, yo! kusura bakma! Doğru, yavrum! Bunu düşünmelisin, doğru. Hadi, artık ben gitsem iyi olur."

— "Ne o? Çaya kalmıyor musun?"

— "Hayır, sağol! Gideyim, Maisie... Bana ihtiyacın yok, değil mi? Ancak çizgi çalışmalarında ihtiyacın var; bunun ise, önemi yok..."

— "Kalsaydın da benim tablo üzerine düşüncelerini söyleseydin. Düşün: İnsan bir kez başarı kazandı mı bunun ışığı daha önce yaptıklarının üzerine de vurur. Şimdiye dek güzel şeyler yaptım,

biliyorum ama, bunların tanınması gerek... Şunu bil ki demin hiç işe yaramayan birtakım ileri-geri sözler söyledin... hem de haksız olarak."

— "Buna benim de canım sıkıldı, Maisie, inan. Neyse, ben gideyim artık. Başka bir pazar konuşuruz *Karasevda*'yı... sen istersen. Sen gitmeden önce, daha dört pazarımız var sanırım. Evet... bir, iki, üç, dört. Hadi, hoşçakal, Maisie!"

Maisie, atelyenin penceresi önünde, dalgın dalgın durdu. Sonra kızıl saçlar geldi. Kızın dudaklarının rengi uçmuştu.

Maisie: "Dick gitti!" dedi. "Tam kendisine bir düşüncemi uzun uzun anlatacağım sırada! N'olacak, bencil!"

Arkadaşı bir şey söyleyecekmiş gibi ağzını açtı ama, konuşmadı. Yüzü gene o, düşüncelerini belli etmez halini aldı. Gene oturdu, yeniden *Korkunç Gece Kenti*'ni okumaya koyuldu.

*
**

Bu sırada, Dick bir ağacın çevresinde dönüp duruyordu. Hıf-talardan beri, pazarları, bu ağacı kendine dert ortağı edinmişti. Bil-diği bütün küfürleri savurmakla başladı; İngilizcenin bu alandaki yoksulluğu söylevine son verince, işi arapçaya döktü; bu dil öfkele-nen kimselere çok değerli kaynaklar sağlar.

İşte, gösterdiği bütün çabanın, ilginin, sabrın ödülü buydu de-mek! Ama, aptallık ondaydı ya! Ah! bu kez "sultan"ın yanılmazlı-ğına olan güvenini ancak neden sonra yeniden elde edebildi!

— "Kaybeden-kazanıyor oyunu bu!" diyordu. "Herhangi bir şey değil valla! Portsaid'de, hiç olmazsa, ortaya konan para iki katına çıkarılır, oyun öyle sürdürülürdü. O? *Karasevda*'yı işleyecek? Ne düzenini tasarlayabilir, ne çizebilir, ne de renklendirebilir! Öyleyken, benden daha çok bildiğine inanıyor. Peki! ben ona

göstereceğim bu alanda bile onu geride bırakabileceğimi! Ama, neye yarar ki? Farkında bile olmaz. Benim kanlı sahnelerden başka bir şey yapamayacağımı bir kez kafasına koymuş... Damarlarında kan yok da ondan... Gene de, seviyorum onu. Dünyada unutamam da... Tamam, ben de bir *Karasevda* yapacağım... Benim tablom hep-sine meydan okuyacak... Böylesini ancak ben düşünüp tasarlayabilirim... Kararım karar; hemen işe koyuluyorum... Ah! yarabbim! ne-kadar acı geliyor bu bana!"

Çok geçmeden gördü ki ilk tasarladığını kafasında birtürlü geliştiremiyordu. "Maisie gidiyor!" düşüncesini beyninin içinden söküp atamıyordu.

Ertesi pazar Maisie ona tablosunun taslağını gösterdi. Dick pek ilgilenmedi.

Pazarlar birer birer uçup gidiyor, Londra'daki bütün çanların gideni boşuna çağıracakları gün yaklaşıyordu.

Bir-iki kez, birtakım genç hanımların ilgisizliklerinden Binkie'ye dert yandı ama, köpecik gerek onun, gerek Torpenhow'ın dertlerini dinlemekten öyle bıkmıştı ki o lâle biçimi kulakları dinlemek zahmetine bile girmede.

Dick iki kızdan onları uğurlama izini kopardı. Dover'den gece vapuruna bineceklerdi. Aylardan şubatı; ancak ağustosta dönebilecekleri düşünüyorlardı.

Bütün bunları ona farkında olmadıkları bir katı-yüreklilikle anlatmışlardı. Maisie o küçük evi soymaya, tablolarını sarıp sarmalamaya öylesine dalmıştı ki düşünenecek vakti bile yoktu.

Dick doğruca Dover'e gitti. Orada bütün günü sıkıntı içinde geçirdi. Çılgınca düşler kuruyor, en yüce soruyu kafasının içinde döndürüp duruyordu: "Maisie, son dakikada, bırakır mı beni acaba... onu öpeyim... birazıcık... dudaklarının ucundan?"

Elbette, bu öpücüğü alabilirdi ondan! O güçlü koluyla, onu yakalayıp götürebilirdi de... Eskiden, Aşağı Sudan'da erkeklerin böyle yaptıklarını görmüştü. Gelgelelim, Maisie debelenir, karşıko-

yardı. O kurşuni gözlerini ona diker: "Ah! Dick, ne bencilsin!" derdi... Bunun üzerine de, Dick'in cesareti kırılırdı... Hayır, hayır... o öpücük için, zorlayacağına, yalvarırdı, daha iyi.

Maisie göründü. Her zamankinden daha şaşkın bir hali vardı. Dick onun gece treninden rüzgârın süpürdüğü iskeleye indiğini gördü. Arkasında kurşuni kumaştan bir yağmurluk vardı; başında da, gene o renk çuhadan ufak bir yol kasketi. İzlenimcinin pek çekiciliği yoktu üzerinde; o yeşil gözleri çukura kaçmış, dudakları kurumuştı.

Bavullar gemiye alınınca, Dick gitti Maisie'nin yanına oturdu, karanlıkta, kaptan köşkünün altında. Posta balyaları, büyük bir gü-rültüyle, sintiniye dolduruluyordu.

Kızıl saçlar durmuş, bakıyordu.

Dick: "Yolculuğunuz iyi geçmeyecek.". "Rüzgâr var bu akşam... Uslu durursan, izin var mı bana Fransa'ya gelip seni görmeye?"

— "A! yo! başımı kaşıyacak vaktim olmayacak benim or'da Sana ihtiyacım olursa ben bildiririm. Vitry-sur-Marne'e yerleşir yerleşmez mektup yazarım. Sana soracağım biralay şey olacak... Bana karşı çok iyi davrandın. Dick! Çok iyi!"

— "Sağol, Maisie... Yalnız, söyle bana, hiç değişiklik olmadı mı, yüreğinde?"

— "Yalan söylemek istemem... Hayır! Daha doğrusu, senin demek istediğin biçimde bir değişiklik olmadı. Yalnız, iyilik-bilmez sanma beni!"

Dick, sanki çarkın sandığına söylüyormuş gibi, başını çevirerek, boğuk bir sesle: "İyiliğin canı cehenneme!" diye söylendi.

Maisie: "Boş yere düş kurmak neye yarar?" diyordu. "Yaradılışlarımız bakımından, biliyorsun ki ben seni mahvederim, sen de beni. Hani bir gün Park'ta, pek öfkelendiğin bir sırada, ne demiştin, hatırlıyor musun? "Birimizden birinin kolu-kanadı kırılması gerek." demiştin. E, bekle o güne kadar."

— "Yo, sevgilim! Bütününle istiyorum ben seni... mutlu, yalnız benim!"

Maisie başını önüne eğdi.

— "Ne söyleyebilirim ki, Dick'çiğim?"

— "Birşey söyleme artık bana. Yalnız, bir öpücük ver, Maisie, bir tek! Söz veriyorum, ileri gitmeyeceğim. Bunu yapabilirsin gibi geliyor bana... demin dediğin o iyilik-bilirliği göstermek için hiç olmazsa!"

Maisie yanağını uzattı. Dick de, karanlıkta, ödülünü aldı. Bir tek öpücüktü bu, gerçekten; ama, süresini önceden ikisi de belirlemişti; onun için, biraz uzunca sürdü. Maisie, şaşırmış, canı sıkılmış gibi, geri çekildi. Dick, utandı; tepeden tırnağa yanıyordu.

— "Gülegüle, yavrum!" dedi. "Kusura bakma, kendimi tutamadım. Kızdırdım seni belki, ha? Gülegüle, kendine iyi bak, çok çalış... hele *Karasevda* üzerinde! Ben de bir tane yapmak istiyorum. Kami'ye selâm söyle benden. Orada içeceklerine dikkat et; köylük yerlerde su hep kötüdür ya, Fransa'da berbattır. Bir şeye ihtiyacın olursa yaz bana... Bayan... şeye de selâm söyle benden... neydi adı, unuttum... Bir kez daha öpeyim mi seni, şöyle? İstemiyor musun? Peki, hakkın var belki de. Gülegüle, Maisie!"

Ondan, bundan dirsek yeyince anladı ki geçidi tıkayordu. Vapur tam kalkmak üzereyken iskeleye indi. Gönlünü Maisie'nin yanına katmış, öyle uğurluyordu.

İskelede yalnız kalınca: "Dünyada bizi birşey ayırmazmış!" diye düşündü. "Onun şu inatçılığı ayırıyor işte!... Calais'ye işleyen şu vapurlar da amma küçük! Torp'a söyle'yim de bir yazı yazsın bunun üzerine. Daha şimdiden başladı sallanmaya!"

Maisie Dick'in bıraktığı yerde kalmıştı.

Biraz sonra, yanında sinirli bir öksürme duydu. Kızıl saçların gözleri kötü bir alevle parlıyordu.

— "Öptü seni!" dedi. "Nasıl bıraktın? Ne bir yakının, ne de yavuklun! Öpmesine bırakmakla iyi etmedin!... Ah! Maisie, kama-
raya inelim, iyi değilim ben... Gönlüm bulanıyor!"

— "Daha mendirekten bile dışarı çıkmadık... Sen istersen in, şekerim; ben bur'da kalacağım. Makine kokusunu sevmiyorum... Zavallı Dick! Bu tek öpücüğü hak etmişti... Yalnız, beni bukadar korkutacağını hiç bilmiyordum!"

*
**

Dick Londra'ya ertesi sabah tam kahvaltı saatinde döndü. Tel çekmiş, geleceğini bildirmiş, bir şeyler ısmarlamıştı... Onun için, atelyesinden içeri girip de sofrayı hazır ama, tabakları boş bulunca pek şaşırdı! Masaaldaki ayı gibi, sesini yükseltti.

Torpenhow geldi; utanır gibi bir hali vardı.

— "Sus! gürültü etme!" dedi. "Senin kahvaltını ben aldım. Nedenini öğrenmek istersen, gel arkamdan.."

Dick, şaşkın şaşkın, onun arkasından gitti. Öbür odanın eşii-
ğinde kalakaldı.

Torpenhow'ın kanepesinde bir kız, yatmış, mışıl-mışıl uyuyordu. Ne biçim bir kız olduğu da belliydi: Ucuz cins gemici şapkası, o mevsim için pek ince kaçan etekleri çamur içinde, mavi-beyaz giysisi, astragan taklidiyle süslü, koltuk altları sökük ceket, beşbuçuk kuruşluk şemsiyesi, hele keçi derisi fotinlerinin acınacak eskiliği bunu iyicene anlatıyordu.

Dick: "E, anlat bakalım, Torp, nedir bu iş?" dedi. "Bu gibi kızları buraya getirmek doğru değildir. Odalardan bir şeyler aşırırlar."

Torp: "N'apayım!" dedi. "Ben de biliyorum ki sağlam ayakka-

bıya benzemiyor ama, bu sabah, kahvaltıda sonra, eve girerken, bacaklarının üzerinde sallana sallana o da girdi benimle birlikte içeri. Önce, sarhoş sandım. Sonra anladım: Açlıktan yıkılıyordu. E, bu durumda bırakamazdım ya. Buraya getirdim, senin kahvaltını verdim. Yer yemez uyudu."

— "Bilirim ben bunu! O da günlerden beri sosisten başta bir şey yememiştir besbelli. Gene de, sen onu polise teslim edecektin, Torp... dürüst insanların evinde bayılmak ne demekmiş anlasın! Zavallı kız! Bak nasıl uyuyor! Şu yüzde zerre kadar kötülük var mı! Bilinçsizlik var yalnız. Görüyorsun ya: güçsüzlük, hafiflik, sersemlik, gevşeklik! Örnek olarak gösterilecek bir baş! Bak: yüzün kemikleri etlerin altından nasıl belli oluyor!"

— "Ne katı-yürekli bir soğukkanlılık, Dick! "Yere düşen kadına vurma!" demişler. Buna bir iyiliğimiz dokunamaz mı acaba? İnan bana, açlıktan ölüyordu! Kollarımın arasına yığıldı deyebilirim. Getirip yiyeceklerin karşısına oturtunca da yırtıcı hayvan gibi saldırdı. Acınacak haldeydi valla!"

— "İstersen, para verebilirim ben ona ama, belki de içkiye harcar... E, bu böyle hep uyuyacak mı?"

Kız gözlerini açtı, hem korkar, hem de kafa tutar gibi bir bakışla ikisini şöyle-bir süzdü.

Torpenhow: "Şimdi daha iyisiniz ya?" diye sordu.

— "Evet, sağolun! Sizin gibi iyi adamlar pek yoktur, valla! Sağolun!"

Dick kızın ellerinin mosmor, çatlak içinde olduğunu görmüştü.

— "En son çalıştığınız yerden çıkalı nekadardı?" diye sordu.

— "Çalıştığımı ne biliyorsunuz? Evet: hizmetçilik ediyordum. Bu iş bana hiç gitmiyordu."

— "Kendi-başınıza-buyruk olmak size gidiyor mu?"

— "Memnun bir halim var mı?"

— "Ner'de!... Durun biraz bakayım... Başınızı pencereden ya-

na döner misiniz lütfen!"

Kız döndü. Dick yüzünü öyle bir dikkatle incelemeye koyuldu ki zavalılık Torpenhow'ın kanatları altına sağınmak istiyormuş gibi yaptı.

Ressam, odayı arşınlayaraktan: "Gözler iyi..." diyordu. "Pek güzel bile deyebilirim... işimi görür. Ne de olsa, yüz demek göz demektir. Bu kız bana gökten indi... şeyin... elimden alınanın yerine geçmek üzere. Artık haftalarım beklemek azabıyla geçeceğine göre, belki de adamakıllı çalışabilirim. Bu modeli bana Kader yolladı, sağlam! Çenenizi biraz kaldırır mısınız, lütfen!"

Torpenhow kızcağızın titrediğini görüyordu.

— "Yavaş, yahu!" dedi. "Yavaş! Korkutuyorsun tazeciği."

Kız: "Dövmesin beni!" diye Torpenhow'a yalvarıyordu. "Öf! ne hıznır bir adama benziyor bu böyle! Dövmesin beni, n'olur! Bugün beni dövdüler zaten, bir adanılan konuştum diye... Bakmasın bana böyle! Üzerimde birşey yokmuş, gözleriyle beni soyuyormuş gibi geliyor bana."

Bu çerden-çöpten vücudun gerilmiş sınırları en sonunda çözüldü, kız başladı çocuk gibi ağlamaya, sonra da haykırmaya.

Dick koştu pencereyi açtı. Torpenhow da kapıyı.

Dick: "Sus, bakayım, sus!" dedi. "Arkadaşım polis çağıracak. İstersen şu kapıdan kaçabilirsin. Görüyorsun ya sana bir kötülük gelmez bizden."

Kız biraz daha sarsıla sarsıla ağladı; sonra gülmeye çalıştı.

Dick: "Sana kimse kötülük edecek değil." diyordu. "Şimdi beni dinle biraz. Ben ressamım. Bilir misin ressamalar ne yaparlar?"

— "Bilirim. Emanet Sandığı'nın etiketlerine resim yaparlar kızıl, kara mürekkeplen."

— "Peki, öyle olsun... Ben daha okadar yükselmedim ya, neyse. Akademi ressamları Emanet Sandığı'na çalışsınlar, ben senin baş resmini yapmak istiyorum."

— "Niçin?"

— "Güzel de onun için. Demek, oldu bu iş! İki günde-bir sabah saat onbirde geleceksin, bana, karşıdaki odaya. Uslu uslu oturacaksın, bırakacaksın ben sana bakacağım. Buna karşılık haftada üç altın vereceğim ben sana. Al bir altın peşin."

— "Hiçbir iş yapmadan bir altın! Yaşasın."

Kız parayı parmakları arasında döndürüyor, sevincinden ağlıyordu. Sonra sordu:

— "Peki, sen de, arkadaşın da korkmuyor musunuz size bir oyun oynarsam diye?"

— "Yo! Kötü kızlar yapar onu. Evin yerini iyi belle, unutma. Ha, sormayı unuttum: Adın ne senin?"

— "Bessie. Soyadımı istemezsiniz, değil mi? N.apacaksınız soyadımı! İsterseniz onu da söyle'yim: Bessie Broke. E, sizin adlarınız ne? Yo, yo, söylemeseniz de olur. Hiç kimse adının doğrusunu söylemez ki."

Dick Torpenhow'a bir göz etti.

— "Benim soyadım Heldar; arkadaşımın Torpenhow. Geleceksin değil mi, söz ver bana! Nerede oturuyorsun?"

— "South the water'de. Bir oda; haftada yirmiyedi-buçuk kuruş. Üç altın derken alay etmedin ya benlen?"

— "Göreceksin alay etmediğimi. Sonra, bak, Bessie: Buraya gelirken boyanmasan da olur. Deriye hiç yararı yoktur. Yo, ille boyanmak istiyorsan, istediğin her renk boya vardır bende."

Bessie paçavra gibi bir mendille yanaklarını silerekten gitti. İki arkadaş bakiştılar.

Torpenhow: "İyi çocuksun sen!" dedi.

— "Tersine, aptallık ettim sanırım. Bessie'leri yola getirmeye çalışmak hiç de bizim işimiz değil. Böyle bir kadın buraya hiç girmemeliydi."

— "Aldırma! Bir daha gelmez belki de."

— "Görürsün bak, nasıl gelir! Yeyip içecek, sıcacık bir yerde yan gelip oturacak... Yalnız bunun için bile gelir. Biliyorum, yüzde-

yüz gelecek... ne yazık ki! Yalnız, şunu unutma ki, azizim, kadın değil bu; benim modelim. Ona göre davran."

— "Bak hele! Hınzır bir hayvancık, sokak kızı o, ayol! Başka bir şey değil."

— "Öyle mi sanıyorsun sen? Hele karnı doysun, o korkunç yoksulluk sıkıntısından kurtulsun, görürsün! Kendini çabucak başka kalıba sokabilen kadınlardan bu. On-onbeş gün sonra tanıyamazsın onu... hele gözlerindeki o kötü, ürkek bakış geçsin de bak! Benim istediğimden daha mutlu, daha güler-yüzlü olacak."

— "Ya? Demek iyilik olsun diye, bana yardım etmek için yapmadın bunu, öyle mi?"

— "Kim olursa olsun, birine yardım etmek için kendimi ateşe atmak huyum yoktur benim. Dedim ya sana: *Karasevda*'nın resmi-ni yapmamda işime yarasın diye Kader yolladı onu bana."

— "O kadın da kim? Adını ilk kez işitiyorum."

— "Arkadaş dediğin göstermeden bakmalı, söylemeden anlamalı."

Dick, birşey söylemeden, Torpenhow'ı aldı, atelyenin öbür ucuna götürdü. Sonra, dirseğiyle böğrüne vurarak gösterdi.

— "Görmüyor musun? Bessie'nin o korkunç düşkün hali; gözlerindeki ürkeklik... bunlara bir de son günlerde acının belirtilerini inceleyerek bulduğum birkaç yüz çizgisini ekledim mi... Turuncuyla karayı seçip, bunların da birer gömlek koyusunu, açığını kullanarak, bir çalışma yapacağım. Neyse, aç karnına bunları anlatamam sana. Göreceksin, göreceksin!"

— "Hiç akıl yok sende! Acı çeken yüzleri, korku dolu gözleri incelemeye kalkacağına, sen gene askerlerinden ayrılma, Dick."

— "Ya? Sence öyle mi?"

Dick, bir türkü mırıldanarak, topuklarının üzerinde döndü, sonra oturdu başladı içini bir mektuba dökmeye. Maisie'ye yazılan dört sayfalık bu mektup öğütlerle, özendirmelerle doluydu.

Sonra kendi kendine andıçtı: Bessie gelir gelmez bütün vaktini

çalışmaya verecekti.

*
**

Kız tam vaktinde geldi. Ne boyanmıştı, ne de süslenmiş. Bir sıkılğan duruyor, bir şımarık davranıyordu. Kendisinden ancak uslu uslu oturması istendiğini anlayınca, kuzu kesildi. Yalnız, hiç çekinmeden, atelyenin yerleştirilişini eleştiriyordu ki haksız da değildi. İçerinin sıcağı, rahatlığı pek hoşuna gidiyor, kendi kendine de: "Ne güzelmiş açlıktan, soğuktan kurtulmak!" diyordu.

Dick, tek renkle, başın iki taslağını çizdi ama, *Karasevda*'nın gerçek esini birtürlü gelmiyordu.

Bessie, birkaç gün sonra, biraz teklifsiz olunca: "Ne derbeder bir yerde yaşıyorsunuz!" dedi. "Sanırım giysileriniz, iç çamaşırlarınız da eşyanızdan daha hallice değildir. Erkekler bilmezler düğmelerin, kordonların ne işe yaradığını."

— "Giysilerimi giymek için alırım ben; onlar beni bırakıncaya kadar da giyerim. Torpenhow ne yapıyor bilmem."

Bessie hemen Torpenhow'ın odasını gözden geçirmeye gitti, bir yığın delik çorapla geldi.

— "Birkaçını bur'da yamarım, kalanları da eve götürürüm." diyordu. "Evde, hanımefendiler gibi, hiçbir iş yapmadan oturuyorum çünkü. Evdeki öbür kızlarla da, hiç konuşmuyorum... sanki birer sinek onlar benim için. Onlarla hiç dalaşmamaya bakıyorum. Yalnız, bana laf edecek olurlarsa, hadlerini bildiriyorum ha, bak bunu söyle'yim size. Kapımı kitliyorum. Bana ancak anahtar deliğinden küfür edebiliyorlar; ben de, içeride oturup, rahat rahat dikişimi dikiyorum. Bay Torpenhow'ın çoraplarını güzelce dikerim, yamarım. Ne tuhaf! Çorapları iki ucundan da eskitiyor!"

Dick, bir yandan gözlerini kısarak kıza bakarken, bir yandan da bu gevezeliklerini dinliyordu. Dediği gibi, yeyip içme, rahat

etme kızı daha şimdiden değiştirmişti.

Dick, içinden: "Tam kadın!" diyordu. "Benden haftada üç altın alıyor; bir okadar da saygı görüyor, çevremden yararlanıyor; buna karşılık, benim çamaşırlarımı falan yamamıyor. Torpenhow'dan bütün gördüğü, ara-sıra, merdivende karşılaşınca, bir selâm; öyleyken, ner'deyse bütün gününü onun yırtığını, söküğünü dikmekle geçirecek!"

Kız, birden, sert bir sesle: "Niye bana öyle bakıyorsunuz?" dedi. "Hoşuma gitmiyor. Gözlerinizi öyle yaptınız mı, kötü bir hal alıyorsunuz! Beni pek bi'sey saymıyor musunuz yoksa, ha?"

— "Senin davranışına bakar."

Bessie kötü davranmıyordu. Yalnız, saatlerce model durduktan sonra, hemençecik sokağın soğuk sisleri arasına salıvermek de olmazdı; kız da, atelyede, gitmeyip kalışına bir neden gösterebilmek için, çoraplar kucağında, sobanın yanında sandalyede birhayli daha oturuyordu. Az sonra Torpenhow da geliyor, bunun üzerine Bessie başlıyordu eski yaşamından tuhaf olayları anlatmaya, şimdiki daha iyi durumu üzerine ondan da tuhaf ayrıntılı bilgiler vermeye. Sonra birden, çay yapmak üzere kalkıyordu, bu iş onun hem görevi, hem de hakkıymış gibi.

Kız, böyle, çay hazırlarken, Dick bir-iki kez Torpenhow'ı bu çevik ufacık yaratığa gözlerini dikmiş bakarken gördü. Kendisi de, Bessie'yi yanlarında gördükçe, elinde değildi, Maisie'yi hatırlıyor, onun da şimdi orada olmasını istiyordu. Bundan dolayı da, arkadaşının kafasından geçenleri açık bir kitaptan okur gibi anlıyordu. Daha önce de gözüne çarpmamış mıydı ya: Kız kendisini ilk koruyanın çamaşırlarına karşı nasıl bir özen gösteriyordu! Atelyede pek seyrek konuşuyorlarsa da, merdivende sık sık karşılaşıp yarenlik ettiklerini de bilmiyor muydu?

Kendi kendine: "Aptallık ettim, düşüncesiz davrandım." diyordu. "Yabancı bir kentte başı-boş dolaşan bir yolcu için bir evin ışığı, sıcaklığı ne demektir, hatırlamam gerekirdi. Bizim bur'daki

yaşayışımız, en iyi sıralarında bile, yapa-yalnız, bencil... keşiş yaşayışı gibi. Bunu bir gülümseyişle canlandırmak isteğine insan nasıl karşıkoyabilir! Yazık! Maisie bunu hiç düşünmedi!"

Bir akşam, güneş battıktan sonraki aydınlığın en son sınırlarına kadar süren bir çalışmadan sonra, Dick'in üzerine uyku çökmüş, dalmıştı, Torpenhow'ın odasından gelen yalvarır gibi bir sese uyandı. Yerinden fırladı. Sesi tanıdı, ne söylediğini de anladı.

— "Ne yapsam?" diye düşündü. "İşe karışmam, görünemem! Gülünç olur... Hah, Binkie! yaşa!"

Köpek, burnuyla, Torpenhow'ın kapısını açmış, Dick'in sandalyesini ele geçirmeye geliyordu. Kapıda açtığı aralık sesizce genişledi; Dick de, bu aralıktan, odanın yarı-aydınlığında, iyice gördü: Bessie, Torpenhow'ın ayakları dibine çökmüş, dizlerine sarılmış, çılgınca yalvarıyor, çok değişik, boğuk bir sesle sızlanıyordu:

— "Biliyorum... biliyorum benim bu yaptığım kötü bir şey... ama, sen bana karşı öyle iyi, öyle iyi davrandın ki! Artık niye yüzüme bile bakmıyorsun? Giyeceklerini diker, yamarken öyle sevinç duyuyordum ki! Beni alırsın belki diye mi düşünüyorum? Sen de biliyorsun ki hayır. Öyleyse, niye sevgili edinmiyorsun beni? Sağ kolun oluncaya kadar sol kolun olurum, işte okadar! Saçımı süpürge ederim sana! Hem sonra, pek çirkin de değilim, değil mi? Peki de, n'olur!"

Dick Torpenhow'ın sesini zor tanıdı.

— "Hadi bakayım, deli olma, yavrucuğum!" diyordu. "Olaçak şey değil. Bir savaş patladı mıydı, akşama-sabaha çağırırlar beni, gitmek zorunda kalırın."

— "E, n'olur? Öyleyse, sen gidene kadar. Hah! nasıl buldum çıkar yolu, ha? Sen gidene kadar. Göreceksin bak ne güzel yemek pişiririm ben!"

Kolunu boynuna dolamış, başını kendine doğru çekiyordu. Torpenhow: "Ben... ben gidene kadar..." diye kekeledi.

Dick, sesini zorlukla yükselterek, merdivenbaşının öbür yanına doğru: "Torp!" diye bağırdı. "Gel bir dak'ka, azizim... Bir derdim var..."

Kendi kendine de: "İşitirse! Kulak verirse!" diyordu.

Bessie'nin dudaklarından küfüre pek benzeyen bir haykırış koptu. Dick'ten öyle korkuyordu ki, akli başından gitmiş gibi fırladı kaçtı merdivenden aşağı paldır-küldür.

Biraz sonra Torpenhow atelyeye geldi. Ocağa doğru gitti, başını elleri arasına aldı, yaralı bir boğa gibi inledi.

— "Sen ne karışıyorsun?" dedi en sonunda.

— "Neye karıştım ben? Senin aklın yok mu? "Yapılmayacak birtakım çılgınlıklar vardır." demiyor mu sana bu aklın? Ah! Şeytan öyle-bir kandırdı ki dayanamadın demek, benim zavallı Ermiş Antonius'çuğum! Neyse, kurtuldun işte!"

İyi çocuktu Torpenhow. Arkadaşının söylediklerine pek acınacak, pişman olmuş bir halle karşılık verdi:

— "Sanki kendi evindeymiş gibi burada odadan odaya dolaşırken bakmamalıydım ben ona. Aklımı başımdan bu aldı. İnsan böyle, bizim gibi, yalnız yaşarken, bu gibi zevklerin özlemini duyuyor, öyle değil mi?"

— "Hele şükür! İşte şimdi tam gerektiği gibi konuştun! Neyse, bu gibi ilişkilerin yararları, zararları üzerinde soğukkanlılıkla konuşacak durumda değilsin daha, bence. Şimdi sen ne yapacaksın, biliyor musun?"

— "Bilmez olur muyum!"

— "Buradan gideceksin. Güzel bir deniz yolculuğuna çıkacaksın. Sinirlerin yatışır, güçlenirsin. Brighton'a, Scarborough'ya, Fraule Point'a git, gelip geçen gemileri seyret... Nereye istersen git ama, hemen git. Aklını çelmiyor mu bu tasarı? Hazırla bavulunu diyorum sana! Binkie'ye ben bakarım. Bak sana şunu söyle'yim ki en iyisi şeytanı karşına almamaktır, değil mi ki kozlar onun elinde. Yapacak tek şey var: Kaçmak!"

— "Doğru söylüyorsun belki ama, nereye gideyim?"

— "Özel muhabirsin; zorda da kalmışsın... Al bavulunu eline; ne olacağını sonra görürsün!"

Bir saat sonra, gecenin karanlığında, Dick arkadaşını arabaya bindirmiş, götürüyordu.

Arabada giderlerken, Dick: "Yolda belki de güzel bir yazlık yer görürsün." diyordu. Bak: Önce Eustein Garı'na git. O yandan bir dene. Sana bir öğüt daha: Kafayı biraz tütsüle bu akşam!"

Dick, eve dönünce, birkaç mum birden yaktı, atelye ona eskisinden daha karanlık geliyordu çünkü.

Bessie'yi düşünerek: "Ah! İezabel! civelek İezabel'cik!" diyordu (*). Yarın bana nasıl diş bileyeceksin!.. Binkie, gel buraya!"

Binkie hemen geldi, ocağın önündeki halının üzerine devrildi, ayaklarını bükerek, o pembecik karnını havaya doğru dikti; Dick de başladı, ayağıyla, dalgın dalgın okşamaya.

— "Ahlâksız değildi ama, düşüncesizdi, çılgındı, dedim, öyle mi? Yanılmışım. Demin söylüyordu: Güzel yemek pişirmiş. Demek ki düşünüp taşınarak yaptı bu işi. Anlıyorsun ya, Binkie? Sen kadın olsan da, karşındaki erkeği kandırmak için, "Ben güzel yemek pişiririm." diye övünsen, ölünce doğru cehenneme gidersin!"

(*) İsrail kraliçesi İezabel (M.Ö. IX. yüzyıl) peygamberleri öldürtmüş, putataparları korumuş; bağıını kendisine satmadı diye bir adamı taşlatmış. Bunun gibi daha birçok zalimlikleri yüzünden, katı-yürekli kadınlara örnek olarak anılır. (Çeviren)

XI

BİRKAÇ gün sonra, Dick kendi kendine: "Yaşam gerçekten pek tuhaf!" diyordu. "Torp gitti; Bessie bana düşman kesildi; benim şu *Karasevda* ilerlemiyor; Maisie'nin mektupları kısacık... Ben ise, midemin bozulmasını, başımın ağrımını merak ediyorum! Binkie, sen bilir misin insanın beyninin içi niye zonklar, gözlerinin önünde niye lekeler görür? Hap mı salık verirsin bize, köpecik?"

Dick daha biraz önce Bessie'nin kopardığı sunturlu bir kavgayı zor yatıştırmıştı.

Kız, belki ellinci kez olarak: "Torpenhow'ı buradan sen uzaklaştırdın!" diye ona çıkışmıştı.

— "Ah! Torpenhow senden yüz kat daha iyiydi!" diyordu.

Dick: "Bence de öyle!" dedi. "Onun için gitti ya. Ben kaldım bur'da seni elde etmek için dil dökmeye."

— "Beni! Beni elde etmeye çalışacaksın? Görelim bakalım! Asılmaktan korkmam, öldürürüm seni... Evet, öldürürüm! İnanmıyor musun?"

Dick bezgin bir halle gülümsedi. Gerçekten, hiç de hoş değildi birtürlü gelişmeyen bir tablo düşüncesiyle, konuşamayan bir köpek- le, çok konuşan bir kadınla bir arada yaşamak.

Bessie'nin sözlerine bir karşılık vermesi gerekirdi ama, tam o sırada, atelyenin bir köşesinde, bulanık bir buğu, kara bir tül dalgalanır gibi oldu...

Dick gözlerini ovuşturdu; kara sis dağılmadı.

— "Midemde bir bozukluk var, gaz yapıyor, gözlerim ondan kararıyor besbelli." dedi kendi kendine. "Hekime gideceğiz, Binkie. Gözlerimizin bozukluğunu savsaklamaya hakkımız yok. Ekmeğimizi onlarla kazanıyoruz, köpeciklerimize kemik onlarla alıyoruz..."

*
**

Doktor —ak saçlı, babacan bir mahalle hekimi— önce birşey söylemedi. En sonunda, Dick atelyesinde nasıl kara bir sis görür gibi olduğunu anlatmaya başladı da adamcağız ağır ağır mırıldandı:

— "Hepimiz için, arada-bir, kendimize baktırmak, ufak-tefek onarımlar yaptırmak ister. Tıpkı gemi gibi, beyefendiciğim. Bir bakarsınız, tekne çürümüştür, bölmeyi onarmak gerekir: Cerraha başvururuz. Bir bakarsınız, geminin donanımından biri bozulmuş: Ne yapılacağını ben söylerim. Makine bozulunca, beyin hastalıkları uzmanına gidilir... Yok, çanaklıktaki nöbetçiye de bozukluk, yapılacak tek şey gözcüye görünmektir... Ben de, bir gözcüye görünmenizi salık vereceğim size. Ara-sıra ufak bir onarım ister, beyefendi. Bu olmadan olmaz. Bir gözcüye görünün."

Dick bir gözcüye gitti; Londra'nın en iyi göz hastalıkları uzmanına. Şu mahalle hekiminin saçmaladığını biliyordu ya, gene de gitti. Bir yandan da, "Gözlük takmak zorunda kalırsam Masie ne der acaba?" diye düşünüyordu.

Yolda: "Biliyor musun, Binkie." diyordu, "Bay Mide beni çoktan uyardı ama, ben kulak asmadım. Gözlerimin önünde beliren lekeler ondan ileri geliyor."

Bekleme odasına giden taşlıktan geçerken bir adam çarptı. Adamın yüzüne sokak lambasının ışığı vurduğu sırada, Dick onu yarım-yamalak gördü.

— "İşte tam bir yazar!" dedi kendi kendine. "Alnı tıpkı

Torpenhow'ın alnı. Ne bitik bir hali var! Buradan cansıkıcı bir haber aldı, besbelli."

Bu düşünce üzerine, gerçek bir korkuya kapıldı; bu korkuyla da, bekleme odasından içeri girerken soluğu kesilir gibi oldu.

Oymalı, som tahtadan koltuklarla döşenmiş büyük bir odaydı bu. Duvarlar yeşil kumaş kaplıydı; üzerine de, kimisinin rengi baskıda daha da canlandırılmış resimler asılıydı. Dick bunlar arasında kendi tablolarından birinin kopyasını tanıdı.

Bekleyen yoktu; bunlar doktorun yanına Dick'ten önce gireceklerdi. Oturmuş beklerken, gözüne bir dizi Noel ilâhi kitapları ilişti; göz alıcı bir al üzerine yıldız baskılı ciltli kitaplar. Besbelli ki bu gözcüye küçük çocuklar da geliyordu. İri harflerle basılı bu basit kitaplar çocuklar içindi, sağlam.

Birini alıp baktı. İçinden: "Bu resimleri kim yapmışsa günaha girmiş." diyordu. "Pek kötü şeyler, Meleklerin biçimine bakılırsa, Almanya'da yapılmış olsa gerek."

Yaprakları çevirdi. Al müre çizilmiş bir dörtlük gözüne çarptı:

Bir başka sevinci de Meryem Ana'nın,

En büyük sevinci,

Şu oldu. Oğlu Hazret-i İsu'nın

Körleri gördürmesi.

dizeleri.

Dick bu dizeleri okudu, bir daha okudu; ondan sonrakileri de... sıra ona gelinceye kadar.

Doktor, koltuğa oturduktan sonra, üzerine eğildi. Gazlı bir inceleme aracının aynalarla yansıyan alevi gözlerinin ta içine kadar girince Dick ürperdi. Usta adamın elin onun kafatasında Sudan'da yediği kılıcın yara izine dokundu. Dick ne gibi bir durumda yaralandığını kısaca anlattı. Aracın kör edici ışığından kurtulunca, doktorun yüzünü yeniden gördü... Adamın yüzündeki üzüntü onu yeniden korkuya saldı. Beklediği haber önce usturuplu sözlerden

dürülü bir bulut içinde bildirildi. Dick *yara, alın kemiği, göz siniri, önlemek için çok sıkı kısıntılar... beyni yoracak hertürlü kaygıdan, tasadan kaçınma...* gibi sözcükleri işitti.

Boğuk bir sesle: "Son karar?" diye sordu. "Ben ressamım; çalışmak zorundayım da. Sonum n'olacak?"

Bunun karşılığı da gene birtakım laflar engininde boğuldu; yalnız, bu kez anlamı açtı.

Hasta: "İçecek bir şey verebilir misiniz bana?" dedi.

Bu iç karartıcı odada nice yargılar verilmişti; orada oturan zavallıların nicesi de yüreği güçlendirecek bir şey içmek gereksinmesini duymuştu elbet: Dick baktı elinin altında bir şişe konyak duruyor.

İçtikten sonra, öksürürken: "Yanlış anlamadımsa," dedi, "göz sinirinin körelmesi... ya da buna benzer bir şey tehlikesiyle karşı karşıyayım, demek? İyi olma umudu yok?... Nekadar bir süre var önümde... gözlerimi aşırı yormazsam, zorlamazsam, nekadar..."

— "Belki bir yıl..."

— "Eyvah! Peki, hiç aldırmazsam?"

— "Kesin olarak birşey söyleyemem... O kılıç vuruşunun doğurduğu zedelemeyi tam olarak ölçmek zor. Yara izi hayli eski... Sonra, uzun süre çöl güneşiyle karşı karşıya kalmışsınız. Üstelik, ince bir işe kendinizi aşırı verişiniz... Bütün bunlardan dolayı, süreyi kesin olarak hesaplayabilmek güç."

— "Sağolun, efendim! Gitmeden önce, burada biraz oturabilir miyim? Kusura bakmayın, hiç beklemiyordum... Gerçeği söylemekle çok iyi ettiniz. Sağolun!"

Aşağı indi. Binkie sokakta bekliyordu, sevinç gösterileriyle karşıladı onu.

Dick: "Kötü haberler aldık, köpecik!" dedi. "Öyle kötü ki bu kadar olur! Gidelim Park'ta bir düşünelim bakalım."

Delikanlının pek iyi tanıdığı bir ağaca doğru gittiler. Dick ağacın yanına oturdu; bacakları titriyordu çünkü. Göğsünün içi de buz

kesiyormuş gibi geliyordu.

— "Nasıl olur da hiç haber vermeden gelir böyle bir şey insanın başına! Kurşuna dizme gibi acı bir şey! Sessiz ölüm bu, Binkie; canlı canlı gömülme! Bir yıla kadar —o da, çok ölçülü davranırsak— karanlığa gömüleceğiz, artık kimseyi göremeyeceğiz, isteklerimizden hiçbirini elde edemeyeceğiz... yüz yıl yaşasak bile!"

Binkie sevinçli sevinçli kuyruk salladı.

— "Düşünmeli bunu, Binkie! Bakalım nasıl oluyormuş körlük!"

Gözlerini kapadı. Gözlerinin içinde ufacık kıvrım kıvrım alevler, ışıktan benekler uçuşmaya başlayıverdi. Gene de, gözlerini açıp parktan karşıya doğru bakınca, gördü ki görüş alanı hiç de azalmış değil; bal gibi görüyordu... Derken, gözbebeklerinin önünde hava fişeklerinden fışkırır gibi demet demet ışıklar belirdi.

— "Hiç de iyi değiliz, köpecik! Eve dönelim. Torp dönüp de gelse!"

**

O sırada Torpenhow İngiltere'nin güney illerini dolaşıyordu. Yanında Ceylan, rıhtımlarda geziyordu. Yazdığı o kısacık mektuplarda da, belli ki mahsus uzun uzun bilgi vermiyordu.

Dick öteden beri ne sevinçlerinde kimseden yakınlık beklemişti, ne de üzüntülerinde. Ayrıca, şimdi, atelyesinin yalnızlığı içinde, nereye baksa kara bir tül parçası sarkıyormuş gibi görürken, anlıyordu ki, Kader onu körlüğe mahkum ederse, dünyanın bütün Torpenhow'ları kurtaramazdı onu.

— "Hem sonra," diyordu kendi kendine, "onu nasıl buraya çağırırım da yanıma oturup boyuna bana acımaya zorlayabilirim? Hayır, bu ancak benimle ilgili bir iş. Tek başıma işin içinden sıyrılma-ya bakmalıyım!"

Divana uzanmış, bıyıklarını kemirerekten: "İçine gömüleceğim gece karanlığı nasıl şeydir acaba?" diye düşünüyordu. Birden, belleği Sudan seferinde karşılaştığı korkunç, tuhaf bir sahneyi ona yeniden çizdi. Bir askerin belden yukarısını geniş ağızlı bir Arap kılıcı boydan boya ikiye biçmişti. Zavalıcık, bir ara, hiç bir acı duymuyormuş gibi durdu. Sonra, eğilip bakınca gördü ki oluk gibi kan akıyor. Bunun üzerine yüzünü kaplayan aptalca şaşkınlık öyle gülünçtü ki, Dick de, Torpenhow da, canlarını kurtarmak için giriştikleri umutsuz bir kavgadan daha yeni çıkmışlarken, gene de pek katı-yürekli, gürültülü bir kahkaha kopardılar. Adamcağız da bir ara bu kahkahaya katılmak ister gibi oldu. Dudakları budalaca bir kıvrılışla aralandı... öyle kaldı: Ölüm onu yıldırım hızıyla kavradığı gibi yere çaldı. Zavalıcık onların ayakları dibine devrildi.

Bu anı üzerine, Dick'in sinirleri de aynı gülüşle boşandı. Kendi kendine: "Uğradığım bu sarsıntıdan duyduğum aptalca şaşkınlık da gecenin karanlıkları arasında silinip gidecek." diyordu. "Yalnız, benim, hiç olmazsa, biraz daha ömrüm var."

Atelyede bir aşağı, bir yukarı dolaşmaya başladı. Önce sakın sakın yürüyordu; sonra sinirden, sıkıntıdan, adımları, kaçır gibi, hızlandı, sertleşti. Sanki yanında ayakta duran kara bir gölge vardı da onu ileri doğru itiyordu. Gözlerinin önünde birtakım çemberler iç içe giriyor, iğne başları geçip-duruyordu.

— "Telâşlanma, Binkie, telâşlanma!" Kendine cesaret vermek için yüksek sesle konuşuyordu. "Ne yapacağız biz şimdi? Öyle ya, bir şeyler yapmak gerek: Önümüzde pek uzun zaman yok! Bu sabah öyle bir şey hiç aklımdan bile geçmiyordu ama, şimdi biliyoruz artık durumu. Öyle değil mi, Binkie? Işık sönünce Musa kendini nerede buldu? Karanlıkta buldu..."

• Binkie, iyi yetiştirilmiş bir köpek gibi, ağzı kulaklarına varıncaya dek güldü ama, hiç bir karşılık vermedi.

— "Önümüzde uzun bir zaman olsaydı, korkmak suç sayılmazdı. Sen ne diyorsun buna, köpeciğim?.. Şimdi ise, o korkunç

kovalamanın arkamdan geldiğini duyar gibi oluyorum..."

Alnını kaplayan buz gibi teri sildi.

— "Ne yapsam, ey Ulu Tanrı'm! Kafamın içindeki bütün düşünceler uçup gitti... Hiçbirini yakalayamıyorum... Aklımı hiç işletemiyorum! Evet ama, hemen şimdi bir şeyden bir şey yapmazsam deli olacağım!"

Çılgınca gezinti yeniden başladı. Arada-bir duruyor, gidip uzun zamandır yüz-üstü bıraktığı bir tabloyu, ya da defterleri arıyordu. İçinden gelen bir dürtüyle, yardım için uzatılmış bir ele, güvenlik sağlayacak bir sığınma yerine atılır gibi, yeniden çalışmalarına koyuluyordu.

Akşam oluyordu. Dick'e, birdenbire, körlerin sonsuz karanlığına bürünüyormuş gibi geldi. Umutsuzluk içinde: "Ey Ulu Tanrı'm, yardım et bana!" diye haykırdı. "Cezama çırpıldığım zaman inlemeyeceğim bile; yalnız, ah! ışık sönene kadar n'apacağım!"

Hiçbir karşılık gelmedi. Dick kendini biraz toparlamaya çalıştı. Elleri titriyordu... "Hiç titremez!" diye övündüğü elleri! Dışleri birbirine çarpıyor, terden yüzü ıslanıyor, korku kamçılıyordu. İşe koyulmak, ne olursa olsun bir resim yapmak için içi içini yiyordu. Gelgelelim, kafasında bir tek düşünce doğmuyor, onu tembel, güçsüz bir halde bırakıyordu. Boyuna söylenip duruyordu:

— "Kör olacağım!"

En sonunda, kendi kendine: "Hadi bakayım!" dedi. "Ayıp! Torp beni görse... İyi ki bur'da değil! Doktor da, kafamı yormamı salık verdi bana!... Gel, Binkie'ciğim, gel seni okşayayım!"

Köpek kendisini çılgınca sıkılan kollar arasında viyakladı. Sonra, Dick karanlıkta yeniden kendi kendine konuşmaya başlayınca, hayvan zekâsıyla, anladı ki korkulacak birşey yok, yatıştı.

— "Tanrı acır, Binkie... belki bizim istediğimiz kadar değil ama, gene de... Bekleyelim bakalım. Tutacağım yolu görüyorum artık. Bessie'nin başı üzerinde yaptığım bütün çalışmalar da iş yok.

Bunlar kafamı alt-üst etti. Ne yapacağımı buldum artık; billur gibi ıdıdı kafamda. Şimdi tasarladığımı *Karasevda*'yı kimse düşünemez. Biraz Maisie de bulunacak bu yüzde; çünkü, hiçbir zaman benim olamayacağına göre, Maisie de üzüntümün bir parçası. Bessie'den biraz bulunacak; çünkü karasevdanın ne olduğunu o da biliyor besbelli. İşte bunun resmini yapacağım... Eser bir kahkahayla bitecek... Evet, "gülme" denen şu, alaylı, ya da acılı yüz buruşturmayı tablom dile getirecek; kadın, erkek, kim bakarsa, yaşamında ufacık bir üzüntü bile duyduysa, şairin dediği gibi "dilinden anlayacak, acının verdiği kader birliği duygusunu ta içinde duyacak"... Evet, Maisie'yi utandırmak için girişeceğim bir yarıştan bu çok daha iyi. Bu tabloyu bal gibi yaparım artık, çünkü görüyorum... gözümün önünde görüyorum!...

"Dur biraz, Binkie... Uğur getireceksin bana. Gel bakayım buraya... kuyruğundan kaldırayım seni." Binkie, tam bir dakika, hiç sesini çıkarmadan, gık demeden, baş-aşağı asılı kaldı. "Yaman köpeksin sen: havada asılı tutuyorlar, bağırımıyorsun. Hayra alâmet bu!"

Binkie gene sandalyesine çıktı. Onđan sonraki saatlerde de, gözlerini kaldırıp her bakışında efendisinin, ellerini oğuşturarak, gülümseyerek, atelyede dolaştığını gördü.

*
**

Dick o akşam Maisie'ye mektup yazdı; ona sağılıklar dileyen pek ateşli bir mektup. Kendinden hiç havadis vermedi. Sonra, yapacağı *Karasevda*'yı düşünce görmek üzere, gitti yattı.

Kendisini bekleyen felâketi bir daha ancak ertesi gün hatırladı.

Islık çalaraktan, işe koyuldu. Yaratma coşkusunun o tertemiz, apaydın sevinciyle kendini toparlamıştı. Bu sevinç insana pek seyrekle nasip olur; besbelli ki kendini Tanrı'yla bir tutmasın, vakti ge-

lince de ölmekten kaçınmasın diye.

Herşeyi unuttu: Maisie'yi, Torpenhow'ı, ayaklarının dibine büzülmüş yatan Binkie'yi, hepsini. Yalnız, Bessie'ye takılmaktan da geri kalmadı. Onu, kızdıra kızdıra, en çılgın öfkeye dek sürükledi; bu da, üstelik, pek güç bir iş değildi. Kızın gözlerinde şimşekler çaksın istiyordu.

Bütün benliğiyle kendini çalışmaya vermişti artık. Ancak düşünde yaşıyordu. Kendisini bekleyen sonu unuttu gitti. Bu dünyanın işleri onu ilgilendirmiyordu artık.

Bessie: "Pek memnun bir halin var bugün!" dedi.

Dick, fırça vururken elini dayadığı değnekle, havada birtakım yuvarlak çizgiler çizdi, sonra gitti bir şey içti, susuzluğunu giderdi. Akşama doğru, ilk coşkusu yatışınca, gitti gene içti. Birkaç kadeh devirdikten sonra artık iyice inanmış bulunuyordu: Göz hekimi yanılmıştı; çünkü pek güzel görüyordu! Hiçbir şey engel olamazdı onun yakında güzel bir yuva kurmasına! Bu yuvanın sultanı da, ister-istemez, Maisie olacaktı...

Ertesi sabah keyfi gene kaçtı; ama, olsun: Şişe şişe içki elinin altındaydı. Yeniden işe koyuldu. Gözlerinin önünde gene kara lekeler, uçuşan çizgiler, belli-belirsiz ışıltılar belirdi. Bunun üzerine, gene şişelere başvurdu; *Karasevda* kafasında da, bez üzerinde de eskisinden çok daha güzel göründü. Pek tatlı bir sorumsuzluk duygusu vardı içinde; kendisini nasıl bir ölümün beklediğini bilip de, verimsiz, boş korkulara kapılmak yerine, son saatlerinin çılgıncasına tadını çıkarmaya bakan bir kimse gibi.

Günler olaysız geçiyordu. Bessie tam vaktinde geliyordu. O konuşurken sesi Dick'in kulaklarına uzaktan uzağa bir uğultu gibi geliyordu ama, yüzü hep onu inceleyen gözlerinin önündeydi. *Karasevda* bezden dışarı fırlamaya başlıyor, insanın çekebileceği bütün acıları çekmiş, gene de buna gülüp geçen bir kadını dile getiriyordu.

Yalnız, atelyenin köşeleri gittikçe daha çok kara tüllerle kapla-

nıyor, karanlığa gömüyordu. Sonunda kör olacak gözlerin önünde lekeler gitgide çoğalıyor, başağrıları da artıyordu.

Maisie'nin mektupları da gittikçe zor okunur oluyor, bunların karşılıkları bin güçlkle yazılıyordu. Dick başına gelen felâketten o sevgili insana hiç söz etmiyor, onun, orada, bitirmek üzere olduğunu söylediği tablonun da hiç adını anmıyordu.

Harıl-harıl çalışmakla geçen günler, çıldırtıcı düşlerle dolu geceler onu her bakımdan ayutuyordu. İçki de şimdi yeryüzündeki en iyi arkadaşıydı...

Bessie'ye gelince, çekilmez olmaya başlamıştı. Dick gözlerini kısarak ona uzun uzun baktı mı, çığlık çığlığa haykırıyordu. Ona ya surat asıyor, ya da tiksintiyle bakıyordu. Hemen hemen hiç konuşmuyordu.

Torpenhow gideli bir-buçuk ay olmuştu. Pek anlaşılmaz, kısa bir mektup geldi. Dönmek üzere olduğunu bildiriyordu; "Müjde! Büyük müjde!" diyordu. "Ceylan'ın haberi var; Kenen'in de. Hep birlikte perşembeye geliyoruz. Yemek hazırla, odanı temizlet."

Dick mektubu Bessie'ye gösterdi. Bessie de, bu fırsatı kaçırmadı, Torpenhow'ın gitmesine yol açtığı için hak ettiği bütün küfürleri yeniden yağdırdı ona.

— "Yaşayışımı mahvettin!" diyordu.

Dick, sert bir tavırla: "Bırak şimdi!" dedi. "Sokaklarda sarhoş heriflerle düşüp kalkacak yerde bur'da çok daha iyi yaşıyorsun."

Bessie: "Ne demezsin!" diye haykırdı. "Ne farkı var, anlayamıyorum. Atelyede, bir sarhoş herife modellik ediyorum şimdi de. Üç haftadır, hiç ayık halini görmedim. Sen mi... şu ayyaşlığınlan sen mi benden üstün olduğunu ileri sürmeye kalkıyorsun?"

— "Ne demek istiyorsun?"

— "Görürsün, görürsün... hele Torpenhow gelsin!"

Dick çok beklemedi, gördü.

Torpenhow Bessie'ye merdivende rastladı. Hiçbir sevinç belirtisi göstermedi: Gözünde kaç Bessie'ye değer haberler getiri-

yordu o şimdi.

Kenen'le Ceylan, onun arkasından, Dick'e seslenerekten, patır-kütür merdivenden yukarı çıkıyorlardı.

Bessie: "A! sizin Dick görülecek halde!" dedi. "Kırba gibi içki içiyor. Bir aydır sarhoş."

Karşılaşmalarını görmek için, onların arkasından usulca o da içeri süzüldü.

Gelenler, hep bir ağızdan keyifli keyifli konuşarak, atelyeye girdiler. Yüzü solmuş, süzölmüş, buruşmuş, gözleri yuvalarından dışarı uğramış, sakalı uzamış bir zavallı, aşırı sevinç gösterileriyle, karşıladı onları. Burnunun çevresini mavimtırak bir solukluk sarmış, omuzları çökmüştü. Gözlerinin altı da durmadan titriyordu. Dick işini ne kadar hızlı, ne kadar iyi yapıyorsa içki de işini öylesine hızla, öylesine iyi yerine getirmişti.

Torpenhow: "Sen misin bu?" dedi.

— "Evet, Benden bir bu kaldı işte. Oturun. Binkie iyi. Ben de, iyi çalıştım."

Ayakta sallanıyordu.

— "Yapacağın en kötü işi yapmışsın, sersem! Sen..."

Torpenhow arkadaşlarına döndü, yalvarır gibi baktı. Onlar da, yemek yemeğe başka yere gittiler. Onlar gittikten sonra, Torpenhow Dick'le konuştu. Yalnız, ona neler söylediğini bilemeyeceğiz. Çünkü bir arkadaşın öbürüne çıkışarak söyledikleri ikisi arasında kalmalıdır, buraya geçiremeyiz; ayrıca, Torpenhow biraz yakışık almaz simgeler, benzetiler kullandı, açık dile çevrilemez bir küçümseme belirtti.

Dick, canı sıkılmış arkadaşının elini elceğizlerinin arasına almış, gözlerini kırptırarak, onu dinliyordu. Yalnız, bir süre sonra, başını biraz kaldırıp savunmak gereksinmesini duydu. Çok iyi biliyordu ki ne kötü bir şey yapmıştı, ne de utanılacak. Torpenhow da görecekti ya bunu!

Kalktı, iki-büklüm sırtını düzeltmek için kendini zorladı. Son-

ra, yakında artık seçemeyeceği bu tanıdık yüze doğru döndü.

— "Doğru söylüyorsun." dedi. "Yalnız, benim de, sana verecek bir haberim var. Sen gittikten sonra, gözlerimde bir bozukluk olduğunu anladım. Göz hekimine gittim... Gaz makinesiyle... şey, yâni... gazla çalışan alevli bir araçla gözlerime baktı. "Kafatasında yara izi... kılıç yarası... göz sınırı..." falan dedi... Kısacası, yakında kör olacaktım! Gelgelelim, yapılacak bir işim var benim... gözlerim görmez olmadan önce! Bu işe büyük önem veriyorum... Hakkım da var, değil mi ya? Daha şimdiden, pek iyi göremiyorum. Yalnız, içince gözlerim yeniden canlanıyor. Ha! şimdi, diyorlar ki içip içip zil-zurna sarhoş oluyormuşum! Hiç de değil! Tablomu bitirebilmek için içiyordum ancak... Gel, görmek istersen bak!"

Torpenhow baktı, birşey söylemedi. Dick, onun ağır bir tavır takınışı, bir şey söylemeyişi karşısında, hafifçe bir inledi. Arkadaşının gelişine sevinmesinden miydi bu? Aşağılaşmış olmasından duyduğu sıkıntıdan, üzüntüden miydi? Evet ama, gerçekten aşağılaşmış mıydı ki? Yoksa, çocukça bir böbürlenmenin ilgisizlik yüzünden yaralanmasından ileri gelen bir sızlanma mıydı bu? O eşsiz tablosu için Torpenhow bir tek övücü söz etmemişti...

Biraz sonra, Bessie anahtar deliğine gözünü dayadı, içeri baktı: Torpenhow elini Dick'in omzuna koymuş, iki arkadaş, atelyede, gene eskisi gibi, gezinip duruyorlardı. Bunun üzerine, Bessie öyle kaba bir söz savurdu ki Binkie bile, merdivenbaşında oturmuş, sabırla salyalarını akıtaraktan, efendisini görmesine bırakmalarını beklerken, bunu duyunca utandı.

XII

ÜÇ gün sonra, Torpenhow, içi üzüntüden kurşun gibi ağır, Dick'e: "Demek öyle ha" diyordu, "içmeden iyi göremiyorsun, resim yapamıyorsun? Genellikle, tam tersidir."

Dick: "Bir sarhoş şerefi üzerine yemin edebilir mi sence?" diye sordu.

— "Evet, şerefli bir adam olarak yaşıdıysa."

— "Öyleyse, şerefim üzerine yemin ediyorum işte sana! Düşün, Torp'çuğum, şu sırada senin yüzünü zor seçiyorum. İki gündür ayığım, çünkü sen içmemi istemiyorsun. Bir damla içmedim, bir şey de yapmadım. Bukadar sert olma, dostum! Gözlerimin önündeki lekeler gittikçe çoğalıyor. Daha ne kadar görebileceğim, hiç bilmiyorum. Üç gün ver bana, Bessie'yle çalışayım; bırak istediğim gibi de içeyim: Tablom biter. Üç günde ölmem, değil mi ya? Çok-çok içki tutargasına uğrarım. O zaman da, Ceylan da sana yardım eder, beni yere yıkar, bağlarsınız! İçki içebileyim diye istemiyorum bunu senden; tablomu bitirebileyim diye istiyorum."

— "Dediğin olsun, zavallı dostum. Üç gün bırakıyorum seni... ama, yüreğim parçalanaraktan."

Dick çılgınca çalışmaya koyuldu. Viskinin sarı cini ona arkadaşlık ediyor, gözlerinin önündeki kara lekeleri kovuyordu. *Karasevda*, ressamının tasarladıklarını ner'deyse kılı kılına gerçekleştirerekten, bitmek üzereydi. Dick Bessie'le şakalaşıyordu ama, o burun bükerekten karşılık veriyordu. Dick oralı bile olmuyordu.

— "Sen anlayamazsın bunu, Bess." diyordu. "Adanmış Topraklar'ı karşımızda görüyoruz artık; yakında, ortaya çıkan eseri düşünerekten, dinlenebileceğiz. Bitirince, üç aylık model durma parasını vereceğim sana. Daha sonra, gene yardımını isteyecek olurum... Neyse, bırakalım şimdi bunu. Üç aylık parayı verecek olurum bana karşı dargınlığın biraz geçer mi?"

— "Yo, hiç de geçmez! Öyle dış bileyorum ki sana! Torpenhow benim yüzüme bile bakmıyor artık. Kimbilir ne seviniyorsundur, değil mi? Bütün vaktini iskambil falına, ya da al ciltli kitaplara bakmakla geçiriyor."

Bessie'nin söylemediği bir şey vardı: Torpenhow'ı elde etmek işine yeniden koyulmuştu. Torpenhow da, onun oynadığı tutku oyunlarından birinin sonunda, sakın sakın sarılıp onu öpmüş, sonra da kapı-dışarı etmişti "Sersemliği bırak!" deyerekten. Şimdi o bütün günlerini yakında savaş çıkma olasılıklarını Ceylan'la tartışarak, nereye, nasıl gidilebileceğini inceleyerek, tersanelerde, rıhtımlarda gizliden gizliye yapılan hazırlıkları öğrenerek geçiriyordu. Üç gün geçip de tablo bitmeden önce Dick'i görmek istemiyordu.

Bir gün Ceylan'a: "Biliyor musun," dedi, "yaptığı resim şahe-ser! Eskiden yaptıklarından bambaşka biçimde: Gelgelelim, ne yazık ki içkisi de öyle!"

— "Ne çıkar! Dokunma ona. Kendine gelince, bur'dan alır götürürüz, temiz hava aldırırız. Zavallı Dick! Artık görmez olunca kimbilir ne acıyaksın!"

— "İşin kötüsü şu ki ne zaman olacağı belli değil. Belki de asıl bu bilinmezliktir onu içkiye sürükleyen. Kafasını yaran Arap kimbilir ne güler bilse ki..."

— "İstediği kadar gülsün: Öldü o! Pek bayağı bir avunma ya bu da!"

Üçüncü gün öğleden sonra, Torpenhow Dick'in kendisine seslendiğini duydu.

— "Tamam!" diye bağıırıyordu. "Bitti! Gel, Torp! Güzel, değil

mi? Çok güzel, değil mi? Ah! cehennemin alevleri arasından geçtim sanki ben bunu ortaya çıkarıncaya kadar! Ama, değer, değil mi?"

Torpenhow baktı: Gülen bir kadın portresiydi bu, derin bakışlı, dudakları istekli bir kadın. Gülüşü bezin üzerinde patlıyor gibiydi; tam Dick'in istediği gibi acayıp, güçlü bir gülüş.

Torpenhow: "Kimden aldın sen bu eseni?" diye sordu. "Ne anlamı senin daha önce yaptıklarına benziyor, ne de işlenişi. Bu ne yüz! Bu ne gözler! Bu ne meydan okurcasına bir bakış!"

Elinde olmayarak, başını arkaya attı, tıpkı tablodaki kadın gibi bir anlamla gülmeye başladı.

— "Yaşam kumarında sonuna kadar oynamış; hiç kazanamamış; şimdi de yaşamla alay ederekden gülüyor... Bunu belirtmek istedin, öyle değil mi?"

— "Tamam!"

— "Peki ama, kimden aldın bu ağzı, bu çeneyi? Bessie'nin değil bunlar."

— "Bir... başkasının. Neyse, güzel, değil mi, sen onu söyle? Korkunç güzel, değil mi? Sarhoş olmama değer miymiş? Ben yaptım bunu, ben! Evet, evet... tek başıma yaptım... yarattım!"

Dick, burada, derin derin bir soluk alarak, mırıldandı.

— "Hey Ulu Tanrı'm! bugün bunu yapabiliyorsam, on yıla kadar neler yapmazdım! E, Bessie, sen söyle bakalım bize: Nasıl buldun?"

Bessie, başını öbür yana çevirerek: "Ben ömrümde böyle çirkin, böyle tiksindirici şey görmedim!" dedi.

Torpenhow da, başını salladı:

— "Böyle düşünecek olan yalnız Bessie değil, Dick! Bu yüzde insanı adam öldürmeye sürüklemek ister gibi bir anlam var sanki. Belden yukarının bükülüşünde hınzırca, yılanca bir şey var bile deyebilirim... anlatamayacağım bir şey."

Dick: "Uсталık işte bur'da!" diye haykırdı. İyicene anlaşılmış olmaktan dolayı pek sevinmişti. "Fransa'dayken öğrendiğim bir in-

celik var, onu kullanmak isteğinden kendimi geri alamadım. Ayrıntılarına girmeme gerek yok; anlayamazsın. Yalnız şunu bil ki başı birazıcık yana döndürmekle istenilen etki elde edilebilir; bunun içinde, yüzün bir yanı, çenenin köşesinden sol kulağın ucuna doğru, birazıcık kısaltılır. Ondan sonra, kulakmemesinin altındaki bölge koyultulur. Mesleğin püf noktalarından biridir bu, başka bir şey değil. Yapmak istediğimi saptadığım için, bu kurnazlığa başvurmaya haklı gördüm kendimi." Dick, burada, eserini seyrederek: "Ah! şaheserim!" dedi.

Torpenhow: "Kabul!" dedi. "Bir şaheser bu; inanıyorum, böylece de bütün dünyaya duyuruyorum!"

Dick, böbürlenir bir sevinçle, ellerini kalçalarına çırparak: "Acı çekmiş herkes de bunu böyle görecektir." dedi. "Çünkü acı çekmiş biri bunda kendi çektiği acı neyse onu bulacak; inan ki, kendine acırken, başını arkaya atıp gülmeye başlayacaktır... bu kadın gibi! Biliyor musun, buna ben yüreğimin yaşamını, gözlerimin ışığını döktüm! Ne olursa olsun artık! Yorgun düştüm, korkunç yorgun! Yatıp uyusam iyi olacak. Viskiye al götür, Torp; işi bitti artık. Sonra, Torp, Bessie'ye otuzaltı altın verir misin, üç altın da cabadan... sevinisin kızcağız... Tabloyu da ört."

Divana devrildi. Benzi uçmuş, yüzü çökmüştü. Lafını bitirir bitirmez uyuyuvermişti.

Bessie Torpenhow'ın elini tutmaya kalkıştı.

— "Hiç konuşmayacak mısın benlen artık?" diye sordu.

Torpenhow ise gözlerini uyumakta olan Dick'e dikmiş, öyle, bakıyordu.

Kendi kendine konuşarak: "Ne ölçüsüz bir benlik!" diyordu. "Yarından tezi yok, onunla ilgileneceğim, düzeltmeye çalışacağım. Sevgili çocuk! zahmete değer... Ne? Ne var, Bessie?"

— "Hiç... hiç. Yalnız, gitmeden önce, şuraya bir çeki-düzen vereyim. O üç aylık paramı hemen şimdi verebilir misin bana? Ver dedi ya sana."

Torpenhow çek yazdı, kıza uzattı, kendi odasına geçti.

Bessie, söz verdiği gibi, atelyeyi topladı, düzeltti. Çabucak kaçabilmek için kapıyı ardına kadar açtı. Yarım şişe terementi yağını bir beze döktü, *Karasevda*'nın yüzünü ovmaya başladı. Baktı resmin boyası çabuk bozulmuyor, bir palet bıçağı aldı, tabloyu orasından, burasından kızıldı; boyaların üzerinde açtığı izlerden ıslak bezi yeniden gezdirdi. Beş dakikada, tablo baştan başa bozulmuş, biçimsiz, karmakarışık bir renk bulamacı olmuştu.

Bessie, bunun üzerine, kirli bezi sobaya attı; "Al sana!" diye mırıldanarak, uyuyan adama dilini çıkardı; koşa koşa merdivenden aşağı indi. Torpenhow'ı bir daha hiç göremeyecekti ama, hiç olmazsa aklına koyduğunu elde etmesine set çeken, onunla boyuna alay eden adama elinden gelen bütün kötülüğü yapmıştı ya. Üstelik, bu adamdan para da almış olmak Bessie için bu gülünçlü oyunun cabasıydı.

Bu küçük acınacak yaratık, Thames'den öbür yana geçti, South the Water'in açıklı-koyulu renkleri arasında gözden silindi.

*
**

Dick o akşam iyi uyuyamadı. Torpenhow onu: "Hadi git yat." diye zorlamıştı ama, Dick'in gözleri fıldır-fıldır dönüyordu. Boğuk bir sesle: "Tabloma bir göz daha atalım." deyip duruyor, yatmakta çocuk inadı gösteriyordu.

Torpenhow da, boyuna: "Ha-di-git-yat!" diyordu. "Hiç de iyi değilsin. Kuduz kedi gibi sinirlisin!"

Dick, en sonunda: "Yarına hepsi düzelir, Torp. Hadi, iyigeceleler!" dedi.

Torpenhow, Dick'in yatağına yattığını görünceye kadar bekledikten sonra, atelyeden çıkarken, tablonun örtüsünü açtı...

Öyle şaşırdı ki bir çılgılık atacaktı, kendini zor tuttu.

— "Silinmiş... Kazınmış... yağla yıkanmış!.. Dick bunu bu akşam öğrenirse deli olur! Zavallı şimdi bile ner'deyse çıldıracak... Bessie yaptı bunu, sağlam! Böyle bir şeyi yapabilecek bir tek kadın vardır yeryüzünde! Hem de, aldığı çekin mürekkebi daha kurumadan!.. Zavallı Dick, yarın ne büyük bir umut kırıklığına uğrayacak! Öfkeden nasıl köpürecek! Kabahat biraz da bende: Ne demeye kaltığı bir sokak şıfırtısını kurtarmaya? Ah! zavallı, zavallı Dick! Tanrı seni pek amansız bir sınavdan geçiriyor!..."

Dick birtürlü uyuyamıyordu. Önce, başarı sevinci onu öyle coşturmuştu ki uykusu kaçmıştı; şimdi de, gözlerinin artık pek alışık olduğu o keskin pırıltıların yerini alan demet demet, renk renk fişekler yüzünden uyuyamıyordu.

Yüksek sesle: "Hah-ha! isterseniz bütün fişeklerinizi fırlatın artık!" diyordu. "Eserimi tamamladım; gerisinin pek önemi yok."

Gözlerini tavana dikmiş, kımıldamadan, öyle yatıyordu. Uzun süre dizginlenmiş olan içki deliliği damarlarında kaynıyordu şimdi. Alev alev yanan beyni incelenmeye gelmiyor, mantıktan kaçıyor. Elleri kupkuruydu; boyuna kasılıp duruyordu.

Dick biraz önce farkına varmıştı: Çizgi çizgi binbir ışıkla süslü, dönen bir kubbenin içine *Karasevda*'yı işliyordu; güzellik üzerine bütün düşünceleri de, bulunduğu o incelik, sallanır iskelenin yüzlerce metre aşağısında, canlanmışlar, birbirlerine sokularak oraya doluşmuşlar, onun şerefine bir ilâhi okuyorlardı.

O sırada, şakaklarının çeperi ardında bir şey pıt etti, bir yayın ipinin çok gerilip de kopması gibi. Kıvılcımlı kubbe çökuverdi; Dick de, karanlığa gömüldü.

— "Uyuyacağım artık... Oda ne karanlık! Lambayı yakalım, *Karasevda*'ya biraz daha bakalım. Ay aydınlığı olması gerekirdi..."

İşte o zaman Torpenhow birinin kendisine seslendiğini duydu... tanımadığı bir ses; öldürücü bir korkunun çınladığı bir ses.

— "Gördü tabloyu!"

Torpenhow'ın ilk düşüncesi bu oldu.

Arkadaşının odasına koştu, Dick, yatağının üzerine oturmuş, eliyle havayı tokatlıyordu.

— "Torp! Torp! ner'desin? Gel yanıma, n'olur!"

— "Ne var?"

Dick tırnaklarını geçirircesine arkadaşının omzuna yapıştı.

— "Ne mi var? Saatlerden beri karanlıktayım bur'da!.. İşitmiyor musun ne söylüyorum? Karanlıktayım! Torp, gitme, kuzum! Karanlık, diyorum sana... karanlık!"

Torpenhow mumu Dick'in gözünün bir karış yanına kadar uzattı. Işık yoktu bu gözlerde. Havagazı lambasını yaktı. Dick fışkıran alevin sesini işitti. Torpenhow'ın omzuna tırnaklarını daha da batırdı.

— "Yalnız bırakma beni! Yalnız bırakmazsın beni bu durumda değil mi?... Göremiyorum... Anlıyor musun?... Karanlık... herşey kapkara... Karanlık bir kuyuya düşer gibiyim!..."

Torpenhow: "Telâşlanma!" dedi, kolunu arkadaşının omuzlarına dolayarak onu ağır ağır sallamaya başladı, bebek sallar gibi.

Dick: "İyi geliyor." dedi. "Birşey söyleme. Biraz böyle durursam şu karanlık dağılacak gibi geliyor bana. Bak, dağılır gibi oluyor. Sus!"

Kaşlarını çattı. Gözlerini çılgın gibi karşıya doğru dikmişti. Gecenin ayazında Torpenhow'ın ayakları donuyordu.

— "Bir dak'ka böyle durabilir misin?" dedi. "Bir koşu gideyim, hırkamı, terliklerimi giyeyim geleyim."

Dick iki eliyle yatağın başına yapıştı, bekledi... karanlığın ışımasını.

Torpenhow gelince: "Amma uzun sürdü gidip gelmen!" diye haykırdı. "Biraz öncekinden daha da karanlık oldu... Neydi o, kapıya çarptığın?"

— "Koltuk... yorgan... yastık. Senin yanında uyuyacağım. Hadi gene yat bakayım! Sabaha iyileşirsin."

Dick: "Ne yazık ki iyileşemeyeceğim!" diye inledi. "Ah, ah!"

kör oldum ben! Bu karanlık hiç geçmeyecek!"

Yataktan dışarı fırlamaya kalktı, Torpenhow kollarını onun gövdesine doladı, çenesini omzuna bastırdı; göğsüne yaslamış, boğarcasına sıkıyordu.

Dick ancak: "Kör oldum... kör!" diye kekeliyordu. Kurtulmak için çırpınıyordu ama, gücü yetmiyordu.

Derin, tatlı ses kulağına: "Hadi bakayım, sakın ol." diye fısıldıyordu. Kollar da, daha sıkı dolanıyordu. "Kan kus da, kızılık şerbeti içtim, de. Korkuyorsun sanımasınlar."

Yiğit delikanlı arkadaşını kolları arasında ondan daha çok sıkamayacaktı artık. İkisi de soluk soluğa kalmıştı. Dick, inleyerekten, başını sağa, sola sallamaya başladı. En sonunda, sık sık soluk alarak: "Bırak beni!" dedi. "Kaburgalarımı kıracaksın. Korkuyorum sanımasınlar, öyle mi? Merak etme, kimse görmeyecek korktuğumu... ne karanlıklardaki cinler, ne de başka biri!"

— "Tamam! Şimdi yat bakayım. Geçti..."

Dick, söz dinledi, yattı.

— "Peki,. Yalnız, elini tutayım, olmaz mı? Bir şeye tutunmak zorundayım. Bilsen ne korkunç karanlıklara gömülme!"

Torpenhow koltuktan o iri, kıllı elini uzattı. Dick bu eli sıkı sıkı yakaladı. Yarım saat sonra, uyumuştı. Bunun üzerine, Torpenhow elini usulca geri çekti. Dick'in üzerine doğru eğilerek, korka korka, alnından öptü. Ölmek üzere olan yaralı bir arkadaşı, ayrılışını kolaylaştırmak için öper gibi.

*
**

Gün ağarırken, zavallı körün rahat rahat konuştuğunu duydu. Dick sayıklamanın sonsuz engineine kendini kapıp koyuvermişti, saçma-sapan konuşuyordu:

— "Yazık!... Çok yazık!... N'aparsın ki elden birşey gelmez,

George üstadım!... Körlük bir tek güne bakar... Karasevdaları, geçmiş sıkıntıları bir yana bırakırsak, sultanım da n'eylerse güzel eyler... Torp'un haberi yok bütün bu olup bitenlerden. Gölde biraz daha ilerleyelim, anlatacağım ben ona... Şu tayfalar da ipleri nasıl ziyan ediyorlar! Dört parmak kalınlığındaki bu halatı bir dak'kada yıpratacaklar!... Bak, ben sana demedim mi. Koptu işte!... Yeşil sular üzerinde ak köpükler... Gemi de geriye çark ediyor... Ne güzel bir görünüş! Hemen resmini çizivereyim... Bendeki de aptallığa bak! Çizemem ki, Bir göz hastalığı geldi bana. Mısır dakı on yara-dan biri bu. Şimdi Nil boyunca katar katar yayılıyor... Ya, çok tuhaf! Gül, Torp, gül!... Pek ağır bir halin var, azizim!... Sana gelince, Maisie, halattan uzak dur diyorum sana! Suyu düşersin, entarin ıslanır... Dikkat et, Maisie'ciğim!"

Torpenhow, içinden: "A! ben bu adı oradayken de işitmiştim." dedi. "Sudan'dayken."

— "... Yo, olmaz, Maisie... dalgakırana çok yaklaştın. Mızıkçılık ediyorsun!... Hah işte! biliyordum vuramayacağını... Aşağıya, sola doğru nişan al!... İnanç yok sende... herşey var, inanç yok... Yo, kızma. Bilirsin ki, seni şu inatçılıktan kurtaracak olsa, elimi bile keser veririm... Evet, senin uğruna sağ elimi gözden çıkarırım, bilsem ki senin bir işine yaracak..."

Torpenhow, kendi kendine: "İşte, ruhundaki gizi açığa vuruyor." diyordu. "Bir gün öyle demişti: "Tek başına yaşayan adamın kendisinden bir anlaşmazlık enginiyle ayrılmış ötekilere umutsuzca haykırışı." Dinleyelim bakalım..."

Sayıklamalar sürüp gidiyor, ikide-bir de şu Maisie adı geçiyordu. Dick şimdi sanat üzerine düşünceler yürütüyor, sonra kendisini köle yapan deliliğine sövüp sayıyordu. Maisie'ye. "Bir öpeyim... gitmeden önce bir kerecik!" diye yalvarıyordu. Vitry-sur-Marne'den çabuk dönmesini istiyordu ama, "erken dönmen rahatını bozmayacaksa" diye de ekliyordu. Yalnız, bütün bu birbirini tutmaz sözler arasında, gene de yeminle söylüyordu ki "sultanı n'eylerse güzel

eylerdi."

Torpenhow onun sayıkladıklarının bir tekini kaçırmıyordu. Böylece, Dick'in gizli yaşamına yavaş yavaş sokuluyordu.

Üç gün, Dick böyle sayıkladı durdu, bütün geçmişini parça parça canlandırdı. Sonra, sakın bir uykuya daldı.

Torpenhow "Ne acılar çekmiş, zavallı çocuk!" diyordu. "O ki insanların içinde en kendine-saygısı olanıdır, en bağımsızdır, biri onu köpek gibi tutsun böyle! Ben de, kalktım kendini-beyenmişliği üzerine öğüt vermeye ona! Görünüşe aldanmamalı; bunu bilmeliydim. Ne katıyürekliymiş o kız da! Dick, sersem, canını veriyor ona; o ise, bir öpücük vermemiş!"

Hasta, yatağından: "Torp," dedi, "sen çık sokağa kuzum. Git biraz hava al. Ne zamandır bur'da kapalı kaldın! Ben de kalkacağım. Ah! ne kötü şey be! Tek başıma giyinemem bile!"

Torpenhow giyinmesine yardım etti. Sonra aldı onu götürdü atelyedeki büyük koltuğa oturttu. Dick, karanlığın dağılacağı umuyla sinirleri pek gergindi ama, gene de sakın sakın çöktü koltuğa oturdu.

Karanlık ne o gün dağıldı, ne de ondan sonraki günler. Bunun üzerine başladı odanın içinde fır-dolayı, dönüp durmaya. Daha ilk adımlarında sobaya çarpınca, dört-ayak üzerine yürümeyi daha uygun buldu, elini ileri uzatıp yolunu "aydınlataraktan"

Torpenhow onu, döşemenin üzerinde, böyle buldu.

Dick, yere oturarak: "Yeni ülkemin topoğrafyasını çıkarmaya çalışıyorum." dedi. "Hatırlıyor musun hani bir gün çarpışmada zebani gibi koca bir Zenci'nin gözünü çıkardındı? Kör etmeseydin ne iyi olurdu! Bana iş görürdü şimdi... Bana mektup var mı? Kurşuni kaba zarfla gelenleri bana ver... arkasında da yuvarlak bir zımbırtı olacak... Önemsizdir hepsi."

Torpenhow zarfının arkasına kara boyayla bir M basılmış mektubu verdi. Dick içinde ne olduğunu biliyordu elbette; gerçekte arkadaşının bunları öğrenmesinde de hiçbir sakınca yoktu ama,

mektup kendisinin olduğu kadar Maisie'nindi de.

Kendi kendine: "Baktı ki karşılık yazmıyorum, o da mektubu keser." diyordu. "Böylesi daha iyi. Bundan sonra ne yararım doku-nacak ona?"

Bir ara, başına geleni kıza yazmayı düşündü ama, benliği birden ayaklandı.

— "... Hayır! Yetişir bu kadar düşüşüm! Kimseden acıma dilenecek değilim! Sonra, niye onu da üzeyim?"

Kafasından Maisie'nin anısını silip atmaya çalıştı ama, gözleri görmeyenlerin düşüncelere dalmak için bol bol vakitleri vardır; Dick'in de, yavaş yavaş yeniden güçlendikçe, o karanlık uzun gün-lerin bomboş saatlerinde kaç kere ruhunun derinliklerine kadar sarsıldı.-

Maisie'den bir mektup daha geldi. Sonra bir tane daha. Ondan sonra gelmez oldu.

Dışarının hafif havası yazın ilk çağırışlarıyla titreşirken, Dick pencerenin önünde oturuyordu. O zaman, aklına türlü türlü şeyler geliyordu: Maisie'yi başka biri elde etmiş; Maisie gönlünü daha güçlü, daha mutlu bir sevgiye kaptırmış. Dick'in ölü bakışlarının dikilip kaldığı kara perde üzerine, hayali dayanılmaz bir açıklıkla öyle sah-neler çiziyordu ki çılgına dönüp yerinden fırlıyordu. Boyuna da sobaya çarpıyordu. Belliydi ki soba odanın içinde dört yeri birden kaplamıştı; çünkü nereye doğru atılsa onunla karşılaşıyordu...

Sigara bile içemiyordu: İçinde yaşadığı karanlıklarda tütünün tadı yoktu artık.

Bütün kendine-saygısı yok oluvermişti. Torpunhow'ın yanında, sessiz, yoğun bir umutsuzluğa gömülüyordu; geceleri de öyle çılgın-lık nöbetlerine tutuluyordu ki bunu ancak yastığı biliyordu.

Boyuna da o dayanılmaz bekleyiş, karanlıkların ezici ağırlığı.

Bir gün, Torpenhow: "Gel gidip Park'ta gezinelim." dedi. "Ha-nidir hiç çıkmadın dışarı."

— "Neşe yarar? Karanlıklarda yer diye birşey yoktur. Kaldı

ki..." Dick burada bir duraladı. "Kaldı ki, çiğnenirim."

— "Korkma! Ben seni hiç bırakmam."

Sokağın gürültüsü Dick'i sinirli bir korkuya saldı. Torpenhow'ın koluna yapıştı.

Park'tan içeri girerlerken de: "Basacağım yeri ayağımın ucuy-la yoklamak durumuna düştüm!" diye haykırdı. "Böyle yaşamak-tansa Tanrı'ya sövüp sayarakтан öleyim daha iyi!"

— "Küfür yasak! A! işte nöbetçiler!"

Dick başını kaldırdı, gövdesini dikti.

— "Yanlarına gidelim." dedi. "Gidip onları... görelim! Çimen-lerin üzerine çıkar beni... koşalım! Ağaçların kokusu geliyor burnu-ma."

— "Alçak bir parmaklık var, dikkat et... Kaldır ayağını... Ta-mam!"

Torpenhow yerden bir demet ot yoldu, arkadaşına koklattı.

— "Duyuyor musun? Ne güzel kokuyor!"

Dick kokuyu zevkle içine çekti.

— "Şimdi, tabanları yağla, koşalım!"

Nöbetçilerin yanına sokulabilecekleri kadar yaklaştılar. Süngü-ler şakırdayınca, Dick'in burundelikleri titredi.

— "Daha yakına gidelim! Tabur halindeler, değil mi?"

— "Evet. Nasıl bildin?"

— "Öyle düşündüm. Ey benim askerlerim! Güzel askerlerim!"

Bakarakтан ilerledi... görüyormuş gibi.

— "... Eskiden ben bunların resimlerini yapardım... Kim yap-a-cak şimdi?"

— "Yürüyüşe geçmek üzereler. Mızıkayı işitince yerinden sıç-rama."

— "Borazan sesine alışık ordu beygiriyimdir ben, korkma! Ses-sizlik tedirgin eder beni. Daha yakına gidelim, Torp, daha yakına. Ah! nem varsa verirdim şunları bir dak'ka, bir dak'kacık görebil-mek için!"

Tüfekler canlıydı da yaşayışlarını, yüreklerinin atışını elinin altında duyuyordu sanki. Adam o ağır davulunu yerden kaldırıırken de, kayışların gerilişini duydu.

Torpenhow: "Değneklerini başının üstünde çaprazladı." diye fısıldadı.

— "Biliyorum... biliyorum. Benim kadar kim bilebilir!... Sus!"

Değnekler indi, gürültü koptu, mızıkanın sesine tabur yerinden oynadı. Yürüyen kitlenin geçerken yarattığı esintiyi Dick yüzünde duydu; tabanların deli edici yürüyüş sesini, fişekliklerin kayışlara sürtünüşünü işitti. Davul marşa eşlik eden içkili gazino havasını çalıyordu:

Elverir ki boylu-boslu olsun,

Andırsın pehlivanı.

Elverir ki ayık gelsin

Eve cumartesi akşamı.

Elverir ki beni sevmesini bilsin,

Seve seve öpsün beni.

Elverir ki yardım etsin eve.

O zaman onun olurum ben de.

Tabur geçtikten sonra, Dick'in başını önüne eğdiğini görünce, Torpenhow: "Ne var? Ne oldun?" diye sordu.

— "Hiç. Koştum da, yoruldum... Eve götür beni, Torp!... Niye sokağa çıkardın beni?"

XIII

CEYLAN Torpenhow'ın odasındaydı. Daha şişmanlamış, daha önemli bir kişi hali almış, daha da saldırgan kesilmişti. Yanında da, Kenen vardı, "koca savaş kartalı". Ortalarında da, yer yer, kimi ak, kimi kara başlı toplu iğneler batırılmış büyük bir harta. Balkanlar hartası değildi bu; orada hiçbir ayaklanma olmamıştı daha çünkü. Aşağı Sudan'dı sözkonusu olan.

Dick'i odasına yollamışlardı, yatmaya; çünkü gözleri görmeyenler gözleri sağlam kalmışların buyruğu altına girerler hep. Park'a son çıkışından beri, zavallı eskisinden de sinirli olmuştu. Bütün dünyaya küskündü. Kapkara bir öfke içinde yaşıyor, Maisie'den gelen, o açılmamış üç mektubu parmakları arasında boyuna evirip çeviriyordu.

Torpenhow iki arkadaşına hemen söylemişti: Bu yeni sefere onlarla birlikte katılamayacaktı. Parmağıyla da Dick'in odasının kapısını gösteriyordu.. Hava sıcak olduğu için, kapı açıktı.

— "Kabahat bulabilir misiniz bana bundan dolayı?"

Kenen: "Hiç!" dedi. "Yalnız, iyilikseverlikte biraz aşırı gitmek bu bence. Dick parasız değil ki, yahu! Sen yanında bulunmazsan açlıktan ölmez. Bütün ömrünü onun uğruna gözden çıkaracak değilsin ya."

Ceylan'a gelince, o da, mesleklerini başka deliler uğruna mahveden, onlardan bir "Sağol!" bile işitmeyen duygusal delilere bir şeyler homurdandı.

Torpenhow öfkeden kızardı. Ne yazık ki o da çok iyi biliyordu: Dick onun kendisine böylesine kul-köle oluşunu her zaman pek iyi anlar gibi görünmüyordu. Gene de, kendini tümüyle ona vermek Torpenhow'ın hoşuna gidiyordu. Öfkesini yendi; arkadaşının nasıl bir acı çektiğini ötekilere anlatabilmek için, onun en son başından geçenler üzerine ne öğrenebildiyse hepsini kısaca, açıkça anlattı. İki gazeteci dikkatle dinlediler.

Kenen: "Olur şey değil!" diyordu. "Bir insan, yıllardan sonra, çocukluk aşkına dönebilsin!"

— "Olmuş bir şeyi anlatıyorum sana. Artık lafını etmiyor ama, beni görmüyor sandığı zamanlar, ondan gelen mektupları elinde buruşturup duruyor günlerce. Ne yapayım dersin?"

— "Kıza mektup yaz."

— "Soyadını bile bilmiyorum. Ancak küçükadını biliyorum: Maisie. Sonra, mektup yazayım da ne diyeyim? Dick'e acısın da bırakmasın mı? Zavallı çocuğun yanına gir de bu çözüm yolunu ona şöyle-bir aç bakalım, seni nasıl boğazlamaya kalkar, görürsün!"

Kenen, söze karışarak: "E, Torpenhow'ın ne yapacağı belli." dedi. "Vitry-sur-Marne'e gidecek. Beziere-Landes yolu üzerindedir. Kiliseden iki kilometre kadar ötede, tepede, bir kavak vardır. Bu da gösterir ki Prusyalılar 1870'te kenti bombardıman ederken ellerinde aşağıyı kuşbakışı görecek güzel yerler vardı. Şimdi or'daki garnizon bir atlı bölüğü olsa gerek. Torp kıza durumu açıkça anlatacak; kız da hemen kalkıp Dick'in yanına gelecek... Dick'in ileri sürdüğü gibi onları birbirinden ayıran ancak kızın inatçılığı ise."

Ceylan da buna şunları ekledi:

— "İkisinin bir arada yılda dört yüz yirmi lira gelirleri olacak. Dick, bu sayıklar durumunda bile hesap yeteneğini yitirmemiştir. Bence, Torp, hemen yola çıkman için hiçbir engel ileri süremezsin."

Torpenhow'ın pek üzgün bir hali vardı.

— "Olacak şey değil bu. Olmaz. Kızı saçlarından çekerek sürükleye sürükleye getirecek değilim ya!"

Kenen: "Bizim meslek," dedi. "olmayacak şeyleri olur yapmaktır. Bunun için para veriyorlar bize... genellikle, halka hoş vakit geçirtmek için. Bu kez çok daha önemli bir neden var. Tamam, karar verildi! Sen gelinceye kadar ben de Ceylan'la birlikte bur'da kalırım. Sefere çıkma saatini beklemek üzere kente doluşacak olan özel muhabirleri bütün gün bur'da ağırlarız. Karargâhları olur burası. Herşeyi gereğince düzenleriz; sefer başlayınca sen de bizimle gelirsin. Tek kurtuluş yolu bu, senin için. Dick de buna pek sevinir."

— "Bir deneyeceğim... Aklı başında bir kadın Dick'i yüz-üstü bırakmaz sanırım."

— "Azarla kızı. Ben seni bilirim: Birkaç muz versin diye, koyu milliyetçi Sudanlı bir kadını nasıl tavlamaya çalıştındı! Bu kez girişeceğin iş onun yarısı kadar bile güç değil. Hadi, anlaştık: Yarın öğleden sonra bur'da yoksun. Ceylan'la ben kovuyoruz seni!"

*
**

Ertesi sabah, Torpenhow: "Dick," dedi, "sana yardım edebileceğim bir durum var mı?"

— "Hayır. Rahat bırak beni. Kaç kez söyleyeceğim sana: Hiçbir şey istemiyorum, çünkü gözlerim görmüyor!"

— "Öyleyse, benden bir şey falan istemeyeceksin?"

— "İstemeyeceğim. Senin şu pis fotinlerinin gıcirtısıyla rahat etme beni, başka bir şey istemem!"

Torpenhow, içinden: "Zavallı çocuk!" diyordu. "Sinirleri ayakta. Kabahat benim olsa gerek: Yanında yürürken yere daha hafif basmalı."

— "Peki." dedi. "Tek başına kalmak istediğine göre, ben de

dört-beş gün yoğun. "Gülegüle!" de bana, hiç olmazsa. Otelci ilgilendirir seninle. Kenen de, benim bölükte kalacak."

Dick'in suratı asıldı.

— "En geç bir haftaya kadar gelirsin umarım? Çekilmez biriyim, Torp, bunu biliyorum ama, n'apayım, senden geçemiyorum."

— "Doğrusunu istersen, geçsen iyi edersin."

Dick, el yordamıyla, koltuğa kadar geldi. İçinden de: "Nedir bu?" diyordu. Kendisine otelcinin bakmasını hiç istemiyordu; öyleyken, Torpenhow'ın boyuna kendisine yardıma koşmasına da sınırlanıyordu... Gerçek şuydu ki ne istediğini bilmiyordu. Karanlık birtürlü sıyrılmıyordu. Maisie'nin kapalı mektupları da, parmakları arasında evrile-çevrile, buruşmuş, yıpranmıştı. Evet, bunları ömrünün sonuna kadar okuyamayacaktı ama, olsun; Maisie, onu avutmak için, daha başkalarını da gönderebilirdi.

Ceylan'ın aklına geldi, Dick'e biraz kırmızı kalıp mumu getirdi. Eliyle yoğurarak oyalanır, eğlenir diye umuyordu. Nitekim, Dick birkaç dakika mumu mıncıkladı, bir biçim verdi. Sonra, üzgün üzgün sordu:

— "Bir şeye benzedi mi? Hiçbir şeye benzemedi, değil mi? Götür, götür! Körlerin el ustalığını belki elli yılda öğrenirim ancak... Torp nereye gitti, biliyor musun?"

— "Bilmiyorum." dedi Ceylan. "Onun odasında biz kalıyoruz. Sana bir yardımımız dokunabilir mi?"

— "Kendi halime bırakın beni, n'olur! Nankör demeyin bana sakın. Tek başıma daha rahat ediyorum da ondan."

Ceylan omuz silkerek uzaklaştı. Dick de, yeniden o karanlık düşüncelerine daldı. Bu düşünceleri kadere karşı ikinci bir başkaldırma ancak pek belli-belirsiz bir biçimde sarsıyordu. Hanidir son eserini artık düşünmez olmuş, yeni bir esere girişmek isteğini de yitirmişti. Derin derin kendine acıyordu, okadar. Kendini seve seve kapıp koyuverdiği umutsuzluk bir dinlenmeydi onun için. Gene de, bütün varlığı Maisie'yi çağırıyordu. Maisie anlardı onu! Man-

tığı ona: "Kız işine dalmıştır, seni unutmuştur besbelli." diyordu. "Birinin başına bir felâket geldi miydi herkes kaçır ondan; düşen koşucuyu arkadan gelenler çiğner geçerler." diyordu ya, o gene avunmanın yolunu buluyordu: "Eskiden ben nasıl Binat'dan yararlandımşa şimdi de Maisie benden öyle yararlanabilir hiç olmazsa..." diyordu. "Benim üzerimde incelemeler, çalışmalar yapar... Başka ne istiyorum ki? Yanında olmak, işte benim bütün istediğim bu. Ah! evet... yanında olmak, onu başkasının sevdiğini bilsem bile... Öf! ne aşağılık durum!"

Merdivenden doğru gelen şakrak bir ses düşüncelerini yarıda kesti:

*Bütün alacaklılar ağlaya, sızlaya,
Ne isterse yapsınlar, bize gelir vız!
Askerlerle birlikte gelecek salıya
Yola çıkmış olacağız!*

— "Yaşasın yaşlı İngiltere! Salıya, ver elini Hindistan! Yaşasın!"

Sonra, ayaksesleri. Bitişik kapı hızla itiliyor, kapatılıyor... Çığlıklar, tartışmalar, kahkahalar.

Gür bir ses: "Bakın, çocuklar! yeni biçim, en birincisinden bir matara geçti elime." diyordu. "E, nasıl buldunuz? Güzelce açılıyor, kendiliğinden kapanıyor..."

Dick yerinden fırladı. Bu sesi tanıyordu.

— "Cassavetti bu! Cassavetti... Londra'ya dönmüş, hemen yenisinden yola çıkmak üzere. A! şimdi anladım Torp niye yok! Bir yerde savaş var... Ben ise, gidemeyeceğim!"

Ceylan'ın sesini işitti: Ötekileri susturmaya çalışıyordu ama, boşuna.

Dick: "Benim için." dedi kendi kendine. "Benim için susturmaya çalışıyor onları!... Göçmen kuşlar kanatlarını açacaklar, bunu benim bilmemi istemiyorlar... Seslerinden tanıyorum: Morten... Sutherland... Mackaye... Londra'daki bütün savaş muha-

birlerinin yarısı bur'da! Ben ise onların arasına katılamayacağım!"

Merdivenbaşından el yordamıyla geçti, Torpenhow'ın odasına girdi. Duyularıyla anladı: İçerisi doluydu.

— "Nerede?" diye sordu. "Balkanlar'da mı savaş çıktı en sonunda, Ceylan? Niye bana haber vermediniz?"

Ceylan, çekine çekine: "Seni hiç ilgilendirmez sandık da ondan." dedi. "Savaş Sudan'da gene."

— "Ne mutlu size! Bırakın bur'da oturayım da konuştuklarınızı dinleyeyim. Sıkımam sizi; dışar'dan gazel okumamaya çalışırım. Neredesin, Cassavetti? Demin sesini işittim. İngilizcen eskisinden de berbat, azizim!"

Dick'i bir sandalyeye götürdüler, konuşma yeniden başladı. Dick hartaların açıldığını duydu. Basına verilen gizli bildiriler tartışılıyor, komutanlar, demiryolları, ordu ulaştırma işleri, ordu donanımı eleştiriliyordu. Saf halkın duysa korkacağı terimlerle, söylev verir gibi konuşuluyor, kimileri onaylanıyor, kimileri suçlanıyordu. Gülüyorlardı da; ölçüsüzcesine.

Bu canlı, sevinçli yaşam fırtınası Dick'i de sürükleyip götürüyor, deli ediyordu. Hepsi yakında yapılacak şanlı savaşı gözlerinin önünde görür gibiydiler. Ceylan öyle söylüyordu: Hazır bulunmak gerekti. Kenen at ısmarlamak üzere Kahire'ye çekeceği telgrafi yazıyordu. Cassavetti silâh altına çağırılacak kıtaların —belki de yanlış— listesini elde etmiş, yüksek sesle okuyordu.

Bu gürültü arasında, Kenen Dick'e birini tanıttı. Merkez Basın Ajansı'nın görev verdiği ressamdı bu.

— "İlk seferi." diyordu. "Birkaç ipucu veriver kendisine."

Tam bu sırada, yeniden bir haykırış, bağırış, lakırdı, kahkaha, küfür gürültüsüdür koptu. Bir curcunadır gidiyordu artık.

Biraz sesizlik olunca, Dick: "Torpenhow n'oldu, yahu?" diye sordu.

Ceylan: "Şimdilik tatilde." dedi. "Sanırım bir yerlerde keyif qatıyordu."

Kenen de buna şunları ekledi:

— "Bizlen gelmeyecekmiş, öyle söyledi."

Dick, öfkeyle: "A! öyle mi?" diye haykırdı. "E, ben size söylüyorum, bakın: Gelecek! Ben artık pek bir işe yaramam. Onu benim karşıma dikecek olursanız, öyle bir sarsarım ki kendine gelir, boyun eğer... O, geride kalacak? O, hepinizin en ustası, en güçlüsü! Ne demek!... Ah! nekadardı isterdim ben de sizlen gelmeyi!"

Kenen: "Biz de seni çok arayacağız." dedi.

Ajansın yeni ressamı da: "Herkesten çok ben arayacağım." dedi.

, Dick, kapıya doğru gitmek istiyormuş gibi, ayağa kalktı.

— "Size bir öğüt vereyim, bayım. Bir çarpışmada başınızdan yaralanacak olursanız, savunmaya kalkmayın, işinizi tamamlamasını isteyin düşmandan. Her türlü durumda, en iyisi budur, valla'!"

Eşiğe kadar götürmüşlerdi. Dışarı çıkarken, arkaya döndü.

— "Sağolun, hepiniz... buraya gelmeme bıraktığınız için."

*
**

Bir saat sonra, bütün gazeteciler gidince, Ceylan arkadaşına körün öfkesini hatırlattı.

— "Dişlerini nasıl gıcırdatıyordu, ha?"

Kenen: "Zavallı çocuk!" dedi. "Borazan sesini işitmiş, koşmuştu. Gidelim bakalım şimdi n'apıyor."

Coşku ateşi sönmüştü. Dick, atelyesinde, masasına oturmuş, çenesini ellerine dayamıştı. Onların geldiklerini sestten anlayınca da durumunu değiştirmede.

— "Acı!" diye hafifçe inledi. "Evet, çok acı. Gelgelelim, görüyorsunuz, dünya genë dönüyor! Gitmeden önce Torp'u görecekmiyim?"

Kenen: "Görürsün elbette." dedi.

XIV

NİYE yatmıyorsun, Maisie?"

— "Çok sıcak, uyuyamam. Bırak biraz hava alayım."

Maisie dirseklerini pencerenin parmaklığına dayadı, kavaklar arasındaki düz yola vuran ay aydınlığına daldı.

Yaz Vitry-sur-Marne'i iliklerine kadar kurutuyordu. Çayırarda otlar kavrulmuş, çay kıyısındaki killi toprak pişmiş, tuğla kesilmişti. Yamaçlardaki çiçekler çoktan kurumuş, bahçede güller solmuş, sapsarı üzerinde başlarını üzgün üzgün bükmüşlerdi. Çatı katındaki bu küçücük yatak odasında dayanılmaz bir sıcak vardı. Atelyenin duvarına yolun öbür yanından vuran ak ay ışığı geceyi daha da sıcak hale getiriyor gibiydi. Kapının direğine asılı çingirayın gölgesi yere gözü çeken, tırmalayan kara bir çizgi çekiyordu.

Maisie: "Ne kötü!" diye söyleniyordu. "Niye herşey ak değil? A! kapı duvarın tam ortasında değilmiş. Daha önce hiç gözüme çaprmamıştı."

Sinirliydi. Birincisi, şu son günlerdeki sıcaklardan bunalmıştı; ikincisi, çalışmaları da iyi gitmiyordu. *Karasevda*'yı canlandıracak olan o kadın başı tablosunu Salon'a gönderebilmek için vaktinde bitirememişti; Sonra, Kami de bunun başarısız bir eser olduğunu saklamamış, söylemişti ona. En büyük üzüntüsü de, hiç beklemediği bir şey: Dick —evet, Dick... kulu, kölesi, canlı malı— bir-buçuk aydır tek mektup yazmamıştı! Maisie sıcağa, tablosuna, Kami'ye ateş püskürüyordu ama, hele Dick'e!

Kendisi ona üç mektup yazmıştı; herbirinde de, konusunu yeni bir biçimde nasıl işleyeceğini ona anlatmıştı. Dick karşılık yazmaya tenezzül etmemişti. Bitmişti artık bu iş: Maisie de ona bir daha yazmayacaktı. İngiltere'ye dönüşünde de —güze dönecekti, çünkü Fransa'da kalışını kısa kesmeyi benliğine yediremezdi— Dick'in bu davranışına ne ad verdiğini yüzüne söyleyecekti.

Gene de, pazarları yaptıkları konuşmaları çok özliyordu; kendi kendine kabul etmek istediğinden daha çok. Dick'i gözlerinin önünde, Park'ın yanındaki evin atelyesinde, bir öğretmen tavırla, odayı arşınlarken görüyor, sanat üzerine coşmuş konuşurken, kendisine uzun uzun öğütler verirken duyar gibi oluyordu. Sonra elinden fırçayı alır, söylediklerini örneklerle gösterirdi.

— "Peki ama, neye daldı ki bana mektup yazmayı aklına bile getirmiyor?"

Maisie, gecenin soğuğuna karşı korunmak üzere, omuzlarına bir şal aldıktan sonra, pencereye abanarak dışarı sarktı. İnceden inceye bir esinti başlıyordu. Aşağıda, sıcaktan bayılmış, Maisie gibi eğilmiş bir gül, esintinin üfleyişiyle, hafiften hafife başını kaldırıyor, anlatılamaz bir gizi varmış gibi

Dick acaba başka ilişkiler kurmuş, başka zevkler bulmuştu da Maisie'nin çalışmalarıyla artık ilgilenmez mi olmuş, kendini bile mi unutmuştu? Yo, hayır! Olamaz!

Gül o anlaşılmaz baş sallamasını öyle ileriye götürdü ki taçyapraklarından biri döküldü. Alaylı alaylı kulağını kaşıyan hınzır-bir çocuğu andırıyordu bu gül.

Maisie: "Hayır!" diyordu. "Olamaz! Dick unutamaz beni. Benim o, ancak benim. Birincisi, bunu bana kendi söyledi... Sonra, bana ne! Beni unutursa kendine de zararı dokunur."

Gül başını boyuna sallayıp duruyordu, çiçeklerin o yüce anlamlı bilinçsizliğiyle. Gerçekte, Dick'in canının istediğini yapmaması için hiçbir neden yoktu... Kader öyle istiyorsa, o başka. Kader ise, onun için, Maisie değil miydi? Onun kaderi bu kıza yar-

dım etmesine bağlıydı. Ne gibi bir işte yardım edecekti ona? Çok çok tablo yapmasına. Bu tablolar arka arkaya İngiltere'deki bütün sergilere gönderilecek, işten anlar kimselerin ilgisini çekecekti. Gazete kesiklerinin yapıştırıldığı defter bunu gösteriyordu... Dick'in göz atmaya bile tenezzül etmediği gazeteler...

... Peki, ne engel vardı Maisie'nin —davranışlarını mantığa uydurmasını çok iyi bilen Maisie'nin— vaktini Londra'daki evin o küçük atelyesiyle Kami'nin Vitry-sur-Marne'deki büyük atelyesi arasında paylaşması için? Hayır, hayır, daha iyisi, başka bir ustanın yanında çalışırdı; onu çarçabuk başarıya ulaştıracak başka bir ustanın. Maisie'nin böyle bir başarı kazanmaya hakkı vardı elbette! Çünkü, sıkı bir çalışma, yılmadan çaba gösterme, on yıl sonunda, elbette ki böyle bir ödüle hak kazanmıştır! Doğru: On yıl nedir ki! Bunu Dick de söylemişti... Evet, şimdi mektup yazmak için bir dakika bile bulamayan bu adam bir gün öyle demişti! "Gerekirse on yıl bile beklerim, çünkü er-geç dönüp bana geleceksin!" diyerekten övünmüştü.

Peki, öyleyse niye hiç sesi-soluğu çıkmıyordu? Neler düşünüyordu o şimdi? Maisie bütün yaptıklarını ona hemencecik ne büyük bir sevinçle anlatacaktı! Yo, şu sırada, penceresinde, ayın onu gördüğü gibi gecelik entarisiyle değil! Hayır! uygun biçimde giyinmiş olarak; yüksekte bakarak, karşısında alçalmayarak.

E, ya Dick onun anlatacaklarını artık dinlemek bile istemezse? Onunla alay ederse? Ya o şimdi başka kadınları düşünüyorsa?... Saçma bir varsayımı bu ama, deylim böyle bir şey oldu... E, o zaman da, Maisie her türlü bağdan kurtulmuş olur, kendini daha çok çalışmaya verir, öyle tablolar yapardı ki...

Düşüncesinin o zorlu değirmen taşı hep bir çember üzere dönüp duruyordu.

"Kızıl saçlar" da, odanın öbür ucunda, sıcaktan kıvranıp, inleyip duruyordu.

Maisie, çenesi ellerinde, dirseklerini parmaklığın üzerine day-

dı, son yargıya vardı: Dick suçluydu. Bunun üzerine, tam kadından beklenir biçimde, kafasında bir suçlama tutanağı çırpıştırtıverdi:

Vaktiyle bir oğlan varmış, "Seni seviyorum." demiş, yanğından öpmüş, tıpkı şimdi aşağıda, bahçedeki şu solmuş sinir gül gibi başını sallayan bir sarı haşhaşın karşısında.

Bundan sonra anılarında bir boşluk vardı. Aradan yıllar geçiyor. Bu arada, daha başkaları da "Seni seviyorum!" diyorlar. Bunu da hep o işine en çok dalmış bulunduğu bir sırada söylüyorlar.

Sonra, o bir vakitlerin oğlan çocuğu yeniden ortaya çıkıyor, daha ikinci görüşmelerinde ona gene sevgiden söz etmeye başlıyor. Sonra...

Neyse, bütün yaptıkları, ettikleri anlatmakla bitmez. Vaktini hep onun yanında geçiriyor. Kendi bildiklerini ona öğretmeye çalışıyor. Sanat üzerine, ev yönetimi üzerine, çok hıyar turşusu yemek üzerine, —densiz—.usta ressamların fırçaları üzerine konuşuyor... Maisie her gün kullanmakta olduğu fırçaları, en iyi fırçalarını hep ondan almış. Delikanlı ona pek yararlı öğütler vermiş... Sonra, bir de şu varmış: Ara-sıra Maisie'ye bakarmış!

Nasıl da bakarmış! Hanımının ayaklarına sokularak yatmak için bir tek söz bekleyen dayak yemiş köpeğin bakışıyla.

Buna karşılık, Maisie ona birşey vermemiş, hiçbir şey... Yalnız... Bunu düşünürken, Maisie, elinde olmayarak, dudaklarını gecelik gömleğinin işlemeli yeline sürttü. Evet, yalnız bir kerecik kendini öptürmek lutfunda bulunmuş.

Nasıl da öpmüş! Korkunç!... Bir kere öpmüş ya, kendini mutlu saymalıymış artık. Bu yetmiyorsa, birdenbire mektubu kesmekle daha başta öpüşleri hak edeceğini mi sanıyormuş yoksa? Kimbilir! Başka kadınları öperek belki de!

İzlenimci ressam kızın alçak perdeden sesi duyuldu:

— "Soğuk alacaksın, Maisie! Gel yat artık. Senin, böyle, pencere önünde olduğunu bildikçe, beni de uyku tutmuyor."

Maisie omuz silkti, birşey söylemedi. Dick'in güçsüzlüklerini,

eksiklerini düşünüyordu... bir başkasının daha. Şu yezit ay aydınlığı uyumayı ona yasak eder gibiydi: Yolun öbür yanındaki atelyenin camlarını gümüşlü soğuk ışığına bulayordu. Maisie oraya vuran ay ışığını görümlmeye koyuldu, düşünceleri bulanıklaştı. Çıngırak asılı direğin gölgesi duvarda acayip bir biçimde uzayıp kısalıyordu; arada-bir de hepten siliniveriyordu. Ay yavaş yavaş çayırların bitimine doğru alçalıyordu. Yuvasına dönen bir tavşan yolun karşı yanında bu yanına iki sıçrayışta geçti. Sonra, sabah esintisi çayirlara doğru beklenmedik bir üfürüş saldı, kıyıları kurumuş çayın yanından hayvanların ilk böğürtüleri duyuldu.

Maisie'nin başı pencerenin parmaklığına değercesine eğildi, kara saçlarının gür yığını kollarına döküldü.

— "Maisie, uyan! Soğuk almak mı istiyorsun?"

— "Peki, şekerim, peki."

Maisie, uyku sersemi, yatağına doğru yürüdü, yorgun bir çocuk gibi sendeleyerekten. Yüzünü yastığa gömerken mırıldanıyordu:

— "Ah, Dick... Sanıyorum ki... Peki, ama, niye mektup yazmıyor bana?"

*
**

Yeni bir günle, atelyenin boya, yağ kokuları arasındaki günlük yaşamı gene başladı; orta çapta bir ressam ama, usta bir öğretmen olan Kami'nin hep-biteviye bilgeliği yeniden görüldü. Maisie dikkatini ona birtürlü yakınlık duyarak verememişti; o gün de, oturunun sona erdiğini bildiren geleneksel hareketleri sabırsızlıkla bekliyordu. Kami, alpaga ceketinin eteklerini toplayarak, buruşturarak, ellerini arkasına koyar, geçmişten öyküler anlatmaya, eski öğrencilerinden söz etmeye başladı. Bu arada, hiç değişmeyen, basma-kalıp sözleri sıralardı: "Unutmayın: Ne bir yönteminiz olma-

şı yeter, ne sanat sezisi, ne de fırça ustalığı. İnanç da ister... eseri duvara mıhlayan, sizi karşısında kımıldamadan durdutan inaç!"

Buna benzer daha birkaç söz söyledikten, bunlara eski öğrencileriyle ilgili anılar da kattıktan sonra, piposunu tüttürmeye bahçeye inerdi. Çırakları da, ya yatıp kalktıkları yerlere gitmek üzere dağılırlardı, ya da öbek öbek toplanarak atelyede kalırlar, günün sıcak saatlerinden sonra yeniden başlayacakları çalışmaları hazırlarlardı.

Maisie de, çıkmadan önce, o zavallı *Karasevda*'sına bir göz attı; yüzünü buruşturup dilini çıkaracaktı, kençini zor tuttu. Dick'e mektup yazmak için acele ederek, yoldan karşıya geçerken, kır bir ata binmiş, uzun boylu bir adamla karşılaştı.

Torpenhow ne yapmış etmişti de yirmidört saat içinde bu ücra köye gelebilmiş, ressamın sığınağını nasıl sorup soruşturup öğrenmiş, sonra da eliyle koymuş gibi bulmuştu? "Özel muhabir" için, hiç de olağanüstü sayılmayacak bir şeydi bu; çocuk oyuncağı.

— "Kusura bakmayın, küçükhanım..." dedi. "Soracağım densiz bir şey gibi görünür belki ama, gerçekten de başka türlü soramam. Maisie diye bir kız var mı bur'da?"

Geniş bir bahçe şapkasının içinden körpecik bir ses karşılık verdi:

— "Maisie mi?... Benim!"

Torpenhow, atı koyu bir ak toz bulutu kaldırarak yeri eşelerken: "Öyleyse ben de kendimi tanıtayım." dedi. "Benim adım Torpenhow. Dick Helder en yakın arkadaşımıdır... Şunu söylemek zorundayım ki... kör oldu."

Maisie, iyice anlayamadan: "Kör oldu?" diye haykırdı. "Olamaz! Kör olamaz o!"

— "Ne yazık ki, yakında iki ay olacak, gözleri hiç görmüyor."

Maisie yüzünü yukarı doğru dikti. Rengi inciye andırıyordu.

— "A! yo, yo! Hayır... İnanmam!"

Torpenhow: "Gelip kendiniz görmek ister misiniz?" dedi.

— "Şimdi mi? Hemen şimdi mi?"

— "Yo. Paris treni ancak akşam sekizde. Bol bol vaktiniz var, hazırlanabilirsiniz."

— "Kendisi mi yolladı sizi?"

— "Elbette ki o yollamadı! Böyle bir şey aklından bile geçmez! Bütün gün atelyesinde oturuyor; elinde birkaç mektup var, boyuna onları evirip çeviriyor. Okuyamıyor bunları, çünkü gözü görmüyor."

Geniş şapkanın altından hıçkırık gibi boğuk bir ses geldi. Maisie, başı önünde, evine doğru gitmeye koyuldu.

İzlenimci ressam kız, divana uzanmış, sızlanıp duruyordu: Baş ağrıyormuş.

Maisie, bir sandalyenin arkasına dayanarak. "Dick kör olmuş!" dedi. Sesi titriyordu. "Dick'im kör olmuş!"

— "Ne!"

"Kızıl saçlar" divandan fırlamıştı.

— "Dışarıda bir adam var, İngiltere'den şimdi gelmiş bana bunu haber vermeye... Dick bana iki aydır işte bunun için mektup yazamıyormuş demek!"

— "Gideceksin değil mi onu görmeye?"

— "Bilmem. Bir düşüneyim."

— "Düşünecekmiş! Hemen dönmelisin Londra'ya! Onu görmelisin, gözlerinden öpmelisin... öpmelisin, öpmelisin... o gözler aydınlığa açılncaya kadar! Sen gitmezsen ben giderim... Eyvah! neler söylüyorum! Sen ne hınzır aptal şeysin! Hemen yola çıkacaksın, anladın mı?"

Torpenhow'ın güneşte ensesi pişmişti; gene de, Maisie başı açık, ışığa karşı evinin kapısında görününce, dudaklarında pek tatlı bir gülümseme belirdi.

Kız, gözlerini önüne eğerek: "Geliyorum." dedi.

— "Öyleyse, bu akşam saat yedide Vitry garında bulunun."

Torpenhov sözünün dinlenilmesine alışık bir adamın sesiyle söylemişti bunu. Maisie buna karşılık bir şey söylemedi. İçinde

belli-belirsiz bir rahatlık duyuyor, bu adamla arasında hiçbir güçlük çıkmayacağını düşünüyordu. Adamın hiçbir şeyden yılmayan bir görünüşü vardı; çetin bir atı da, tek elle çekip çeviriyordu.

Maisie arkadaşının yanına geldi. Kızcağız hüngür-hüngür ağlıyordu. Öğleden sonraki ağır saatler ağlaşma, öpüşme (çok az öpüşme?, nane likörü, bavul hazırlama, Kami'yle de kısa bir görüşme arasında geçti. Bütün tasarılar ertelendi. Şimdiki halde tek yapılacak iş gidip Dick'i görmektir... Zavallı Dick, atelyesinde tek başına oturuyor, ondan gelen son mektupları, göremeden, elleyip duruyormuş. İşte, sokakta yanına gelen o acayip adam, arkadaşı, şimdi Maisie'yi onun yanına götürecekti.

— "Peki, sen ne yapacaksın?" diye sordu arkadaşına.

— "A, ben bur'da kalırım. Kimbilir, belki de senin *Karasevda*'nı tamamlarım!... Mektup yaz bana."

O gece Vitry'de tuhaf bir söylentidir dolaştı: Yabancı bir genç, biraz da deli gibi biri —belki de güneş çarpmış— yakın bir yerden bir at kiralamış, oralarda biraz kalmış; sonra, şu babalık B.Kami'nin yanında çalışmaya gelen o terelelli İngiliz kızlarından birini kaçırmış.

*
**

Calais'ye gelinceye kadar, Torpenhow Maisie'yle pek az konuştu. Yalnız, onunla yakından ilgilendi, her işine koştu, ona tek başına bir kompartıman buldu, oraya yerleştirip kendi ayrıldı. Bütün bu işi kolaylıkla başarmış olduğu için seviniyordu. Kendi kendine: "Şimdi yapılacak en akıllıca iş onu düşünceleriyle baş başa bırakmaktır." diyordu. "Dick sayıklarken ağzından kaçan sözlere bakılırsa, bu kız onu sustalı maymuna çevirmiş. Şimdi kendisinin söyleneni yapmak zorunda kalmasını yadırgayacaktır..."

Maisie bu konuda hiç düşünmedi. Kompartımanında tek başı-

na, gözlerini yumuyor, körlerin ne duyduğunu öğrenmeye çalışıyordu. İngiltere'ye böyle ansızın dönmesi kendi isteğiyle değil, biraz birinin buyruğuyla olmuştu; öyleyken, gene de —tuhaf şey— hiç yadırgamıyordu. Ne olursa olsun, bu yolculukta eşyayla falan uğraşmak zahmetinden kurtulmuştu; yanında da, hiçbir işe yaramayan o kızıl saçlı arkadaş da yoktu.

Gene de üzerine bir üzümlük çöktüğünü belli-belirsiz sezer gibi oluyordu. Nasıl yapacaktı bu işi? O Maisie... Kabahatli olduğunu nasıl kabul edecekti? Gözünde kendini temize çıkarmak işine girişmişti, bunu tam başarmak üzereydi de... Torpenhow çıkageldi, onu güvertede buldu, Dick'in başına bu felâketin nasıl geldiğini anlatmaya başladı. Biriki ayrıntıyı atladı, sayıklarken ağzından kaçırıkları üzerinde durdu.

Sonra birdenbire sustu, ondan sonrakilerin hepsi gözünde önemsizmiş gibi. Sigara içmek üzere uzaklaştı. Maisie tek başına kaldı. Torpenhow'a kızıyor, kendine sinirleniyordu.

Torpenhow onu Dover'den Londra'ya ner'deyse kahvaltı edecek vakit bile bırakmadan götürdü. Masie'de saygısızlığa kızma yeteneği birazıcık olsun kalmış olsaydı, taşlıkta, karanlık bir merdivenin altbaşında kısaca verilen kesin buyruğa karşıçıkardı. Torpenhow en üst kattaki bir odadan bilgi almaya gitmişti. Yalnız, Maisie, geçirdiği sıkıntı arasında, kendisini katı-yürekli bir kız çocuk gibi gördüklerini sezinlemekten geri kalmadı, soluk yanaklarını bir kızılık bürüdü. Bütün bu olup bitenlerde kabahat Dick'indi. Ne aptallık etmiş de kör olmuştu!

Torpenhow onu aldı, bir kapının önüne götürdü. Kapıyı açtı.

Maisie karşısında Dick'i gördü: Çenesini eline dayamış, pence-nin önünde oturuyordu. Kucağında üç mektup vardı, arada-bir elli-yordu. Maisie'yi buyruklarla yönetmiş olan o uzun boylu genç adam yok olmuş, kapı kızın arkasından kapanmıştı.

Dick, gürültüyü işitince, mektupları cebine sokuverdi.

— "Merhaba, Torp! Sen misin?... Çok yalnız kaldım..."

Sesine körlerde görülen o, alçak perdeden, acayip tınlayış gelmişti. Maisie odanın bir köşesine büzüldü. Elini göğsüne bastırarak, yüreğinin alçak atışlarını tutmaya çalışıyordu. Dick dosdoğru onun yüzüne bakıyordu. Maisie ilk kez anladı bakıp da görememek diye bir şey olabileceğini. Trende gelirken, körlüğün nasıl şey olduğunu "anlayabilmek için" gözlerini kapamak, sonra isteyince açmak ancak bir çocuk oyunuydu. Bu adamın gözleri faltaşı gibi açıktı ama, görmüyordu.

— "Sen misin, Torp? Geleceğini söylemişlerdi bana."

Sessizliğin uzaması Dick'i şaşırtıyor, sıkıyordu; sinirlendiriyordu bile.

Titrek, cılız bir ses karşılık verdi:

— "Hayır. Ben geldim."

Maisie dudaklarını güçlkle kıpırdatarak konuşabilmişti.

Dick, kımıldamadan, alçak sesle: "Hayda!" dedi. "Bir bu eksikti! Karanlığa alışmaya başlıyordum ama, boşluktan sesler işitmeye gelemem!"

Böyle kendi kendine konuştuğuna bakılırsa, kör olduğu gibi, çıldırmış mıydı da? Maisie'nin yüreği daha da hızlı hızlı attı, soluğu tıkanırken hafif bir ses çıktı. Dick ayağa kalktı, el yordamıyla odanın öbür ucuna doğru yürümeye başladı. Geçerken, eli masaları, sandalyeleri taniyordu... Derken, ayağı halının bir katına takıldı, dizlerinin üzerine düştü, çarptığı şeyin ne olduğunu parmaklarıyla yoklamaya başladı...

Maisie eski günlerin Dick'ini hatırladı: Sanki dünya onunmuş da bunula övünüyormuş gibi bir yürüşü vardı. Atelyede gidip gelişi, daha geçenlerde vapurun güvertesinde yürüşü gözünün önüne geldi. Yüreği öyle çarpıyordu ki bayılacak gibi oluyordu. Dick, onun soluğundan yön bularak, yaklaşıyordu.

Maisie'nin eli birden ona doğru uzandı. Geri itmek için mi? Yöneltmek, çekmek için mi? Bilmiyordu. Eli göğsüne değdi. Dick, yıldırım çarpmış gibi, birden geri çekildi.

— "Maisie bu!" diye haykırdı, hıçkırır gibi. "Ne işin var senin bur'da?"

— "Geldim... Geldim... seni görmeye."

Dick'in dudakları kasıldı. Kendini tutabilmek için çabalıyor gibiydi.

Sonra: "Oturmaz mısın?" dedi. "Görüyorsun: Gözlerim... bozuldu."

— "Biliyorum! Biliyorum... Niye bildirmedin bana?"

— "Yazı yazamıyorum ki'artık."

— "Evet ama, Torpenhow'a rica edebilirdin..."

— "Ne karıştırmış o benim işime?"

— "Vitry'den beni buraya o getirdi... Gelirsem iyi olur diye düşünmüş."

— "Nasıl? Ne oldu sana? Bana ihtiyacın mı var yoksa? Eyvah! neler söylüyorum! Benim elimden birşey gelmez artık. Unuttum!"

— "Ah! Dick, öyle üzüldüm ki! Bunu sana söylemeye geldim... Sandalyene götüreyim mi seni?"

— Hayır, hayır! Çocuk değilim ben! Kimsenin acımasına ihtiyacım yok... Acıyorsun bana, değil mi?... Evet, başıma geleni sana bildirmek istemedim. Hayır... yere yıkılmış, bitmiş bir adamım ben... Bir işe yaramam artık. Bırak beni."

Senedeleyerekten, göğsü hıçkırıklarla sarsıllardan, sandalyesine doğru gitti.

Maisie ona bakıyordu. Şimdi artık korkudan titremiyor, derin bir karmakarışıklık duyuyordu. Dick'in "yere yıkılmış, bitmiş bir adamım ben" deyişi korkunç bir gerçeği belirtiyordu. Maisie o hızlı yolculuğu sırasında bunu hiç düşünmemişti. Şimdi birden gözüne çarpmıştı. Eskiden tanıdığı o sözünü-dinletir, acar adam yerine şimdi karşısında süngüsü-düşük, acınacak biri vardı. Ustası saydığı, kendisine destek olmasını istediği ressam değildi o artık; bir koltuğa mihlanıp kalmış, ağlaya ağlaya eriyip gidecek bir kördü o şimdi. Evet, Maisie ona karşı ömründe kimseye duymadığı derin, içten

bir acıma duyuyordu, orası öyle ama, bu acıma bile ona biraz önce duyduğu umutsuz sözlerle karşılıkma isteğini vermiyordu. Yolda gelirken, hiç konuşmadan, kımıldamadan, öyle, oturuyordu; içinde bir üzünlük, benliği yaralanmış gibi bir duygu vardı, çünkü dönüp gelişini Dick'in kendi hesabına bir başarı gibi karşılayacağını sanıyordu. Şimdi ise içinde gittikçe sevgiden uzaklaşan bir duygu vardı.

Dick, gözlerini gene ona doğru çevirmemeye bakarak: "E, ne yapmayı düşünüyorsun?" diye sordu. "Sana daha çok yük olmak istemem."

Maisie'nin konuşabilmek için derin bir soluk aldığını anladı. Yalnız, ondan sonra boşanan coşku selini Maisie gibi o da hiç beklemiyordu. Kolay kolay coşkuya kapılmayan kimseler gözyaşlarının derin kaynakları açılıverince kendilerini hiç tutmadan ağlayıverirler. Maisie de şimdi bir koltuğa yığılmış, başı ellerinin arasında, hüngür-hüngür ağlıyordu.

— "Yapamam!" dedi en sonunda. "Gerçekten, yaşamam!... Kabahat benim değil, bunu bil, Dick! Öyle üzülüyorum ki!"

Dick bütün gövdesiyle doğrulup dikildi. Kızın içten sızlanması onu kırbaçlamıştı sanki.

Maisie ise, ağlıyor, ağlıyordu. Beklenmedik olay karşısında pek güçsüz kalıvermişti; kendinden vazgeçebilecek durumda değildi; kaçmaya hazırды.

— "Kötü bir şey bu benim bakımımдан, biliyorum." diyordu. "Utaniyorum kendimden. Gelgelelim, elimde değil... Ah! Dick, benden birşey istemeyeceksin, değil mi?"

Bir ara başını kaldırdı, Dick'le göz göze geldi. Dick artık tıraş olmuyordu; uzamış sakalının altında, yüzü solmuş, kırıkmıştı. Dudakları gülümsemeye çalışıyordu ama, acı bir gülümsemeydi bu. Bütün bunlar bir yana, Maisie'yi en çok o sönük gözler korkutuyordu. Onun Dick'i kör olmuştu; yerinde şimdi bir yabancı vardı; Maisie onu ancak sesinden tanıyordu.

— "Kim senden bir şey istiyor, Maisie? Durumu anlattım ya ben sana. Yalvarırım ağlama böyle! Bak söylüyorum sana. Ağlanacak bir şey yok ortada."

Maisie, buna karşılık: "Bilsen kendimden nasıl tiksiniyorum!" dedi. "Ah! Dick, yardım et bana, yalvarırım!"

Hıçkırıklarını tutamıyor, boğulacak gibi oluyordu. Dick, korkuya kapılarak, sarsak sarsak ona doğru geldi, kolunu boynuna attı, kızın başı onun omzuna devrildi.

— "Sakin ol, cancağızım, sakın ol. Ağlama bakayım. Hakkın var, canım! Yerden göğe hakkın var. Niye kendine kabahat buluyorsun? Hiçbir kabahatin yok senin. Yoldan geldin de onun için sinirlerin sarsılmış, besbelli. Sonra, sen daha yemek de yememişsin. Şu Torp da, ne hayvan şey... seni alıp bana getirdi!"

Maisie: "Ben kendim gelmek istedim!" diye atıldı.

— "Peki, peki... İşte, geldin, beni... gördün. Sağol! Kendine gelir gelmez, gider dinlenirsin biraz. Deniz yolculuğun iyi geçti mi?"

Maisie şimdi daha usul usul ağlıyordu. Ömründe ilk kez, birine yaslanabildiği için belli-belirsiz bir mutluluk duyuyordu. Dick, sevgiyle ama, çekine çekine, onun omzunu okşuyordu: Kızın omzu nerede, tam bilemiyordu.

En sonunda, Maisie onun kolları arasından sıyrıldı. Baştan aşağı titreyerekten, bekledi. Dick, birbirlerinden odanın bütün genişliğince uzak kalabilmeleri için, gene pencerenin önüne gitti. Yüreğindeki kaynaşmayı yatıştırabilmesi için uzaklaşması gerekiyordu.

— "Şimdi daha iyisin ya?" diye sordu.

— "Evet. Sen?... Benden nasıl soğumuşsundur artık, kimbilir!"

— "Ben, senden soğuyacağımı? Ben ha?... Ben!"

— "Ne yapabilirim senin için, söyle? İngiltere'de kalayım mı? O zaman arı-sıra gelir seni görürüm."

— "Hayır, Maisie! Buraya bir daha gelmezsen bana çok daha iyilik etmiş olursun. Böyle söylediğim için kusura bakma. Densiz bir lakırdı etmek istemem sana. Yalnız, sakın düşünme ki... Evet,

doğru söylüyorum: Hemen şimdi gitsen çok daha iyi olur."

Gücünün sonuna gelmek üzereydi. Biliyordu ki durum biraz daha uzayacak olursa, bütün gücünü yitirecek, artık kendini kollayamayacaktı.

Maisie, bitkin bir halle: "Benim lâyığım da bu!" dedi. "Merak etme, Dick, gidiyorum. Ah! ne büyük bir acı bu benim için!"

— "Yo... hiç de değil. Niye acı olacaktı! Hiçbir neden yok aç çekmen için... Dur bir dak'ka. Sana bir yadigâr vermek istiyorum: Benim *Karasevda*'yı. Çok güzel olmuştu... son gördüğümde! Sakla onu, Maisie, Dick'in yadigârı olarak. Sıkıntıya düşersen, satarsın. Birkaç yüz lira eder, piyasada."

Tabloları arasında aramaya başladı.

— "Kara çerçevelidir. Elimi deşdirdiğim kara bir çerçeve mi?... Hah, işte!... Nasıl?"

Tabloyu Maisie' doğru çevirdi. Bozulan, silinen resimden şimdi ancak biçimsiz bir renk yığını kalmıştı... Dick gözlerini kızın yüzüne dikmişti, onun bakışında beklediği hayranlığın pırıltısını görebilecekti gibi.

— "E?"

Sesi dolu dolu, ner'deyse şakrak çıkmıştı. Sanatkâr olduğu için, güzel bir eser yarattığını biliyordu; bunu karşısındakine de güvenli bir övünçle gösteriyordu.

Maisie bu anlaşılmaz karman-çorman şeye bakıyor, çılgınca bir kahkaha atmamak için kendini zor tutuyordu. Hayır, bu deli saçması ne kadar gülünç olursa olsun, Dick'in hatırı için, hiç belli etmemeliydi.

— "Ah! Dick, ne güzel!" dedi.

Sesi zorla bastırıldığı hıçkırıklarla titriyordu. Dick bu sinirli hıçkırıkları duyunca, hayranlıktan haykırış sandı.

— "Seve seve alacaksın demek? Sen şimdi bırak, sonra gönderirim."

— "Ne? Bana mı veriyorsun? Ah! Sağol, sağol!"

Maisie'yi şimdi öyle dayanılmaz bir gülme isteği sarmıştı ki buna kapılmamak için çabucak kaçmalıydı... Çılgın gibi, kapıya doğru koştu; gözü birşey görmeden, kulağı birşey işitmeden, ıssız merdivenin alt başına kadar indi; kendini bir faytona attı, Park'ın kuzeyindeki o küçük evine gitti.

İçeri girince, dörtte-üçü eşyasız oturma odasında oturdu, düşünmeye başladı.

Uzun uzun Dick'i düşündü; ömrünün sonuna kadar kör kalacak olan Dick'i. Kendini de düşündü, durumu üzerine yargıya varmak için. İçindeki üzümlük hoşuna gitti; gene biraz benlik yarası, utanç bile duydu. Bir ara, kızıl saçlı arkadaşını hatırladı, olup bitenleri öğrenince nasıl kızacağını düşündü. Sonra, hep yaptığı gibi, kendini temize çıkardı. Az-buçuk bir şaşkınlık içinde, kendi kendine: "Alt yanı, Dick benden birşey istemedi ki." diyordu.

Bu da, Maisie'nin sonu oldu.

Gelgelelim, Dick'in acıları, kıvranmaları son bulmamıştı. Birincisi, hatırlıyordu: Maisie'ye gitmesinin daha iyi olacağını kendisi söylemişti; evet ama, niye böyle birdenbire çıkıp gitmişti, "Hoşçakal!" bile demeden?

Öfkesi birden Torpenhow'dan yana çevrildi. Onun yüzünden uğramıştı bu küçümsenmeye; acıklı huzurunu bir daha düzelmemek üzere o bozmuştu. Ondandır karanlık saatler yeniden çöktü; pişmanlıklarla, yerine getirilemeksizin karanlıklar içinde sönen isteklerle dolu saatler. Evet, "sultanım n'eylerse güzel eylerdi" ama, sultanlık hakkını bugün yalnız kendisi için kullanmakla tek kulunu amansızcasına yaralamıştı. Yarasının ne derece derin olduğunu kendi de bilmiyordu.

İki düşünceyi bir araya getirebilecek hale gelince, kendi ken-

dine: "Yeryüzünde bir o kalmıştı bana, onu da yitirdim!" dedi. "Şu Torp'çuk da buluşundan dolayı besbelli öyle sevinmiştir ki yanlış davrandığını kendisine dünyada söylemem. E, gene de biraz düşünelim bakalım..."

Torpenhow, Dick'i, kendini toparlasın diye, iki saat yalnız bıraktıktan sonra: "Merhaba!" deyerekten atelyeden içeri girdi. "İşte geldim. Daha iyişin ya?"

— "Pek bilmiyorum, Torp. Gel şuraya."

Dick, sıkılıyormuş gibi, birkaç kez öksürdü. Arkadaşına çıkışmalarını biraz tatlılaştırmak için söze nasıl başlayacağını bilemiyordu.

Torpenhow: "Birbirimize açıklama yapacağız da n'olacak?" dedi. "Kalk, yürüyelim."

Hep yaptıkları gibi, odada dolaşmaya başladılar: Torpenhow eli arkadaşının omzunda; Dick düşüncelerine dalmış.

En sonunda: "Peki ama, sırrımı nasıl öğrendin?" diye sordu.

— "İnsanın bir gizlisi varsa sayıklamamalı, anladın mı, Dick' çiğim? Beni ilgilendirmez bir işe karıştım, orası öyle ama, beni Fransa kırlarında, ateşten bir güneş altında, sefere çıkmış görseydin gene de dayanamaz gülerdin! Ha, aklıma gelmişken söyle'yim: Bu akşam, benim odada, gene birhayli gürültü dinleyeceksin. Altı-yedi bıçkın geliyor..."

— "Biliyorum, biliyorum! Aşağı Sudan'daki ayaklanma için, değil mi? Geçen gün gizli toplantılarından birine baskın yaptım; benim için hiç de iyi olmadı. Silâhlarınızı parlattınız mı?... Hangi gazeteden gidiyorsun?"

— "Kimseyle sözleşme yapmadım daha. Senin işlerin ne durum alacak, önce onu görmek istiyordum."

— "Demek benimle kalacaktın... işlerim kötü gitseydi?"

— "Yo! çok sorma bakayım! Ben de insanımı, ne de olsa."

— "Altın yürekliisin sen! Bunu da, en iyi bir biçimde daha şimdi gösterdin."

— "Kapatalım bunu! Cümbüşe geliyor musun, akşama? Korkarım biraz kafaları tütsüleyeceğiz: Savaş gittikçe kesinleşiyor."

— "Hayır. Görünmeyeyim daha iyi, bence. Senin bir deyeceğin yoksa, bur'da kalır, kafamı dinlerim."

— "Sevincinin tadını çıkarırsın, ha? E, hakkın var. Mutlu olmayı kimse senin kadar hak etmemiştir."

O gürültülü gece toplantısı boyunca, Dick odasında oturdu, komşularının sevinçli haykırışlarını işitmemeye çalıştı. Derin derin düşünüyordu. Birden, kendine gülmeye başladı.

— "Düşünürsek, durum gerçekten pek gülünç!" diyordu. "Maisie'nin yerden göğe hakkı var, yavrucağız! Nasıl ağladı! Üzüntüsünü böylesine belli edebileceğini hiç sanmazdım... Torp'a gelince, ne düşündüğünü artık biliyorum ya, kendisini kandırmalıyım; çünkü, başıma geleni anlarsa, gitmez, sağlam. Beni avutmak için bur'da kalmaya kalkar. Kaldı ki, ne pahasına olursa olsun, kırık bir sandalye gibi fırlatılıp atıldığımı kimseye söylemek istemem... N'apalım! işin içinden tek başıma sıyrılmaya bakacağım. Durumunda bir değişiklik olacak değil ki, Savaş olmazsa, Torp da sonunda işin doğrusunu öğrenirse, birbirimize oyun oynamış olmakla ödeşiriz. Yo, savaş çıkarsa, arkadaşımın geleceğini tehlikeye atmak istemem. İş iştir. Benim tek başıma kalmam gerekir... Amma da gürültü yapıyorlar be!"

Biri atelyenin kapısına yumrukla vurdu.

— "Hey, Dick! Gel sen de bizlen gül-söyle!"

Ceylan'dı seslenen.

— "İyi olurdu ama, gelecek durumda değilim."

— "Peki öyleyse, arkadaşlara söyle'yim de gelsinler seni deliğinden dışarı zorlan çekip çıkarsınlar, porsuk gibi."

— "Yo, yapma, n'olur, azizim! Sahi söylüyorum, kafamı dinlemek istiyorum biraz."

— "Peki, öyleyse, bir şey yollayalım mı sana? Deyelim, biraz şampanya?"

— "Yo, sağol! Başım ağrıyor."

— "Dürüst çocuk! Tatlı duyguların gençlik üzerine etkisi böyle olur işte! Yürekten kutlarım, Dick! Mutluluğun için düzenlenen oyunda benim de payım var."

— "Evet, evet... rahat bırak şimdi beni. Şey... Binkie'yi yolla bana."

Köpecik serbest bir yürüyüşle içeri girdi. Bitişikteki cümbüşe katılmış olmaktan dolayı pek böbürlenir bir hali vardı: Hep bir ağızdan türkü söylerlerken o da, havlamıştı. Yalnız, daha eşikten içeri adımını atar atmaz değişik bir ortama girdiğini anladı, kuyruğunu sallamayı bile düşünmedi artık. Dick'in kucığına yerleşti, yatma saatine kadar da or'da kaldı. Sonra gitti yatağın üzerine kıvrıldı, gözleri görmeyen beyinin yanına.

Dick sabaha kadar saatin çalışmalarını saydı-durdu. Uzun uykusuzluktan sonra, kafası acı veren bir duruluk içinde, kalkınca da Torpenhow'ın resmen kutlamasıyla karşılaştı, geceki cümbüşün de ayrıntılı öyküsünü dinledi.

Üzgün duruşu şöyle bir azara yol açtı:

— "Pek de sevinçli görünmüyorsun, be yahu? Bir gün önce nişanlanan böyle mi durur!"

— "Görünüşüme bakma sen benim! Mutluyum ya, bu yeter. Gidiyor musun?"

— "Gidiyorum. Gene Merkez Ajansı adına. Onlar istediler. Sözleşme yaptık. Yalnız, geçen yılkinden daha iyi koşullarla."

— "E, ne zaman gidiyorsun?"

— "Yarın-değil-öbür-gün, Brindisi'ye."

Dick, yüreğinin derinliklerinden: "O! çok iyi!" diye haykırdı.

— "E, bakıyorum benden kurtulduğuna seviniyorsun! Neyse, darılmam: Bencil olmaya hakkın var."

— "Onu demek istemedim, Torp'çuğum!... Senden bir şey isteyeceğim, yapar mısın? Sen gitmeden önce, yüz lira kadar bir paraya ihtiyacım olacak. Benim paradan verir misin?"

— "Ev açmak için değil ya!"

— "Yo! Şey için... evlenme masrafı için."

Torpenhow gitti ona parasını getirdi; beşlik, onluk kâğıt paralardan saydı, yazı masasının gözüne dikkatle yerleştirdi.

İçinden: "Şimdi artık," diyordu, "ben gidinceye kadar, şu kız üzerine biralay lakırdı dinlemeye hazır olmalıyım... Neyse, birbirlerini sevenleri hoşgörmeli."

Gelgelelim, Dick ne Maisie'den bir laf etti, nede evlenmesinden. Torpenhow eşyasını bağlarken, o, kapının eşiğinde, kımıldamadan duruyordu. Hızırılanan sefer üzerine de okadar çok şey sor-du ki, arkadaşının artık sabrı tükendi, gider-ayak.

— "Geviş getirenlere benziyorsun, Dickie: Hep aynı şeyleri çiğneyip duruyorsun. Yalnız, kafanın içindeki dumanı gidermek istiyorsun, öyle değil mi?"

— "Ben mi?... Evet... olabilir... Aklıma gelmişken sorayım: Savaş ne kadar sürer sence?"

— "Bilinmez ki. Günlerce, haftalarca, aylarca... belki de yıllarca sürer."

— "Ah! ne isterdim ben de or'da olayım!"

— "Hoppala! E, bu iyi, işte! Unutuyorsun sanırım evlenmek üzere olduğunu... benim sayemde."

— "Yo, yo... unutmadım... Evlenmek üzereyim, doğru. Sonra, sen de biliyorsun ki bundan dolayı kendimi sana borçlu görüyorum. Söyledim ya bunu ben sana."

— "Evet ama, darağacına gider gibi bir halin var..."

Ertesi gün Türpenhow: "Hoşçakal!" dedi, onu tek başına bıraktı gitti. Dick yalnız kalmak için öyle can atıyordu ki!

KUSURA bakmayın, Bay Helder... acaba niyetiniz var mı..." Dick daha yeni uyanmıştı. Onun için karanlık umutsuzluklarla dolu bir gün daha başlıyordu, suratından düşen bin parçaydı.

Beeton: "Benim işim değil, biliyorum..." diye yeniden aldı. "Ben hep böyle derim: "Sen kendi işine bak, bırak başkaları işlerini nasıl yoluna koyarlarsa koysunlar." derim. Yalnız, Bay Torpenhow, giderken, öyle bir lakırdı etti de bana... Buradan çıkmak niyetindeymişsiniz, yer katıyla birlikte iki katlı o küçük evlerden tutmak istiyormuşsunuz... Elbette ki orada daha bakılırsınız, hernekadar ben kiracılarıma elimden gelen her yardımı yapıyorsam da... Neyse... doğru mu?"

— "Torpenhow'ın yanlışı var. Siz kahvaltımı getirin, beni bırakın gidin."

— "Darılmadınız, değil mi, Bay Helder? Hiçbir kiracıma karşı kusur etmek istemem... hele sakat birine..."

B.Beeton çekildi, Dick'i tek başına bıraktı. Torpenhow gide-li epey olmuştu. Bitişik dairede eğlence âlemleri falan yoktu artık. Kesin bir sesizlik. Dick yeni yaşamını sürmeye başlamıştı. Ölüm gibi acı geliyordu bu ona.

Karanlıkta tek başına yaşamak güçtür. Geceyle gündüz birbirine karışır; tam öğle vakti salt sıkıntıdan uyursunuz; akşam soğukunda, ya da daha gün ağarmadan uyanırsınız, oranız-buranız tutulmuş ! İlk zamanlar, Dick, uyanınca, iki bölüm arasındaki geçitte el

yordamıyla gezinirdi. Bir horlama işitince, daha sabah olmadığını anlar, bıkkın, üzgün, gene odasına dönerdi. Sonraları, dışarıda ilk gürültüler başlamadan yatağından kalkmamayı öğrendi. Daha sonra da, Beeton gelsin uyandırсын diye bekledi.

Kalkınca giyiniyordu. Şimdi Torpenhow yoktu ya, hazırlanması bitmek bilmiyordu: Yakalıklar, boyunbağlar, kol düğmeleri odanın en kuytu köşelerine saklanıyorlardı. Kafanızı eşyanın köşelerine vurarak, gidip aramak zorundaydınız.

Giyindi mi, yapacak başka işi kalmıyordu. Günün üç öğün yemeğinden ilkinе kadar, tembel tembel oturacak, düşüncelerinin uçuşumuna dalacaktı. Kahvaltıyla öğle yemeği arasında yüzyıllar vardı; öğle yemeğiyle akşam yemeği arasında da öyle. "Aklımı al!" diye Tanrı'ya istediği kadar yalvarsın, boşunaydı; tersine, akli gittikçe daha da keskinleşiyordu. Kafasının içinde düşünceler birbirine pek azıcık sürtünerekten dönüp duruyordu, aralarında öğütcek buğday bulamayan değirmen taşları gibi. Beyni ne durmak istiyordu, ne işlemek; boyuna boşlukta çalışıyordu. Gene de düşünüyor, çöller aşarak başarılmış tehlikeli yolculuklarda aşılın yolları yeniden çiziyor, yeni eserlerin kesin olarak getireceği şan-şerefi birden karşısında parlatıveriyordu. Gözleri ona bu oyunu etmemiş olsaydı yaşamının nasıl olabileceğini gösteren korkunç bir geçitti bu!

Düşünce, en sonunda, yorgun düşüp duruverince, Dick'in ruhunu akıl almaz, dayanılmaz bir sıkıntı dalgası kaplıyordu. İçinde bulunduğu acıklı durum pek korkunç bir hal alıyordu: Tavan başına çöküverecekmiş gibi geliyor, yangın çıkıp ev yanar, kül olursa diye korkuyordu. Kaçamayacağına göre, kızıl alev içinde bir kurtçuk gibi kavrulup gidecekti. Daha da korkunç düşünceler içinde kıvrandığı da oluyordu; öyle korkunç ki ölüm korkusu bunlar yanında hiç kalır!

Sonra, başını eğerek, koltuğunun kollarına yapışarak, kan-ter içinde kendisiyle becelleşiyordu... bir tabak şıkırtısı öğle yemeğini

haber verinceye kadar.

B.Beeton, vakti olursa, yemekte ona kendisi bakıyordu. Dick onun anlattıklarını yutarcasına dinliyordu. Adamın anlattıkları da, daha çok, iyi yapılmamış havagâzi tıkaçları, patlamış oluklar, duvarları bozmadan çivi çakmak için ustaca buluşlar gibi şeylerdi. Otelin bütün ıvır-zıvırı onun için büyük önem taşıyordu. Yeni bir musluk takılması iki gün sürecek bir lakırdı konusu oluyordu.

Haftada bir-iki gün, otelci sabah alışverişine Dick'i de götürüyordu. O balık pazarlık eder, lamba fitili alır, bunun gibi daha biralay şeyle uğraşırken, Dick, ayakta durmuş, gövdesinin ağırlığını bir bu bacağına, bir öbür bacağına üzerine vererek, kutularla, ya da tezgâhtan sarkan sicimle oynuyordu.

Tıraş olmayı bırakmıştı; çünkü usturayı tehlikeli buluyor, sakatlığını gözler önüne sermemek için de berbere gitmekten kaçınıyordu. Öteden beri üstüne-başına pek önem vermezdi ya; şimdi, giysilerinin fırçalanıp fırçalanmadığını bile bilemediği için, çok geçmeden kendini öyle bırakıverdi ki bukada! olur!

B.Beeton bir gün bir öneride bulundu: Of!u Alfret, okulda, okuma yarışmasında armağan kazanmış; gelsin de ona gazeteleri okusunmuş. Çocuk geldi gelmesine ama, Torpenhow'ın yazısından daha birkaç satır okur okumaz Dick onu anasının-babasının yanına dehleyiverdi, zahmetine karşılık avucuna bir yarım-lira sokuşturarak. Oğlanın, sesini genizden çıkarmada, askerlerin ardında, yük hayvanlarının haykırışını işitir gibi olmuş, Suvakim ovası o günlerdeki gözlerinin —gören gözlerinin— önünde canlanmıştı; karavanaların başına toplananların sövüp saymalarını, kavgaları kulaklarında çınlamış, çölden gelen esintinin karargâh boyunca sürüklediği duman bulutunun kekre kokusu burnuna gelmişti.

O gece Tanrı'ya yalvardı "Anılarımı unutayım!" diye. Tanrı onun bu yakarışını işitmedi.

Bir gün, gene en korkunç umutsuzluk bunalımlarından birini geçirmişti, B.Beeton geldi onu alıp dolaşmaya götürmeye.

— "Bugün pazara gitmeyeceğiz." dedi. "Park'a gideceğiz! Ne dersin?"

— "Ölürüm de oraya gitmem! Hayır, sokaklarda dolaşalım, bir uçtan bir uca gidip gelelim. Kalabalığın sesini duymak istiyorum."

Yalan söylüyordu: Gerçekte sakatlıklarına daha pek alışamamış bütün körler gibi o da sağından, solundan, gözleri gören mutlu kişilerin istedikleri gibi gidip gelmelerine sinir oluyordu; gelgelelim, Park'ta dolaşmak düşüncesi onun için daha da korkunçtu. Dayanamayacağı kadar çok anı bekliyordu onu orada.

B.Beeton biraz bozulmuştu ama, gene de boyun eğdi:

— "Hangi sokaktan gidelim?" diye sordu.

Ona kalsa, tatil gününü Yeşil Park'ın çimenleri üzerinde geçirmekten daha tatlı bir şey düşünülemezdi: Çoluğunu-çocuğunu alır oraya kır yemeğine giderdi; kesekâğıtlarına doldurulmuş yiyeceklerinin ortasında, açık havada otururlardı.

Dick: "Irmak kıyısından uzaklaşmayalım." dedi.

Thames boyundan, Blackfriars'a kadar gittiler, sonra Waterloo Yolu'na saptılar.

Başlangıçta, Dick'in bütün dikkatini gemilerin acayip gürültüsü, akıntının şıpırtısı çekmişti; B.Beeton görünüşün güzelliklerini ona boşuna anlatıyordu. Derken, geniş yola girer girmez herşey değişiverdi...

Otelci: "Hani bir kız vardı eskiden size model durmaya gelirdi..." dedi. "Sanırım o kız şu karşıdan giden. Adı neydi, unuttum ama, yüzünü iyi hatırlıyorum."

Dick: "Yolunu kesin! Seslenin!" diye haykırdı. "Bessie Broke adı. Kendisiyle konuşmak istiyorum, öyle söyleyin. Gidin, çabuk!"

Beeton, araba seli arasından, karşıya geçti, Bessie'nin yanına gitti. Kız köprüye doğru gidiyordu. Döndü baktı: Tanıdı. Eskiden, Dick'in odasına çıkarken, onu uzun uzun süzen bekçi köpeği idi bu adam. İlk düşüncesi kaçmak oldu.

Otelci, onun karşısına dikilerek: "Bay Helder'in eski modeli

değil misiniz siz?" diye sordu. "Evet, evet... şimdi iyice tanıdım. Gelin: Karşıda bekliyor. Sizinle konuşmak istiyor."

Bessie, alçak sesle: "Ne istiyormuş benden?" diye sordu.

Bir gün neler yaptığını tuhaf bir kesinlikle hatırladı: Ressamın daha yeni bitirdiği tabloyu berbat etmişti.

— "Bilmem. Sizi çağırmamı söyledi bana, okadar. Ama oldu o şimdi."

— "Ama mı! Ayyaş mı demek istiyorsunuz yoksa?"

— "Yo, yo, âma. Gözleri hiç görmüyor. İşte, şur'da, tam karşınızda."

Beeton köprüünün parmaklığına korka korka dayanmış duran, omuzları kamburlaşmış, saç sakalına karışmış birini gösteriyordu. Bu hortlağın boynunda eskiden al olan eski bir boyunbağı vardı, üzerinde de toz içinde bir ceket. Gerçekten, korkulacak bir yanı yoktu. Bessie'nin peşine takıldı deyelim, ne hızlı koşabilirdi, ne de pek uzağa kadar gelebilirdi.

Bessie yolun karşısına geçti. Yanına gelince Dick'in yüzü ısıdı. Hanidir bir kadın, herhangi bir kadın ona değer verip de konuşmuş değildi.

Bessie, biraz çekine çekine: "İyisiniz inşallah, Bay Helder?" diye sordu.

— "Evet, çok iyiyim, gerçekten!... Pek sevindim seni gördüğüm... daha doğrusu, sesini işittiğime, Bess. Paranı aldıktan sonra niye bir daha hiç gelmedin?... A, öyle ya, niye gelecekmişsin!"

Bessie: "Dolaşmaya çıkmıştım..." dedi. "Ben şimdi tezgâhtarlık ediyorum, bir birahanedede... Nereye gidiyordunuz böyle?"

Beeton, o sırada, inanılmaz bir aşk romanına yardımcı bulunmuş olduğunu sezinlemişti belki. Kaldı ki şu yeryüzünde olup bitenlere yüksekten bakmak için de hiçbir neden yoktu. Herneyse, hiçbir şey söylemeden, usulcacık sıvıştı; daha doğrusu, bulut gibi süzülüverdi, evine döndü o sevgili havagazı bürularına bakmaya.

Bessie, onun uzaklaştığını görünce, önce bir korktu: Dick ne

yapacaktı acaba? Polis mi çağıracaktı? Hayır, Dick onun yaptığı kötülüğü bilmiyormuş, ya da unutmuş gibi görünüyordu. Bessie'nin içi rahat etti.

— "Çok zor iş..." diye anlatmaya başladı. "Boyuna bira musluklarını aç, kapa! Sonra, makine gibi bir şey var, beş para sektirmiyor: Gündüz bir yanlışlık yaptın mı akşama yandın! O makine de yanlış yapar, değil mi?"

— "Bilmem, hiç görmedim... Beeton ner'de?"

— "Gitti."

— "Öyleyse, beni eve kadar sen götürüver, olmaz mı? Zahmeti-ni karşılarım."

Görmeyen gözlerini ona doğru dikti.

— "Bak!"

Bessie baktı, o sönmüş gözleri gördü.

Dick: "Yolundan alıkoyacaksam, istemem." dedi. "Polis çağırırım..."

— "A, yo! İşim sabahın yedisinde başlıyor, dörtten sonra serbestim. Öyle olmasa çekilmez."

— "Ne yazık ki ben bütün gün kıvranıp duruyorum! Ben de bir iş yapmak isterdim... Dönelim, Bessie."

Dick, dönerken, yoldan geçen birine çarptı, bir küfür savurarak geri geri çekildi. Bunun üzerine, Bessie, hiçbir şey söylemeden, koluna girdi. Bir ara hiç konuşmadılar. Kız onu kalabalık arasında ustaca yönetiyordu. Sonra birdenbire sordu:

— "Şey ner'de... Torpenhow?"

— "Çöle gitti."

— "Ne yanda çöl?"

Dick başıyla ileri doğru gösterdi.

— "Doğudan yana. Thames'in denize döküldüğü yeri geç; güneye in; sonra yeniden doğuya, bütün Güney Avrupa boyunca git; sonra gene güneye... kaç kilometre gideceksin, Tanrı bilir ancak..."

Bunlar Bessie'nin merakını hiç de yatıştırmamıştı. Yalnız, başka bir şey de sormadı. Eve gelinceye kadar hiç konuşmadılar. Artık Dick'in kolayca yürümesini sağlamaktan başka bir şey düşünmüyordu gibiydi.

Dick, sevinçli bir halle: "Şimdi çay içeceğiz, çörek yiyeceğiz!" dedi. "Anlatamam sana, Bessie, ne kadar sevindim seni yeniden bulduğuma! Ne diye öyle birdenbire kaçtın?"

— "Bana artık ihtiyacınız kalmadı sandımdı."

— "A, evet... sana artık ihtiyacım kalmamıştı, dediğin gibi. Gene de... Neyse, seni bulduğuma sevindim, işte okadar. Merdiveni bilirsın sanırım..."

Bessie onu odasına kadar götürdü; kimse yoktu ona engel olacak. Atelyeden içeri girdikten sonra kapıyı kapadı.

— "Ne berbat yer burası!" diye haykırdı. "Aylardan beri hiçbir şey değişmemiş."

— "Aylardan beri değil, Bess. Birkaç hafta oldu ancak. Beeton'lar pek ilgilenmiyorlar."

— "Öyleyse, ne işinize yarayorlar? Para veriyorsunuz, değil mi ya? Neye karşılık? Her yer toz içinde. Resim sehpasını toz kaplamış."

— "A! resim sehpası... Pek kullandığım yok artık."

— "Ya tablolar, yer, elbiseleriniz! E, ben görüşürüm şu hademe kadınlarla!"

— "Hadi, çingırağı çal da söyle çay getirsinler."

Dick alışık olduğu koltuğa doğru gitti. Bessie onun yürüşüne baktı. Birine acımaya pek alışık değildi ama, gene de biraz duyulandı. Yalnız, içinde birdenbire daha güçlü bir duygu belirdi: Üstünlük duygusu. İlk söylediği söz de, hele sesi, bunu açığa vurdu:

— "Ne zamandan beri bu haldesiniz?"

Gerçekte, bunu Dick'in gözlerinin görmeyişi hademeler yüzündenmiş de buna kızmış gibi söylemişti.

— "Anlamadım?"

— "Ne zamandan beri... böylesiniz?"

— "Senin gittiğin günden beri. Tablomu yeni bitirmiştım. Onu şöyle iyice bir göremedim bile."

— "E, haberiniz olsun, o günden beri soyuyorlar sizi, işte bu kadar! Bereket versin, ben iyice görüyorum bunu!"

Bir kadın bir erkeği sever, öbürüne diş biler. Öyleyken, genel kuraldır, gene de, önüne geçilmez bir içgüdüyle, elinden geleni yapar sevmediği adamın aptal yerine konulmasını önlemek için. Sevdiği adam kendini tek başına kurtarabilir; ötekine gelince, hiç sevmediğine göre, demek ki onda zerre kadar akıl yoktur; öyleyse, korunmaya ihtiyacı vardır.

— "Ya, demek Beeton beni böylesine soyuyor?"

Bessie atelyede gidip geliyordu. Etekleğinin hışırtısı, hafifçecik ayaksesleri de Dick için bir sevinç kaynağıydı.

Kapının ağzında hademe kadınlardan biri göründü.

Bessie: "Çaylan çörek!" diye kısaca buyurdu. "İki kaşık çay, bir de cabadan demlik hakkı. Sonra, sakın o eski çaydanlık olmasın; beş para etmez o. Başkasını getir!"

Kadın, pek ağırına gitmiş bir halle, çekildi. Dick kısıp kısıp kahkahalar atıyordu. Sonra öksürmeye başladı. Bessie, odayı düzeltirken, hayli toz kaldırıyordu.

— "Ne yapıyorsun, kuzum?"

— "Odaya biraz çeki-düzen veriyorum. Yangın yerine dönmüş burası. Eşyanızın yürütülmesine nasıl oldu da hiç sesinizi çıkarmadınız?"

— "Ner'den haberim olacak ki! Neyse, istediğin gibi toz al."

Bessie, gerçekten, hınç alır gibi toz aldı. Bu kargaşalığın ortasında da, Bn.Beeton çıkageldi. Haber vermişler, o da, öfkesini belirtmek üzere koşmuştu. Şu sümsük kim oluyordu da temiz bir çaydanlıkla çay, çörek istemeye kalkıyordu? Böyle buyurmaya ne hakkı vardı?

Bessie, işine ara vermeksizin: "E, hazır mı çay" diye sordu.

Elbette hakkı vardı ya! Hor görülecek bir zavalıcık, bir sokak sırfıntısı değildi o artık. Dick'in parası sayesinde, kendini düzeltmişti: Kendi cinsinden en kalbur-üstü kimselerle birlikte bira musluklarını çevirmek hakkını elde etmişti. Artık temiz-pak da giyiniyordu; işte şimdi arkasında siyah bir elbise vardı. Kim ne diyebilirdi bir otelci kadına yukarıdan bakmasına?

İki kadın çarçabuk birbirlerine şöyle-bir baktılar. Dick, görebilseydi, pek hoşuna giderdi, sağlam! Yeni durumları birden kuru-luverdi: Bessie üste çıkmıştı. Bn. Beeton çörekleri kızartmaya döndü, Bessie'den öcünü ancak kocasına alçak sesle söylediği sözlerle almak zorunda kaldı: Şu ressam modelleri de hep sürtük, sırfıntı oluyormuş.

Beeton, n'olur-n'olmaz, karısını yatıştırdı.

— "Biz hiç karışmayalım o adamın bu gibi işlerine." dedi. "Zıt gitmedin miydi, koyun gibi yumuşak-başlıdır; gelgelelim, biraz zıt gittin miydi, canavarlaşıverir. Gözleri görmez olalı beri odasından ufak-tefek öyle çok şey yürüttük ki yaptıklarına, ettiklerine karışmaya pek hakkımız yok. Gözleri görmediği için, bütün bunlar artık onun hiçbir işine yaramazdı ama, gene de polisle başımız belâya girebilir. Ne istiyorlarsa götür, Liza. O tazeyle de, kavga etme sakın."

Bessie, çay tepsisinin önüne otururken. "Ha, şimdi oldu işte!" dedi. "Bize hizmet için kalmanıza gerek yok. Sağolun, Bayan Beeton!"

Öbürü, ağırına gitmiş gibi bir tavırla: "Hiç de öyle bir niyetim yoktu!" diye karşılık verdi.

Bessie küçülüp de buna karşılık vermeye kalkmadı. Hep görmüştü: Gerçek hanımefendiler böyle, ilgisiz, yukarıdan bakan bir tavır takınarak, kendilerinden aşağı olanları susmak zorunda bırakırlardı... Sonra, herkes bilirdi ki bir kadın birinci sınıf bir gazinoda çalıştı mı bal gibi evlenebilir, göz açıp kapayıncaya kadar kısa bir süre içinde gerçek bir hanımefendi olabilirdi.

Dick'e şöyle-bir baktı, bir tuhaf oldu, üzüldü. Dick karşısında oturuyordu. Ceketini leke içindeydi; uzunlu-kısalı, bakımsız bıyıklarının altında ağzı iki yandan üzgün üzgün sarkmıştı; alını kırıkmış, kasılmıştı; çökük şakaklarında saçları, daha şimdiden ağarır gibi, biçimsiz bir renk almıştı. Bu adamın vücutça düştüğü derin çöküntü, güçsüzlük Bessie'ye pek dokunuyordu, gerçekten! Gene de, yüreğinin derinliklerinde hınzırca bir sevinç vardı: Vaktiyle onu hor hörmüş olan bu adamı şimdi böyle düşmüş görmek hoşuna gidiyordu.

Dick, ellerini oğuşturarak: "Ne hoş yanımda senin sesini işitmek!" diyordu. "Hadi, kazandığın başarıları anlat bakayım bana, Bessie. Söyle, bakayım, şimdi nasıl yaşıyorsun?"

— "Pöh! hiç de ilginç değil! İnan olsun, çok durgun bir yaşıyorum var. Görseniz, inanırsınız. Asıl sizin yaşıyışınız pek iyi değil gibi görünüyor. Neden böyle birdenbire gözleriniz görmez oldu? Niçin size bakan kimse yok?"

— "Bir süre önce başımdan yaralanmıştım; gözlerim ondan görmez oldu. Kim ilgilenecekmiş benimle! Değer miyim artık!"

— "İyilik günlerinizde de tanıdığınız yoktu demek? Hiç dostunuz yok muydu, erkek, ya da kadın?"

— "A! olmaz olur mu! Yalnız, kimsenin beni görmeye gelmesini pek istemiyorum."

— "Bana sorarsanız, şu sakallan... Kesimalisiniz sakalınızı. Gitmiyor size."

— "Valla', yavrucuğum, bana ne yakışıyor, ne yakışmıyor, umurumda mı artık!"

— "Doğru düşünmüyorsunuz. Ben bir daha gelene kadar sakalınızı kestireceksiniz! Bir daha gelebilirim, değil mi?"

— "Gelirsen beni çok sevindirirsin. Geçen sefer sana karşı iyi davranmadığım için üzülüyorum. Hoşuma gidiyordu seni kızdırmak."

— "A! evet..."

— "Gerçekten, üzüliyorum. Ne zaman gelebilirsen gel beni görmeye; ne kadar sık gelebilirsen gel. Düşün ki benimle ilgilenen kimsem yok artık, senden... bir de Beeton Baba'dan başka!"

— "A, evet! Pek ilgileniyor, doğrusu! Ya karısı!" Bessie bunu söylerken, büyüklük taslar gibi bir tavırla başını arkaya attı, ressama model dururken yaptığı gibi. "Sizi bırakıyorlar kendi başınıza çabalayasınız. Hiçbir şey yapmıyorlar senin için, hiç! İşin doğrusu bu işte! İnsan gözünü birazıcık açarsa görür bunu. Neyse, sizi tıraş ettirelim, yeni giyecek verdirelim. Üzerinizdekiler insanın gönlünü bulandırıyor."

Dick, böbürlenir gibi görünmemeye çalışarak: "Bir yığın giyeceğim olacak bir köşede." dedi.

— "Onu biliyorum! Söyleyin Beeton'a temizlerinden hazırlasın size. Sonra ben onları fırçalarım, tertemiz tutarım. Gözleriniz görmüyor diye, çöpçü gibi giyinecek değilsiniz ya!"

— "Sahi, çöpçüye mi benziyorum?"

Bessie atılıp Dick'in ellerine sarıldı.

— "Bu haliniz bana pek dokunuyor." dedi. "Evet, pek dokunuyor!"

Dick, bir içgüdüyle, başını eğdi parmaklarına dokunan parmakları öpmek için. Ne yazık ki ona acıyan tek kadın buydu; Dick de, bu kadarcık bir yakınlık karşısında bile duygulanacak hale gelmişti.

Bessie ellerini çekti.

— "Yo, yo! Olmaz... yeniden efendiden bir adam halinizi alıncaya kadar. Tıraş olun, giyinin. Ondan sonra, düşünürüz."

Dick kızın gitmek üzere hazırlandığını seslerden anladı. Bessie eldivenlerini giydi, ayağa kalktı. Arkasından geçerken, hiç çekinmeden ensesinden öptü; sonra kaçtı, *Karasevda*'yı berbat ettiği günkü kadar çarçabuk.

Merdivenden inerken, kendi kendine: "Bana yaptığı bunca kötülükten sonra, ben bu adamı öpüyorum, düşün! Olsun; ne çıkar! Öyle acınacak halde ki! İyi giyinse, pek de çirkin değil... Şu

Beeton'lar nasıl sömürüyorlar onu! İyi biliyorum ki şu sırada adamın arkasında kiracısının gömleklerinden biri var. Yarın bakacağım neler yapılabilir. Hayli parası olsa gerek, bu ressamın! Gazinoda çalışmaktan daha kazançlı olabilir... Yan gelir oturursun... Herkesin saygı göstereceği bir durumun olur... Kimse dil uzatamaz sana."

*
**

O acayip ayrılış öpüşü Dick'i derinden sarsmıştı. Bütün gece yeri yandı-durdu. Yalnız, hiç olmazsa bir yararı oldu: Dick kendine bakmayı düşünmeye başladı. Sakalını kestirdi, rahatladı. Temiz giysiler, apak iç çamaşırları, kendisiyle bir kadının ilgilenmesinin, onu hoş bir halde görmek istemisinin verdiği güven... bütün bunlar Dick'in, hanidir unuttuğu bir ferahlık duyarak, doğrulmasını sağladı. Bir kaç saat, kafası Maisie saplantısından kurtuldu. Maisie de, istese onu öyle öpemez miydi sanki!

Dick, öğle yemeğinden sonra, kendi kendine: "Bu kız bana bağlanamaz, canım!" dedi. "Yüzde-yüz kesin bir şey bu! Bir rastlantı olarak karşıma çıktı; bir daha gelirse, çıkarı için gelecektir. Olsun! bana karşı iyi davranması, benimle ilgilenmesi parayla alınabilecekse, alırım ben de. Niçin kaçınayım bundan? Benimle içten bir sevgiyle ilgilenecek kimse var mı ki? Bu bana yardıma razı; ben de ona bunun karşılığını vermeye razıyım! Aşağı tabakadan bir kadın, orası öyle ama, daha şimdiden tezgâhtarlık gibi toplum içinde yeri olan bir düzeye yükselmiş. Bana yararı dokunsun, arkadaşlık etsin, baksın... e, ben de ona sıkıntı çektirmem..."

Yeni tıraşlı çenesini okşadı, "Ya gelmezse?" diye korkmaya başladı. "Dediği gibi, çöpçüye benziyordum, besbelli! Valla', kabahat yalnız benim değil... Sonra, biliyordum üstümü-başımı lekelediğimi ama, aldırmiyordum... Gelse! Gelmezse ayıp eder! Maisie bir kerecik geldi... Bu yetti ona! İyi de yaptı. Yaşamının bir

amacı var onun. Bessie'nin ise açıp kapadığı bira musluklarından başka birşeyciği yok... şu sırada, başka bir yerde, yaşantısında yeri olan bir delikanlı yoksa! Bir de bakmışsın bir tezgâhtar oğlanla bana boynuz taktırmış! İşte buna gelemem!" İçinden bir şey ayaklanır gibi oldu. "... Evet, korkunç acı gelir bu bana! Evet, bütün umut kırıklıklarım yeniden canlanır. Evet, çektiğim bütün acılar, ölen bütün tutkularım, sönen bütün isteklerim yeniden gözlerimin önüne gelir! Öyle ki, sonunda çıldırırım!" Yumruklarını sıkarak: "Evet, bütün bunları biliyorum!" diye haykırdı. "Biliyorum ama, ne çıkar! Benim gibi zavallı bir kör hep günlük rızkını yeyip kir-pas içinde yaşamakla yetinmeli mi yâni?... Ah! bir gelse!"

Öğleden sonra erkenden geldi. Şimdilik görünürde "başka bir delikanlı" falan yoktu. Bessie, Dick'in yanında, rahat bir yaşantı sürmek, yan gelip keyif çatmak olanağını bulabileceğini umuyordu.

Hoş bir tavırla: "Sokakta görsem tanıyamazdım." dedi. "İşte gene eski halinizi bulmuşsunuz, kendine iyi bakan bir beyefendi olmuşsunuz."

Dick, biraz kızarak: "İkinci bir öpücüğe değmez mi bu?" dedi.

— "Olabilir! Ama, hemen şimdi değil. Oturun da bir bakayım neler yapmak gerek. Ben iyi biliyorum ki Beeton sizi soyuyor, çünkü aydan aya getirdiği hesabı gözden geçirecek durumda değilsiniz artık. Doğru söylemiyor muyum?"

— "Benim işlerimi sen çekip çevir, ha, Bessie?"

— "Burada olmaz! Bunu siz de biliyorsunuz."

— "E, peki, başka yere gideriz, sana daha uygun gelirse."

— "Olmaz demem. Yalnız, neylen? İki boğazı birden beslemeye hiç de niyetim yok!"

Ne demek istediği açıkça belliydi. Dick gülmeye başladı.

— "Çek defterimi nereye koyardım, hatırlıyor musun?" dedi.

"Torp, gitmeden önce, hesabı yoluna koymuştu. Bir yerlerde olacak, buluver."

— "Tütün çanağının altında dururdu... Hah, işte!"

— "Nekadarmış?"

— "A! dörtbin ikiyüz on lira, doksan kuruş, on para! Vay canına!"

— "On parası senin olsun! Ne dersin, bir yıllık çalışmaya karşılık gene de iyi, öyle değil mi? Bir bu, bir de yılda yüzyirmi liralık gelir... bununla insan bal gibi yaşar gider, öyle değil mi sence de?"

Servetti bu! Artık hiç çalışmamak, güzelce giyinip kuşanmak, istediği gibi yaşamak demekti bu! Bütün bunlar da, elinin altındaydı! Evet ama, buna değer olduğunu gösterebilmesi ev kadını becerilerini ortaya sermesi gerekirdi.

— "Öyle olsun. Gelgelelim, önce bur'dan çıkmalı. Eşyayı saymaya başlayınca göreceğiz Beeton'un sizden neler yürüttüğünü. Odanız eskisi kadar dolu değil."

— "Bana ne! Aldıklarını ona bırakırız. Benim tek değer verdiğim, sana baka baka yaptığım o tablo... beni hiç sevmediğin günlerde yaptığım tablo! Buradan çıkarız, Bess, elimizden geldiği kadar da uzağa gideriz."

Bessie, biraz canı sıkılmış gibi bir halle: "Evet, evet..." dedi.

— "Doğrusunu istersen, dünyanın neresinde kendimden kaçabilirim, hiç bilmiyorum. Yalnız, bir deneyeceğim. Gel, Bess... İstedğin gibi giyinip kuşanacaksın. Güzel giyinmeyi seversin, değil mi, ha? Hadi, öp beni şimdi. Ah! ne tatlı şey bir kadının beline kolumu dolamak!"

Derken, düşünceleri gene kaçınılmaz sonuca geldi dayandı: Kolunu böyle Maisie'nin beline dolasaydı! Öpüşselerdi! İsterdi ki...

Yüreğini kavrayan sıkıntıyla, Bessie'yi göğsüne daha da bastırdı.

Bessie'ye gelince, tek düşüncesi şuydu: Tablosunun başına gelen "ufak olay"ı Dick'e nasıl anlatacaktı? Dick onu yanında alıkoymayı pek istiyordu, açıkça anlaşılıyordu bu. Elbette isterdi, çünkü Bessie gidecek olursa yeniden ne büyük bir uçuruma düşse-

cekti, belliydi. Öyleyse, Bessie işi anlatmakla birşey kaybetmezdi. Sonra, işi açıklamak bir bakıma da tatlı bir deneme olacaktı. Dick ne deyecekti acaba? Ne yapacaktı? Bessie'nin inançlarına göre, erkek karısından biraz korkmalıydı.

Sinirli sinirli, kısaca bir güldü, ondan uzaklaşarak: "Pöh!" yaptı. "Ben senin yerinde olsam, o tabloyu aramak zahmetine bile girmem."

— "Şuralarda bir yerde olacak... öbür resimlerin arkasında.

Arayiver, Bessie; sen de tanırsın benim kadar."

— "Evet ama..."

— "Aması ne? Akıllısıdır, bir tablo satıcısına tam değeriyle satabilirsin. Kadınlar pazarlık etmesini erkeklerden daha iyi becerirler. Biliyor musun, piyasa fiyatı sekiz-dokuzyüz lira?... Senin olacak bu para! Uzun süre, onu elden çıkarmak düşüncesini kafamdan uzaklaştırmak için elimden geleni yaptım; çünkü —nasıl söyle'yim— yaşamıma karıştı bu tablo. Ama, şimdi... boş ver! Bütün geçmiş sileceğiz, yeni baştan başlayacağız. Öyle değil mi, Bess?"

Bessie yaptığına derin bir acıyla üzüldü. Bunca para... bunca para onun olacaktı şimdi. Akılsızlığı yüzünden bunu kaybetmişti! Yalnız, belli ki kör eserine gerçek değerinden çok daha yüksek bir değer biçiyordu. Ressamlar öyledir: İş hep büyütürler...

Bessie, çini vazoyu kırıp da kendini haklı çıkarmaya çalışan bir hizmetçi gibi sinirli sinirli gülmeye başladı:

— "Çok üzüldüm ama, hatırlarsınız ne kızmıştım size... o sırada... Torpenhow'ın çıkıp gidişinden dolayı."

— "Evet, hatırlıyorum. Sahi, çok kızmıştın. Valla', biraz da hakkın vardı."

— "Bunun üzerine... ben de... Peki ama, Torpenhow söylemedi mi size?"

— "Neyi? Ne söyleyecekti bana? Senin şu kem-küm edişinden hiçbir şey anlamıyorum... Neyse, gel beni öp bakayım, hadi! Böylesi daha iyi."

Bessie onun dediğini yerine getirdi. Kollarının arasında dururken de, çabucak anlattı:

— "Öyle kızmıştım ki bütün tabloyu terementiylen sildim, bozdum. Kızmadın bana, değil mi?"

— "Ne! Bir daha söyle bakayım?"

Dick elini kızın bileğine bilezik gibi dolamıştı.

— "Terementiylen sildim, bıçaklan kazıdım... Yeniden yaparsınız diye düşündüm... Yeniden yaptınız, değil mi? Ay! bırakın bileğimi... canımı yakıyorsunuz!"

— "Evet... hiçbir şey! Çok üzuldüm şimdi... Bukadar acıyacağınızı bilmiyordum. Size bir oyun etmek istemiştım yalnız... Dövme-yeceksiniz ya beni?"

— "Ben? Seni döveceğim?... A, yo! Bırak bir düşüneyim."

Bessie'nin bileğini bırakmaksızın, gözlerini halıya dikmiş, kı-mıldamadan, öyle, duruyordu. Sonra, başını salladı: dana, mezba-hada, kendisini öldürecekleri yere gitmemek için kaçmaya çalışır-ken burnuna kamçıyı yeyince oranın yolunu tutarken kafasını nasıl sallar, onun gibi.

Kendi gözünde bütün geçmişini özetleyen en yüce eserini düşünmemek için haftalardan beri çabalayıp durmuştu. Bessie geldiğinden beri de, karşısında yeni görünüşler açılmış, bütün ustalığını, bütün ruhunu döktüğü bu resme yeniden bağlanmıştı. Biliyordu ki, Bessie sayesinde bu resmi satıp, kendine biraz daha rahat yaşama olanağı sağlayabilir, biraz daha ün kazanabilirdi. Kimbilir, belki de sonunda Maisie'yi de unutur, gülüp-söyleyen, tasasız genç bir kadın yanında mutlu yaşardı! Gelgelelim, yezit hizmetçi kızın aptallığı yüzünden, yeniden herşeyi elinden gitmişti! Artık bu kıza bile bağlanması olanağı da kalmıyordu. Daha kötüsü, şimdi anlıyordu ki Bessie onu Maisie'nin gözünde gülünç duruma düşürmüştü...

Islık çalar gibi kısa bir ses çıkardı, sonunda sinirli sinirli güldü.

— "Tanrı'nın bir uyarısı bu bana, Bessie! Herşeyi şöyle-bir iyi-

ce tartınca, anlaşıyor ki günahlarımın cezası bu bana... Demek bunun için kaçtı bur'dan Maisie! Çıldırıldım sanmıştır besbelli. E, vallâ', hakkı varmış! Resimden hiçbir şey yok ortada, öyle değil mi? Nasıl yapabildin böyle bir şeyi?"

— "Tepem atmıştı! Ama, biliyor musunuz, şimdi çok üzül-düm."

— "A, sahi mi? Şaşırtıyorsun beni. Neyse, pek önemi yok. Ben yanılmışım, hepsi bukadardır."

— "Nede yanılmışsınız?"

ğlık biri az kalsın doğru yoldan ayartacaktı beni!"

Bessie, elini elinden çekmeye çalışarak, öfkeyle: "Aşağılık biri değilim ben!" diye karşılık verdi. "Benlen böyle konuşmanıza gelemem! Öç aldım, çünkü dış bileyordum size. Şimdi, buna üzülüyorum, çünkü..."

— "Çünkü körüm ben. Bütün gerçek ufacık şeylerle ortaya çıkar."

Bessie ağlamaya başladı. Kendini kollarına kelepçe takılmış gibi görüyor, buna sinirleniyordu. Şu kör surattan korkuyordu. Öç aldığını söylemesini onun alayla karşılaşmasına da kızmıştı.

Dick: "Ağlama." dedi. "Bilemezsin ne büyük kötülük ettin bana! Gene de, kızmadım, inan! Hadi, toparla kendini."

Bessie tir-tir titriyor, ona düşman gibi bakıyordu. Dick ise, ancak Maisie'yi düşünüyordu şimdi. Acı veren bir düşünceydi bu; yüreğindeki taze yaraya kızıl bir demir değmiş gibi. Sevdiği tek kişiyi yitirmek, başka bir kadının kolları arasında onu unutmaya bile girişememek! Kendini işe vererek avunma, hiç olmazsa oylanma gibi, bütün insanlar için yüce bir kaynak olan güçten bile artık yararlanamamak! Tek başına kalmak, yüz-üstü bırakılmak, sefil... kör olmak! Bir adam bu duruma düşünce, acınacak hale gelmez de n'olur!

Dick bütün bunları düşünürken Bessie'nin elini gene avucunda

tutuyordu. Başını kaldırarak: "Sen anlayamazsın ama," dedi, "Tanrı —ki kimi vakit korkunçtur— haklıyı hep korur. Bugün başıma gelenin yardımı olacak bana. Torp da benim bu görüşüme katılırdı, bur'da olsaydı. Senin yüzünden o da acı çekti ama, uzun sürmedi, benim sayemde; kurtardım ben onu. Ona yaptığım bu iyiliğin sevaplarım arasına yazılacağını bile umuyorum... öbür dünyada!"

Bessie, korkunç bir tavırla: "Bırakın beni gideyim!" dedi. "Bırakın beni!"

— "Birazdan." — "Demek, tabloda hiçbir şey kalmadı?"

Dick: "Kendimle alay ediyorum ben, Bess!" dedi. Bileğini bıraktı ama, onunla kapı arasında bulunduğu için, kız gene kaçamazdı. "Acınacak halde bir kadın bile ne korkunç kötülükler edebilir-miş!... Ne konuşuyorduk demin, bu olaydan önce?"

— "Hani buradan çıkacaktık da... ne kadar para ister falan diye konuşuyorduk. İkimiz birlikte çıkıp gidecektik."

— "A, evet, doğru ya! E, gideceğiz... Daha doğrusu, ben gideceğim."

— "Ben?"

— "Sen mi? Elli lira vereceğim sana, o tabloyu kazıdığın için."

— "Demek, kızmıyorsunuz bana artık?"

— "Yo, yo, hiç kızmıyorum! Bu parayla kendine güzel şeyler alırsın."

— "Hani diyordunuz ki, benden vazgeçmezmişsiniz artık..."

— "Öyleydi, bundan birkaç dakika önce. Şimdi daha iyiyim, çok şükür! Git şapkamı bul getir, olur mu?"

— "Olmaz dersem?"

— "Beeton'u çağırırım, elli liradan olursun, n'olacak! Şapkamı!"

Bessie, alçak sesle söverekten, onun dediğini yaptı. Bütün tasarladıkları alt-üst olmuştu. Dick ona bir gün öncesinden beri içten bir acıma duygusu aşılamıştı; Bessie de onu tiksinden öp-

müştü, çünkü hiç de çirkin değildi. Bessie seve seve onun hastabakıcısı, koruyucusu olurdu. Üstüne üstelik, adamın dörtbin lirası vardı ki bol bol harcanacaktı. İşte şimdi, biraz hıznırlık etmek isteği gibi saçma bir düşünceyle, hepsini kaçırmıştı; para, giyim-kuşam, yan gelip oturmak, ev rahatlığı, hanımefendi durumuna geçebilmek olanığı, hepsi!

— "Pipomu doldurur musun, Bess? Karanlıkta tütünün tadı yok ama, ne çıkar! Düşünmeye yardımı oluyor. Bugün ne günlerden?"

— "Salı."

— "Güzel! Perşembeye vapur var. Az kalsın ne delilik ediyordum! Yirmiiki lira vapur bileti; on da şuna-buna... Geçen sefer kalışımın hatırı için, gene Bayan Binat'nın evine inmem gerek... Ne dedik? Otuziki lira. Yüz de yolun son aşaması için... Torp şaşırarak beni görünce! Etti yüz otuziki lira. Yanıma ikiyüz on lira alırsam, yetmişsekiz lira kalır bana bahşış falan için... O da ister. Niye ağlıyorsun, Bess! Sil gözlerini de, aptal çocuk, gel benimle... A! ver benim çek defterimi. Bir dak'ka da bekle hesap yapayım... Dörtbin lira, yüzde-dört faizle —ki en aşağı yüzde-dörttür— bir yılda yüzaltmış lira eder. Yılda yüzyirmi lira gelirimle —ki o da en aşağı— toplam eder ikiyüz seksen lira... Bu ikiyüz seksen lira onun kendi geliri olan üçyüz liraya eklenince yılda aşağı-yukarı binbeşyüz lira eder ki bu da, tek başına bir kadın için bo.l bol yeter de artar bile... Çıkalım, Bessie; bankaya gidiyoruz."

Dick, bankadan alıp kemerine yerleştirdiği ikiyüz on lirayla daha da zenginleşmiş olarak, Bess'i Yarımada-Doğu Vapur Kumpanyası'nın yazıhanesine sürükledi. Kız şaşırmış, afallamıştı. Dick, orada, ne istediğini kısaca anlattı:

— "Portsaid. Birinci. Yalnız gitme. Ambara en yakın kamara. Hangi vapur kalkıyor?"

Görevli: "Colgong." dedi.

— "Tilbury'den mi kalkacak, Rıhtım'dan mı?"

— "Rıhtım'dan. Oniki-kırk, Perşembe."

— "Sağolun. Parayı, lütfen. Ben pek iyi göremiyorum. Avucuma sayar mısınız?"

Dick giderken görevli onun arkasından pek beyenmiş gibi baktı. Yanındakine: "Hepsi biletlerini böyle alsalar," dedi, "bu iş daha kolay çekilir. Başkaları konuşuyorlar da konuşuyorlar!"

Dick atelyesinden içeri, parayla biletin kemerinde sokulu olduğu yeri eliyle yoklayarak, pek sevinçli girdi.

— "İşte artık insanın, şeytanın, hele kadının yapabileceklerine karşı kendimizi güvenlik altına almış bulunuyoruz." dedi. "Her iş yolunda. Bana bak, Bess: Perşembeye kadar biriki ufak işim var ama, sen olmasan da olur. Perşembe sabahı gel sen, saat dokuzda. Kahvaltı ederiz, sonra sen beni Rıhtım'a götürürsün."

— "Ne yapıyorsunuz siz böyle?"

— "E, gidiyorum işte! Niye kalacağım bur'da?"

— "Peki ama, yanınızda biri olmadan yapamazsınız."

— "Pöh! kendim yaparım hepsini. Daha dün, pek sanmıyordum ama, şimdi çok iyi biliyorum yapabileceğimi. Buraya kadar başarıdıklarım hiç de az değil. İnsan tek istesin, yeter. Bayan Bessie bana bir öpücük verirler mi acaba, zahmete karşılık?"

Şaşılacak şey, Bessie yanaşmadı. Dick'in gene de keyfi kaçmadı.

— "Hakkın var belki, ne de olsa! E, bu iş tamam: Yarın-değil-öbürün dokuzda gel, paranı alırsın."

— "Yüzde-yüz?"

— "Ben hiç yalan söylemem. Görürsün, gelirsen. Hadi gülegüle, Bess. Aşağıdan Beeton'u yolla bana."

Biraz sonra, otelci göründü.

Dick, damdan düşer gibi: "Ne eder benim eşyalarım?" diye sordu.

— "Kolay kolay söyleyemem, bayım. Güzel şeyler var ama, öbürleri pek eski."

— "İkiyaz yetmiş liraya sigortalı."

— "O! sigorta poliçeleri pek birşey göstermez. Kendi hesabıma, ben..."

— "Bırakın şimdi uzun lafları! Kesin bir şey soruyorum, kesin olarak karşılığını verin. Bana öyle geliyor ki benden de, öbür kiracılarınızdan da birhayli kazanç sağladınız, bu işten çekilmekten söz ediyordunuz çünkü geçen gün."

Beeton: "Elli lira." dedi.

— "Bir okadar daha... yoksa, eşyamın yarısını kırarım, yarısını da yakarım!"

Resim defterleri yığılı bir döner kitaplığa doğru gitti, akaju direklerinden birini söküp attı.

Otelci şaşırmişti.

— "O! yazık, bayım!" diye haykırdı.

— "Mal benim, sanırım. Yüz lira; yoksa, devam ederim!"

— "Yüz lira, peki! En aşağı yetmişbeş kuruşa patlayacak bana kırılan yeri yaptırmak."

— "Çabuk karar verseydiniz! Yarına hazır edin parayı. Yanıma alacağım şeyleri de, söyleyin benim ufak kahverengi bavula yerleştirsinler. Gidiyorum."

— "Peki ama, onbeş gün önceden haber vermeniz gerekirdi.

— "Parasını veririm. Bavulumun hazırlanmasıyla ilgilenin siz; beni de, rahat bırakın."

B.Beeton bu ansızın gidişi varlığının saygıdeğer yarısıyla konuştu. Kadın bu işte Bessie'nin parmağı olduğu düşüncesindeydi.

Bu arada, Dick odasında türkü söyleyerekten gidip geliyordu. Birden haykırdığını duydular:

— "Bay Beeton! Tabancam ner'de?"

Otelcinin karısı: "Çabuk, koş! Kendini öldürecek! Çıldırıyor bu adam!" dedi.

B.Beeton koştu geldi, onu yatıştırmak üzere hazırladığı sözleri söylemeye çalıştı. Neyse, sonunda anlaştılar: Tabancasını ertesi gün verecekti.

Dick adamın öğüt verir yollu sözleriyle ne demek istediğini anlayınca: "Ha! sen beni canıma kıymak istiyorum sanıyorsun, öyle mi, kızıl burunlu kocamış hoca!" dedi. "Peki, kendin al benim tabancayı. Şu titrek ellerinle al, babalık! Aman, dikkat et; doludur! Tutar tutmaz patlayabilir... Sefer elbiselerimin arasına bak, or'dadır. Bütün bunlar, çıkın edilmiş bavulun dibine konmuş olsa gerek."

Dick, çoktan, akıl etmiş, edindiği tecrübelere göre, kendine topu onsekiz kilo tutan bir sefer kıyafeti düzmüştü. İşte şimdi elbise dolabını alt-üst ederekten aradığı hazine buydu.

Tabanca çıkının en üstündeydi. B.Beeton onu güzelce sardı-sarmaladı. Dick haki bir ceketle pantolonu, mavi çuhadan dolakları, bir çift eğri mahmuzun üzerine sarılmış kalın fanila gömlekleri elledi, kendinden geçti. Bu giysilerle mataranın altında gene bir resim defteri, bir de meşin kap vardı.

— "Bu işime yaramaz artık. Siz alabilirsiniz, Bay Beeton. Geri kalanların hepsini ben alıyorum. Şu çantayı bavulun üstüne, sağa koyun. Bitirince atelyeye gelin, karınızla birlikte. İkinize de ihtiyacım var. Ha, bir kalem-kâğıt verin bana."

İnsanın gözü görmeyince yazı yazmak güçtür; ayrıca, Dick de, yazısının çok okunaklı olmasını istiyordu. Sağ elini sol elinin yardımıyla oynatarak, yazmaya başladı:

Yazımın biçimsizliği gözlerimin görmeyişinden ileri geliyor. Kalem bile göremiyorum...

İçinden de: "İşte, açıkça belirttim; sanırım ki bu hertürlü yanlış yorumlamayı önler." diyordu. "Bu girişi imzalatmak için tanık istemez. Şimdi bir satır boş bırakalım, arkasını yazalım."

Richard Heldar'ın son isteği, vasiyetidir bu. Vücutça da, kafaca da sapasağlamım, vasiyetnameyi geçersiz kılacak hiçbir durumum yoktur.

"Bu da oldu. Körolasica kalem! Kâğıdın neresindeyim?"

Yeryüzünde nem varsa, yâni dörtbin lira nakit para, ayrıca yıl-

da ikibin yediyüz seksen lira gelir...

"İşte bu iyi! Yampiri yazmaya başladım!"

Kâğıdın yarısını, baştaki ekten aşağısını yırttı. Sonrasını yazmaya koyuldu:

Bütün bu parayı aşağıda adı yazılı kimseye bırakıyorum...

Maisie'nin adını, soyadını yazdı; bu ufacık servetini yatırdığı iki bankanın tam resmi adını verdi.

Kendi kendine: "Belki tam hukuki biçimde olmadı ama," diyordu, "nem varsa hiçbirinin üzerinde kimsenin zerre kâdar hakkı yok; onun için, hiçbir itiraz gelecek değil. Maisie'nin adresini de verdim... Buyrun, Bay Beeton... Bakın, bu benim imzam, öyle değil mi? Çok görmüşsünüzdür, tanırırsınız. Karınızla birlikte, tanıklık eder misiniz bana?... Sağolun! Yarın beni buranın sahibine götürürsünüz, önceden haber vermediğim için borcum olan parayı kendisine öderim; bu kâğıdı da kendisine veririm, yolda başıma bir şey gelirse diye. Şimdi, sobayı yakacağız. Benimle kalın, kâğıtlarımı ben istedikçe birer birer bana verin."

Üzerine bir-iki şey çiziktirilmiş kâğıtlarla, mektuplarla, bir yıl boyunca birikmiş türlü çeşit kâğıtla ne güzel bir alev yaratılabileceğini ancak yapan bilir. Dick, atelyede, o açılmamış üç mektubun dışında nekadardaki yazılı şey varsa hepsini sobaya tıktı. Resim defterlerini, taslakları, kimi bomboş, kimine taslak çizilmiş bütün resim bezlerini de yok etti...

B.Beeton da kendine göre bir düşünürdü.

— "Uzun süre kalan kiracının dairesinde ne de çok işe-yaramaz şey vardır ya!" diyordu.

— "Gerçekten öyle. Artık birşey kalmadı mı?"

— "Hiçbir şey kalmadı. Soba da, kıpkızıl oldu."

— "Güzel! Aşağı-yukarı bin lira değerinde resim yaktık. Bunu biliyor musunuz? Daha birkaç gün önce satsaydım bu parayı elde ederdim."

B.Beeton, incelik göstererek: "Evet, beyefendi." dedi.

Gerçekte, kiracısının çıldırdığına ner'deyse inanacaktı. Öte yandan, seviniyordu da: Büyük bir yer tutan bu kâğıt parçalarından kurtulmuştu.

Dick için artık vasiyetnamesini güvenilir ellere bırakmaktan başka yapılacak bir iş kalmamıştı. Bunu da, ertesi gün yapacaktı. Şimdilik, yerde sürünerekten, kâğıt kırpıntılarını toplayıp yok ediyor, hiçbir çekmecedeki geçmişinin izi kalmamasına bakıyordu. Sonra sobanın karşısına geçip oturdu. Ateş sönmeğe üzereydi, sobanın kızgın çeperleri gecenin sessizliği içinde çıtırdıyordu.

XVI

DICK: "Hoşgeldin, Bess!" dedi. "Sana elli lira vereceğimi söylemiştim. Al sana yüz lira! Eşyamı Beeton'a sattım, onun parası. Canının istediğini alabilirsin bununla... Ne de olsa, pek kötü bir kız değilsin."

Bessie: "Torpenhow'a selâm söyleyin, lütfen." dedi. "Görürseniz."

— "Söylerim, cancağızım. Şimdi kolunu ver de bana vapura, kamarama kadar götür bakayım beni. Ondan sonra, serbestsin... daha doğrusu, ben serbest olacağım."

— "Peki ama, kim bakacak size vapurda?"

— "E, başkamarot ne güne duruyor! Para her kapıyı açma gücünü yitirdiyse, o başka! Portsaid'e varınca, gerekeni doktor yapar, gemi hekimleri konusunda yanılmıyorsam. Ondan sonra, karaya çıkınca da, geri kalanı Tanrı üzerine alır, hep yaptığı gibi."

Bessie Dick'i, yolcuların, ağlaşan yakınlarının ayak bağı olan yığınları arasından, kamerasına kadar götürdü.

Dick: "Güle güle!" dedi, öptü, yatağına uzandı, güvertenin bütün bu gürültü-patırdıdan sıyrılmasını bekledi. Birdenbire karar veren atelyesinde gezinebilmeyi ancak günlerce sonra öğrenmişti. Buna karşılık, bir geminin girdisini-çıkıtısını çok iyi bilirdi; artık güvenliğini yalnız kendisinin sağlaması gerektiği düşüncesi onu bir kalp ilacı gibi destekliyordu. Gemi daha limandan çıkmamıştı ki

Dick kendini başkamarota tanıtmıştı. Bu değerli kişiye bir paşa ih-sanında bulundu, sofrada yer ayırtmak görevini verdi. Sonra, kama-rasına döndü, bavulunu açtı, yerleşti, keyfine baktı. Bütün bu gidip gelmeleri hiç güçlük çekmeden yaptı. Sanki bu gemiden hiç çıkma-mış gibi, yolunu kolayca buluveriyordu. Belli ki Tanrı çok iyiydi!

Tam yeniden Maisie'yi düşünmek üzereyken, üzerine derin bir uyku çöktü. Rahat bir uyku uyudu... vapur Thames'in ağzından çı-kıp da Manş'ın ilk dalgaları üzerinde havaya kalkıncaya kadar.

Makinelerin gürültüsü, yağ, katran kokusu, unuttum sandığı daha binbir tanıdık şey onu çarçabuk yeni durumunun bilincine sü-rüklediler.

Gözlerini açarken: "Ne güzel şey yaşamak!" diyordu.

Esnedi, keyifli keyifli gerindi, güverteye çıktı. Orada biri söyle-di: Brighton açıklarındaymışlar. Uzaktan ışıkları görünüyordu. Trafalgar Alanı nasıl bir çayır değilse, bu da açık deniz değildi ama, Dick gene de tuzlu suyun güçlendirici etkisini daha şimdiden duyu-yordu. Biraz ekşi suratlı bir yel gemiyi saygısızcasına sallıyor, burnunu yukarı yukarı kıvrıyordu. Bir dalga kopup geldi, geminin arka güvertesine köpükler yağdırdı, bir yığın yepyeni sandalyeyi su-lara boğdu. Dick çevresine köpüklerin bir cam şangırtısıyla dökülü-şünü duydu; suratının ortasına bir su fışkırması yedi, serpintileri yutarcasına burnundan içeri çekti. Sonra sigara salonuna doğru yö-neldi.

Tam oraya gelirken, güçlü bir yel bir vuruşta kasketini başın-dan savurdu, kapının çerçevesi içinde onu başı açık bırakıverdi. Bir görevli baktı ki karşısında bu işlere alışık bir yolcu var, "Manş'tan çıkmak üzere dans edilecek." diye haber verdi.

Herşey böyle yolunda gidiyor, Dick de buna pek seviniyordu.

Deniz yolculuğunda, bir yerden bir yere giderken, masalara, direklere, iplere, parmaklıklara tutunmak hoşgörülür; salık bile veri-lir. Sapasağlam toprak üzerinde eliyle yoklaya yoklaya yürüyenle-rin, önündeki engellere çarpmamak için ellerini uzatanların gözleri

görmediğini herkes anlar; bir geminin güvertesinde ise, gözleri görmeyen bir kimse, teknenin sallantısından tedirgin olmuyorsa, yol arkadaşlarının sakatlığıyla bal gibi alay edebilir.

Dick doktorla tanışmıştı. Ona türlü çeşit hikâyeye anlattı; kendisini hoş karşılayışını, böylece, en değerli bir karşılıkla ödemiş oldu. Onun yanında, olmayacak saatlere kadar piposunu tüttürdü. Öyle şaklabanlık etti ki Portsaid'e gelince karaya onun kolunda inmek üzere kolayca söz aldı.

Deniz, esen yele göre, ya gürültüyle coşup kabarıyor, ya da sessiz kesiliyordu. Makineler, gece-gündüz, türküsüz nakaratlarını çağıırıp duruyorlardı. Tom, geveze berber, lombarn yanında, serin esintiye karşı, onu her sabah tıraş ediyordu. Güvertenin üzerine tenteler geriliyordu. Yolcular gülüp söylüyorlar, oyun oynuyorlardı. Derken, Portsaid'e vardılar.

Dick doktora: "Benî Bayan Binat'ın evine götürün." dedi. "Nerede, biliyor musunuz?"

— "Şöyle-böyle. Bu gibi evlerin hepsi bir soydandır, burada; ama, sizin dediğiniz şehrin en kötü batakhanelerinden biridir. Önce soyarlar, sonra da öldürürler sizi."

— "A, yo! Binat'lar öyle bir şey yapmazlar bana. Siz beni oraya götürün hele; üst yanı benim bileceğim iş."

Oraya gittiler. Dick'in burnu Doğu'nun pek bilinen kokusunu ossaat oldu. Kanalin girişinden Hong Kong'a kadar insanın burnuna bu koku gelir. Bunun yanı-sıra, o korkunç tatlısu "frenkçe"sini de yeniden duydu. Yakıcı sıcak da kürekkemiklerinin ortasına vurdu, eski bir arkadaşın bildik yumruğu gibi. Kumda ayağı kaydı. Ceketinin yeni, yüzüne yaklaştıırınca, fırından çıkan ekmek gibi yaktı.

Bn.Binat onun içki salonundan içeri girdiğini görünce, hep hazır duran, hiçbir şeye de şaşmayan o gülümseyişiyle güldü. Dick'e, şu ufacık sakatlığı —gözlerinin hiç görneyişi— olmasa, eski yaşamından hiç ayrılmamış gibi gelecekti. O eski günlerin gürültüsü gene kulaklarında uğulduyordu: Biri bir ardıç likörü şişesini açar-

ken tıpayı patlattı. İçkinin kokusu Dick'e hemen B.Binat'ı hatırlattı. Ne yazık ki B, Binat ölmüştü. Karısı bunu Dick'e doktor gittikten sonra söyledi. Doktor, arkadaşının coşkun bir sevgiyle karşılanmasını —bir gemi hekiminden beklenebileceği kadar— çekememiş, çekilip gitmişti. Dick ise, böyle, sevgiyle karşılanmasından dolayı pek sevinmişti.

— "Burada beni hatırlıyorlar; orada, denizlerin ardında, beni çoktan unutmuşlardır bile! Size çok şeyler anlatacağım, Bayan Binat, bir ara boş vaktiniz olunca."

Akşam, evsahibi hanım kumun üzerine, saçıtan bir kahve masası koydurttu. Dick onun yanına oturdu. O sırada, arkalarında, ev haykırışlarla, kahkahalarla, küfürlerle, kavgaya sesleriyle dolmaya başlamıştı. Yıldızlar gökyüzünü kalbura çeviriyor, kanalın üzerinde fenerleri ışıldıyordu.

Kadın: "Ah! dostum, savaş iyi bir şey, kazanç için." diyordu. "Peki ama, sen ne arıyorsun bur'da? Seni hiç unutamadık valla'!"

— "İngiltere'ye dönmüşüm. Gelgelelim, gözlerim görmez oldu."

— "Evet! Yalnız, ondan önce hayli başarı kazandın. Burada bile işittik, Binat da, ben de. Resimlerinde sık sık Sarı Zina'nın başından yararlanmışsın. Zina sağ, biliyor musun! Öyle benziyordu ki kendini tutamadı, güldü, gazeteler gelince. Senin bütün yaptıklarında buradakilerin tanıdıkları bir şey vardı hep. Bunca başarıya göre, hayli para kazanmışsındır sanırım?"

— "Parasız değilim, çok şükür! Epey para vereceğim size."

Bn. Binat: "Bana mı! Hiçbir borcun yok bana." dedi. Sonra sesini alçalttı: "Genç yaşta kör olmak... korkunç şey!"

Dick kadının yüzündeki acımayı göremiyordu; kaldı ki onun istediği de kendine acındırmak değildi. Cepheye gitmek için nasıl can attığını kısaca anlattı.

Kadın: "Nasıl gideceksin?" dedi. "Kanal İngiliz gemileriyle dolu. Kuş uçurmuyorlar. Atış denemesi bile yapıyorlar, on yıl önceki

gibi. Kahire'nin ardında çarpışmalar oluyor ama, gazeteci izin kâğıdın olmadıkça o yana geçemezsin. Çöllerde de çarpışmalar var ama, oraya gitmek de daha kolay değil."

— "Ne yapıp edip Suvakim'e gitmeliyim."

Torpenhow o yandaydı, Dick bunu Beeton'un oğlunun kendisine okuduğu gazetelerden biliyordu.

Neyse, Yakın Doğu hattı vapurları bu limana uğramıyorsa da Bn. Binat'ın çok değerli tanıdıkları varmış. Evet, pek dürist sayılabilecek kimseler değillermiş ama, bu durumda Dick'e yardım edebilirler, nereye isterse gitmesini sağlayabilirlermiş.

— "Ne var ki, Suvakim'de durmadan savaş oluyor." diyordu.

"Bu çöl boyuna, insan üretiyor. Sonra, pek de yaman şeyler, bu adamlar. Niye o yana gitmek istiyorsun?"

— "Arkadaşım or'da."

— "Arkadaşın mı? Aman, sus! Senin orada bulacağın arkadaş ölümdür."

Bn. Binat kolunu bütün ağırlığıyla masanın üzerine bıraktı. Dick'in bardağını yeniden doldurduktan sonra, yıldızların aydınlığında, ona sessiz sessiz baktı. Delikanlı niçin "Evet" der gibi başını eğmişti?

Dick, başını eğmişti ama: "Hayır," diyordu, "Yanına gideceğim sapasağlam bir adam. Gene de, yolda karşılaşırsam ölümle, gitmeye kalktığım için kabahatli bulabilir misiniz beni?"

— "Ben mi seni sabahatli bulacağım? Ben kimim ki başkalarına kabahat bulayım? Yalnız, senin bu yapmak istediğin korkunç bir şey."

— "Ne olursa olsun, gitmeliyim oraya. Bunun yollarını düşünüp bulun siz."

— "Peki, sen bunu düşünme artık. Nasıl gerekiyorsa öylecene yoluna koyacağım ben bu işi; sen de, gideceksin. Arkadaşını göreceksin. Söz dinle. Uslu uslu otur bur'da ev biraz duruluncaya kadar. Ben müşterilerime bakmaya gidiyorum. Birazdan yatarsın... Söz

veriyorum: Gideceksin."

— "Hemen yarın?"

— "Nekadar çabuk olabilirse."

Kadın karşısında bir çocuk varmış gibi konuşuyordu. Gitti, Dick tek başına kaldı. Küçücük masasının başına oturmuş, limanın, yolun gürültüsünü dinliyor, kendi kendine: "Bunun sonu ne zaman gelecek?" diye soruyordu.

Sonra, evsahibi kadın geldi, onu aldı odasına kadar götürdü.

— "Hadi uyu!" diye buyurdu.

Evin içinde gene çığlıklar, türküler, kahkahalar sürüp gidiyordu. Bn. Binat dünyasının ortasında oradan oraya koşuşup duruyordu. Müşteriler yeyip içtiklerinin parasını veriyorlar mı; hizmetçiler iyi iş görüyorlar mı... bunlara bakıyor, bütün bunların arasında Dick'le de ilgileniyordu. Ona yararlı olabilmek için, Fellah alaylarındaki o sert Türk subaylarına karşı güler yüz gösterdi; Kıbrıs komiserliğinin küçük rütbeli görevlilerine karşı pek hatırnaz davranırdı; en sonunda da, develerle kaçakçılık yapan, ne milletten oldukları belirsiz birkaç kişiye özel bir ilgi göstermeyi de başardı.

Ertesi sabah, erkenden, her zaman olduğu gibi gene parlak renkli elbiseler giymiş, yalancı mücevherler takınmış olarak, bir fincan kakao yaptı, Dick'in odasına götürdü.

İçeri girerken: "Benim, ben." dedi. "Ben de, sır saklayacak yaşa geldim artık sanırım! Ye, iç. Hani Fransız kadınları oğulları uslu durunca nasıl sabah kahvaltısını odalarına götürürler, onlara benzedim."

Yatağın ucuna oturdu, sesini alçattı:

— "Herşey düzenlendi. Deniz feneri gemisiyle gideceksin. On İngiliz lirasına patlayacak bu sana. Kaptan daha aşağı razı olmadı. Hükümetten birşey almıyormuş, öyle diyor. Gemi dört gün sonra Suvakim'de. Yanında Yunanlı bir katırcı da götüreceksin; adı Yorgi. On İngiliz de bu. Ben vereceğim: Üzerinde para olduğunu bilmesinler. Yorgi katırlarını sürebileceği yere kadar seninle gelecek, sonra

buraya dönecek; çünkü sevgilisini rehin olarak tutuyorum. Suva-kim'den bana tel çekip de sağ-salim vardığını, bir deyeceğin olmadığını bildirmezsen, kız verecek Yorgi'nin hesabını!"

Dick:"Sağolun! Bulunmaz bir kadınsınız, doğrusu, bayancığım!" dedi.

Elini fincana doğru uzattı.

Acayip kadın: "Daha çok şey yapmak isterdim ben senin için." diye karşılık verdi. "Hele bur'da kalmanı öyle isterdim ki! Daha akıllıca bir iş olurdu bu ama, senin istediğin bu değil, anlıyorum... Yo, git, git. Gideceksin, yavrum, gideceksin."

Dick'e doğru eğildi, iki gözünün arasından, alnından öptü.

Geri çekilirken: "Böylece, günaydın demiş oluyorum sana." dedi. "Sen giyindikten sonra, Yorgi'yi çağırırız, herşeyi hazırlarız. Yalnız, önce senin o küçük bavulu bulalım. Ver bana anah-tarlarını."

Dick, içinden: "Tuhaf!" diyordu. "Bir süreden beri herkes öpü-yor beni. Biliyorum, Torp da beni öpücüklere boğacak, görür gör-mez... Yo, hayır! sanırım beni başından def etmeye bakacaktır, kendisine ayak bağı olacağım diye. Pöh! uzun sürecek değil."

— "Hey, bayan!" diye haykırdı, "yardım edin de bana son süs-lenmemi yapayım giyotine gitmeden önce, n'olur! Orada adamakıl-lı giyinmeye vaktim olmayacak."

Yeni sefer giysilerini karıştırıyor, parmakları mahmuzlara, to-kalara değdikçe acıyordu.

— "Derli-toplu olmak gerek." diye de açıkladı. "Çok geçme-den, hayli kirleneceğim; onun için, şimdiki halde, kusursuz giyin-miş olmak istiyorum. Herşey düzgün mü?"

Yakalığını düzeltiyor, sağ kalçasının üzerinde, gömleğinin katı altında saklı tabancasını okşuyordu.

Bn. Binat: "Daha ötesi elimden gelmez." dedi. Gülümsüyordu ama, ağlamak üzere gibiydi. "Bak su haline... A! kusura bakma... unuttum!"

Dick, çizmelerin kırıksıklarını eliyle düzeltmeye çalışırken: "Zararı yok." dedi. "Şimdi, gidelim kaptanı, gemiyi, şu Yorgi denen adamı görelim. Hadi, çabuk olun."

— "Ne diyorsun! Seni, güpe-gündüz, benim yanımda, güvertede görmeleri doğru olmaz. Ya İngiliz kadınlarıyla karşılaşırsan!"

— "İngiliz kadınları mı? Tanımıyorum! İngiliz kadınları falan yok... varsa bile, ben onları kesenkes unuttum. Gemiye götünün beni."

O istediği kadar acele etsin, herkesi sıkıştırın, gemi demir alırken ner'deyse gece olmuştu. Bn. Binat, Dick'e iyi bakmaları, korumaları için, kaptana, Yorgi'ye uzun uzun tembih etti. Bu kadın Dick için gerçekten bulunmaz bir koruyucuydu; çünkü evine gelip gidenler arasında onu kızdırmaktan korkmayan pek azdı. Hepsi bilirdi ki bir densizlik edecek olurlarsa, bunun cezasını, günün birinde, bir batakhane köşesinde, bilinmez birinin bıçağının sırtına saplanmasıyla öderdi.

Gemi altı gün Suvakim'e doğru yol aldı; kanal kalabalık olduğu için iki gün orada kaybetmişlerdi. Bu altı gün içinde, Dick Yorgi'nin ahbablığını kazandı. Adam, sevgilisinden yana tasalandığı için, başlangıçta, Dick'e karşı pek iyi davranmamak eğilimindeydi.

En sonunda, karaya çıkınca, Yorgi onu kanatları altına aldı, rıhtım boyundan yürümeye başladılar. Rıhtım güneşten yanıyordu; yeni gelen mallarla, Suvakim-Berber demiryolunun artıklarıyla doluydu. Adım başında, hurdaya çıkmış eski lokomotiflerle, taban ağaçlarıyla, ray yığınlarıyla karşılaşılıyorlardı.

Katırcı: "Yanımda olursanız, pasaport sormazlar size." dedi. "Ne yapmaya geldiğinizi de öğrenmeye kalkmazlar."

— "Evet ama, ingilizce konuşmalar işitmek istiyorum. Kim biliyor? Belki de beni hatırlayacaklar vardır. Burada beni tanırlardı, adam gibi biriyken, eskiden."

— "Buralarda *eskiden* demek *çok eskiden* demektir. Mezarlar çabuk doluyor. Bakın: Bu demiryolu Tanay-el Hasan'a kadar gider.

Suvakim on kilometre ötededir. Tanay-el Hasan'da bir karargâh bulacaksınız. Oradaki İngiliz birlikleri ileri harekâta geçiyorlar. Bütün ihtiyaçlarını demiryolundan sağlıyorlar."

— "A, evet! sürekli bir karargâh. Bilirim... Açıkta, Sudanlılarla çarpışmaktansa böylesi daha iyidir."

— "Evet. İşte bunun için herşey, katırlar bile demir vagonlarla taşınıyor."

— "Ne dedin?"

— "Kalın saç kaplı vagonlarla; katarlara ateş ediyorlar çünkü."

— "Tamam! Zırlı tren. Sonra, Yorgi?"

— "Bu akşam, katırlarımla trene biniyorum. Karargâhla işi olanlar binebilirler bu trene ancak; çünkü düşman kentlerin yanına kadar sokuluyor ateş etmeye."

— "Deme! Bakıyorum huylarından vazgeçmemişler!"

Dick kuru toz, sıcak demir, vernik kokusunu zevkle içine çekiyordu. Belliydi ki eski yaşantısı onu dostça bir "Hoşgeldin!" ile karşılıyordu..

Yorgi: "Bu akşam, katırlarımı toplar toplamaz, yola koyulacağım." diyordu. "Yalnız, siz Portsaid'e şu teli çekiverin de benden memnun olduğunuzu bildirin."

— "A, öyle ya! Bayan Binat kısıkvrak bağlamış seni, öyle değil mi? Yoksa fırsatını bulunca, sırtıma seve seve kama saplardın, ha?"

— "Öyle bir fırsat falan aradığım yok! Gönlüm o kadında."

— "Evet, evet, biliyorum! Çok kötüdür sevgiyle kazanç arasında kalmak... Acıyorum sana, Yorgi!"

Telgrafçının yanına hiç çekinmeden gittiler; çünkü herkesin işi başından aşkındı; Suvakim de, kimsenin tatil geçirmeye geleceği bir yer değildi elbet.

Dönerlerken, Dick arkasından birinin ingilizce seslendiğini duydu. Bir teğmendi bu.

— "Ne yapıyorsunuz burada?"

Gerçekten, Dick'in görünüşü her askeri şaşırtırdı. Gözünde

mavi gözlük vardı; eli yanındakinin omzunda yürüyordu.

Hiç duralamadan karşılık verdi:

— "Mısır hükümetindenim... Katır gönderme işlerinden. Hayvanları Tanay-el Hasan'daki karargâha götürme emrini aldım. Kâğıtlarımı göstereyim mi?"

— "İstemez! Kusura bakmayın: Sizi sorguya çekecek değildim ama, yüzünüzü göremiyordum da..."

Dick lafı karıştırarak: "Akşam trenine binebilirim sanıyorum, değil mi?" dedi. "Hayvanlarımı yüklemek için de hiçbir zorlukla karşılaşmam?"

— "Hayvan vagonlarını buradan görüyorsunuz. Yalnız, erken davranmanız iyi olur."

Genç subay çekildi gitti ama, içinden de "Şu insan kalıntısı ne biçim bir kimse ki, bir beyefendi gibi konuşuyor ama, Yunanlı katircılarla da iş tutmuş." diyordu.

Dick'e gelince, içini bir sıkıntı basmıştı. Bir İngiliz subayına kafa tutmak kolay iş değildi; keskin görüşlü bir gözcüyü atlatmak da hoş bir şeydi. Gelgelelim, yolda sendeleyerek giderken böyle bir şey başına bir daha gelecek olursa korkunç olurdu. Öte yandan, o bitip tükenmek bilmeyen düşünce gene kafasını kurcalayıp duruyordu: Kader ona böyle amansız bir yumruk atmasaydı yaşantısı şimdi kimbilir nasıl olurdu?

Yorgi yemeğinden ona da verdi. Sonra sürüsüyle uğraşmaya gitti. Dick yalnız kalmış, başı ellerinin arasında, bir hangarın altında oturuyordu. Kapalı gözlerinin önünden Maisie'nin yüzü geçiyordu: Dudakları aralık, gülümser.

Birden, yanı-başında bir ses duydu; ona pek korkunç gelen bir ses. Korktu, az kalsın haykıracaktı.

— "E, hazır mı katırlarınız?"

Biraz önceki subayın sesiydi bu. Omzuna doğru eğilmişti.

Dick: "Uşağım uğraşiyor bu işle." dedi. "Bakın, söyle'yim: Bana bir göz hastalığı geldi, pek iyi göremiyorum."

— "Ah, işte bu kötü! Bir süre hastanede kalmalıydınız. Ben de geçirdim bu hastalığı. İnsan kör gibi oluyor."

— "Bence de öyle. Kaçta kalkıyor katar?"

— "Altıda. Saatte on kilometre gidiyor ancak."

— "Sudanlılar saldırıyorlar demek?"

— "Aşağı-yukarı, haftada üç gece. Gece nöbeti bende."

— "Karargâhın önemi büyük mü?"

— "Oldukça. Çöldeki birliklerimizi beslemek zorunda."

— "Uzakta mı birlikler?"

— "Elli-altmış kilometre ötede. Cehennem gibi kurak bir bölgede iş görüyorlar."

— "Oraları güvenlik mi bari, birliklerle karargâh arası?"

— "Duruma göre. Ben bu yolu tek başıma da, bir manga askerle de aşmaktan çekinmem, çünkü öyle izcilerimiz var ki inanılmaz bir ustalikle her yere sokulurlar."

— "Evet, görmüşümdür."

— "Buralara ilk olarak gelmiyorsunuz demek?"

— "Savaşın başladığını gördüm ben."

Subay, içinden: "Tamam!" diyordu. "Bu adam eskiden ordu-daymış, kovmuşlar."

Gene de bu konuda soru sormaktan kaçındı.

— "İşte sizin uşak... katır sürünüzle. Yalnız, bana biraz tuhaf geliyor..."

— "Nedir tuhaf gelen? Katırcı olmam mı?"

— "Ben söylemeye çekinirdim ama, gerçek bu. Kusura bakmayın, densizlik ettim belki. Okumuş biri gibi konuşuyorsunuz."

— "A! kolejde okudum, yahu!"

— "Ben de öyle düşünmüştüm... Bakın, darılmayın ama, biraz üzüntülü görünüyorsunuz. Demin gördüm: Başınız ellerinizin arasında, bir sıkıntınız varmış gibi oturuyordunuz. Onun için geldim yanınıza."

— "Sağ olun! Yalan değil: Öyle iyicene, derinden mutsuzum ki

bukadar olur!"

— "Peki, ben bir yardımda... ödünç olarak, elbette..."

— "Eksik olmayın! Her işime yetecek kadar param var. Yalnız, bunun dışında da bir iyilik edebilirsiniz bana. Bunu yaparsanız, ömrümün sonuna kadar borçlu kalırım size. Katar işçilerinin vagonuna bindirin beni. Katarın başında böyle bir vagon var değil mi?"

— "Evet. Ner'den biliyorsunuz?"

— "Bu biçim yolculuk etmişliğim var da ondan biliyorum. Bırakın biraz cümbüş göreyim... daha doğrusu, işiteyim. Öyle zevk duyacağım ki! Savaşmamak üzere, tehlikeye atıyorum kendimi."

Subay bir dakika düşündü.

— "Olur!" dedi. "Katar boş biliniyor. Varışta, kimse yok bana kabahat bulacak."

Yorgi, gürültü-patırdıdan yararlanarak, katırlarını yerleştirme işini bitirmişti. Dar demiryolu üzerinde, katar kalkmaya hazırdu. Baştan başa saç bir kabukla kaplanmıştı, uzun bir tabuta benziyordu. Lokomotifin başına iki vagon takılmıştı. Birinin önünde bir yarık vardı mitralyöz için; öbürünün de iki yanında birer mazgal deliği, yan ateş için. İkisi birlikte, tekerlekler üstünde giden, bir tek oda oluyordu; demir kemerlerin altında da yirmi kadar topçu.

Dick en baştaki vagona girerken, askerlerden biri: "Whitechapel! (*) Herkes vagonlara! Son tren bu!" diye haykırdı. "Bakın, bakın! birinci mevkilerden birinde öpüşüyorlar!"

Biri de: "A, bu da ne!" dedi. "Etiyle, kemiğiyle bir yolcu! Valahi, yolcu! *Yankı* gazetesinden misiniz, bayım?"

Bir üçüncüsü de: "*Yıldız* gazetesinden mi?" diye sordu.

— "Beyefendiye bir şişe sıcak su getirirlim mi?"

Dick: "Sağ olun!" dedi. "Yerimin parasını vermek niyetindeyim."

(*) *Whitechapel* Londra'da bir bölgedir. Burada asker şaka olsun diye söylüyor. (Çeviren)

Dick'le vagondakiler arasında çabucak ahbaplık kuruldu.

Derken, subay geldi. O görünür görünmez herkes sustu. Sonra katar eğri-büğrü demiryolu üzerinde sarsıldı.

Yolcu, köşesinden: "Şu yezitlere açıktan açığa saldırmak daha iyi olur." dedi.

Subay: "Evet ama, hiçbir şey uslandırmıyor onları." diye karşılık verdi. "İşte, başladılar!" Zırh kaplamaya ilk kurşun vurmuştu. "Gece katarına karşı en aşağı bir kez böyle bir gösteri yaparlar. Çoğunlukla, saldırı arka vagona yapılır; benim yanımdaki asteğmen komuta eder oraya. Zevkini o çıkarır."

— "Bu akşam öyle olmayacak besbelli! Dinleyin bakın!"

Saçların üzerine bir ağır kurşun yayılım ateşidir boşandı; arkasından da top patlar gibi bir haykırıştı, ulumadır koptu. Çöl çocukları gece oyunlarına başlıyorlardı. Katar da onlara güzel bir nişan tahtası oluyordu.

Makinist bir istihkâm teğmeniydi. Subay ona sordu:

— "Yarım fişeklik boşaltmaya değer mi bunlara?"

— "Değer bence. Bıktırdılar artık bu herifler! Ders vermeli!"

— "Sağa: Ateş!"

Subay kola basar basmaz, mitralyöz beş ağzıyla birden "Gürrr!" etti. Boşalan fişeklikler yere düştü yassılaşılarak; içeriyi duman kapladı. Buna karanlıkların söverek karşılık vermesi gibi, vagonun arkasına doğru, yeni haykırışlarla birlikte, bir yayılım ateştir boşandı. Dick yere uzandı. İşittiği gürültüden, duyduğu barut kokusundan dolayı sevincinden deli oluyordu.

Coşmuş, "Tanrı'ya şükürler olsun!" diye haykırıyordu. "Böyle bir cümbüşte bir daha bulunacağımı hiç ummuyordum. Tıka-basa doyurun şunları, arkadaşlar! Hayda!"

Katar durmak zorunda kaldı. Demiryolu kapalıydı. Bir manga bakmaya gitti. Biraz sonra geldi kasma, bel falan almaya. Askerler sövüp sayıyorlardı. Düşmanlar demiryoluna kum, çakıl yığmıştı. Bunun kaldırılmasıyla yirmi dakika geçti. Sonra ağır ağır yeniden

yola koyuldular, kurşun yağmuru, haykırışlar, mitralyözlerin kuru, düzgün gürültüsü arasında. Ara-sıra, taban ağaçlarından sökülmüş rayları düzeltmek için durmak zorunda kalıyorlardı.

En sonunda, katar Tanay-el Hasan'daki karargâhın koruması altına girdi.

Teğmen, fişekliği en sevdiği mitralyözün üzerine asarken, Dick'e: "E, anladınız mı şimdi bu yolu niye bir-buçuk saatte aldığımızı?" dedi.

— "Çok eğlenceli, gerçekten! İki kat daha uzun sürmesini isterdim. Dışarıdan görmesi ne hoştur kimbilir!"

— "Valla', biliyor musunuz, bu gibi eğlencelerden insan çabuk bıkmıyor. Aklıma gelmişken söyle'yim: Katırlarla işinizi bitirdikten sonra benim çadıra gelin de ne varsa birlikte yiyelim. Benim adım Bennil; piyade topçusu. Dikkat edin, bu karanlıkta iplere takılmayın."

Ne yazık ki Dick için herşey karanlıktı. Develere yaklaştığını onların homurtularından, derilerinin kokusundan anladı. Biraz ötede ot balyaları bulunduğunu da biliyordu; kokusunu duyuyordu çünkü. Burnuna mutfaktan yayılan yemek kokuları, açıkta yanan ateşlerin o tanıdığı duman kokusu da geliyordu. Yalnız, bunlardan başka hiçbir şeyi "göremiyordu".

Vagondan indiği yerde kalakalmış, Yorgi'yi bekliyordu. Son vagonun döşeme tahtaları üzerinde hafif kundura sesini, demir kaplamasına değen bir şeylerin gürültüsünü işitti. Yorgi katırlarını indiriyordu.

Lokomotif buharını ner'deyse Dick'in kulağına püskürüyor, çölden gelen serin esinti bacaklarının arasında kıvrılıyordu. Dick'in karnı acıkmıştı; yorulmuştu; toz-toprak içinde kaldığını da biliyordu, ceketini eliyle süpürmeye çalıştı ama, boşuna!

Ellerini ceplerine soktu, saymaya başladı: Kaç kez, uzak ülkelerde, yabancı istasyonlarda kendisini yolculuğunun sonuna ulaştıracak trenleri, develeri, beygirleri, katırları beklemişti? O zamanlar,

hiç olmazsa, gözleri görüyordu. Onun gözleri kadar keskini de pek az kişide bulunurdu. Akşam, yemek vakti, bir savaş alanını seyrederken yeni yeni sevinçler duyardı. Renk, ışık, hareketti bu; bunlar olmadıkça da yaşamının sevinci olmazdı. Şimdi ise, önünde yaşamının son aşamasında çektiği acıları anlatmak üzere bulmak istediği arkadaşını arayarak karanlıklar içinde yapacağı uzun yolculuk vardı ancak! Torpenhow'ın elini son olarak sıkacaktı. Öylesine canlı, öylesine güçlü şu yaman Torpenhow —Dick Helder diye birinin eskiden ün kazanmasını borçlu bulunduğu Torpenhow. şimdi gene hareketli bir yaşamın ortasında bulunabiliyordu... O başarılar kazanan Dick'le aynı adı taşıyan şu bitmiş, çökmüş, kör serseriye birbirine karıştırmayın sakın!

Evet, gidip Torpenhow'ı bulacak, bir saatçik bile olsa, eski yaşamına elinden geldiğince yaklaşacaktı. Ondan sonra, herşeyi unuttacaktı: *Karasevda*'sını mahveden, böylece onun yaşamının çöküşünü de tamamlayan Bessie'yi; çivilerle, havagazı borularıyla, kimsenin hiç bir zaman işine yaramamış türlü şeylerle dolu bir karabasan kentinde oturan şu Beeton denen kuklayı; hele Maisie'yi, ne yazık ki doğru davranmakta aşırıya varan, şimdi ise, uzakta kaldığı için pek yüce biçimde güzel, çekici görünen şu Maisie'yi!

Yorgi'nin elinin koluna değişti üzerine düşlerinden uyandı.

Katırcı: "Şimdi ne yapıyoruz?" diye soruyordu.

— "A! sen misin? Tamam! İzcilerin çölden dönüp yatmaya geldikleri karakol noktasına, deveçilerin yanına götür beni. Orada develerinin yanında dinlenirler. Develer de, dört köşesinden kazıklara bağlanmış kara bir örtüden yemlerini yerler. İnsanlar çorbalarını hayvanlarının yanı-başında içerler. Oraya gitmek istiyorum."

Yer tümsekliydi, tekerlek izleriyle oyulmuştu. Dick birkaç kez tökezledi, bacakları çalılara takıldı.

Dick'in dediği gibi, izciler hayvanlarının yanında oturuyorlardı. Ateşin alevleri sakalı uzamış yüzlerine vuruyor, çevrelerinde hecin develeri homurdanıyordu.

Dick çok görmüş-geçirmişti, biliyordu; onun için, çöle bir yiyecek kafilesinin ardından girmeyi düşünmemişti bile. Sıkıcı sorular sorarlar, sonunda da, salt gezmeye gelmiş bir kimsenin cep-hede hiçbir yararı olmayacağına, üstelik zararı bile olabileceğine göre, belki de Suvakim'e geri yollarlardı. Bu durumda, yalnız git-mesi, hemen şimdi yola koyulması gerekiyordu.

İçinden: "Hadî bakalım, son bir ustalık daha!" diyordu. "Hepsinin en yamanı!"

Yorgi onu ateşin çevresine çöreklenmiş bir öbek insanın arasına kadar götürdü.

Dick: "Merhaba, kardeşler!" dedi.

Başlar ağır ağır öne doğru eğildi. Develer, bir Avrupalı kokusu almışlar, yan yan bakıyorlardı, ayağa fırlamaya hazır kuluçka tavuklar gibi, merakla.

— "Bu gece askeri birliklerin oraya gitmek üzere, bir deveyle bir de deveci."

Bir ses, alay eder gibi: "Muleyd mi olsun?" dedi.

Dick: "Hayır." dedi. "Mehri olsun. Yük taşımaya yarayan o ağır şeyi n'apayım!"

İki-üç dakika geçti. Sonra şu karşılık geldi:

— "Sabaha dek yerimizden kıpırdayamayız. Buradan dışarı çıkılmıyor artık."

— "Paranın hatrı için de mi?"

— "A! İngiliz parası mı?"

Bir ara sessiz geçti.

— "Nekadar?"

— "Yirmibeş İngiliz lirası vereceğim deveciye yolun sonunda; buradaki reisine de ayrıca bir yirmibeş daha bırakacağım dönüşünde ona vermesi için."

İyi paraydı. Reis, kendisinin de deveciden bir yüzde alacağını düşünerek, Dick'ten yana oldu.

Dick üsteliyordu:

— "Bir gece bile sürmeyecek bir yol için elli lira! Elli lira demek, istediğin kadar toprak, yemiş; güzel güzel ağaçlar, kadınlar... kısacası, bir adama ömrünün sonuna kadar yetecek şeyler demektir... Hadi, kim ister?"

— "Ben!" dedi bir ses. "İsterim ama, buradan nasıl çıkmalı?"

— "Sersem! Bilmiyor musun ki hecin devesi engelleri aşmasını, kaçıp kurtulmasını bilir; nöbetçiler de onun ardından gidenlere ateş etmezler?... Yirmibeş lira, diyorum sana; ayrıca bir yirmibeş daha! Yalnız, unutma, gerçek bir mehari istiyorum, yük hayvanı değil."

Bunun üzerine, pazarlık başladı. Yarım saatin sonunda, depozito reisin avucuna sayıldı. O da, deveciye birşeyler söyledi. Dick devecinin buna karşılık söylediklerini işitti:

— "Yol uzun değil; hangi kervan devesi olursa olsun, bu işi görür. Bir körün uğruna en iyi koşan develerimden birini tehlikeye atamam."

Dick, sesini yükselterek: "Belki körüm ama," dedi, "yanımda benim gözlerimin yerini tutacak altı gözlü bir araç var. Deveci önümde oturacak; gün ağarmak üzereyken İngiliz birliklerinin yanına vardık mı, kendini ölmüş bilsin!"

— "Peki ama, birlikler ner'de, kuzum?"

— "Sen bilmiyorsan, bırak senin yerine başka arkadaşın gelsin. Biliyorsan, unutma ki bir ölüm-kalım işi bu."

Deveci, sert bir sesle: "Peki!" dedi. "Biliyorum. Şöyle biraz uzaklaşın da devemi çözeyim."

— "Bir dak'ka! Yorgi, şu hayvanın başını biraz tut da yanaklarını yoklayayım."

Elini devenin kafasında gezdirdi, bütün mehari cinsi develere kızgın demirle vurulan yarım çember biçimi damganın izini aradı.

— "Tamam! Bunu çöz bana. Sonra, unutma ki gözü görmeyenleri aldatana karşı Tanrı amansızdır!"

Ateşin çevresinde oturanlar arkadaşlarının canının sıkılmasına

güldüler: Adam, Dick'in seçtiği deveyi değil, onun yerine bir yük devesi vermeyi düşünmüştü.

İçlerinden biri: "Geri çekil!" diye bağırdı.

Devenin karnına da, kayışları saç örgüsü örülmüş kamçısıyla genişçe bir vurdu. Dick hayvanın burnuna takılı ipi tutuyordu; gerildiğini duyunca, bırakıverdi.

— "Eyvah! kaçtı!"

Deve, öfkesinden homurdanarak, çöle doğru kaçmıştı. Sürücüsü, hayvanı kandıracak biçime sokulmuş telâşlı haykırışlarla, arkasından fırladı.

Yorgi, Dick'i kolundan yakalarak, sürükledi, destekledi, yöneltti. Dick, yerdeki en ufak bir engele çarpıyor, her adımda sendeliyordu. Koşa koşa, bir nöbetçinin önünden geçtiler. Bereket versin, nöbetçiler develerin böyle kaçmasına alışkıntılar.

— "Ne var gene?" diye sordu.

Dick, gene koşarak: "Şu körolasica hayvanın sırtında bütün eşyam!" dedi.

— "Gidin ama, dikkat edin, or'da sizin de, devenizin de boyununu kesmesinler!"

Deve bir dönemeçte gözden kayboldu, haykırışlar da kesiliverdi. Sürücü deveyi çağırdı, hayvan gelince de diz çöktürdü.

Dick: "Önce sen bin!" dedi.

Sonra, kendisi de arkaya oturdu, tabancasını adamın sırtına dayadı.

— "Hadi bakalım, şimdi yola! Tanrı'nı seversen hızlı sür! Hoşçakal, Yorgi! Bayan Binat'a selâm söyle. Sevgilinle de hoşça vakit geçir... Sen ilerlemene bak, karanlıklar çocuğu!"

*
**

Birkaç dakika sonra, derin bir sessizliğe gömülmüşlerdi. Bu sessizlik içinde eyerin gıcirtısıyla yorulmaz ayakların yumuşak basışı

ancak duyuluyordu.

Dick çok sarsılmamak için usturuplu biçimde oturmuş kemerinin tokasını da sıkmişti. Çevresinde karanlıkların geri geri kaçışını duyuyordu. Bir saat boyunca, bilinmezliklere doğru bu hızlı gidişten başka bir şeyin farkında olmadı.

Sonra: "Yollu hayvan!" dedi.

Deveci: "İyi beslenmiştir." diye karşılık verdi. "Soyludur da. Benim."

Dick: "Yürü!" dedi.

Başı sarktı. Düşünmeye çalıştı ama, ikide-bir düşüncelerinin teli uykunun ağırlığı altında kopu-kopuveriyordu. Bir ara, daldığı yarı-uyku halinde sezinledi: Deveci usulca arkasına doğru dönüyordu; "Tabancayı ele geçirip de bu geziye son verebilir miyim acaba?" diye, besbelli. Dick tabancanın kabzasını hızla adamın kafasına indirdi.

Biraz daha gittikten sonra, deve bütün hızıyla bir yamaca doğru fırlamak üzereydi, dikenli bir çalılıktan keskin bir haykırış koptu, bir tüfek patladı, kurşun kayboldu gitti.. Ardından gene sessizlik. çöktü, Dick'in üzerine de dayanılmaz bir uyku bütün ağırlığıyla bastırdı.

Öyle yorgundu, öyle de uyuşmuştu ki başı ağır ağır göğsüne doğru devriliyordu... Sıçrayarak uyanıyor, sonra gene kendini bırakıveriyordu. Bütün yapabildiği, ara-sıra, tabancasının kabzasıyla devecinin kaburgalarını dürtüklemektir.

Uzun bir sessizlikten sonra: "Ay var mı bu gece?" diye sordu.

— "Batmak üzere."

— "Nekadar görmek isterdim! Durdur biraz da, çölün sesini dinleyeyim hiç olmazsa!"

Adam deveyi durdurdu. Derin sessizlik içinde, bir esinti dalgası geçti, çalıların kuru dallarını titretti, sonra kesildi. Yağmurun açtığı çukur bir çöküntüden bir yumak toprak koptu, hafif bir gürültüyle usulca ufalandı.

— "Yürü! Hava soğuk."

*
**

Sabaha kadar uyumayanlar bilirler: En son saat geçmek bilmez.

Dick'e öyle geliyordu ki zamanın başlangıcından beri, gömüldüğü şu karanlık içinde, bir devenin sırtında, havayı yarmaktan başka bir şey yapmamıştı sanki. Bir ara, yola çıktığından yüzyıllarca sonra, eyerin çivilerini ellemeye, birer birer saymaya koyulmuştu. Binlerce yıl sonra da, tabancasını sağ elinden sol eline almış, yorgunluktan uyuşan kolunu yana sarkıtmıştı.

Bu içgüdüsel davranışlar arasında, kimi vakit, kendini Londra'daki atelyesinde, çölden bir görünümün yağlıboya resmini yaparken görüyordu: Batmak üzere olan ayın ışığı altında kumun çığ sarısı, üzerinde iki insan karaltısı bulunan devenin kapkara gölgesi. Devenin sırtındakilerden biri kolunu yumruğunun gölgesine doğru uzatmış, tabancasının gölgesiyle birlikte.

Deveci hafifçe bir haykırdı. Dick çevresinde bir değişiklik sezdi.

— "Güneşin doğuşunu duyuyorum!" diye mırıldandı.

Deveci: "Sabah oldu!" dedi. "İşte, İngiliz birlikleri de, şur'da! Memnun musunuz benden?"

Deve boynunu uzattı; uzaktan, taburlar arasındaki develerin ekşi kokusunu alınca homurdandı.

Dick, boyuna: "Yürü! Yürü!" deyip duruyordu. "Kaybedecek vaktimiz yok. Yürü!"

— "Askerler kaynaşiyor. Öyle bir toz çıkıyor ki ne olup bitiyor, seçemiyorum."

— "Ya Ben! Ben görebilir miyim sanıyorsun? Çabuk ol!"
Karmakarışık bir uğultu, hayvanların haykırışı, askerlerin

uyku sersemi kısık kısık seslenmeleri işitiliyordu. İki-üç el ateş edildi.

— "Bize mi ateş ediyorlar? Görmüyorlar mı benim İngiliz olduğumu!"

Deveci: "Hayır." dedi. "Çölden doğru geldi."

Eyerin üzerine yattı, hayvanına: "Yaman oğlum benim!" dedi. "Talihimiz varmış ki varacağımız yerden çok uzaktayken güneş doğup da bizi ele vermedi!"

Deve ok gibi askerlere doğru fırladı, arkadan tüfek atışları git-tikçe sıklaştı. Çöl adamları İngiliz birliklerine karşı gün doğarken birdenbire pek kötü bastırarak bir saldırı düzenlemişlerdi. Şimdi de, taburların dışında görünen, kımıldayan tek hedefe ateş ederek uzaklığı ölçüyorlardı.

Dick: "Ne büyük talih! Ne görülmemiş, şahane bir talih!" diye haykırdı. "Tam savaş sırasında yetiştim, anacığım!" Sonra, kaşlarını çatı, sesini alçalttı: "Yalnız... Maise ner'de?"

Deveci, artçıların arasına girerken: "Şükür Tanrı'ya! Geldik!" diyordu.

Deve çöktü. On-oniki ses birden duyuldu.

— "Kimsiniz siz, yahu? Ner'den çıktınız? Haber mi getirdiniz? Kaç kişi var or'da, tepenin ardında? Nasıl geçtiniz de geldiniz?"

Dick havayı uzun uzun içine çekti, kemerini gevşetti, eyer-den inmeden, yolun bütün tozu gırtlığını kaplamışken, gene de sesinin bütün gücüyle bağırdı:

— "Torpenhow!... Hey, Torp!... Ben geldim, Torp!"

Piposunu yakmak için, sönmüş ateşin küllerini eşeleyen biri bu sesin geldiği yere doğru fırladı. Tam o sırada da, artçılar, bir çizgi üzerine dizilmişler, yakınlardaki tepeciklerin ardından yükselen dumanlara doğru ateş etmeye başlamışlardı.

Yavaş yavaş, bu dağınık bulutlar uzun ak şeritlere dönüştü, yeni doğan günün aydınlığında uçtu; sonunda, dalga dalga dev-

rildi, yamaçlara doğru süzüldü. Askerler, öksürüyorlar, kendi tüfeklerinin yüzlerine doğru gelen, görüşlerini kapatan dumanları karşısında duruyorlardı. Bu hem yoğun, hem hafif duvarı aşmak için ileri atıldılar. Yaralı bir deve haykırarak sıçradı, belirsiz bir homurtudan sonra, birden susuverdi: Karışıklık çıkmasın diye, biri onun işini bitirivermişti.

Sonra, can alacak bir yerinden yaralanan birinin boğuk hıçkırığı duyuldu; ardından, uzaktan uzağa, bir can çekişme iniltisi. Ateş bir kat daha arttı.

Artık kimse Dick'i sorguya çekmeyi falan düşünmüyordu.

Torpenhow: "İn yere!" diye haykırdı. "Devenin ardına saklan!"

— "Hayır! Yalvarırım sana cepheye götür beni... düşmanın karşısına!" ♦

Dick, Torpenhow'ın sesini tanımış, yüzünü ona doğru dönmüştü. Miğferini düzeltmek için elini kaldırdı ama, iyi hesaplayamamıştı, düzeltecek yerde başından düşürdü. Torpenhow o zaman gördü: Şakaklarında saçları ağarmıştı; yüzü de, yaşlı bir adamı andırıyordu.

— "İn, Dickie! Yere in diyorum sana, sersem!"

Dick, söz dinledi, indi..

İndi ama, balta yemiş ağacın devrilişi gibi. Devenin eyeri boyunca kapaklanmış, Torpenhow'ın ayakları dibine yuvarlanmıştı.

Talihi sonuna kadar yaver gitmişti: Bir kurşun, ona acımış, kafasını delip geçmişti..

Torpenhow, arkadaşı kollarında, devenin yanına diz çöktü.

SON

ALTIN KALEM

KLASİK ROMANLAR

ALTIN KALEM Klasik Romanlar serisi dünya edebiyatının gerçekten *altın kalemle yazılmış birer kitabe* diyebileceğimiz en üstün eserlerini bir araya toplamak üzere hazırlanmıştır. Bu seride büyük yazarların nesillerden beri daima okunan, dünya edebiyatının temel taşları olan en değerli romanlarını en seçkin mütercimlerimiz, eserlerin asıllarından yaptıkları çevirilerden, günümüzün Türkçesiyle, zevkle okuyacaksınız.

Bu klasik romanlar, böylece, kütüphanenizin en değerli bir ziyneti, sizden sonra da çocuklarınıza bırakabileceğiniz en zengin bir hazine olacaktır. Ayrıca, kitapların başında bulacağınız önsözler eserlerin yazarları üzerine fikir edinmek, incelemeler yapmak isteyenler için bir bilgi kaynağı, her zaman el altında bulunan bir döküman teşkil edecektir.

Rudyard Kipling

(1865 - 1936)

Yazı hayatına gazetecilikle başlamış, dünyanın çeşitli ülkelerinde dolaşmış, tanıdığı türlü karakterlere, yaşadığı çeşitli olaylara dayanan çok güçlü eserler yaratmıştır. Roman, hikâye, şiir türündeki bütün eserleri yıllardan beri üstün değer taşır.

SÖNEN IŞIK

Rudyard Kipling'in roman türündeki şaheseridir. Bu roman gerek konusunun örgüsü, gerekse şiir dolu üslûbu bakımından büyük İngiliz yazarının sanatını size bütün güçlüğüyle, bütün güzelliğiyle tanıttacaktır.